

11
B29.915
g

5-8.

Slovenska knjižnica.

Zbirka romanov, povestij, dram itd., izvirnih slovenskih, in iz drugih literatur na slovenski jezik preloženih.

Izdaje

J. JURČIČ.

Peti zvezek:

Župnik Wakefieldski.

Spisal Oliver Goldsmith.

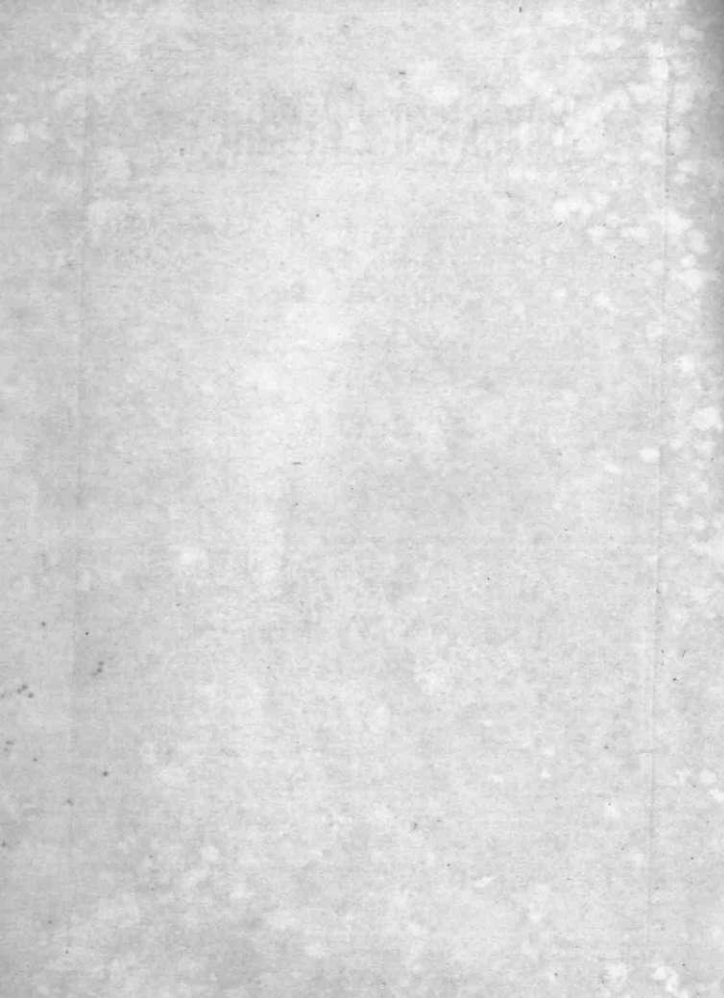
Iz angleščine poslovenil **Janez Jesenko.**

Cena 1 gold.

V Ljubljani.

Natisnila „Národna tiskarna“. — Založil J. Jurčič.

1876.

Slovenska knjižnica.

Zbirka romanov, povestij, dram i. t. d., izvirnih slovenskih, in iz drugih literatur na slovenski jezik preloženih.

Izdaje

J. JURČIČ.

Peti zvezek:

Župnik Wakefieldski.

Spisal Oliver Goldsmith.

Iz angleščine poslovenil Janez Jesenko.

Y LJUBLJANI.

Natisnila „Národna tiskarna“. — Založil J. Jurčič.

1876.

29.915

03000119

Župnik Wakefieldski.

Spisal

Oliver Goldsmith.

Iz angleščine poslovenil

JANEZ JESENKO.

V Ljubljani.

1876.

Ko sem na šolskih počitnicah l. 1858. vzel prvokrat angleško knjigo v roke, bila je ta ravno O. Goldsmithov „Vicar of Wakefield.“ Zanimala me je od dne do dne bolj, ter mi vzbujala blage občutke. Goldsmith, zdelo se mi je, narisal je človeka, kakoršen bi moral biti, če hoče v resnici srečno živeti. Ta uzor doseči nam pač nij mogoče, a sveta dolžnost nam je hrepeneti po njem. Uže takrat — in pozneje po gostem — sem mislil, da bi ustregel zlasti rahločuteči slovenski mladini, ko bi kedo jej ponudil to povest v maternem jeziku. A še le g. Jurčičeva „slovenska knjižnica“ me je napotila izvršiti nekdanjo misel in željo. Prestava se natanko — semtertje morebiti še prenatanko — drži angležkega izvirnika, katerega sem v V. Scottovi izdaji imel pred seboj. Naj bi ta povest naše mladeži v sreči vzbujala toliko veselja, v žalosti pa jej dajala toliko tolažbe, kakor meni.

V Trstu na pustno nedeljo 1876.

J. Jesenko,
gimnazijalni profesor.

Naznanilo.

To delce ima morebiti sto napak, a sto stvari se bi lahko navedlo, ki bi kazale, da so lepote. Pa to bi bilo odveč. Ta knjiga more kljubu neštevilnim pomotam biti prav mična, ona je brez vseh pomot, a vendar zelo dolgočasna. V poglavitni osobi te povesti so največji trije človeški stanovi združeni; duhovnik je, kmetovalec in oče svoje rodobini. Narisan je, da ravno tako rad uči, kakor rad uboga, da je ravno tako priprost v obilnosti, kakor veličasten v nadlogah. Komu bi v tej dobi gizdavosti in mehkuznosti mogel dopadati tak značaj? Kteri le hrepené po življenji visoke gospode, obrnili se bodo zaničujé od njegovega priprostega kmetskega ognjišča; kterim je nesramnost humor, ne bodo našli v njegovih nedolžnih razgovorih nikake duhovitosti; in kteri so se navadili zasmehovati vero, smijali se bodo možu, ki največe tolažbe išče v bodočnosti.

Oliver Goldsmith.

Prvo poglavje.

Rodbina župnika Wakefieldskega; vsi so si podobni po duhu in telesu.

Edno sem mislil, da poštenjak, ki se je oženil ter veliko rodbino odredil, človeštvu več koristi, nego oni, ki je ostal samec ter le govori o množenji ljudstva. Zarad tega sem, komaj pred enim letom za duhovnika posvečen, izbral si ženo; izbral sem si svojo ženo, kakor si je žena izbrala svojo ženitno obleko, ne zarad zunanje bliščeče lepote, ampak zarad stanovitnih dobrih lastnosti. Da sem jej pravičen, bila je blagosrčna, skrbna žena; odgojena je bila tako, da je bilo malo gospic na kmetih, ki bi bile bolje odgojene. Znala je čitati vsako angleško knjigo brez mnovega pismenkovanja; v kuhinji pa in v pripravljanji sadja v sladkoru in kisu je nobena nij prekosila. Tudi sama se je rada ponašala, da je izvrstna, iznajdena gospodinja, če prav jaz nikdar nijsem mogel zaslediti, da bi bili

po njenej gospodinjskej iznajdenosti postajali bogatejši.

Vendar sva se srčno ljubila in najina ljubezen je rastla s starostjo. Zares nij bilo nobene stvari, ki bi naju bila z ljudmi, ali pa med seboj razprla. Imela sva krasno hišo v lepem kraju in dobre sosede. Leto za letom je ginilo v duševnih ali pa kmetskih zabavah, obiskovala sva bogate sosede in podpirala uboge. Bati se nij bilo treba nobene prekucije in tudi ne nakladati si težavnega dela; vsi najini doživki godili so se pri ognjišči in vse najino potovanje je bilo le od modre postelje do rujave.

Ker sva stanovala blizu ceste, prihajali so potniki in tujci pogostoma v goste, pokušat najino agrasovo vino, zarad katerega sva daleč okoli slovela; in jaz kot resnicoljubni zgodopisec govorim, če rečem, da ne poznam nobenega, ki bi se bil spotikal nad najinim vinom. Najini stričniki, celo v štiridesetem kolenu, so se brez povpraševanja pri rodovinarstvenem uradu spominjali svoje sorodnosti, ter so naju kaj po gostem obiskavali. Nekateri izmed njih nama nijso delali posebne časti, da so se prištevili našim sorodnikom, kajti med temi so berači, slepi in pa hromi ljudje. Vendar je moja žena

vselej zahtevala, da so tudi ti z nami jedli iz iste
 ✓ sklede, ker so bili z nami iste krvi in kosti; tako
 smo krog sebe imeli, če ravno ne bogate pa vendar
 v obče kaj srečne prijatelje; — kajti celo življenje
 nam spričuje resnico: čim revnejši je gost, tem za-
 dovoljnejši je z gostmi. In kakor se nekateri ljudje
 čudijo krasnim barvam tulipana ali metuljevih pe-
 rotnic, občudoval sem jaz zmirom obraze srečnih
 ljudi. Če se je našel med našimi sorodniki človek
 prav slabega značaja, ali prav nadležen gost, ali pa
 človek, katerega se bi bili radi iznebili, posodil sem
 mu pri odhodu iz moje hiše popotno obleko, ali par
 črevljev, ali časih malo vrednega konja, in vselej
 sem se z veseljem prepričal, da ga nij bilo več
 nazaj, da bi one stvari vrnil. Tako smo odprav-
 ljali od hiše vse, za katere nijsmo marali; a nikdo
 nij slišal, da bi bila rodbina župnika Wakefieldskega
 katerikrat od hiše odgnala potnika ali potrebnega
 reveža.

Tako sva mnogo let živela prav srečna; se
 ve da je tedaj pa tedaj naju zadela kaka mala
 težava, kakoršne nam pošilja previdnost božja, da
 bolje čislamo izkazane nam dobrote. Meni so šolarčki
 sadje v vrtu čestokrat oskubli, moji ženi so pa

mačke in otroci pobrali jajčnate kolačke. Pri moji pridigi je gospod cerkveni patron rad zadremal, kadar sem začel najbolj živo govoriti, in njegova gospa je moji uljudni ženi odzdravljala le s pokvečenim poklonom. Pa kmalu se nijsva več spotikala nad takimi neugodnimi malenkostmi, in čez tri ali štiri dni jela sva se navadno čuditi, kako so mogle naju težiti.

Otroci moji, sad zmernosti, nijso mehkužno bili izrejeni; za to so bili lepe postave in krepkega zdravja; sinovi so bili srečni in živi, hčerke pa lepe in cvetoče. Kadar sem stal sredi male množice, ki mi je obečala podpirati me v oslabei starosti, spominjal sem se nehoté znane povesti o grofu Abensbergskem; ko so Henrik II. na njegovem potovanji po Nemčiji razni dvorjani predstavljali se s svojimi zakladi, pripeljal je rečeni grof svojih dva in trideset otrok, ter jih je cesarju predstavil kot najdražji dar, katerega mu more podariti. Tako sem tudi jaz mislil, če sem jih imel prav samo šest, da so najdražji dar moji domovini, in za to sem jo vrstil med svoje dolžnike. Najstarši najin sin se je imenoval Jurij, po svojem strijci, ki nam je zapustil deset tisoč funtov, (t. j. 100.000 gld.). Drugo /

najino dete bilo je deklica in mislil sem jo po njej teti imenovati Grizeldo; pa moja žena, ki je čitala romane, ko jo je pod srcem nosila, prisilila je, da je bila Olivija imenovana. Še leto dni nij bilo preteklo, dobila sva drugo hčer in to sem bil sklenil imenovati Grizeldo; ker pa je neko bogato sorodnico veselilo jej biti za botro, bila je deklica po njenih besedah Sofija krščena. Tako sva imela v rodbini dve romantični imeni, pa slovesno izrečem, da tega jaz nijsem bil kriv. Mojzes je bil najin naslednji otrok in čez dvanajst let imela sva še dva sina več.

Zastonj bi tajil kako sem se radoval, ko sem gledal svoje mladiče krog sebe; pa še bolj ponosna na nje in sama seboj zadovoljna je bila moja žena. Kadar so obiskovalci po gostem ponavljali; „Gospa Primrose, vi imate zares najlepše otroke v deželi“ — jim je rada odgovarjala: „Oh, sosed, taki so, kakor jih je bog ustvaril — zali dovolj, če bodo dovolj dobri, kajti zal je, kdor lepo in čedno živi.“ Potem pa je rada rekla deklicama glavci kvišku vzdigniti, ki ste bili, da ne zamolčim nobene stvari, res prav lepi. Sama zunanja lepota zdi se meni tako neznatna stvar, da bi jo bil komaj z eno besedico omenil,

ko bi ne bili naši okoličani v obče o tem govorili. Olivija je sedaj v osemnajstem letu, ter je one preobilne lepote, s katero slikarji navadno slikajo Hebo; odkritosrčna je, živa in zapovedljiva. Sofijino lice na prvi pogled nij tako zeló mikalo, pa po gostem je tem gotovejše pridobilo za se, kajti bila je mila, tiha in ljubeznjiva. Prva je zmagovala v prvem hipu, druga pa le po večkratnem napadu.

Srce ženske se navadno vjema z njenim obličjem, tako je bilo vsaj pri mojih hčerah. Olivija si je želela mnogo ljubimcev. Sofija pa je skušala pridobiti le enega stanovitnega. Olivija se je čestokrat premočno silila drugim dopasti, Sofija pa je skrivala celó svoje lepe lastnosti, bojé se, da bi koga ne razžalila. Prve živahnost me je kratkočasila, kedar sem bil dobre volje, druge milosrčnost pa razveseljevala, kedar sem bil osoren. Pa te lastnosti niso bile prenapete pri nobenej in po gostem sem videl, da ste med seboj zamenjali svojo nprav za celi dan. Črna obleka je mojo koketo naredila pusto in mrzlo, obrobek novih trakov pa je mlajšo nje sestro delal črez navado živahno. Jurij, najstarši moj sin, je hodil v Oksfordu v šolo, ker sem ga bil odločil za učeni stan. Mojzes, moj drugi deček, je imel biti

kupec, in sem ga doma podučeval v raznih stvareh. A odveč je risati različne značaje mladih ljudi, ki so bili le malo po svetu. Ob kratkem, neka rodbinska podobnost prevladovala je pri vseh, da so bili prav za prav istega značaja — namreč bili so vsi enako blagosrčni, priprosti in nedolžni.

Drugo poglavje.

Rodbinska nesreča. Izguba premoženja le pomnoži ponos poštenega človeka.

Posvetne reči naše rodbine je po večem oskrbovala moja žena, duševne pa sem jaz izključljivo vodil. Dohodek svoj, ki je na leto pet in trideset funtov (350 gld.) znašal, sem prepuščal vdovam in sirotam duhovniškim v naši škofiji; ker sem imel dovolj lastnega premoženja, nijsem gledal na zaslužek in čutil sem neko skrivno zadovoljnost, da sem svoje dolžnosti opravljal brez plačila. Tudi sem bil sklenil ne držati si nobenega namestnika in se seznaniti z vsakim človekom v župniji. Spodbujal sem oženjene može k zmernosti, neoženjene pa k ženitvi; in črez malo let so v obče govorili, da se v Wa-

kefieldu nahajajo tri čudni brez: — župnik brez napuha, mladi možje brez strahu pred ženitvijo in pivarnice brez pivcev.

Zakon je bila ona reč, katero sem najrajši pospeševal, in spisal sem več govorov, da bi dokazal njegovo blaženost; v teh govorih je bil neki poseben stavek, katerega sem postavil na čelo svojega dokazovanja. Trdil sem namreč z Whistonom, da duhovniku anglikanske cerkve nij dopuščeno po smrti prve svoje žene vzeti si drugo, ali da se izrazim z eno besedo, ponašal sem se s tem, da sem strogo bil za enoženstvo.

Rano sem se bil seznanil s tem imenitnim prepirom, o katerem je bilo spisanih toliko trudapolnih knjig. Jaz sam sem o tem predmetu priobčil nekaj razprav; ker jih niso nikdar razprodali, tolažil sem se z mislijo, da jih je čitalo le malo število izvoljenih mož. To so nekateri moji prijatelji imenovali mojo največjo slabost; a žalibog! oni niso te stvari enako dolgo premišljevali. Bolj ko sem jo premišljeval, tem važnejša se mi je zdelala. In pri razkazovanji svojih načel segel sem še dalje, ko Whiston. Ta je bil na nagrobni kamen svoji ženi vsekali besede, da je bila edina žena Viljem Whistona; enako

nagrobnico sem spisal jaz svoji če prav še živeči, v kateri sem posebno hvalil nje previdnost, nje dobro gospodinjstvo in njeno pokorščino do smrti. Te besede sem dal lično prepisati, ter sem jih v ličnem okviru obesil nad čelešnikom, kjer so služile raznim dobrodejnim namenom. Spominjale so ženo na njene dolžnosti proti meni in na mojo zvestobo proti njej; netile so jej strastno željo po slavi ter jo neprestano opominjale na smrt.

Morebiti je moj najstarejši sin za to, ker je tolikokrat slišal hvaliti oženjen stan, jel, komaj prišedši z vseučilišča, ljubiti hčer sosednega duhovnika, ki je imel visoko cerkveno čast ter je živel v okolščinah, da bi jej lahko dal veliko doto; pa premožnost je bila še najmanjša nje dobra lastnost. Gospica Arabella Wilmot je bila, kar je razen mojih hčera celi svet priznaval, popolna lepotica. Lepoto njenega mladega, zdravega in nedolžnega života množile so mehka, gladka polt in mile oči, v katere celo stari možje niso mogli mirno pogledati. Ker je gospod Wilmot vedel, da dam lahko svojemu sinu lepo doto, nij bil zoper ženitev. Tako ste obe rodbini med seboj živeli v največi slogi, kakor se sploh vidi pred pričakovano ženitvijo. Prepričan iz

lastne skušnje, da so dnevi snubitve najsrečnejši našega življenja, namenil sem se bil podaljšati ta čas; in zdelo se mi je, da razne veselice, katerih se je mladi par skupaj udeleževal, le pomnožujejo njijno gorečo ljubezen. V jutro nas je navadno zbu-
jala godba, in o lepih dnevih smo jahali na lov. Ure med zajuterkom in kosilom so ženskam ginile pri oblačenji in čitanji. Navadno so čitale eno stran, potem so se pogledale v zrcalu, ki je — in celó modrijani morajo to priznati — po gostem kazalo najlepšo lepoto. Pri kosilu je zapovedovala moja žena; ker je hotela vsako stvar sama razkosati — in tako je ravnala tudi nje mati — razložila je pri tej priliki zgodovino vsaktere jedi. Da bi po kosilu dame pri nas ostale, ukazal sem veliko mizo v kot odmakniti in časih so napravili dekliči s svojim učiteljem muzike kaj prijeten koncert. Potem smo se sprehajali, pili čaj, plesali in igrali za zastave, ter tako dan končali; nikdar pa nismo kvartali, ker sem jaz sovražil vse igre s kvartami, razen triktrak, katerega sva jaz in moj stari prijatelj časih po groši igrala. Pri tej priliki ne smem zamolčati pomenljivega dogodka; ko sva zadnjikrat igrala skupaj, vrgel sem jaz petkrat zaporedoma po dve svinji, dasiravno bi bile četverke zadostovale.

Tako je preteklo nekoliko mesecev, na zadnje se nam je zdelo primerno določiti dan za poroko mladega para, ki je, kakor se je kazalo, to resnobno zahteval. Nij mi treba popisovati resnobnega pripravljanja moje žene in premetenih pogledov mojih hčerá; vsa moja pozornost bila je obrnena na neki drugi predmet, namreč na konec razprave, v katerej sem zagovarjal priljubljeno mi načelo; v kratkem mislil sem jo priobčiti. Ker sem imel to razpravo po obsežku kakor tudi po zlogu za svoje najizvrstniše delo, moje ponosno srce nij moglo odnehati, da ga ne bi bil pokazal svojemu staremu prijatelju gospodu Wilmotu, kajti nikakor nijsem dvomil, da mi bode v vsem priterdil; a le prepozno sem zasledil, da je on bil nasprotnim načelom popolnem udan in sicer iz tehtnega vzroka; snubil je namreč takrat ravno svojo četrto ženo. To je vzročilo, kakor je bilo pričakovati, nekoliko neprijeten razgovor, ki je protil razrušiti določeno zavezo med nami; nazadnje sva se zedinila, da bodeva dan pred poroko ta predmet obširneje razpravljala.

Oba sva se z veliko gorečnostjo potegovala za svojo stvar; on je trdil, da sem jaz krivoverec; jaz sem nanj zavrnil to puščico; on je odgovarjal,

jaz sem ga zopet zavračal. Ko je prepir bil najživahnejši, poklical me je nekdo mojih sorodnikov iz sobe ter mi je prav resnobno svetoval, odjenjati od razpora, vsaj za toliko časa, da bode minula poroka mojega sina. „Kaj!“ sem vskliknil, „sedaj naj jaz odstopim od resnice ter ga pustim da se zopet oženi, ko sem ga uže dognal do tega, da je sam svoja načela za napačna spoznal! Enako lahko bi mi ti svetoval popustiti svoje premoženje, kakor odstopiti od svojih načel.“ „Tvoje premoženje?“ mi zavrne prijatelj, „jako žal mi je povedati ti, da je skoro popolnoma izgubljeno. Kupec v mestu, pri katerem si bil naložil svoj denar, je pobegnil, odtegnivši se postavi zoper bankrot, in ljudje pravijo, da nij zapustil toliko, da bi upniki dobili pet od sto. Pred poroko nijsem mislil tebe in tvojo rodbino prestrašiti s to novico; sedaj pa naj brzda tvojo gorečnost pri razgovoru; menim namreč, da ti bo lastna previdnost svetovala odjenjati vsaj za toliko časa, dokler si nij tvoj sin zagotovil premoženja mlade gospice.“ — „Dobro,“ mu pravim, če ti govoriš resnico in če imam jaz postati berač, iz mene to vendar ne bode naredilo sleparja in nikdar me ne bode tako daleč pripravilo, da bi zatajil svoja na-

čela. Ta trenotek bom šel in naznanil družbi svoje okolščine; kar pa zadeva najin prepir, prekličem na mestu še to, kar sem na zadnje staremu gospodu pripustil, in mu nikdar ne bom priznal, da bi se smel po kakem koli načinu znova oženiti.“

Ne bi našel konca, ko bi hotel popisavati različne občutke obeh rodbin, ko sem naznanil našo nesrečo. Pa kar so drugi čutili, bilo je le malo mimo tega, kar sta zaljubljenca trpela. Gospod Wilmot, ki se je uže poprej kazal voljnega zavezo razdreti, se je po tem dogodku precej določil. Njegova najpopolnjša dobra lastnost je bila previdnost; ta lastnost je le prevečkrat edina, ki nam je ostala v dva in sedemdesetem letu našega življenja.

Tretje poglavje.

Preseljevanje. Vsak je sam svoje sreče kovač.

Edini up naši rodbini je bil, da bi poročilo o našej nesreči bilo zlagano ali vsaj pretirano; a kmalu je dospel list od mojega opravitelja v mestu, ki je potrdil vse malenkosti. Izguba premoženja zdela se bi bila meni samemu neznatna, a trla me

je skrb zaradi rodbine, katera se bo morala ponižati, pa izrejena nij bila tako, da bi jo drugih zaničevanje ne žalilo.

Skoro štirinajst dni je minulo, predno sem poskusil njeno žalost utešiti; kajti prezgodnja tolažba je le opominjalka britkosti. Med tem sem premišljeval, kako bom v bodoče preživil svojo rodbino; nazadnje so mi vendar ponudili v nekoliko oddaljenem kraju malo župnijo s petnajstimi funti (150 gld.) na leto, kjer sem lahko brez vseh sitnosti držal se svojih načel. Z veseljem sem sprejel to ponudbo, ter sem sklenil svoje dohodke pomnožiti z najemom majhnega zemljišča.

Po tem sklepu je bila moja prva skrb zbrati ostanke svojega premoženja; in ko sem vse dolgove izterjal in poplačal, ostalo nam je od štirinajst tisoč funtov (140.000 gld.) še štiri sto (4000 gld.). Zato sem se sedaj posebno prizadeval zmanjšati ponos svoje rodbine v razmeri z njenimi okolščinami; kajti dobro sem vedel, da je ošabni berač največi revež. „Dragi otroci,“ rekel sem, „neznano vam ne more biti, da bi ne bila mogla nobena previdnost od naše strani odvrniti naše zadnje nesreče; a previdnost more mnogo ovirati nje nasledke. Sedaj,

dragi moji, smo reveži in modrost nam veli, da se ravnamo po svojem ubornem stanju. Opustimo tedaj brez mrmranja to bliščobo, v katerej živi premnogo nesrečnih, in iščimo v pohlevnih okolščinah onega miru, s katerim lahko vsi srečni živé. Reveži zadovoljni živé brez naše pomoči, zakaj se bi tudi mi ne privadili živeti brez njih? Prav, otroci moji, od tega trenutka opustimo vse, kar zahteva gospodstvo; če smo pametni, ostalo nam je še dovolj, da bomo srečni in zadovoljnost naj nadomestuje pomanjkanje premoženja.“

Ker je bil moj najstarejši sin izvršil učenjaške šole, sklenil sem poslati ga v mesto, kjer bi njegove zmožnosti pripomagale prerediti nas in njega samega. Ločitev od prijateljev in sorodnikov je mor biti naj žalostnejša stvar, ki iz revščine izvira. Kmalu se je približal dan, katerega smo se imeli prvikrat razkropiti. Ko se je poslovil sin od matere in drugih, ki so ga solznih očij poljubovali, prišel je mene prosit za blagoslov. Blagoslovil sem ga iz globočine srca, in ta blagoslov pa pet guinej (po $10\frac{1}{2}$ gld. v zlatu), to je bila vsa dedščina, katero sem mu sedaj mogel dati. „Ljubček moj,“ rekel sem mu, „šel boš v London peš, kakor

je pred teboj tje potoval slavni tvoj ranjki praded Hooker. Sprejmi od mene istega konja, katerega je blagi škof Juvel njemu dal, — to palico; in sprejmi tudi to knjigo, tolažila te bode na potu. Ti dve vrsti ste vredni en milijon: „Bil sem mlad in sedaj sem star, vendar nikdar nijsem videl niti poštenjaka zapuščenega, niti njegovih otrok, da bi kruha prosili.“ To naj te tolaži na potovanji. Idi dečko! Naj bode kakoršna koli tvoja osoda, enkrat v letu me obišči; vedno ohrani blago srce in z Bogom!“ Ker ste bili globoko v njem vkoreninjeni poštenost in častiljubnost, nij me nikakor skrbelo bosega poslati ga na pozorišče človeškega življenja, kajti vedel sem, da se mi bode dobro obnašal, naj uže bode premagan ali pa naj zmaga.

Njegov odhod je tudi nas pripravljajal na pot, kamor smo odšli čez malo dnij. Ločiti se od kraja, na katerem smo toliko mirnih dnij preživeli, nij bilo mogoče brez nekoliko solzá, katerih se bi najsrčnejši komaj zdržati mogel. Razven tega je obhajala nas skrb pred sedemdeset milj dolgo potjo — naj se pomisli na rodbino, ki do tedaj nikdar nij bila potovala čez deset milj od svojega doma — in to skrb je pomnoževal jok in stok uboščkov,

ki so nas nekaj milj daleč spremljali. Prvi dan smo srečno dospeli do kraja, trideset milj od bodočega našega stanovanjšča oddaljenega in prenočili smo v neznatni krčmi v vasi tik ceste. Ko so nam odkazali sobo, prosil sem po svojej navadi krčmarja, naj ostane pri nas; v to je rad privolil, ker je to, kar je sam popil, drugo jutro pristavil našemu računu. A poznal je ves okraj, v katerega sem se selil, posebno plemenitaša Thornhilla, ki je imel biti moj grajščak, ter je stanoval le malo milj od tega kraja. Tega plemenitaša mi je narisal kot človeka, kateremu je razven veselja za drugo na svetu malo mar, in ki posebno slovi zaradi svoje naklonjenosti proti ženskemu spolu. Omenil je, da se nobena krepost ne ubrani njegovim zvijačam in njegovi neugnani nadležnosti, in da se deset milj na okrog težko dobi hči kakega najemnika, katere ne bi bil prevaril in potlej zapustil. Dasiravno so te besede meni vzbujale nekoliko skrbi, imele so vendar vso drugo moč na moji hčeri, katerih obličje se je, kakor se mi je zdelo, svetilo upanja v bodočo slavno zmago; enako zadovoljna je bila moja žena, ter po polnem si v svesti njijine mične lepote in njijine kreposti. Ko so nas obhajale take misli, stopila je krčmarica v

izbo, pa naznanila svojemu možu, da tuji gospod, ki je dva dni v hiši bival, nima denarjev ter jej ne more računa plačati. „Nima denarjev?“ jej odvrne krčmar, „to ne more biti; saj je še včeraj plačal našemu biriču tri cekine (guineje), naj prizanese oslavljenemu vojščaku, kateri je imel zarad ukradenega psa očitno tepen biti.“ Ko pa je krčmarica le prvo trdila, hotel je krčmar sobo zapustiti, pridušaje se, da hoče na tak ali tak način dobiti svoje plačilo; na to sem jaz prosil krčmarja, naj bi me vendar seznanil s tujcem tako milosrčnim, kakor mi ga je popisal. To ljubav mi je rad storil ter noter pripeljal okoli trideset let starega gospoda v obleki, ki je bila nekdaž v robih obšita. Bil je čedne postave in črte na njegovem obličji pričale so o mnogem premišljevanji. Nekako kratko in mrzlo nas je ogovoril in videlo se mu je, da se ne zna uklanjati, ali da se mu to celó studi. Ko je krčmar odšel iz sobe, nijsem se mogel zdržati tujcu izreči svojo žalost, da vidim gospoda v takej zadregi, ter sem mu ponudil svojo mošnjo, naj bi z njo zadostil sedanji potrebi. „Gospod,“ mi je odvrnil, „iz srca rad jo sprejemem ter se veselim, da sem se zadnjič prenaglil in podaril ves denar, ki sem ga imel pri

sebi; to mi je pokazalo, da je še zmirom nekaj ljudij, kakoršni ste vi, na svetu. Vendar moram pred vsem prositi za ime in stanovališče svojega dobrotnika, da mu prej ko mogoče povrnem.“ S tem sem mu popolnem ustregel ter mu omenil ne le svoje ime in zadnjo našo nesrečo, ampak tudi kraj, kamor se selimo. „To je še bolje,“ vskliknil je, „nego sem se nadejal, kajti jaz grem isto pot, a povodenj me je dva dni tukaj zadržala, pa jutri upam bomo že lahko čez šli.“ Rekel sem mu, kako bi me veselilo, ko bi ostal v naši družbi; in ko so ga moja žena in moji hčeri z menoj prosili, pregovorili smo ga, da je z nami večerjal. Razgovor s tujim gospodom je bil prijeten in tudi podučljiv in želel sem podaljšati ga; a bil je zadnji čas podati se k počitku in se okrepčati zoper težave bodočega dne.

Drugo jutro odidemo skupaj; moja rodbina na konjih, gospod Burchell, novi naš tovariš, pa je korakal peš po stezi tik ceste. Ker imamo slabe konjiče, rekel je smehljaje, da je vendar sam preblagega srca, nego da bi nas zadaj popustil. Ker se povodenj še nij bila utekla, primorani smo bili najeti voditelja, ki je jahal pred nami, gospod Burchell in jaz pa sva klusala zadnja. Težavno potovanje sva

si polajševala z modroslovnimi razgovori, katerim se je kazal popolnem privajenega. Pa najbolj sem se čudil temu, da je, če prav moj dolžnik, svoje misli zagovarjal s toliko trdovratnostjo, kakor bi on bil moj pokrovitelj. Zdaj pa zdaj mi je tudi povedal, čegave so razne grajščine, katere smo potujé zagledavali. „Ona,“ je rekel in pokazal na prekrasno hišo, precej daleč od nas stoječo, „je gospoda Thornhilla, mladega plemenitaša; ta ima sicer mnogo premoženja, a po polnem je v oblasti svojega strijca, gospoda Viljem Thornhilla, ki sam z malim zadovoljen prepušča vse drugo za uživanje svojemu bratiču ter po večem biva v mestu.“ „Kaj!“ vskliknem, „ali je mladi moj grajščinski gospod, bratič onega moža, čegar kreposti, blagosrčnosti in posebnosti so znane celemu svetu? Popisovali so mi gospoda Viljema Thornhilla, kot najplemenitejšega pa tudi najbolj čudovitega moža v kraljestvu, kot moža najpopolnejše blagosrčnosti.“ — „Morebiti malo preobilne,“ odvrnil je gospod Burchell, „vsaj v svojih mladih letih je rad pretiral to blagosrčnost; ker so takrat bile njegove strasti silne in vse na dobro stran obrnene, pomnožile so jo do romantične skrajnosti. Zgodaj je počel hrepeneti po slavi vojaški in

učenjaški, kmalu se je odlikoval v vojski in je tudi med učenjaki nekoliko slovel. Prilizovalci se vselej pridružujejo čestihlepnežem, kajti samim tem najbolj ugaja prilizovanje. Obsula ga je druhal ljudij, ki so mu kazali svoj značaj samo od ene strani, tako da je počel iz splošnega sočutja v nemar puščati lastni prid. Ljubil je vse ljudi, kajti sreča mu je branila spoznavati, da je med njimi tudi dovolj sleparjev. Zdravniki nam pripovedujejo o nekej bolezni, v kateri je ves život tako izvenredno občutljiv, da mu najmanjši dotik bolečino napravlja. Kar so taki pretrpeli na svojem telesu, pretrpel je ta plemenitaš v svojem srci. Najmanjša težava, naj je bila resnična ali le izmišljena, zbadala ga je v srce do živega in njegovo srce je trpelo pri bolehasti svoji preobčutljivosti za tuje nadloge. Lehko si mislimo, da je bilo pripravljenih mnogo ljudij, nadlegovati ga s prošnjami, ker je tako rad pomagal. Potratnost njegova je počela zmanjševati njegovo premoženje, nikakor pa ne njegove blagosrčnosti. Zares videlo se je, da je ta rasla, kakor se je ono manjšalo; bolj ko je ubožaval, tem neprevidnejši je postajal, in če je prav govoril, kakor pameten mož, ravnal pa je kakor norec. Ker so ga vendar še zmirom

obsuvali nadležniki in ker nij mogel izpolniti vsake prošnje, dajal je mesto denarja obljube. To je bilo vse, kar je mogel dati, a vendar se nij mogel odločiti, komu kaj odreči in ga s tem razžaliti. Tako je nabral krog sebe množico ljudij, katere je moral slepiti, če bi jim bil prav rad pomagal. Ti so se nekoliko časa držali ga, potem so ga pa zapuščali z zasluženim očitanjem in zaničevanjem. Pa koliko bolj je bil zaničevan od drugih, toliko bolj je zaničeval samega sebe. Njegovo srce je slonelo na njihovem prilizovanji, ko pa je bila ta zaslomba odstranjena, nij se nikakor mogel veseliti pohvale lastnega srca, katero čislati se nikdar nij učil. Svet mu je sedaj počel kazati vse drugo lice; prilizovanje njegovih prijateljev umaknilo se je navadnemu odobrovanju. Odobrovanje se je kmalu premenilo v bolj prijazen svet, svet pa, če je bil zavržen, vzročil je očitanje. Sedaj je zapazil, da so malo vredni taki prijatelji, katere so dobrote krog njega zbirale; sedaj je zapazil, da človek mora vselej žrtvovati lastno srce, da pridobi srce drugih; sedaj sem jaz zapazil, da — da — pozabil sem, kar sem hotel povedati; ob kratkem, gospod, sklenil je bolj gledati na-se ter si je napravil načrt, po katerem bi

svoje razdrto premoženje zboljšal. Zarad tega je po svojem čudovitem načinu peš potoval po vsej Evropi in sedaj, če je prav komaj trideseto leto dopolnil, je njegovo premoženje v boljšem stanu ko poprej. Sedaj je njegova dobrotljivost bolj pre-mišljena in zmernejša, nego poprej, a še zmiromi je ohranil značaj čudoviteža, kateremu najbolj dopa-dajo pretirane kreposti.“

Jaz sem bil tako zamaknen v povest gospoda Burchella, da nijsem skoraj gledal naprej po poti, po katerej sva potovala, kar naju prestraši krik moje rodbine. Obrnivši se, zagledal sem svojo mlajšo hčer sredi deroče vode; padla je bila raz konja, ter se je bojevala z valovi. Uže dvakrat se je bila potopila in jaz ji vendar nijsem mogel o pravem času priskočiti na pomoč. Moji občutki so bili presiloviti, kakor da bi jo bil skušal rešiti; gotovo bi bila izgubljena, ko bi ne bil moj tovariš, zapazivši njeno nevarnost, nemudoma skočil v vodo, da bi jo rešil; in z nekoliko težavo jo je prinesel na varni nasprotni breg. Ostala rodbina se je podala malo više v vodo, in jo srečno prebredla, in je s hčerjo vred zahvaljevala se za njeno rešitev. Njeno hvaležnost si moremo lažje misliti, nego jo popisati; zahvaljevala se

je svojemu rešitelju bolj z očmi, kakor z besedami, ter nij nehala naslanjati se na njegovo roko, kakor da bi bila še zmirom rada njegove pomoči. Tudi moja žena si je obetala, da bode enkrat na svojem domu mogla povrniti mu njegovo dobroto. Ko smo v bližnji krčmi se spočili in skupaj odkosili, poslovil se je gospod Burchell ter je odšel na drugo stran, in tudi mi smo odrinili dalje. Na poti mi je omenila žena, da jej gospod Burchell izvenredno dopada, ter se je rotila, da, ko bi po rodu in premoženji bil dostojen za možitev v našo rodbino, ne bi poznala nobenega moža, katerega si bi prej izbrala. Nehoté moral sem se smijati, ko sem čul njene mogočne besede; vendar mi nikdar nij bila zoperna taka nedolžna bedarija, ki bi le rada nas osrečila.

Četrto poglavje.

Najmanjše premoženje more človeka narediti srečnega, kajti sreča njegova nij zavisna od zunanjih okolščin, ampak od njegovega srca.

Stanovališče naše je bilo v mali vasi, kjer so bivali sami kmetje, ki so obdelovali lastno polje; ter

ravno tako malo poznali revščino, kakor preobilost. Ker so doma imeli skoro vse za življenje potrebne reči, hodili so redkokrat v trge in mesta iskat nepotrebnih stvari. Oddaljeni od gospode so zmirom ohranili priproste očetovske šege in iz navade zmerni so komaj vedeli, da zmernost je krepost. Ob delavnikih so z veseljem delali, praznike so pa praznovali kot dneve počitku in veselju namenjene. Še zmirom so popevali božičnice, na svetega Bolantina jutro so si pošiljali ljubezni nerazvezljive vozle, na pustni večer gostili so se s cvrtjem, prvega aprila pošiljali ljudi po žabjo volno in na svetega Mihaela večer so silno vestno trli orehe. Zvedevši za naš dohod, prišli so vsi vaščani naproti svojemu župniku, oblečena so imeli svoja najlepša oblačila, vodila sta jih en piskač in en bobnar; tudi gosti so bili napravili za naš sprejem in mi smo prav dobre volje sedli za mizo; kolikor malo šegavi so bili naši razgovori, toliko bolj pa smo se smijali.

Majhno naše stanovanjše je stalo na znožji položnega brda, zadaj je bilo zagrajeno z lepimi grmi, spredaj pa s šumljajočim potokom, na enej strani je bila senožet, na drugej pa ledina. Moje posestvo je merilo okoli dvajset oralov prav dobre

zemlje, za katero sem bil dal svojemu predniku sto funtov (1000 gld.). Nič nij prekosilo nežnosti majhnih mojih zagraj, brestovi in grmi so se kazali v neizrekljivi lepoti. Hiša moja je imela le eno nadstropje in je bila sè slamo pokrita, kar jej je dajalo neko posebno mirno podobo. Notranje stene so bile čedno pobeljene in moje hčere so je skušale olepšati s podobami, katere so bile same narisale. Res, da je bila ista soba naše stanišče in naša kuhinja, pa zaradi tega je bila le tem toplejša. Ker je bila še zmirom prav snažna, sklede, krožniki in bakrenovina dobro omita in vse v bliščečih vrstah na poličicah razstavljeno, ogledovale so to oči radostne, ter nijso pogrešale dragega pohišja. Bile so še tri druge sobe, ena za mene in ženo, druga bila je za najini hčeri in tretja z dvema posteljama za druge otroke.

Mala republika, katerej sem jaz postave dajal, bila je uravnana tako-le: S solnčnim vzhodom zbirali smo se v skupni stanici, kjer je bila dekla uže prej zakurila. Ko smo se med soboj spodobno pozdravili — kajti zmirom se mi je zdelo primerno ohraniti nekoliko zunanjih navad lepega vedenja, brez katerega svoboda vselej razdere prijateljstvo —

pokleknili smo in zahvalili se vsemogočnemu bitju, ki nam je podarilo novi dan. Spolnivši to dolžnost sva šla s sinom na svoje navadno delo zunaj hiše, žena in hčeri so pa pripravljale zajutrek, ki je bil vselej ob določenem času pripravljen. Za zajutrek sem bil določil pol ure, za kosilo o polu dne pa celo uro. Ta čas so se žena in hčeri šalile z nedolžnimi besedami, moj sin in jaz sva se pa razgovarjala o modroslovnih predmetih.

Kakor sva vstajala s solncem, tudi nikdar nijsva delala dalje, ko do solnčnega zahoda; ampak vračala sva se domov k čakajoči rodbini; tu so naju sprejemali smehljajoči obrazi, snažno ognjišče in prijeten ogenj. Tudi brez gostov nijsmo bili; časih nas je obiskal kmet zakupnik Flamborough, kaj zgovoren sosed, po gostem pa slepi piskač, da bi pokusila naše agrasovo vino (iz bodečega grozdjičja), kajti slave, da ga znamo dobro napravljati, nijsmo izgubili, pa tudi recepta ne. Ta blaga dva človeka delala sta nam vsak po svoje veselo družbo; ko je ta piskal, zapel je oni navadno kako ginljivo balado, zadnjo „Lehko noč“ Ivančka Armstronga, ali pa o krutosti Barbare Allen. Večer smo tako končali, kakor smo jutro začeli; najmlajšima sinoma sem

ukazal čitati kos svetega pisma določen za vsak dan; in kateri je najglasnejše, najrazločnejše in najboljše čital, dobil je v nedeljo pol groša, da ga je vrgel v nabiralnico za ubožce.

Ko je prišla nedelja, bila je v resnici dan gizdavosti, katere vsi moji ukazi zoper nepotrebni lišp niso mogle zmanjšati. Kolikor zeló sem se tudi domišljeval, da so moji nauki o prevzetnosti ukrotili ošabnost mojih hčera, vendar sem vselej zapazil, da ste na skrivnem še zmirom udani prejšnji svoji gizdavosti; še zmirom ste radi imeli čipke, trakove, steklene korale in svilene robce, moja žena sama je bila še zmirom strastno zaljubljena v karmoaazinasto svilenino padovansko, ker sem jej blezo enkrat rekel, da se jej kaj lepo podaja.

Posebno prvo nedeljo me je jezilo njih vedenje. Prejšnji večer sem želel, naj bi hčeri drugi dan zgodaj se napravili; kajti zmirom sem bil v cerkvi rad dosta prej ko druga množica. Natančno ste spólnili mojo željo, a ko smo se imeli na jutro zbrati k zajutreku, prišle so žena in hčeri napravljene z vsem nekdanjim lišpom, lasje so jim bili s pomado namazani, lica kaj okusno z nalepki olepotičena, krilni vlački zadaj nakrišpani v gube in

šumeči pri vsakem gibanji. Smijati sem se moral njihovi nečimurnosti, zlasti nečimurnosti svoje žene, katero sem za modrejšo imel. Iz take zadrege sem si le pomagal, da sem sinu ukazal resnobno zapreči kočijo. Nad tem poveljem ostrmite dekleti, a jaz sem je še ponovil slovesnejše ko poprej. „Dragi moj, gotovo se le šališ,“ reče moja žena, „saj prav lahko gremo peš, nam nij treba kočije, da bi se peljali.“ — „Draga, ti se motiš,“ odvrnem jej, „nam je treba kočije, kajti če v tem lišpu gremo peš v cerkev, bodo za nami kričali otroci vse župnije.“ — „A jaz sem,“ odgovori mi žena, „vedno mislila, moj Karel rad vidi krog sebe svoje otroke snažne in lepe.“ — „Čedni smete biti, kolikor vam je ljubo,“ sežem jej jaz v besedo, „in zato bodem vas imel tem rajši; a to nij snažnost, temveč borna gizdavost. Te nabornice, ti zobci in ti lepotični nalepki bodo nas le pristudili vsem ženam naših sosedov. Ali ne, ljubi moji,“ nadaljeval sem resnobnejše, „ta krila se lahko prenaredé v oblačila priprostejšega kroja, kajti kaj slabo nam pristoja nečimurnost, ki nimamo sredstev za take stroške. Ne vem, ali se bogatim dobro prilegajo taki obramki in obrobki, če le nekoliko pomislimo, da bi se nagost ubožcev lahko pokrivala z lišpom nečimurnih ljudi.“

To karanje je primerno pomagalo; pri tej priči so mirne šle se preoblačiti; in drugi dan sem zadovoljen zapazil, kako ste moji hčeri sami od sebe prirezovali svoja krila, ter iz njih vlačkov narejali praznične jopice za Dika in Billa, najmanjša moja otročiča; še bolj pa me je veselilo, da so se skrajšana oblačila mi zdela lepša.

Peto poglavje.

Nov in imeniten znanec. Na kar se najbolj zanašamo, pripravi nas navadno v največo nesrečo.

Ne daleč od naše hiše je bil napravil moj prednik klopico obsenčeno z grmom belega gloga in kozjega parkliča. Če je bilo lepo vreme in delo zgodaj dovršeno, posedali smo navadno tu skupaj, ter se v večernem hladu veselili razgleda čez prostrano pokrajino. Tu smo pili tudi čaj, kar je bila sedaj za nas veselica o posebni priliki; in ker smo jo redkokrat imeli, delala nam je novo veselje in pripravljanje za njo je vzročilo dosta ropotanja in iztikanja. Pri takej priliki sta nam mala dva zmirorom kaj glasno čitala in navadno so jima postregli,

ko smo mi čaj uže popili. Da je bila naša zabava mnogoličnejša, igrali ste zdaj pa zdaj hčeri na gitaro ter pripevali; med malo to glasbeno veselico sva se z ženo sprehajala po obronku njive, ki je bila olepšana z modrimi zvončki in svederčki, pogovarjala sva se radostna o svojih otrocih, ter sva se veselila hladne sapice, ki nama je pripihljavala zdravje in lepo harmonijo.

Tako smo se prepričali, da vsakateri položaj v življenji more imeti svoje posebne prijetnosti. Vsako jutro nas je zbudilo k novemu delu, večer nam je je pa plačeval z brezskrbnim veseljem.

Bilo je začetkom jeseni na neki praznik, — kajti taki dnevi so mi bili zmirom čas počitka — da sem bil peljal svojo rodbino na staro veselišče, in naši mladi godkinji začeli ste svoj navadni koncert. Tako razveselujé se, zagledali smo kakih dvajset stopinj od našega sedeža jelena nagloma leteti mimo, in ker je tako hropel, zdelo se mi je, da ga lovci gonijo. Dolgo še nismo premišljevali osode uboge živali, kar zagledamo nekoliko zadaž pse in lovce, ki so za njim drli in ravno njegov sled sledili. Jaz sem precej mislil z rodbino vrniti se domov; pa ali radovednost, ali osupnenost, ali kakov bolj

skriven vzrok je držal mojo ženo in hčeri priklenene na njihove sedeže. Lovec, ki je prvi jezdil, je dirjal kaj hitro mimo nas; za njim so drle štiri osebe, ali jih je bilo pet, katerim se je ravno tako mudilo. Na zadnje se je prikazal mlad gospod, mimo drugih dosta ličnejšega obraza; ko nas je nekoliko časa ogledoval, popustil je lov in obstal, izročil je svojega konja strežaju, ki ga je spremljal, ter se je nam približeval z neskrbnim a prevzetnim obrazom. Zdelo se mu je nepotrebno predstavljati se, ampak precej je pozdravil moji hčeri, kakor človek, ki je zagotovljen dobrega sprejema; a ti ste se bili zgodaj naučili s pogledom begati predrznost. Na to nam je naznanil, da mu je ime Thornhill in da je posestnik grajščine, ki je precej daleč krog nas razprostrta. Zarad tega je z nova pozdravil ženski spol rodbine, in tolika je bila moč bogastva in lepe obleke, da nij bil z nova zavrnen. Ker je bilo njegovo obnašanje, če prav drzno, vendar neprisiljeno in prijetno, sprijaznili smo se kmalu nekoliko bolj; ko pa je zagledal godbeno orodje tik nas na tleh, prosil je, naj bi ga osrečile s kako pesnijo. Ker nikdar nijsem odobral takega neprimernega znanstva, mignil sem hčerama,

da bi ubranil njijni ustrežljivosti; pa zastonj sem mignil, ker je mati nasprotno njima mignila in vselega lica ste zapeli neko priljubljeno pesen Drydenovo. Gospod Thornhill se mi je zdel prav zadovoljen z njijnim petjem in njijno izvolitvijo, potem pa je vzel sam gitaro v roke. Igral je precej površnje; vendar mu je starejša hči prejšnjo njegovo pohvalo povrnila z obresti, ter mu zagotovila, da njegovi glasovi doné še glasnejše, nego glasovi njenega učitelja. Za to pohvalo se jej je globoko priklonil, za kar se mu je prav spodobno zahvalila. On je hvalil njen okus, ona pa je hvalila njegovo razumnost; leta in leta bi se ne bila mogla bolje med seboj seznaniti. (Zatelebana mati je bila ravno tako srečna, ter je silila svojega grajščaka, naj bi vendar stopil v našo hišo, ter pokusil kozarec njenega agrasovega vina. Vsa rodbina si je močno prizadevala priljubiti se mu. Moji deklici ste skušali zabavati ga z raznimi predmeti, katere ste za najnovejše imeli, temu nasproti zastavil mu je Mojzes eno ali dvoje prašanj o starodavnih pisateljih, s katerima pa nij dosegel drugega kot da so se mu smijali. Moja mladiča nijsta imela nič manj opraviti, ter sta se spenjala po tujem

gospodu, prijemaje in božaje ga. Z vso silo sem komaj njima ubranil, da mu nijsta z umazanimi prsti obšitkov na obleki otipala in onesnažila. Privzdigovala sta loputnice njegovih žepov pri suknji ter pogledovala, kaj da je notri. Proti večeru se je poslovil pa tudi prosil za dovoljenje nas zopet obiskati, kar smo mu mi tudi radi dovolili, ker je bil naš grajščak.

Precej po njegovem odhodu je nas sklicala moja žena, da bi se posvetovali o tem, kar se je denes dogodilo. Menila je, da je to bil kaj srečen dogodek, češ, da je videla še čudovitnejše reči, ki so se dovršile. Upala je, da bode z nova doživela dan, katerega bi mogli glave po konci nositi, kakor najimenitnejši ljudje, in sklenivši je rekla, da ne more razumeti, zakaj bi gospici Winklerjevi imeli se bogato omožiti, njeni otroci pa ne. Ker je zadnja ta opomba merila na mene, pritrdil sem jej, da tudi jaz ne morem najti nobenega vzroka niti za to, niti da je gospa Simpkinsova v loteriji dobila deset tisoč funtov, mi pa ničesar. „Povem ti, Karl,“ je vskliknila moja žena, „na ta način vselej kališ veselje dekličema in meni, kedar smo dobre volje. Sofija, draga moja, povej mi, kaj misliš ti o našem novem obiskovalci? Ne meniš li, da je mož prav

poštenega značaja?“ — „Da, da, mama,“ jej je hči odgovorila. „Jaz mislim, da zna o vsakej stvari neizrečeno veliko govoriti in da ne pride nikdar v zadrego. In menj pomenljiva ko je stvar, tem več vé o njej povedati.“ — „Da,“ zaklicala je Olivija, „za moža naj bode dovolj dober; vendar jaz sama bi ga vendar ne mogla strpeti, tako izvenredno drzen je in se tako po domače vede, pri gitari pa je zopern.“

Ta dva govora sem si razložil ravno narobe z nasprotjem in zapazil sem, da ga je Sofija v srci toliko zaničevala, kolikor ga je Olivija na tihem občudovala. „Otroci, mislite,“ rekel sem, „kakor koli hočete o njem, meni se, da resnično povem, nij prikupil. Neenakovrstna prijateljstva se vselej končajo z nejevoljo in zapazil sem, da je kljubu vsej svojej neprisiljenosti dobro se zavedal razločka, ki je med nami in njim. Držimo se rajši družnikov naše vrste. Nobeden značaj se mi ne zdi tako zaničljiv, kakor mož, ki lovi le lastno srečo; in ne morem najti vzroka, zakaj bi tudi ženske srečelovke ne bile zaničljive. Tako bomo na zadnje vendar zaničljivi, če so nameni njegovi tudi pošteni; če so pa drugačni! — tresem se, če le mislim na to. Res da se ne bojim za pošteno obnašanje svojih otrok; mislim pa, da

se je nekoliko treba bati njegovega značaja.“ Rad bi bil nadaljeval, pa pretrgal mi je besedo služabnik plemenitaša, ki nam je s svojimi pokloni poslal četrto divjačine, ter obljubil čez nekaj dni priti k nam na kosilo. To v tako ugodnem času poslano darilo je govorilo mogočnejše za njega, nego karkoli bi bil jaz povedal zoper njega. Zato sem molčal, zadovoljen, da sem jim omenil nevarnost, in prepustivši njihovi previdnosti, da se je ognejo. Taka krepost, katero je treba zmirom stražiti, je straženja komaj vredna.

Sesto poglavje.

Sreča pri kmetskem ognjišču.

Ker smo se o navedeni stvari nekoliko razvneti prepirali, sklenili smo, da bi vse poravnali, enoglasno, kos divjačine za večerjo pojesti in dekliča sta radostna začela jo pripravljati. „Žal mi je, rekel sem, da nimamo nobenega soseda ali pa tujca, ki bi se udeležil te dobre pojedine; takim veselicam gostoljubnost še enkrat toliko prijetnost daje.“ — „Za Boga!“ je vzkliknila moja žena, „tu gre naš dobri

prijatelj, gospod Burchell, ki je našej Sofiji rešil življenje in tebe pri prepiranji tako izvrstno pobijal.“ „Mene premagati v prepiru, ljuba!“ vskliknil sem, „draga moja, tu se motiš. Prepričan sem, da jih je malo, ki bi to mogli. Jaz ti nijsem nikdar odrekoval spretnosti v pripravljanji paštet iz gosjega mesa, prepiranje pa, prosim, meni prepusti. Med temi besedami je stopil gospod Burchell v hišo. Rodbina ga je pozdravila ter mu priserčno v roko sezala, mali Dik pa mu je prav služno primaknil stol.

Prijateljstvo ubožnega moža mi je bilo ljubo iz dveh vzrokov: prvič, ker sem vedel, da mene potrebuje, in potem ker sem vedel, da se je izkazal prijaznega, kolikor je mogel. Po značaji njegovih razmer so ga v soseski navadno imenovali ubogega plemenitaša, ki v svoji mladosti nij hotel pametno živeti, če prav sedaj še nij imel trideset let. Časi je govoril prav pametno, v obče pa je bil posebno rad v družbi otrok, katere je navadno imenoval nedolžne malčke. Seznanil se je ž njimi tudi s tem, da jim je peval balade ter pripovedoval mične povesti. Le malokedaj se je pokazal v vasi, da ne bi bil kaj za nje prinesel v žepu — ali kos poprenjaka ali pa piščalko za en sold. Navadno je prihajal

enkrat v letu za nekaj dni v našo vas ter je živel od gostoljubnosti sosedov. Prisedel je k našej mizi in moja žena nij bila skopa s svojim agrasovim vinom. Po vrsti smo si pripovedovali povesti; on je peval stare pesmi ter je otrokom pravil povest o Beverlandskem kozlu, pa povest o potrpežljivi Grizeldi, čudovite dogodbe Catskinove, potem pa o hišici lepe Rozamunde. Naš petelin, ki je vselej okolo enajstih zapel, nam je naznanil, da je čas iti spat; pa nastala je nepričakovana težava, kako prenočiti tujca. Postelje nijsmo imeli nobene prazne in prepozno je bilo poslati ga v bližnjo gostilnico. V tej zadregi mu je ponudil mali Dik svojo stran postelje, če bi ga hotel njegov brat Mojzes pustiti pri sebi ležati. „In jaz,“ je rekel Bill, „hočem gospodu Burchellu prepustiti svojo stran, če me moji sestri hočete k sebi vzeti.“ „To je prav, dragi moji otroci,“ sem jim rekel, „gostoljubnost je ena najprvih kersčanskih krepostij. Žival si poišče svoje pribežališče in ptica sfrči v svoje gnjezdo; a zapuščen človek more le pri ljudeh dobiti prenočišče. Največi tujec na tem svetu je bil oni, ki je prišel ga odreševati. Nikdar nij imel hiše, kakor da bi bil hotel videti, koliko gostoljubnosti je še ostalo med nami. Debora,

* draga moja," rekel sem ženi, „daj dečkoma vsakemu košček sladkora, in košček Dikov naj bode največi, ker je prvi spregovoril.“

Rano zjutraj sem poklical vso svojo rodbino, da je šla pomagat otavo spravljat in ker je tudi naš gost ponudil svojo pomoč, bil je sprejet med nas. Naše delo je bilo lahko; redovje smo obračali po vetru, jaz sem bil prvi, drugi so vrstoma stopali za menoj. Vendar nij mi bilo mogoče, da ne bi bil zapazil, kako marljivo je gospod Burchell pomagal mojej hčeri Sofiji pri njenem delu. Zvršivši svoje delo, pomagal jej je pri njenem, ter je začel ž njo se pogovarjati; a jaz sem predobro mnenje imel o Sofijini pameti ter sem bil predobro prepričan, da ji je mar za poštenje, ko da bi bil količkaj v strahu pred možem z razdrtim premoženjem. Ko smo dodelali za ta dan, povabili smo gospoda Burchella k nam, kakor prejšnji večer; a odrekel je, ker je to noč moral spati pri nekem sosedu, čegar otroku je bil prinesel piščalko. Po njegovem odhodu smo se pri večerji zopet jeli pogovarjati o nesrečnem našem gostu. „Kako očividni izgled je," rekel sem, „ta mož za nadloge, ki nastajajo vsled lehkomiselnosti in razuzdane mladosti! Nikakor mu ne manjka ne

srca ne pameti, a zaradi tega se nam le še večja zdi njegova prejšnja nespametnost. Uboga izgubljena stvar! Kje so sedaj pojedezi, slineži, katere je nekdanj navduševal in jim zapovedoval? Šli so, morebiti prilizovat se nesramnemu zvodniku v toplicah, ki se je po njegovej razuzdanosti obogatil. Nekdaj so njega hvalili, a sedaj hvalijo nesramnega zvodnika. Nekdanja neizmerna njih radost nad njegovo duhovitostjo se je sedaj premenila v zbadljiva zasmehovanja njegove nespametnosti. Ubog je in morebiti zasluži, da je ubog; kajti nima niti onega ponosa, da bi bil neodvisen, niti one spretnosti, da bi koristil.“ Zaradi nekih skrivnih vzrokov sem tako govoril, morebiti le nekoliko preostro, na kar mi je Sofija prav milo ugovarjala tako-le: „Papá, naj se je poprej kakorkoli obnašal, njegove okolščine bi ga sedaj imele varovati graje. Sedanja njegova revščina mu je dovoljna kazen prejšnje neumnosti; in papa samega sem slišala praviti, da nikdar ne smemo po nepotrebnem mahati po človeku, katerega previdnost božja bije z bičem svoje jeze.“ „Ti imaš prav, Sofija,“ oglasil se je moj sin Mojzes, „in neki starodavni pisatelj kaj lepo kaže zlobnost takega obnašanja; kaže nam namreč kmeta, ki skuša odret

Marzija, kateremu je bil, kakor pripovedka pripoveduje, uže nekdo drugi kožo popolnoma slekel. Tudi ne vem, ali je stanje tega ubogega moža res tako uborno, kakor bi je nam oče rad narisal. Ne smemo pri drugih soditi občutkov po tem, kar bi mi čutili na njihovem mestu. Kakor temno je tudi našim očem stanovališče krtovo, vendar živali sami se njeno prebivališče zdi svetlo dovolj. In da resnico priznam, srce tega moža se mi zdi da se dobro sklada z njegovim stanjem, ker nikdar nissem slišal nobenega govoriti živahnejše, nego je on govoril denes, ko je s teboj se pogovarjal.“ To je bilo rečeno brez najmanjšega namena; vendar jo je pri teh besedah oblila rudečica, katero je skušala s prisiljenim smehom zakriti; zagotavljala mu je, da je komaj pazila na to, kar jej je pripovedoval, pa da misli, da je moral biti nekdaž zelo uljuden gospod. Da se je tako hitro opravičevala in da je zarudela, bilo mi je znamenje, katero mojemu srcu nij bilo po volji; a zamolčal sem svojo sumnjo.

Ker smo naslednji dan pričakovali svojega grajščaka, šla je moja žena pripravljat paštete iz testa in divjačine. Mojzes se je usedel in nekaj čital, jaz pa sem podučeval mladiča. Hčeri ste se mi zdeli

enako marljivi pri delu in gledal sem ju nekaj časa, kako ste nekaj kuhali nad ognjem. Sprva sem mislil, da pomagata materi; a mali Dik mi je tiho pošeptal, da napravljate neko lepoto za lice. Zoper vsa lepota mi je bila prirojena antipatija, ker vedel sem, da ne polepšajo polti, ampak jo le pokvarijo. Polagoma sem pomaknil svoj stol k ognju in zgrabivši grebljo, kakor bi imel ogenj porahljati, sem zvrnil, na videz po naključbi, vso mešanino in prepozno je bilo drugo napraviti.

Sedmo poglavje.

Mestni bistrournjež. Največi bedaki se lahko naučé biti šaljivi za en dan ali dva.

Ko je napočilo jutro, katerega smo imeli pogostiti svojega mladega grajščaka, lahko si vsak misli, koliko priprav so delali, da bi se dobro izkazali. Lahko je tudi misliti, da so moja žena in hčere pri tej priliki nataknille najkrasnejše svoje perje. Gospod Thornhill je došel z dvema prijateljema, s svojim kapelanom in s svojim krmilcem bojnih petelinov. Strežajev je imel mnogo pri sebi, a zbog

uljudnosti jih je poslal v bližnjo krčmo. Pa moja žena je v slavnem veselji svojega srca hotela po vsej sili vse pogostiti, zarad česar je naša rodbina — mimo gredé naj bode rečeno — tri tedne potem si morala pritrgovati. Ker je bil gospod Burchell nam prejšnji dan opomnil, da je bil Thornhill blezo snubil nekdanjo ljubico mojega sina Jurija, zmanjšalo je to precej prisrčnost njegovega sprejema; vendar je neka naključba nam nekoliko pomogla iz zadrege; ko je namreč nekdo v družbi po naključji imenoval njeno ime, priduševal se je gospod Thornhill slovesno, da ne pozna več nespametnosti, nego tako strašilo imenovati lepotico. „Naj bodem pri tej priči hrom in kruljev,“ je nadaljeval, „če bi ravno tako rad ne iskal svoje ljubice s svetilnico pred zvonikom cerkve svetega Dunstana.“ Pri tem se je zasmijal in mi smo se zasmijali ž njim. Šale bogatinov so zmirom uspešne. Olivija sama je pošeptala vendar dovolj glasno, da jo je slišal, da on ima neizmerno zalogo šaljivosti.

Po kosilu sem začel jaz z navadno svojo năpitnico — cerkvi! Za to se mi je zahvalil kaplan, ter je rekel, da je cerkev edina ljubica njegovega srca. „Čujte Frank,“ reče plemenitaš s svojo navadno

nagajivostjo, „povejte mi odkritosrčno: ko bi cerkev, sedanja vaša ljubica, stala v batistastih rokavih vam na enej strani, gospica Sofija pa brez batista na drugej strani, za katero bi vi bili?“ — „Za obe, to je gotovo,“ je vskliknil kaplan. — „Tako je prav, Frank,“ mu je odgovoril plemenitaš, „naj me zaduši ta kozarec, če nij lep deklič več vreden, nego vse duhovniške sleparije na svetu; kaj je desetina in kaj je štola družega, nego goljufija, prokleta sleparija; in to lahko dokažem.“ — „Želel bi, da bi to storili,“ se je oglasil moj sin Mojzes, „in mislim,“ je nadaljeval, „da vam bodem lahko odgovarjal.“ — „Gospod, prav dobro,“ mu je odvrnil plemenitaš, ki se je nemudoma nanj spravil, ter mignil ostali družbi pripraviti se na šalo; „če se hočete hladnokryno razgovarjati o tem predmetu, pripravljen sem vam se postaviti na boj. Pa pred vsem, kako hočete razpravljati predmet, ali prilično ali v pogovorih?“ — „Jaz sem za dosledno pametno razpravljanje,“ mu je odvrnil Mojzes, ves srečen, da mu je bilo privoljeno razgovarjati se. — „Tudi dobro,“ se je oglasil plemenitaš, „in prvič, pro primo upam, da ne bode te tajili, da vse, kar je, je; če mi tega ne priznate, ne morem nadaljevati. — „No“,

mu odgovori Mojzes, „mislim, da vam to smem priznati in da mi bode še na korist.“ — „Upam tudi,“ odvrne mu drugi, „da bode te priznali, da je del manjši od celote.“ — „Tudi to priznam,“ vsklikne Mojzes, „saj je pravo in dosledno.“ — „Upam,“ oglasi se plemenitaš, „da tajili ne bode te, da so troji koti v trikotniku skupaj enaki dvema pravima kotoma.“ — „Nič ne more biti jasnejše,“ odvrnil mu je drugi ter se je resnobno, kakor je bila njegova navada oziral krog sebe. — „Prav dobro,“ je vskliknil plemenitaš, ter je kaj naglo govoril naslednje besede: „Ker so prednji stavki tako določeni, opominim dalje, da zveza samobitij, razvita po dovršenem vzajemnem dvojnem medsobojnem sklepanji naravno nareja problematičen diagolizem, ki nekoliko dokazuje, da se ima bitstvo duševnosti nanašati na drugi mogoči predikat.“ — „Stojte! stojte!“ zakliče Mojzes, „jaz to tajim. Ali mislite, da se bom tako dobrovoljno udal tako krivovernim stavkom?“ — „Kaj?“ odvrne plemenitaš, kakor bi bil jezen, „ne udaste se! Odgovorite mi na to jasno vprašanje. Ali mislite, da ima Aristotel prav, ko pravi, da se nanašavni stavki nanašajo?“ — „Nedvomljivo,“ odgovori mu drugi. — „Če je tako,“ reče plemenitaš,

„odgovorite mi naravnost na to, kar vam tu rečem: ali se vam zdi analitična preiskava prvega dela mojega skrajšanega sklepa (enthymema) pomanjkljiva secundum quoad ali quoad minus? in naštejte mi svoje razloge, naštejte, pravim, mi precej svoje razloge.“ — „Priznavam,“ reče Mojzes, „da ne morem prav razumeti sile vašega sklepanja; če bi je pa skrčili v gol stavek, mislim, vedel bi nanj odgovoriti.“ — „O, gospodine,“ vsklikne plemenitaš, „vaš ponižni sluga! Mislim, da hočete, naj vam bi podal dokaze in še razsodnosti. Ne, gospodine! priznavam, da je to preveč za me.“ To je res vzbudilo smeh zoper ubogega Mojzesa, ki je tu sedel kot edina žalostna podoba sredi veselih obrazov; tudi nij med vso zabavo spregovoril več besedice.

Če prav vse to meni nij nikakor dopadalo, je pa vse drugače vplivalo na Olivijo, ki je vzela za bistrournost, kar je vendar bilo le dobremu spominu pripisavati. Zato ga je imela za kaj odličnega plemenitaša, in kdor pomisli, kako bistvene reči so pri takem značaji zala postava, lepa obleka in premoženje, rad jej bode odpustil. Gospod Thornhill se je kljubu svojej dejanskej nevednosti prav lahko razgovarjal ter se je mogel spuščati v široke in dolge

pogovore o navadnih predmetih družbinskega kramljanja. Po tem se ne bomo čúdili, da so morale take zmožnosti pridobiti naklonjenost deklice, katero je odgoja učila, pri sebi sami gledati na zunanost in dosledno tudi pri drugih.

Po njegovem odhodu smo se zopet jeli prepirati o prednostih svojega mladega grajščaka. Ker je obračal svoje oči in besede posebno k Oliviji, nij bilo več nikakor dvomiti, da je njena osoba ga naklonila nas obiskati. Tudi se mi je zdelo, kakor da bi jej nedolžno norčevanje njenega brata in njene sestre o tej priliki ne bilo posebno nepovoljno. Celó Debora sama zdela se mi je, kakor da bi se udeleževala slave tega dneva in veselila se je zmage svoje hčere, kakor če bi bila sama zmagala. „Dragi moj,“ mi je rekla, „sedaj ti rada priznavam, da sem bila jaz, ki sem učila svojega dekliča podbujati našega grajščaka pri njegovem prizadevanji za njo. Jaz sem zmirom nekoliko visoko hrepenela, in ti sedaj vidiš, da sem prav imela, ker kedo ve, kako se utegne še to končati?“ — „Da, zares, kedo to vé!“ sem odgovoril in globoko zdihnil; „jaz od svoje strani tega nimam rad in meni bi kakov reven pa pošten mož bolje dopadal, nego ta zali plemenitaš s

svojim premoženjem in svojo nezvestobo; ker, preverjena bodi, če je tak, za kakoršnega ga imam, nobeden prostomislec nikdar ne bode dobil mojega otroka.“

„Oče,“ reče Mojzes, „v tem ste gotovo preostri; ker bog ga ne bode sodil zaradi tega, kar misli, ampak zaradi tega, kar stori. Vsak človek ima sto in sto grešnih mislij, ki se v njem zbujaajo, a nima moči jih zatreti. Morebiti ta plemenitaš nehoté tako svobodno misli o veri; tako bi ga — denimo, da so njegove misli napačne — vendar, ker dejavno jim ne pritrjuje, zaradi njegovih zmot ne smeli huje grajati, nego poveljnika takega mesta brez nasipov, ker je ne more ubraniti napadajočemu sovražniku.“

„Resnično, moj sin,“ mu odgovorim; „če pa poveljnik k sebi privabi sovražnika, kriv je po pravici, in to se primeri vselej tistim, ki se udajo zmoti. Pregreha ne tiči v tem, da pritrjujejo dokazom, ki jih vidijo, ampak da so slepi nasproti mnogim dokazom, ki se jim sami od sebe ponujajo. Po tem takem dasiravno se nam napačne misli prav nehoté vzbujajo, vendar zaslužimo ali kazni za svoje pregreške ali zasramovanje za svojo nespametnost in sicer za to, ker smo se ali jim prostovoljno dali

zapeljati ali pa smo bili silno nemarni pri njihovem početku.

Sedaj se je moja žena vtaknila v razgovor, a stvari se nij prijela; opomnila je, da so med našimi znanci razni kaj pametni možje prostomiselci, pa vendar kaj dobri zakonski možje; in da pozna nekatere pametne deklice, ki so bile dovolj premetene, da so spreobrnile svoje ženine. „In, dragi moj, kdo vé, koliko more Olivija storiti? Dekle zna o vsakem predmetu prav veliko govoriti in je po mojih mislih jako izurjena v prepirnih razgovorih.“

„E, draga moja, o kakovih prepirnih predmetih pa je uže kaj čitala?“ odgovoril sem jaz. „Ne pomnim, da bi jej bil dal kedaj tako knjigo v roke. Ti gotovo pretiravaš nje zmožnosti.“ — „Res, res, papá,“ oglasi se Olivija, „tega ne pretirava. Čitala sem prepir med Thwackum-om in Square-om, prepir med Robinson Crusoe-om in Friday-om divjakom, in ravno sedaj čitam prepir o „Dušnem ženinu.“ „Prav dobro,“ jej odgovorim, „to je dobra deklica; vidim, da si popolnem zmožna spreobračati druge; sedaj pa idi materi pomagat napravljati agrasovo pašteto.“

Osmo poglavje.

Ljubezen, ki obeta malo sreče, pa vendar lahko veliko sreče rodi.

Drugo jutro nas je zopet obiskal gospod Burchell; če prav sem zaradi nekojih vzrokov počel biti nezadovoljen z njegovimi pogostnimi pohodi, vendar mu nijsem mogel odreči svoje družbe in svojega ognjišča. Resnica je, da njegovo delo je preobilo povračalo njegovo hrano; ker delal je med nami kaj pridno in je bil zmirom prvi naj bode pri košnji ali pa pri plastenji otave. Poleg tega je vedel zmirom kaj prijetnega povedati, kar nam je lajšalo delo, in bil je h krati tako razmišljen in vendar tako duhovit, da sem ga ljubil, smejal se mu in ga obžaloval. Edino, kar mi nij dopadalo, je bila naklonjenost, ki jo je kazal k moji hčeri. Šaljivo jo je imenoval svojo malo ljubico in če je dekličema kupil vsakej po en obšiv trakov, bili so gotovo Sofijini najlepši. Postajal je, ne vem kako, z vsakim dnevom ljubeznjivejši, njegova bistrournost zdela se mi je zmirom živahnejša in njegova priprostost jela je kazati lice visoke modrosti.

Naša rodbina je o polu dne kosila navadno na polji in posedali smo, ali bolje, polegali smo krog zmernega kosila; naš prt je bil pogrnjen črez seno, gospod Burchell pa je s svojo ljubeznjivostjo razveseljeval družbo. Da bi našo radost še pomnožila, odpevala sta si dva kosa na nasprotnih grmih; krotka tašica je prihajala in kljuvala mrvice kruha iz naših rok, in vsak glas zdel se mi je le odmev miru. „Nikdar tako ne sedim,“ rekla je Sofija, „da ne bi mislila na ona dva zaljubljenca, katera gospod Gay tako živo popisuje, kako sta od strele zadeta umrla v naročji drug drugemu. Nekaj tako ganljivega je v tem popisu, da sem ga gotovo stokrat, vselej z novo radostjo čitala.“ „Po mojih mislih,“ oglasil se je moj sin, „so najlepše črte tega popisa dosta manj lepe, nego one, s kterimi je Ovidij načrtal Acija in Galatejo. Rimski pesnik zna bolje rabiti nasprotja, in v njih je vsa srce pretresajoča moč, če jih kdo vé umetno rabiti.“ — „Čudno je,“ reče gospod Burchell, „da sta oba omenjena pesnika enakomerno pripomogla napačni okus razširiti v dotični svoji deželi, ker sta vse svoje verze preoblagala s pridevniki. Ljudje manj veleumni so zasledili, da bi ju v teh napakah lahko posnemali; in angležka

poezija podobna pesništvu v poznejših časih rimske oblasti, nij sedaj nič drugega, kakor kopičenje preobloženih podob brez reda in zveze, vrsta pridevnikov, ki sicer pomnožujejo lepoglasje, a nikakor ne pospešujejo razvijanja misli. Pa, gospica, ko druge tako grajam, bi se vam morebiti zdelo pravično, da vam ponudim priliko, to mi povrniti; in res sem to le opomnil, da bi imel priliko družbi zapeti balado, ktera je vsaj, mislim, brez omenjenih napak, maj bodo že kakoršni koli drugi njeni pogreški.“

B a l a d a.

„Postoj, prijazni samotár,
In vpelji me na pot
Tja v dol, kjer oni svitli žár
Mi kaže varen kot.

Potujem brez pomoči sam,
In trudne so nogé;
Pa pota, ki jih ne poznam,
Pred manoj tu bežé.“

„Nikari, sin, ne hodi tja“,
Puščavnik govori;
„Prijazni svit te goljufá,
V močvirje pogreží.

Pod streho mojo revež vsak
 Počiti sme; z menoj
 Tja stopi, borni siromak,
 Delil bom vse s teboj.

Z veseljem hrane ti podam,
 V postélji mehek loč;
 Svoj blagoslov, vse, kar imám,
 In mir in lahko noč.

Brez straha črede se pasó
 Po dolu na okrog;
 Srcé usmiljenja polnó
 Podelil mi je bog.

Nedolžno hrano mi rodi
 Ta gora, gozd temán;
 Pod góro pa za-me šumi
 Studenec čist, hladán.

Vse pusti za soboj skrbi,
 Ki svet ti dal jih je,
 Človeku mnoga treba nij,
 I to za dolgo ne.“

Mehko je segel govor ta
 Popotniku v srcé;
 Ko rosa z jasnega nebá
 V zeleno to poljé.

S puščavnikom ponižno gré,
Kjer tihi hram je bil,
Kjer trudne je počil nogé,
Vsak, ki je pot zgrešil.

Za strah pod streho slamnato
Zakladov ne leži;
Brez paha vežna vrata so,
Ker tu nevarno nij.

Sedaj, ko vsakdo ali spi,
Al' v družbi je vesel,
Puščavnik ogenj zaneti;
Razgovor se je vnel.

Da bi utešil gostu glad,
Je v koči poiskal
Za tujca razno zelenjad,
Prijazno je kramljal.

Okolo skače maček mlad,
In cvrček zaevrči;
Na ognji poka pa suhljad,
Prijetno plameni.

Vse to pa zveselilo nij
Potnika, ker srcé
Mladó tešká bolest morí,
In sili mu solzé.

Puščavnik vidi bistroók,
 I sam trpeč, skrbi:
 „Kaj tvoje je nesreče vzrok,
 Kaj v srci nosiš ti?

Si z grada li ponosnega
 Proganjan proč odšel?
 A nijsi li prijatelja,
 Ljubezni ne imel?

Kaj imaš če si prav bogát,
 Veselja to samó
 Ti trajnega ne more dát',
 Nečimerno blagó.

Prijateljstvo pa, prazen glas,
 Kot sladek sanj trpi,
 Le sreče senca, kratek čas,
 Ki v tugi se zgubi.

Ljubezen pa minula je,
 Dekle se z njo igra;
 Kjer ljubkata, le tam je še,
 Golobiča se dvá.

Le proč skrbi! Zvestó nikdar
 U ženski nij srcé!“
 Pa tu izda na lici žar
 Potnikovo gorjé.

ant. 27

Osupnen samotár stoji,
 Videč promembo to;
 Tako le v zori zažari
 Jutránje se nebo.

Očesa sramežljivost ta,
 In prsij glej nemir!
 Deklce lepo izpozna
 Puščavnikov ozir.

„Odpusti reví,“ vsklikne zdaj,
 Síroti, ki trpí;
 In ki oskrúnila je kraj,
 Kjer bog s teboj žíví.

Deklce, ah, usmili se,
 Pobožni puščavník,
 Ki išče mir, — pa vèdno je
 Obup njej zvest vodník.

Ob Tyni oče moj žíví,
 Čestèn je bogatín,
 Njegova sem jedina hči,
 Rodil se nij mu sin.

Prihajali snubači so
 Odvzet očetu me,
 Govoril vsak mi je ljubó,
 Zares al' hlíníl se.

Ljubéžno mnogo govoré,
 A bil je tudi vmes,
 Mlad Edvin; skrival je srcé,
 A ljubil me je res.

Oblasten nij bil, ne bogat,
 Le moder in priprost;
 Godil mi je značaj možat,
 Še bolj srca čistost.

Ko pesni je ljubezni pel
 Po gozdu tam za-mé,
 Vonjave zrak se je navzel,
 Donenja pa goré.

Pomladi prve cvet priprost
 In rosica z nebá: —
 Vse lepša bila je čistost
 Njegovega srcá.

Ker rosa in pomladni cvet
 Sta lepa; zvesta ne.
 In on je bil v zvestobi vnet,
 A moje srce ne.

Igrala sem se ž njím samó
 Nesrečna gizdavóst.
 Ker mučilo je njega to,
 Mi bilo je v radóst.

Preširno pustil je deklé,
 V samoto šel skriváj,
 Zarad trdosti moje vžé
 Najbrž mrtev je zdaj.

To krivda moja in bolešt,
 In to naj pokorim.
 V samoto zdaj me goni vest,
 Da tudi tam zaspim.

Da tam obup me umori
 To v kazen naj mi bó,
 Tako si storil Edvin ti
 In jaz za te takó.“

„Obvaruj bog!“ zakliče zdaj
 Puščavnik; k njej hiti;
 Dekle obrne se nazaj —
 Na Edvinu sloni.

„Glej, Angelina, moja si,
 Življenje moje glej!
 Zgubljeni Edvin te drži,
 Njegova si odslej!

Tako na prsih te držim,
 Daj žalosti slovó,
 Ker nikdar več te ne pustim.
 Li ne — srce ljubó?

Zivela bodeva sedaj,
 V ljubezni, ah, samo
 In tvoj, tvoj zadnji izdihljaj
 Edvinov zadnji bo!"

Ko je gospod Burchell čital to balado, videlo se je Sofiji, da združuje izraz ljubeznjivosti s svojo pohvalo. Kar tik nas strel iz puške razdere naš mir in precej smo zagledali iz grma šiniti moža, da bi pobral divjačino, katero je ustrelil. Ta lovec je bil grajščakov kaplan, ki je ustrelil enega izmed kosov, ki sta nas tako prijetno razveseljevala. Tako glasen strel in tako blizu je prestrašil moji hčeri, in mogel sem zapaziti, da se je Sofija, v svojem strahu zavetja iskajoča, zagnala gospodu Burchellu v naročje. Kaplan je prišel bliže, ter je prosil zamere, da nas je vznemiril, zagotovivši, da nij vedel, da smo tako blizu. Potem se je vsedel tik mlajše moje hčere, ter jej je prav po lovsko ponudil to, kar je bil to jutro nastrelil. Uže je hotela zavriniti, ko jo je skrivni pogled matere kmalu naklonil popraviti napako in sprejeti to darilo če prav z nekoliko nejevoljo. Moja žena je kakor navadno pokazala svoj ponos pošeptavši mi, da Sofija je pridobila kaplana, kakor nje sestra plemenitaša. Vendar

meni se je zdelo veliko bolj verjetno, da je nje naklonjenost obrnena k nekemu drugemu predmetu. Posel kaplanov je bil, nam poročiti, da je gospod Thornhill preskrbel godbo, jed in pijačo in da misli ta večer pri luninem svitu napraviti mladima gospicama ples na trati pred našo hišo. „Ne morem tajiti,“ nadaljeval je, „da mi je nekoliko mar biti prvemu, ki naznanja to poročilo, ker upam, da me bode za plačilo gospica Sofija počastila ter mi svojo roko podala v ples. Na to je odvrnil moj dekleč, da bi se temu nikakor ne ustavljala, ko bi to častno mogla storiti. „Ali,“ nadaljevala je, ter se ozrla na gospod Burchella, „tu je gospod, ki mi je bil tovariš pri delu denašnjega dne, in pravično je, da se udeleži tudi njegovega veselja.“ Gospod Burchell se jej je priklonil za njen dobri namen, a prepustil jo je kaplanu, rekši, da mora ta večer potovati še pet milj daleč, ker je povabljen k nekim dožetkom. Njegova odpoved se mi je zdela nekoliko čudna, tudi nijsem mogel razumeti, kako je mogla tako pametna deklica, kakor moja mlajša hči, moža z razrušenim premoženjem bolj čislati, nego moža, kateri se je imel dosti boljše bodočnosti nadejati. Pa kakor so možki najboljše sposobni spoznati dobre

lastnosti pri ženskih, tako tudi ženske nas po gostem najnatančnejše presojajo. Oba spola se mi zdita postavljena drug drugemu za ogleduha in imata različne zmožnosti, pripravne, da se ž njimi med soboj spoznavata.

Deveto poglavje.

Vpeljete se dve gospe visokega stanu. Gospodski lišp, dozdeva se nam vselej, da daje tudi višo izobraženost.

Komaj se je poslovil gospod Burchell in je Sofija privolila plesati s kaplanom, priletela sta moja sinka ter nam povedala, da je došel plemenitaš z veliko družbo. Prišedši domov smo našli grajščaka z dvema tovarišema bolj nizkega stanu in dve mladi gospe bogato oblečeni, kateri je nam kot gospe visokega stanu in visoke izobraženosti iz mesta predstavil. Po naključji nismo imeli dosta stolov za celo družbo; a gospod Thornhill je precej nasvetoval, vsak gospod naj se vsede enej gospej na kolena. Temu sem se jaz ustavil odločno kljubu karajočim očem svoje žene. Zato sem poslal Mojzesa izposodit si par stolov; in ker je bilo za nasprotni ples premalo gospej, šla sta ž njim ona dva gospoda iskat par plesalk.

Kmalu so skup spravili stole in plesalke. Gospoda sta se vrnila s soseda Flamborougha rudečeličnima hčerama nališpanima z rudečimi pentljikami na glavi. A na neko nesrečno stvar se nikdo ni zmisлил. Gospici Flamboroughovi ste se sicer šteli za najboljši plesalki v župniji, ter ste popolnem dobro znali valček in druge krožne plese, a popolnoma neznani so jima pa bili nasprotni plesi. S prva je to naspravilo v nekoliko zadrego; vendar ko so ju nekoliko semtertje porivali in potegovali, ste plesali nazadnje prav dobro. Naša godba so bile dvoje gosli ena piščalka in en tamburin. Luna je jasno svetila. Gospod Thornhill in starejša moja hči sta vodila ples v največje veselje gledalcev; kajti ko so sosedje slišali, kaj se tu godi, hiteli so tropoma skupaj. Moj deklič se je sukal s toliko milino in živostjo, da moja žena nij mogla skrivati preširnosti svojega srca, zagotovivši mi, da če prav se mala mačica obnaša tako izvrstno, vendar je le od nje se naučila vse svoje stopinjice. Gospe iz mesta ste se mnogo prizadevali, da bi enako lahko plesali, a zastonj. Zdaj ste plavali, zdaj utripali, zdaj omagovali, zdaj skakali, a brez vspeha. Gledalci so sicer pravili, da je lepo; a sosed Flamborough je k temu opomnil, da

se noge gospice Olivije tako lepo zlagajo z godbo, kakor njen jek. Ko so bili preplesali blizo eno uro, nehali ste gospe plesati, bojé se, da bi se ne prehladili. Ena izmed njiju, zdi se mi, se je pri tej priliki izrazila jako grdo, rekši: „Pri moji duši, vsa sem mokra od potu.“ Vrnivši se, smo v hiši dobili kaj izbrane mrzle jedi, katere je gospod Thornhill dal soboj prnesti. Kramljanje je bilo zdaj mrzlejšé ko poprej. Gospé iz mesta ste po polnem zatemnili moja dekliča; kajti govorili ste le o visokem svetu in gospodskem življenji in drugih predmetih najnovejše šege n. pr. o slikah, o okusu, o Shakespeare-u in o harmaniki s steklom. Res ste sicer enkrat ali dvakrat nas hudo s tem razžalili, da jim je ušlo priduševanje: a to se je meni zdelo najgotovejše znamenje njenega visokega stanu; poslej so mi se ve da povedali, da priduševanje je popolnoma zoper šege olikanega sveta. Vendar je njijna nališpana obleka zagrinjala vsako surovost v njenem govoru. Moji hčeri, se mi je zdelo, ste jima zavidali visoke prednosti in karkoli se je pokazalo slabega, pripisavali ste visoki šegi gospodske olikanosti.

Uljudnost gospej je bila še večja, nego njijne druge prednosti. Ena izmed njiju je opomnila, da

ko bi bila gospica Olivija videla nekoliko več sveta, bi jej to jako koristilo. Temu je pristavila druga, da ena sama zima v mestu bi malo Sofijo po polnem predrugačila. Moja žena je obema živo pritrjevala rekši, da ne želi nobene stvari iskrenejše, nego svojima dekličema podeliti oliko ene same zime. — Na to sem jaz mogel le odgovoriti, da njijna odgoja uže presega njijno premoženje in večja olikanost bi le delala smešno njijno revščino, ter jima izbudila čute za prijetnosti, katerih uživati nimate nobene pravice. „In katerih prijetnostij,“ oglasil se je gospod Thornhill, „bi ne zaslužili uživati, oni, ki jih lahko drugim toliko skažete? Kar zadeva mene,“ je nadaljeval, „moje premoženje je precej veliko; ljubezen, svoboda in veselje so moja načela; pa vrag me naj vzame, ko bi zagotovljenje polovice mojega premoženja delalo veselje mojej mični Oliviji, njeno naj bode, in edina milost, katero si bi za-se izprosila, bila bi, da bi smel samega sebe pridati darilu.“ Jaz nijsem bil na svetu tak novinec, da bi ne bil vedel, da so to olikane fraze, pod kterimi se skriva nesramnost najgršega namena; a silil sem se zadušiti svojo nejevoljnost. „Gospod,“ sem vskliknil, „rodbini, katero ste vi tako uljudno počastili s svojo družbo,

je prigojen enako tanek čut za poštenost, kakor vam. Skušati to razžaliti bi imelo jako nevarne nasledke. Poštenost, gospod, je sedaj edina naša posest in s tem zadnjim zakladom moramo posebno skrbno ravnati.“ — Precej mi je bilo žal vnetosti, s katero sem bil to izgovoril, ko je mladi plemenitaš, stisnivši mi roko, priduševal se, da čisla moje misli, a nikakor ne odobruje mojih sumenj. „Kar se tiče vašega sedanjega opomina,“ je nadaljeval, „rotim se, da nič nij bilo od mojega srca bolj oddaljeno, nego kakova taka misel. Ne, pri vsem kar k skušnjavi mika! taka krepost, za katero je treba rednega oblegovanja, nikdar nij bila po mojem okusu, kajti vse moje ljubice pridobil sem s prvim naskokom.“

Oni dve gospe, ki ste se delali, kakor bi o vsem drugem ničesar ne vedeli, zdeli ste se mi zelo nejevoljni zaradi zadnjih mojih odkritosrčnih besed, ter ste počeli kaj duhovito in resnobno govoriti o kreposti. Moja žena, kaplan in jaz smo se kmalu vtaknili vmes in plemenitaš sam je bil na zadnje prisiljen očitno nekoliko obžalovati nekdanjo svojo razuzdanost. Razgovarjali smo se o radostni zmernosti in o jasnem svitu, ki je razlit po srci, ktereга nij nobena pregreha oskrunila. Mene je to veselilo tako zelo,

da sta moja sinka črez navadni čas morala ostati pri nas, da bi se pri toliko dobrih razgovorih podučevala v dobrem. Gospod Thornhill je segel še dalje nego jaz, ter je poprašal, ali bi jaz imel kaj zoper to, ko bi počeli moliti. Vesel sem sprejel ta predlog; in tako je večer minil na kaj tolažljiv način, dokler nij družba na zadnje jela misliti na odhod domov. Gospe ste se na videz jako neradi ločili od mojih hčera, kterima ste bili sedaj posebno naklonjeni, in združenī ste prosili, naj bi ju ž njima pustili, da bi tudi doma imeli njiju prijetno družbo. Plemenitaš je podpiral ta predlog in moja žena je pristavljala svoje prošnje; tudi dekliča sta se na me ozirala, kakor bi želela iti ž njima. V tej zadregi sem se izgovarjal s tem in onim, a moji hčeri vedeli ste precej odstraniti vse izgovore; tako sem na zadnje bil primoran to jim naravnost odreči. Se ve da ste se zato ves drugi dan kislo držali in čmrno odgovarjali.

Deseto poglavje.

Rodbina se sili posnemati gospodo. Reva in nadloga ubožcev, če se skušajo povzdigniti nad svoje okolščine.

Počel sem spoznavati, da prav nič niso marali za vse moje dolge in trudapolne pridige o zmernosti, priprostosti in zadovoljnosti. Da nas je gospoda zadnjič toliko odlikovala, zbudilo je ošabnost, katero sem bil omamil, a ne zatrl. Naša okna bila so zopet kakor poprej polna lepotil za vrat in lica. Zunaj hiše ste se bali solnca kot sovražnika polti, v hiši pa ognja kot kvarilca lepega lica. Žena mi je omenila, da bi prerano vstajanje hčerama pokvarilo oči, da bi delo po kosilu jima porudečilo nos, in skušala me je prepričati, da roke nikdar niso tako bele, kakor tedaj, kadar nič ne delajo. Zato ne da bi bili dodelali Jurijeve srajce, prenarejali ste po novem kroji svoja stara krila iz tenčice ali ste na mrežico vezle cvetlice. Zanimarjali ste ubogi gospici Flamboroughovi, nekdanji veseli njiju tovaršici, kot priprosti znanki in vse njijno kramljanje se je vrtilo le okoli visokega sveta in gospodskega življenja s slikami, okusom, Shakespeare-om in harmoniko.

Vendar bi bili prebili vse to, ko bi ne bila prišla prorokinja ciganka, ki je nas postavila na vrhunec posvetne velikosti. Toliko da se je ta rujava šembilja prikazala, uže sta dekliča pritekli k meni ter me prosili vsak za en šiling, da bi ž njim ženi posrebrili roko. Da priznam resnico, naveličal sem se bil, zmirom biti moder, ter sem nehoté jima privolil v prošnjo, ker sem ju rad videl zadovoljni. Dal sem vsakej po en šiling; pa moram zaradi časti rodbinine opomniti, da niste bili nikdar brez denarja, ker je moja žena prav radodarno zmirom vsakej po eno guinejo kot prihranjen denar puščala v žepu; a zapovedala jima je tudi ostro, nikdar je ne zmenjati. Bili ste se s prorokovalko za nekaj časa zaprli; ko ste se vrnili, zapazil sem precej, da jima je nekaj imenitnega prorokovala. „No, dekliča, kako je bilo kaj? Livi, povej mi, ali ti je prorokovalka povedala kaj sold vrednega?“ „Papá,“ odgovorila mi je deklica, „priznati moram, da mislim, da je s samim vragom v zvezi, ker naznanila mi je kaj določno, da bodem v manj ko dvanajsternih mesecih omožena z nekim plemenitašem.“ — „No, draga moja Sofija,“ sem rekel, „in kakega moža bodeš pa ti dobila?“ — „Oče,“ mi je odgovorila,

„jaz imam dobiti nekega lorda, kmalu potem, ko se bo sestra omožila s plemenitašem.“ — „Kaj!“ sem vskliknil, „ali je to vse, kar bi imeli dobiti za dva šilinga! — Samo lorda in plemenitaša za dva šilinga!“ Ve trapice, jaz bi bil vama za polovico denarja obljubil kneza in Naboba.“

Ta njijna radovednost je vendar imela kaj resnobne nasledke; sedaj smo počeli misliti, da nas so zvezde namenile za nekaj vzvišenega in precej smo si prisvojili nekoliko bodoče visokosti.

Sto in stokrat je bilo že omenjeno in jaz moram še enkrat omeniti, da so ure, ktere v srečnih nadah preživimo, dosta prijetnejše od onih, ki so venčane z uživanjem. V prvem primrljaji kuhamo sami jed po svojem okusu, v zadnjem pa jo kuha narava za nas. Nemogoče je ponoviti vrsto prijetnih umišljij, ktere smo si v sebi vzbujali v svoje veselje. Gledali smo, kako je počela naša sreča še enkrat rasti; in ker je cela župnija trdila, da je plemenitaš zaljubljen v mojo hčer, zaljubila se je ona res v njega; kajti ljudje so jo zaklepetali v ljubezen. V tej prijetni dobi je imela moja žena najsrečnejše sanje na svetu, ktere nam je vsako jutro naznanjala z veliko slovesnostjo in natančnostjo. Eno-

noč je videla mrtvaško trugo in križem položene mrtvaške kosti, — znamenje bližnje ženitve; drugičkrat je videla žepe svojih hčera polne soldov, — gotovo znamenje, da bodo kmalu z zlatom namašene. Deklici sami ste imeli svoje slutnje; čutili ste tuje poljube na ustnicah, videli sta prstane v luči, mošnjice skakale so jima iz ognja in vozli zveste ljubezni prežali so na dnu vsake čajne čašice.

Proti koncu tedna smo dobili listek od gospej iz mesta, v katerem ste razen svojih poklonov izrazili upanje, naslednjo nedeljo videti celo našo rod-bino v cerkvi. V soboto celo jutro sem vsled tega videl ženo in hčeri skrivno se posvetovati med soboj in zdaj pa zdaj so po strani pogledovale na me, kar mi je naznanjalo neki skriven naklep. Da sem odkritosrčen, sumil sem močno, da so pripravljale kako nespamet, ki se bode drugi dan pokazala v svojej bliščobi. Zvečer začele so svoje početje po kaj rednih pravilih in žena moja je prevzela voditeljstvo pri oblegovanji. Po čaji, ko sem se jej zdel dobre volje, počela je tako-le: „Dragi moj Karel, mislim, da bomo jutri v cerkvi imeli veliko olikano družbo.“ — „Morebiti, draga moja,“ sem jej odvrnil, „če prav ti ni treba za to imeti nobene skrbi; slišala

bodeš pridigo, naj bode družba tam ali ne.“ — „To pričakujem,“ odgovorila mi je, „pa dragi moj, jaz mislim, da bi se mi imeli tam pokazati kolikor mogoče spodobno, ker kedo ve, kaj se more pripetiti?“ — „Tvoja previdnost,“ sem rekel, „je vredna vse hvale. Spodobno vedenje in spodobna oprava v cerkvi mi je vedno posebno veselje. Mi naj bi bili pobožni in ponižni, veseli, pa vendar resnobni.“ — „Da, to vem,“ reče ona; „a menim, mi bi morali tje iti v kolikor mogoče zali obleki, ne pa kakor priprosto ljudstvo krog nas.“ — „Draga moja, po polnem prav imaš,“ sem jej odvrnil, „in jaz sem ti hotel ravno to predlagati. Najspodobnejše v cerkev iti je kolikor mogoče zgodaj iti, da pridobimo čas za premišljevanje, predno se služba božja začne.“ — „O Karel,“ segla mi je v besedo, „to je vse res, pa to nij, kar bi ti rada povedala. Menim namreč, mi bi morali tje iti tako, kakor se spodobi. Ti veš, cerkev je dve milji daleč od tod, in priznati ti moram, da mi nij ljubo videti, kako moji hčeri od hoje vse razgrete in rudeče prisopihate h klopi, tako da se zdi vsakemu, kakor bi bili pri poskusnem tekanji dobili prvo darila. Za to, dragi moj, predlagam ti to-le: Tam sta naša dva konja za

oranje, žrebe, ki je uže devet let v hiši, in njegov tovariš Vranec, ki od zadnjega meseca nij storil še nič, prav nič na tem božjem svetu. Oba sta se odebelila in polenila; zakaj bi tudi ona dva ne storila nekaj, kakor mi? In daj si dopovedati, če ju Mojzes nekoliko očedi in napravi, videti bosta dovolj lepa.“

Zoper ta predlog ugovarjal sem le to, da je dvajsetkrat spodobnejše iti peš v cerkev, nego pa jahati na takih revnih konjih, ker Vranec je imel eno stekleno oko, žrebe pa je bilo brez repa; da ju nikdar nijsmo vadili za jahanje in da imata še sto drugih napak, in da imamo pri hiši samo eno sedlo z blazino. Pa spodbili so vse te ugovore, tako da sem bil prisiljen jim privoliti. Drugo jutro sem videl, koliko so imeli opraviti, da so skupaj znosili take stvari, ki bi bile potrebne za potovanje; ker se mi je zdelo predolgo čakati, napotil sem se naprej v cerkev, oni so mi pa obljubili kmalu za menoj priti. Skoro celo uro sem čakal pred stojalom za branje na njihov dohod. Ker jih pa v moje čudenje le nij bilo, primoran sem bil začeti službo božjo, ter sem jo nadaljeval z nekim strahom zarad njih nenavzočnosti. Ta se je pomnožil, ko je bilo vse opravljeno, pa rodbine še nij bilo. Za to sem se

vrnil po pet milj dolgi vozni poti, da-si ste po stezi za pešce le dve milji bili; blezo na pol pota domov zagledal sem procesijo, ki se je počasi pomikala dalje proti cerkvi; moj sin, moja žena in oba mlađiča bili so na enem konji, obe hčeri pa ste bili na drugem. Poprašal sem jih za vzrok njihove dolge zamude, pa kmalu sem jim zapazil na očeh, da so se na potu morali bojevati s tisoč ovirami. Konja sprva nijsta hotela iz vrat, dokler nij bil gospod Burchell tako uljuden, da ju je s svojo palico kakih dvesto stopinj daleč pritepel. Potem so se mojej ženi potrgali jermeni pri sedlu, in prisiljeni so bili obstati ter jih popraviti, predno so mogli dalje jahati. Za tem je enemu konju šinilo v glavo h kratu obstati in niti palice niti prošnje ga niso primorale dalje iti. Ravno iz tega sitnega stanja so se bili rešili, ko sem jih srečal. Ker so vendar bili vsi zdravi, nij mi bila, priznavam, tedanja njih nezgoda posebno nepovoljna, ker mi je dajala priliko k bodočim slavnim zmagam in je učila moji hčeri večjo ponižnost.

Iednajsto poglavje.

Rodbina ostane pri svojem sklepu, glave visoko nositi.

Ker je bil drugi dan pred svetim Mihaelom, povabljeni smo bili pri sosedu Flamboroughu orehe sežigati in igrati družbinske igre. Zadnja naša nezgoda je nas nekoliko ponižala, drugače bi bili skoro gotovo zaničevaje zavrnili tako povabilo; tako pa smo bili prav dobre volje. Pečena gos in cmoki našega dobrega sosedu so bili dobri in sladki ol je bil po besedah moje žene, ki je take stvari kaj dobro poznala, izvrsten. Res, da nij znal tako dobro pripovedovati povesti. Bile so dolgočasne in neslane ter so se vse krog njega samega vrtile; in mi smo se jim uže več ko desetkrat smijali.

Gospod Burchell, ki je tudi poleg bil, je rad gledal kako nedolžno otročarijo ter je prigovarjal dečkom in deklicam slepo miš loviti. Celó moja žena se je dala pregovoriti, da se je udeležila igre in radostno sem mislil, da nij še prestara za to. Sosed in jaz sva jih pa gledala, smijala se vsakej smešni šali, ter hvalila lastno spretnost v mladih svojih

letih. Potem so bili „rihtarja“; temu so nasledovala prašanja in odgovori; nazadnje so se vsi vsedli na tla ter lovili škrapet. Ker ta prvodobna igra nij vsakemu znana, treba je omeniti, da se pri tej igri vsa družba na tla vsede v krog, razven enega, ki v sredi stoji; naloga temu je popasti škrapet, ktereга družba nekako tako kakor snovalnico pod kolena potiska drug drugemu. Ker je v tem slučaju osobi, ki ravno stoji, nemogoče v istem času vsem obračati, kaže se igre velika lepota v tem, da jo s peto škrapetno ploskajo po tistej strani, ki je najmanj pripravna braniti se. Ravno je bila starejša moja hči na ta način oklenena in od vseh strani tepena; vsa razbeljena v obraz in razvneta vriščala in kričala je: „Igrajte pošteno!“ z glasom, da bi bil moral uličarski popevač od njega oglušeti — kar — zmešnjava črez zmešnjavo — vstopite — kedo drugi, ko naši dve imenitni znanki iz mesta, žlahtna gospa Blarney in gospica Karolina Vilhelmina Amalija Skeggs! Vsakteri popis bi bil tu beraški, zato je nepotrebno narisati to novo neprijetnost. Za boga! gospe tako visoko olikani nas vidite v tako priprostem stanji! Pa nič boljšega nij moglo izvirati iz tako priproste igre, nasvetovane od gospoda Flamborougha. Za nekaj

časa zdelo se je, kakor da bi bili na tla prikleneni, kakor da bi bili strmé okameneli.

Gospe ste bili na našem domu, da bi nas obiskali; in ker nas niste dobili doma, prišli ste za nami sem, ker niste imeli miru, dokler niste pozvedeli, kateri slučaj nas je prejšnji dan zadrževal od cerkve. Olivija je poskusila prva govoriti, ter jima je o vsem prav ob kratkem poročala, rekši samo: „Konji so nas raz sebe vrgli“. Pri teh besedah ste gospe ostrmeli; ko ste vendar slišali, da se rodbina nikakor nij poškodila, razveselili ste se izvenredno. Ko ste pa zvedeli, da bi bili skoro strahu umrli, jima je bilo to neizmerno žal; ko se jima pa je reklo, da smo jako dobro spali, razveselili ste se zopet izvenredno. Nič nij prekosilo njijne uljudnosti proti mojima hčerama; njijne besede so bile zadnji večer tople, a sedaj so bile ognjene. Izrazili ste željo, da bi se radi ž njima za zmirom seznanili. Žlahtna gospa Blarney je bila udana posebno Oliviji; gospici Karolini Vilhelmini Amaliji Skeggsovi (jaz rad navajam celo ime) pa je bolj dopadala njena sestra. Ko ste se jako živahno pogovarjali med soboj, sedeli ste moji hčeri tihi, ter ste občudovali njijno previsoko olikanost.

Ker je vendar vsak čitatelj, naj bode še tak berač, zaljubljen v zelo gospodske razgovore z anekdotami o lordih, žlahtnih gospeh in vitezi podveznega reda, moram prositi za dovoljenje, da tu poročim končni kos tedanjih razgovorov.

„Vse, kar vem o stvari,“ rekla je gospica Skeggsova, „je to, da je lahko resnična in neresnična; pa, milostljiva, to moram vam zagotoviti, da se je temu vsa skupščina čudila. Milord je desetkrat spremenil svojo barvo, žlahtna gospa je omedlela; pa gospod Tomkyn je, potegnivši svoj meč, prisegel, da bode njen ostal do zadnje kaplje svoje krvi.“

„Da,“ odvrnila je naša milostljiva, „to smem reči, da mi vojvodinja nikdar nij besedice zinila o tej stvari in upam, da nje milost bi ne imela nobene skrivnosti pred mano. Na to se morete zanašati kot na gotovo dogodbo, da je drugo jutro vojvoda trikrat zaklical svojemu hišnemu slugi: Jernigan! Jernigan! Jernigan! prinesi mi podveze.“

Pred vsem pa bi bil imel omeniti kaj neuljudno obnašanje gospoda Burchella, ki je med tem razgovorom sedel z obrazom k ognju obrnen, ter je konci vsakega govora zaklical: „neumnost!“ izraz, ki je bil nam vsem neljub, ter je nekoliko krotil rastočo živahnost duhovitega razgovora.

„Pa, draga moja Skeggs,“ nadaljevala je naša milostljiva gospa, „o tem se ne nahaja ničesar v prepisu verzov, ktere je doktor Burdock zložil o tej dogodbi.“ — Neumnost!

„Temu se jako čudim,“ rekla je gospa Skeggs, „kajti on redkokrat kaj izpusti, ker piše le iz lastnega veselja. Ali pa bi vaša milost ne blagovolila mi jih pokazati.“ — Neumnost!

„Draga moja gospica,“ odvrnila je milostljiva gospa, „ali mislite, da nosim take stvari soboj? Prav lepi so pa, to vam zagotavljam, in menim, da take reči znam presoјati, vsaj vem, kar mi dopada. Zares, zmirom sem občudovala male pesmice doktorja Burdocka; kajti razven tega, kar on zloži in draga naša grofinja na Hanoveranskem trgu, ne pride na svetlo nič nego preprosta sušmarija — le betvice dobrega okusa nij med njo.“ — Neumnost!

„Milostljiva gospa,“ rekla je druga, „vi bi morali vzeti lastne stvari v „zbirki za gospe“. Upam da ne bodete rekli, da tu ni nikakoršnega dobrega okusa? A mislim, da od te strani ne bomo več dobili.“ — Neumnost!

„Da, draga moja,“ odgovorila je žlahtna gospa, „saj veste, da me je moja čitateljica in tovaršica

zapustila, ter se omožila s stotnikom Roachom in ker meni samej uboge moje oči ne pripuščajo pisati, iskala sem druge dolgo časa. Pripravne nij lahko dobiti, in trideset funtov (300 gld. v srebru) vsako leto je zares pičlo plačilo za dobro odgojeno značajno deklico, ki zna čitati, pisati in se v družbi obnašati; ker kar se tiče onih mestnih čenč, jih človek ne more zraven sebe strpeti.“ — Neumnost!

„To vem,“ rekla je gospica Skeggsova, „iz lastne izkušnje; kajti med tremi tovaršicami, ktere sem zadnjega pol leta imela, nij hotela prva le eno uro na dan šivati navadnih del; druga je menila, da je pet in dvajset guinej na leto vendar prepičlo plačilo; in tretjo morala sem iz službe dejati, ker sem se bala, da bi se ne zaljubila v kaplana. Krepost, draga moja gospa Blarney, krepost je vredna vsakega plačila, pa kje jo najti?“ — Neumnost!

Moja žena je dolgo jako pazljivo poslušala ta razgovor, v srce jej je segal zlasti zadnji del njegov. Trideset funtov in pet in dvajset guinej vsako leto je šest in petdeset funtov in pet šilingov angleškega denarja; vse to se tako rekoč nam ponuja samo od sebe in je družini lahko zagotovljeno. Za trenotek se je ozrla v moje oči, da bi pozvedela za moje

dovoljenje; in da resnico povem, mislil sem, da bi taki dve mesti popolnoma primerni bili najinima hčerama. Razven tega, če je plemenitaš bil res naklonjen mojej starejši hčeri, bila je to pot, po kateri si je lahko pridobila vsaktero potrebno lastnost za svojo srečo. Moja žena se je precej določila, da ker nimamo gotovosti, ne smemo zamuditi take koristne prilike, ter je počela govoriti za družino. „Upam,“ je rekla, „da mi bode te vi, milostljiva gospa, odpustili sedanjo predrznost. Res, da nimamo nobene pravice zahtevati takih prednostij, vendar je meni prav naravna želja, svoje otroke spraviti dalje v svetu. In predrznila se bom reči, moja dekliča sta precej dobro odgojena ter imata tudi precej zmožnosti; vsaj ta pokrajina ne more pokazati boljših. Znati čitati, pisati in računati, znati šivati, in sicer navadni šiv, križevati in pikasti šiv in razno drugo šivanje, znate zobčkati, napikavati in nagubavati, razumeti pa tudi nekoliko godbe; narejati znati mala oblačilca in vezti na mrežo; starejša moja hči zna izrezljavati papir, mlajša moja pa je jako spretna, da zna prorokovati srečo iz kart.“ — Neumnost!

Ko je vse razložila in končala svoj zgovorni govor, pogledovali ste gospe druga drugo nekoliko

minut molče, ter se delali sedaj sumnjivega, sedaj pa imenitnega obraza. Nazadnje je gospica Karolina Vilhelmina Amalija Skeggsova račila opomniti, da se jej mladi gospici po tem, kolikor ju je po kratkem znanji spoznala, zditi prav pripravi za taka opravila. „Pa taka stvar, gospa,“ rekla je ter se obrnila k mojej soprogi, „zahteva, da se značaj izkusi bolj na tanko, in da druga drugo po polnem poznati. Ne, gospa,“ je nadaljevala, „ne da bi le količkaj dvomili nad krepostjo, previdnostjo in spremišljenostjo mladih gospic; pa tudi v takih stvareh velja šega, gospa, tu velja šega.“ — Neumnost!

Moja žena je popolnem odbobrila njene pomislike, rekši, da je sama časih jako pomišljiva; zaradi njijne značajnosti pa jo je zavrnila na vse sosedo. Milostljiva naša gospa pa je to odvrnila kot nepotrebno, trdé, da jej zadostuje priporočilo njenega bratranca Thornhilla; in pri tem je ostala naša prošnja.

Dvanajsto poglavje.

Osoda zdi se, da je sklenila ponižati rodbino Wakefeldsko. Razžalitev je čestokrat bridkejša od prave nesreče.

Vrnivši se domov snovali smo ves večer načrte bodočim pridobitvam. Debora se je pokazala jako

prebrisana v domišljevanji, ktera izmed deklic bi dobila najboljše mesto in največo priliko videti dobro družbo. Edina ovira našemu povišanju je bila, kako dobiti priporočilo plemenitaša; pa uže prevečkrat nam je bil izkazal svoje prijateljstvo, kot da bi bili sedaj dvomili o njem. Celó v postelji je moja žena nadaljevala navadni svoj govor: „Da, veruj mi, dragi Karel, med nama naj bode rečeno, jaz mislim, da smo danes zvršili jako izvrstno delo.“ — „Precej dobro,“ oglasil sem se jaz, ne vedé, kaj bi rekel. — „Kaj, samo precej dobro?“ odvrnila mi je; „jaz mislim, da je prav dobro. Pomisli, deklici se bodeti seznanili z olikanimi ljudmi v mestu! Po polnem sem preverjena, da London je edino mesto na svetu za vsakovrstne zakonske može. Razven tega, dragi moj, godé se vsak dan čudnejše reči; in če ste se uže visokim gospem moji hčeri toliko prikupili, koliko bolj se bodeti prikupili visokim gospodom? — Med nama rečeno, priznavam ti, da imam zelo rada milostljivo gospo Blarney; toliko hvalo sem jej dolžna! Vendar sem tudi po polnem udana gospici Karolini Vilhelmini Amaliji Skeggsovi. Saj si videl, ko je počela govoriti o službah v mestu, kako sem jo precej prijela za besedo. Povej mi, dragi moj,

ali ne misliš, da sem s tem dobro storila za otroke?“ — „Da,“ sem jej odvrnil, ne vedé prav, kaj bi o tej stvari mislil; „bog daj! da bi se danes čez tri mesece obe pri tem boljše čutili.“ Take opombe sem delal s tem namenom, da bi žena visoko mnenje o moji bistrournosti dobila; kajti, če se je posrečilo deklicama, izpolnila se je s tem dobra želja; če bi pa prišla kaka nesreča, spoznala me je lahko za proroka. Vse to kramljanje je vendar le pot gladilo drugemu načrtu, in tega sem se v resnici bal. Nič manj se nij nameravalo, ker bi imeli sedaj glave po svetu nekoliko više nositi, nego da na bližnjem semuji prodamo žrebe, ki se je bilo postaralo, in si kupimo konja, na katerem bi po priliki lahko eden jahal, ali pa tudi dva ter bi ga na poti v cerkev ali pa na pohod bilo lepo videti. Temu sem se sprva trdovratno upiral, a ravno tako trdovratno je ona to zagovarjala; pa v istej razmeri, ko sem jaz oslabeval, pridobivala je nasprotnica moči, dokler da na zadnje nijsem sklenil prodati ga.

Ker je bil semenj precej drugi dan, mislil sem tje iti; a žena me je pregovorila, da imam nahod, in nič nij pomagalo, da bi me bila pustila od hiše. „Ne, dragi moj,“ je rekla, „najin sin Mojzes je

moder dečko, ter zna z velikim dobičkom kupovati in prodajati; ti veš, da je vse velike naše kupčije on zvršil. Drži se trdno svoje besede, ter zbija in zbija in utruja ljudi, dokler ne naredi dobre knpčije.“

Ker sem se nekoliko zanašal na previdnost svojega sina, pripravljen sem bil, izročiti mu to kupčijo; in drugo jutro sem zapazil, kako preveliko ste si njegovi sestri dali opraviti, da bi Mojzesa za semenj olišpali. Razčesali ste mu lase, očistili mu zapone ter mu z buckami privihali klobuk. Ko je bil opravljen, videli smo ga na zadnje na žrebetu, s škatljo pred soboj, da bi v njej prinesel domov raznih dišav. Na sebi je imel suknjo iz sukna, kteremu pravijo grom in blisk; res da je prihajala nekoliko kratka, a vendar je bila še predobra, da bi jo bili zavrgli. Njegov telovnik je bil svetlozelene barve; in sestri ste mu zavezali lase s širokim črnim trakom. Šli smo za njim več stopinj pred vratmi, ter mu zaklicavali: „Dobro srečo! dobro srečo!“ dokler ga nismo več videli.

Komaj je bil odšel, prišel je kletar gospoda Thornhilla, ter nam je voščil srečo, rekši, da je svojega mladega gospoda slišal naša imena imenovati z veliko pohvalo.

Sreča se je bila blezo določila, da ne pride sama. Drug služabnik od iste hiše je prinesel mojima hčerama listek, v katerem pravite gospe, da ste od gospoda Thornhilla dobili jako prijetna poročila o nas in da upate biti popolnem zadovoljni, kadar bodeți še to in ono pozvedeli. „Da,“ vskliknila je žena, „sedaj vidim, da nij lahko priti v gospodске družine; kdor pa enkrat pride vanje, potem, kakor pravi Mojzes, gre lahko spat.“ Tej šaljivi misli, ktero je ona sama imela za dovtipno, pritrdili ste hčeri z veselim glasnim smehom. Ob kratkem, tega poročila je bila tako vesela, da je segnila v žep, ter slu dala sedem pensov (30 soldov).

Ta dan je bil dan pohodov. Prvi je sedaj prišel gospod Burchell, ki je bil na semnji. Prinesel je sinkoma vsakemu za sold malega kruhka, ktereга je žena spravila, da bi ga jima tedaj pa tedaj izdajala prav po malem. Hčerama je prinesel tudi par škatljic, da bi v njih spravljali lepenice, drobni tobak, lepotilne nalepke, ali tudi denarje, če sta ga kaj imeli. Moja žena bi bila rajša imela mošnjice iz podlasične kože, ker so zelo srečne — pa to le mimo gredé. Zmirom smo nekoliko čislali gospoda Burchella, če prav je zadnje njegovo surovo obna-

šanje nam bilo nekako nevšečno. Tudi sedaj nismo mogli, da mu ne bi naznanili svoje sreče, ter ga prosili za svèt; če smo tudi redkoma se ravnali po dobrem svetu, vendar smo vselej radi zanj prosili. Čitajte listek gospej, majal je z glavo ter opomnil, da pri takej stvari treba je največje previdnosti. Ta obraz poln nezaupnosti je bil mojej ženi silno nevšeč. „Nikdar, gospod, nikdar nijsem dvomila,“ rekla je, „nad vašo pripravnostjo, nasprotovati meni in hčera. Vi ste bolj previdni, nego je treba. Mislim pa, če potrebujemo dobrega sveta, obrnimo se rajši do oseb, ki so same o pravem času po njem se ravnale.“ — „Naj je bilo moje obnašanje, gospa, odvrnil jej je, ktero koli bodi, o tem sedaj ne govorimo; in če bi se prav sam ne bil ravnal po dobrem svetu, vendar sem ga z dobro vestjo lahko dajal onim, kateri so ga želeli.“ Boječ se, da ta odgovor ne bi sprožil zopet odgovor, ki bi nadomestoval z grajo, kar bi mu manjkalo bistrournosti, skusil sem govor spraviti na drug predmet, ter sem se čudil, kaj neki zadržuje sina tako dolgo na semnji, ker se je bila skoro noč storila. „Ne skrbi za sina,“ oglašila se mi je žena, „zanašaj se na to, on dobro ve, kaj ima storiti. Stavim, da ne bode nikdar svojega

petelina prodal na deževni dan. Videla sem ga nakupovati, da bi se mu bil vsakdo čudil. Povedala ti bom o tem lepo povest, da ti bo od smeha trebuh pokal. Pa, kakor gotovo živim, tam gre Mojzes brez konja in škatljo ima na hrbtu.“

Ko je tako govorila je Mojzes počasi prihajal peš, ter se je potil pod škatljo, katero je, kakor kak pohišni prodajavec na rami s trakom navezano nosil. „Srečno došel! srečno došel, Mojzes! no, dečko dragi, kaj si nam prinesel iz sejma?“ Samega sebe sem vam prinesel,“ rekel je Mojzes, zvito oziraje se, ter je položil škatljo na kuhinjsko mizo. „Oj, Mojzes,“ vskliknila je moja žena, „to vemo, pa kje je konj?“ — „Prodal sem ga,“ odgovoril je Mojzes, „za tri funte, pet šilingov in dva pensa.“ — „Prav si storil, dragi moj dečko,“ odvrnila je, „vedela sem, da jih bodeš prekanil. Med nami rečeno, tri funte, pet šilingov in dva pensa nij ravno slaba kupčija. Pojdi sem in daj mi jih!“ — „Denarja nijsem nikakoršnega prinesel s soboj,“ vskliknil je Mojzes, „založil sem vse v kupčijo, in tu je,“ potegnivši iz neder zvitek, „dvanajst tucentov zelenih očal s srebernimi okovi in s toki iz zelenega usnja.“ — „Dvanajst tucentov zelenih očal!“ ponovila je moja

žena s slabim glasom. In ti si prodal konja in nam nijsi prinesel nazaj družega, kot dvanajst tucentov zelenih ubornih očal!“ — „Draga mati,“ vskliknil je dečko, „zakaj vendar nočete poslušati pameti! Dobil sem jih skoro zastonj, drugače bi jih ne bil kupil. Srebrne okove same lahko prodam za dvojni ta denar.“ — „Kaj so mi mar srebrni okovi!“ kričala je moja žena vsa jezna: „Prisežem ti lahko, da niso vredna polovico tega denarja, po ceni starega srebra, pet šilingov za unco.“ — „Nij se ti treba truditi,“ rekel sem jaz, „da bi prodal okove, ker niso vredni šest grošov, kajti vidim, da so iz samega bakra in nekoliko s firnežem namazani.“ — „Kaj,“ zavpije moja žena, „ne iz srebra! okovi niso srebrni!“ — „Ne,“ odgovoril sem jej, „ravno tako malo iz srebra, kakor tvoja ponev.“ — „In tako,“ odvrnila je, „bili se bi znebili žrebeta in bi imeli za njega le dvanajst tucentov zelenih očal z bakrenimi okovi in s toki iz zelenega usnja! Vrag naj vzame to sodrgo. Tumpec se je dal preslepiti in bi bil imel te ljudi vendar boljše poznati.“ — „Tu, draga moja,“ rekel sem, „ti nimaš prav; prav nikakor bi jih ne imel poznati.“ — „Naj se gre solit, obesi bebec mi bebca!“ odvrnila je, „ki mi

je prinesel tako ropotijo; da jo le dobim, vržem jo v ogenj.“ — „Tu, draga moja,“ rekel sem jaz, „zopet imaš krivico, ker shraniti jih hočemo, če so prav le bakrena, saj veš, da so bakrena očala boljša, nego nič.“

Sedaj še le se je nesrečni Mojzes zavedel, da je bil prevarjen. Videl je, da ga je bil osleparil tatinski slepar, ki je, zagledavši njegov obraz, precej ga izbral si za svoj gotov plen. Zato sem ga poprašal za posamezne okolščine te sleparije. Prodajal je bil konja, kakor se je pokazalo, ter je hodil po semnji in iskal družega. Mož čestitljive postave ga je peljal pod svoj šator, rekši mu, da ima enega na prodaj. „Tu,“ je Mojzes nadaljeval, „je k nama pristopil neki drug mož, jako dobro oblečen, ki bi bil rad na ta očala izposodil si dvajset funtov; pristavil je, da mu je treba denarjev in da bi rad je prodal za tretjino njihove vrednosti. Prvi gospod, ki se je delal za mojega prijatelja, mi je pošeptal, da naj je kupim in naj ne izpustim tako dobre kupčije. Poslal sem po gospoda Flamborougha; in prečenčala sta ga tako zvito kakor mene in tako sva bila pregovorjena, ter sva kupila skup dvakrat dvajset tucentov.“

Trinajsto poglavje.

Gospod Burchell se pokaže našega nasprotnika, kajti predrznil se je nam dati neprijeten svet.

Naša rodbina je sedaj raznokrat skušala gospodska biti; pa kaka nepričakovana nesreča je izpodkopala precej vse, kar smo snovali. Prizadeval sem se vsako izpoznanje zmote v svoj prid obračati in njih previdnost pomnožiti v istem razmerji, v katerem je bila njihova čestihlepnost prevarjena. „Dragi otroci, vi vidite sedaj,“ sem rekel, „kako malo smo pridobili, skušaje svet slepiti, ko bi radi gospodo posnemali. Kteri so revni, ter bi se radi pajdašili z bogatini, te sovražijo oni, katerih se ogibajo, zasmejujejo pa oni, katerim se vsiljujejo. Ne enake zveze škodujejo zmirom slabejši stranki; bogatin ima prijetnosti, revež pa neugodnosti, ki iz nje izvirajo. Pa Dick, dečko moj, pojdi sem, ter na korist celej družbi ponovi pripoved, ktero si danes čital.“

„Bila sta nekda^j,“ začel je otrok, „velikan in pritlikavec, ki sta bila prijatelja ter sta skup držala. Pogodila sta se, da ne bodeta nikdar zapustila drug drugega, ter sta šla iskat čudovitih dogodkov. Prvo

bitko bojevala sta z dvema Saracenoma in pritlikavec, ki je bil jako srčen, je enega izmed bojevalcev silovito udaril. To pa je le malo hudega storilo Saracenu, ki je vzdignil svoj meč, ter je ubogemu pritlikavcu odsekal roko. Bil je sedaj v žalostnem stanu, pa velikan mu je prišel na pomoč in v kratkem času sta oba Saracena ležala mrtva na tleh; in pritlikavec je razjarjen mrtvemu telesu odrezal glavo. Po tem sta potovala dalje iskat drugega dogodka. Tedaj sta se bojevala zoper tri krvoločne Satire, ki so bili siloma odpeljali neko nesrečno devojko. Pritlikavec takrat nij bil tako zeló divji kakor poprej, a vendar je prvi mahnil po nasprotniku, ta mu je tudi precej povrnil udarec, ter mu je izbil oko. Sedaj se pa je velikan spravil nad nje, in ko bi ne bili ubežali, gotovo bi bil vse pobil. Vsi so se jako veselili te zmage in devojka, osvobojena, se je zaljubila v velikana, ter ga je vzela za moža. Potovali so zdaj daleč in dalje, nego morem dopovedati, dokler nijso naleteli na druhal roparjev. Velikan je bil sedaj prvokrat spredaj, pa pritlikavec nij bil daleč zadaj. Boj je bil hud in dolg. Kamor koli je prišel velikan, popadalo je vse pred njim; pritlikavec pa je bil več ko enkrat v največi nevarnosti, da hi ga

bili ubili. Na zadnje se je zmaga obrnila h klatežema, pa pritlikavec je izgubil pri tem nogo. Pritlikavec je bil po takem izgubil eno roko, eno oko in eno nogo, velikan pa še ranjen nij bil. Zdaj je rekel majhnemu svojemu tovarišu: „Majhni moj junak, to je slavna zabava; pridobiva še eno tako zmago in proslavljena bodeva za zmirom.“ — „Ne,“ je vskliknil pritlikavec, ki se je bil ta čas zmodril, „nikakor ne, jaz se odpovem najini zavezi; nečem se več bojevati, kajti vidim, da ti pridobiš v vsakej bitki slave in plačila, udarci pa vsi padajo na me.“

Ravno sem mislil podučljivo govoriti o tej pripovedki, ko se je vsa naša pozornost obrnila na živi prepir med mojo ženo in gospodom Burchellom in sicer za to, ker je menila svoji hčeri poslati v mesto. Moja žena je trdovratno povdarjala vse koristi, ki bi iz tega izvirale. Nasproti njej je pa gospod Burchell kaj živahno odsvetoval, jaz pa nijsem bil za nobeno stran. Sedanja njegova svarila zdela so se mi le drugi del onih, nad katerimi smo se uže zjutraj tako hudovali. Prepir je bil zmirom hujši, in uboga Debora, ne da bi bila navajala močnejše dokaze, govorila je le glasnejše, ter je bila na zadnje prisiljena v kričanji iskati pomoči zoper popolno

premago. Konec njenih besed pa je bil nam vsem jako nevšečen. „Pozna,“ rekla je, „nektere, ki imajo posebne vzroke, zakaj svetujejo to ali ono; ona sama pa želi, taki naj bi v bodoče izostali iz njene hiše.“ — „Gospa,“ oglasil se je Burchell, ter uprl na-njo svoje jako mirne oči, kar jo je moralo še bolj razdražiti, „gospa, kar se tiče skrivnih vzrokov, imate vi prav; res imam skrivne vzroke, katerih nečem naštevati, ker mi ne morete odgovoriti celó na tiste ne, katerih nikakor ne zakrivam. Pa vidim, da moji pohodi so tukaj postali nadležni; zato se hočem sedaj posloviti in bodem prišel morebiti še enkrat, da vam zadnjikrat rečem svoj „z Bogom!“, ko zapustim krajino.“ To rekši, vzela je svoj klobuk in celó Sofija, ktere pogledi so se mi zdeli, da karajo njegovo prenagljenost, je zastonj skušala ubraniti mu, da ne bi odšel.

Ko je bil odšel, gledali smo se nekoliko minut ter strmeli. Ker je moja žena se zavedala, da je sama to vzročila, skušala je svojo nejevoljo zakriti s prisiljenim smehom in zaupljivim obrazom, kar sem jej nekoliko očital. „No, žena,“ rekel sem jej, „ali se tako ravna s tujci? Ali se jim tako povrača njihova ljubav? Zagotovljena bodi, draga moja, da

to so bile najbridkejše in meni najbolj nevšečne besede, ki so kedaj iz tvojih ust prišle.“ — „Zakaj me pa je dražil?“ odvrnila mi je. „Saj popolnoma dobro poznam razloge njegovega sveta. Rad bi ubranil mojima hčerama iti v mesto, da bi se tu doma razveseljeval v družbi z mlajšo mojo hčerjo. Pa naj se kar koli zgodi, ona si mora izbrati boljšo družbo, nego take surove dečake, kakor je on.“ — „Ali surovega, draga moja, ga imenuješ?“ vskliknil sem; „prav mogoče je, da se motimo glede značaja tega moža, pa pri nekterih prilikah zdel se mi je najbolj omikan mož, kolikor sem jih spoznal. Sofija, deklica draga, povej mi, ali je kedaj na skrivnem proti tebi količkaj izrazil svojo naklonjenost?“ — „Oče, njegov pogovor z menoj,“ odgovorila mi je hči, „je bil zmirom prisrčen, pohleven in prijeten. Kaj drugega — ne, nikdar. Enkrat da, spominjam se, sem ga slišala praviti, da ne pozna nobene ženske, ki bi bila čislala moža, kateri se jej je zdel reven.“ — „Draga moja,“ rekel sem, „to je vsakdanja pesem vseh nesrečnikov ali postopačev. Pa upam, ti si se naučila primerno presojati take ljudi in da bi bila hespamet, srečo pričakovati od človeka, ki je sam bil tako slab gospodar svojemu premoženju. Mati

in jaz imava sedaj boljše nade za vaju. Bližnja zima, katero bode te skoro gotovo v mestu prebili, vama bode ponujala priliko, pametnejše si izbrati.“

Kar je Sofija pri tej priliki mislila, ne drznem se določiti; pa ne vseč mi prav za prav nij bilo, da sem se iznebil gosta, ktereга sem se imel zeló bati. Nekoliko me je vest pekla zaradi žaljene gostoljubnosti, pa kmalu sem utešil tega svaritelja z dvema ali tremi dozdevnimi razlogi, kateri so mi zadovoljevali ter me spravili s samim soboj. Bolečina, katero vest vzbuja človeku, ki je uže delal krivico, kmalu mine. Vest je strašljivka in zaradi onih napak, ktere ubraniti nij bila dovolj močna, je le malokrat dovolj pravična, da bi sama sebe tožila.

Štirnajsto poglavje.

Nove razžalitve ali dokaz, da dozdevna nesreča more postati prava sreča.

Določeno je bilo sedaj, da moji hčeri pojdete v mesto, in gospod Thornhill je ljubeznjivo obljubil, da bode sam nadzoroval njino obnašanje, ter nam pismeno o tem poročal. A nam se je zdelo neobhodno

potrebno, da mora njijna zunanja prikazen primerna biti velikosti njijnih nad; to se pa nij moglo zgoditi brez stroškov. Za to smo se posvetovali v popolnem zboru, kako bi najlažje dobili denarjev, ali da bolj jasno govorim, kaj bi najlažje prodali. Posvetovanje je bilo kmalu dognano. Pokazalo se je, da je ostali naš konj brez svojega tovariša za oranje po polnem nepripraven, in enako nepripraven tudi za jahanje, ker nima enega očesa. Sklenili smo zaradi ravno navedenih razlogov prodati ga na bližnjem sešnji in da bi nas nikdo ne osleparil, imel sem sam ž njim tje iti. Če prav je to bilo prvo kupčijsko opravilo v mojem življenji, vendar nijsem dvomil, da bodem stvar slavno izvršil. Misel, katero kedo ima o svojej previdnosti, meri se le po družbi, s katero občuje, in ker je moja bila skoro le rodbina, nijsem ravno nizko cenil svoje posvetne modrosti. Drugo jutro me je vendar pri odhodu moja žena, ko sem bil uže nekoliko stopinj daleč od hiše, poklicala nazaj, ter mi šeptaje svetovala, da naj se dobro varujem.

Prišedši na semenj sem po stari navadi naredil s konjem vse hoje; pa nekaj časa nijsem imel nobenega kupca. Nazadnje se je približal kupec, pa

ko je konja dolgo časa ogledoval ter zapazil, da je na enem očesu slep, nij hotel spregovoriti več besede. Prišel je drugi; ko pa je zasledil, da ima bramora, rekel je, da bi ga ne hotel, ko bi ga moral le domov jahati. Tretji je zagledal, da ima smoljačo na nogah, ter nij hotel obljubiti nobenega denarja. Četrti mu je videl na očesu, da ima gliste. Peti se je čudil, kaj vruga delam tu na semnji s slepo, bramorovo in smoljačasto mrho konjedersko, ki nij za drugo, kot da bi jo psom pobil za jed. Sedaj sem sam počel v globočini srca zaničevati ubogo žival ter sem se skoro sramoval, kolikorkrat je pristopil kak nov kupec; če prav namreč nijsem veroval vsega, kar so mi ti ljudje rekli, vendar sem mislil sam pri sebi, da je veliko število prič močen dokaz za resnico, in sveti Gregorij pravi v svojem spisu o dobrih delih, da je iste misli.

Bil sem v tem sitnem stanu, ko je k meni prišel neki duhovniški tovariš, star znanec, ki je imel tudi na semnji opraviti; stiskal mi je roko ter nasvetoval, naj bi šla v krčmo pit kozarec katere koli pijače. Srčno rad sem sprejel predlog; in ko sva stopila v pivarnico, pokazali so nama v malo sobico zadaj, kjer je bil samo neki častitljiv starček,

ki je sedel ves zamaknen v neko veliko knjigo, katero je čital. Svoje žive dni nijsem videl nobene postave, ki se bi bila mi bolje prikupila. Srebrnosivi njegovi kodri so obsenčevali čestitljivo njegove sence in krepka njegova starost, zdelo se mi je, da izvira iz zdravja in dobrovoljnosti. Vendar njegova navzočnost nij motila najinega razgovora; moj prijatelj in jaz sva se pogovarjala o raznih premembah sreče, ki so nas zadele; govorila sva o Whistonovem razporu, o zadnji mojej razposlanej knjižici, o odgovoru arhidijakonovem in o ostrem postopanju zoper mene. A kmalu je najino pozornost na-se obračal neki mladenič, ki je stopivši v sobo jako spoštljivo nekaj na tihem govoril s tujim starčkom. „Deček moj, ne opravičujte se,“ rekel je stari mož, „dobro storiti je dolžnost, ki smo jo dolžni vsem svojim bližnjim. Vzemite to, želel bi, da bi bilo več; pa pet funtov bode pomagalo vašej nesreči, tu so vam na razpolaganje.“ Pohlevnemu mladeniču so se udrle solze hvaležnosti in vendar je bila njegova hvaležnost komaj enaka mojej. Jaz bi bil rad v svoje naročje stisnil dobrega starčka, tako zelo mi je dopadala njegova dobrodelnost. Ta je čital dalje, in midva sva zopet prišla na stari govor; črez nekaj časa se je

spomnil moj tovariš, da ima še nekaj opraviiti na semnji, vendar mi je obljubil kmalu se vrniti, ter je pristavil, da je zmirom želel biti kolikor mogoče v družbi z doktorjem Primrose-om. Ko je stari gospod slišal moje ime imenovati, zdelo se mi je, da me je nekoliko časa jako pazljivo ogledoval; in po odhodu mojega prijatelja je prašal jako spoštljivo, ali sem kakor koli v sorodu velikemu Primrose-u, onemu junaškemu boritelju za enoženstvo, ki je bil prava trdnjava cerkvi. Nikdar nij čutilo moje srce čistejše radosti kakor ta trenotek. „Gospod,“ sem mu odgovoril, „priznanje tako dobrega moža, kakor ste po mojem prepričanju vi sami, pomnožuje mi v prsih one sladke čute, katere je uže vaša dobrodelnost vzbudila. Gospod, vi vidite pred seboj onega doktorja Primrose-a, boritelja za enoženstvo, katerega ste vi tako dobrovoljno imenovali velikega. Tu vidite onega nesrečnega teologa, ki se je tako dolgo, pa ne spodobilo bi se mi reči, z uspehom bojeval zoper drugoženstvo sedanjega časa.“ „Gospod,“ vskliknil je tujec ves osupnjen, „bojim se, da sem bil preveč domač, pa vi naj bi mi odpustili mojo radovednost; prosim vas odpuščanja.“ — „Gospod,“ rekel sem mu in ga prijel za roko, „kaj še, nikakor mi vaša

prijaznost nij bila neprijetna, temveč prosim vas, sprejmite moje prijateljstvo, kakor ste uže zadobili moje spoštovanje.“ — „S hvaležnostjo sprejem ponudbo,“ odvrnil mi je, ter mi je stisnil roko, „ti slavni steber neomajanega pravoverstva! Tako gledam tedaj — —“ Tu sem mu prestrigel besedo, ki jo je ravno hotel izreči; kajti če prav sem kot pisatelj lahko prebavljal ne mali kos prilizovanja, vendar sedaj moja ponižnost nij pripuščala večega. Sicer pa nijsta nikdar zaljubljenca v romanu hitreje sklenila srčnega prijateljstva. S prva sem ga imel za bolj pobožnega nego učenega in sem počel misliti, da zaničuje vse človeške znanosti kot pleve. A to ga nikakor nij poniževalo v mojem spoštovanji, ker sem uže nekaj časa sam jel biti iste misli. Po pri-
liki sem tedaj omenil, da je svet v obče prav karanja vreden, ker je jel zanemarjati znanstvene predmete, ter se je preveč udal posvetnim preiskavam. „Da, gospod moj,“ vskliknil je, kot bi bil vso svojo učenost prihranil do tega trenutka, „da, gospod moj, svet postaja otročji; in vendar je kozmonogija ali stvarjenje sveta v zadrego spravilo modrijane vseh vekov. Kako zmes različnih mislij si nijso izmislili o stvarjenji sveta? Sanchoniathon, Manetho,

Berosus in Ocellus Lucanus so skušali vsi brez vspeha je razjasniti. Zadnji ima te-le besede: Anarchon ara kai atelutaion to pan, ki pomenijo, da vse reči nimajo niti začetka, niti konca. Tudi Manetho, ki je živel za časa Nebuchadon-Asserja — Asser je široka beseda, ki se navadno rabi kot pridevek imenom kraljev one dežele, n. pr. Teglaf Phael-Asser, Nabone-Asser — on je, pravim, izrekel enako neslano misel; kakor mi navadno pravimo, ek to biblion kubernetes kar pomeni, da iz knjig se svet ne spoznava, tako je on skušal zaslediti — — pa gospod, ne zamerite mi, zašel sem od vprašanja.“ To je bil res storil; in jaz, tako gotovo, kakor živim, nijsem mogel sprevideti, kaj ima stvarjenje sveta opraviiti z rečjo, o ktorej sem jaz govoril. A zadostovalo je pokazati mi, da je učenjak, in tem bolj sem ga čislal. Zato sem bil sklenil, poskušati ga; a bil je premil in preblag, kot da bi hrepenel po zmagi. Kolikorkrat sem omenil kako stvar, katera se mi je zdela, da ga kliče na razgovor, smehljal se je, majal z glavo, ter nij rekel ničesar; iz tega sem sklepal, da bi bil lahko še mnogo govoril, ko bi se mu zdelo primerno. Govor je malo po malo prehajal od starega veka do opravka, ki je naju oba pripeljal na

semenj; moj je bil, rekel sem mu, prodati onega konja, in njegov — res velika sreča — je bil kupiti konja za enega svojih zakupnikov. Kmalu sem mu pripeljal svojega konja in na zadnje sva naredila kupčijo. Treba je le še bilo meni plačati in zbog tega je izlekel bankovec za 30 funtov, proseč me, naj ga mu menjam. Ker nijsem mogel izpolniti njegove želje, dal je poklicati svojega slugo, ki je vstopil v kaj gosposki obleki. „Tu imaš, Abraham,“ mu je rekel, „idi in prinesi zlata za to; to lahko storiš pri sosedu Jaksonu ali kje drugje.“ Ko je sluga odšel, kratkočasil me je s patetičnim govorom o veliki redkosti srebra; v tem sem ga skušal še prekositi ter sem obžaloval tudi veliko redkost zlata; tako sva se o vrnitvi Abrahama oba zedinila, da denarja dobiti nij bilo nikdar tako težavno, kakor sedaj. Vrnivši se je Abraham nama naznanil, da je preletal ves semenj in da vendar nij mogel izmenjati, če prav je zato obetal pol krone. To je bilo za nas vse hud udarec; a stari gospod je nekoliko pomolčal, potem me je pa prašal, če poznam nekega Salomona Flamborougha iz svojega kraja; ko sem mu odgovoril, da je moj bližnji sosed, rekel mi je: „Če je tako, upam, da se bova poravnala. Dobili

bodete menjico na njega, plačljivo na pokaz; in povem vam, mož je premožen, tako premožen, kakor le kateri pet milj na okrog. Poštenjak Salomon in jaz sva bila uže mnogo let znanca. Spominjam se, da sem ga na tri skoke vselej premagal, a po eni nogi je on dalje skakal od mene.“ Menjica na mojega soseda je bila za mene gotov denar, ker prepričan sem bil dovoljno, da jo lahko izplača. Menjica je bila podpisana in meni izročena; in gospod Jenkinson, častitljivi starček, njegov sluga Abraham in moj konj, stari Vranec so odšli prav zadovoljni drug z drugim. Ker sem imel priliko premišljevati, vrivala se mi je črez malo časa misel, da nijsem storil prav, da sem od tujca sprejel menjico; in sklenil sem, kakor je bilo pametno, slediti kupca in konja zahtevati nazaj. A zdaj je bilo to prepozno; zato sem hitel naravnost domov, sklenivši menjico pri svojem prijatelji kolikor mogoče hitro zamenjati za denar. Dobil sem poštenega svojega soseda v hišnih vratih iz pipe kadečega; ko pa sem mu povedal, da imam malo menjico na njega, prečital jo je dvakrat. „Upam,“ vskliknil sem, „da lahko čitate ime, Efrajim Jenkinson.“ — „Da,“ mi je odvrnil, „ime je pisano dovolj jasno, in poznam tudi gospoda —

najbolj zvitega ptiča pod božjim nebom. Ta je ravno tisti slepar, ki nama je očala prodal. Ali nij bil mož častitljive postave, sivih las in brez loputnic pri žepih na suknji? In nij li govoril na dolgo in široko o učenosti, o grščini in o kozmogoniji in o svetu? "Na to sem odgovoril z globokim izdihljajem. „Da,“ nadaljeval je, „to malo učenosti, to je vse, kar ima na svetu in to prodaja vselej, kolikorkrat naleti v kateri družbi učenjaka. Pa jaz poznam ptička in dobil ga bom še v pest.“

Če prav sem bil uže dovolj potolčen, bila je vendar največa moja stiska pokazati se svojej ženi in hčerama. Nobeden len učenec, ki je iz šole izostajal, nikdar se nij bolj bal vrniti se v šolo in pogledati učitelju v obraz, nego sem se bal jaz vrniti se domov. Pa sklenil sem bil prestreči njih razdraženost s tem, da bi sam začel divjati. Pa, joj! vstopivši sem našel rodbino, da nij bila nikakor voljna pričkati se z menoj. Žena in deklici so bile polne solzá, ker ta dan je bil tu gospod Thornhill, ter jim je naznanil, da iz potovanja v mesto ne bode prav nič. One gospe ste od nekaterih nevošljivih ljudij dobili slaba poročila o nas in ste še isti dan odpotovali v London. Zaslediti nij mogel niti namena

niti začetnika razneseni govorici; pa naj je bila kakoršna koli in naj jo je k njima zanesel kdor koli, zagotavljal je našej rodbini tudi v prihodnje svoje prijateljstvo in pokroviteljstvo. Zarad tega sem našel, da so mojo nesrečo prenašali z veliko potrpežljivostjo, kakor bi bila otemnela nasproti velikosti njih lastne nesreče. A kar je nas najbolj plašilo, bila je misel, kedo bi bil tako zloben, da je omazal dobro ime tako nedolžne rodbine, kakor je bila naša — prepohlevna, da bi bila vzbudila zavidnost, in pre-dobrosrčna, da bi koga raznevoljila.

Petnajsto poglavje.

*Odkrije se h kratu vsa malopridnost gospoda Burchella.
Nespametno je biti premoder.*

Oni večer in del drugega dne smo brez vspeha skušali zaslediti svoje sovražnike. Malo ktera rodbina je bila v soseski, da bi je ne bili sumničili; in vsak med nami je imel za svoje mnenje razloge, ki jih je sam najbolje poznal. Ko smo bili v tej zadregi, prinesel je eden mojih majhnih dečkov, ki se je igral, listnico, ktero je na trati našel. Naglo

smo jo spoznali, da je gospod Burhelova, pri katerem smo jo poprej videli; ko smo jo pa nekoliko preiskali, našli smo v njej nekatere zaznamke o raznih stvarih; a kar je posebno vzbujalo našo pozornost, bil je zapečaten listek z napisom: „Prepis lista poslanega gospema v gradu Thornhillovem“. Nemudoma smo se domislili, da je on zlobni obrekovalec in se posvetovali ali ne bi listka razpečatili. Jaz sem bil zoper to; a Sofija rekši da je prepričana, da bi bil on med vsemi ljudmi zadnji mogel storiti tako grdobno, je zahtevala, naj se prečita. V tem jo je podpirala ostala rodbina in vsled njih združenega siljenja sem čital to-le:

„Gospe! — Listonosec bode vama dovoljno pojasnil, od ktereга človeka te vrste prihajajo, od človeka vsaj, ki je prijatelj nedolžnosti ter pripravljen ubraniti, da bi ne bila zapeljana. Naznanili so mi za resnico, da vedve nameravate pod imenom tovaršic spraviti v mesto dve mladi gospici, kateri jaz nekoliko poznam. — Ker ne bi rad videl niti da bi bila priprostost osleparjena, niti da bi bila krepost omadeževana, prisiljen sem vama naznaniti svojo misel, da bi neprimernost tega početja imela nevarne nasledke. — Nikdar nijsem

bil vaje ostro ravnati z nesramnimi in malopridnimi ljudmi; tudi sedaj bi si ne bil izbral tega načina, tako se izraziti in okregati lahkomiselnost, ko ne bi naravnost vodila k hudodelstvu. Poslušajte tedaj svet prijatelja in premislite resnobne nasledke, ako bi hoteli zatrositi sramoto in hudobijo v prebivališče, kjer sta dosedaj mir in nedolžnost kraljevala.“

Naše sumnje so bile pri konci. Sicer nekaj se mi je res zdelo v tem listu, kar se je lahko obračalo na obe strani, in njegova graja se je ravno tako lahko obračala na one, katerim je bil pisan, kakor na nas; pa zlobna nakana je bila očitna in dalje nismo segali. Žena moja je imela komaj toliko potrpežljivosti, da bi me poslušala do konca, ampak grajala je pisatelja, nikakor ne brzda je svoje jeze. Olivija je bila enako ostra, Sofija pa se je zdela, da je vsa osupnena nad njegovo zlobnostjo. Kar mene zadeva, zdelo se mi je to najgrši izgled nezasluzene nevhvaležnosti, ktere ga sem kedaj doživel. Tudi nisem našel temu nobenega drugzega razloga kakor njegovo željo, pridržati mlajšo mojo hčer na kmetih, da bi večkrat imel priliko shajati se z njo. Tako smo vsi sedeli in snovali naklepe maščevanja, ko je noter priletel drugi naš mladič, ter nam je

povedal, da gospod Burchell se približuje od druge strani polja. Lažje je čutiti nego popisati različne čute, katere nam vzbuja bolečina nove razžalitve in veselje bližajočega se maščevanja. Če prav je bil naš namen le očitati mu njegovo nehvaležnost, vendar smo sklenili to storiti na prav zbadljiv način. V ta namen smo ga hoteli sprejeti z navadnim našim smehljanjem, ž njim kramljati še prijaznejše nego drugikrat, kratkočasiti ga nekaj časa; potem pa sredi prilizljive mirnosti napasti ga kakor potres zemeljski in ga pobiti z zavednostjo njegove lastne zanikarnosti. Ko je bilo to določeno, prevzela je moja žena sama izpeljavo te naloge, ker za taka podvzetja je imela res nekaj zmožnosti. Videli smo ga bližati se; vstopil je, primaknil si stol ter se je usedel. „Lep dan, gospod Burchell.“ — „Da, doktor, prav lep dan; vendar se bojim, da bomo še dobili dež, ker me kurja očesa tako sklé.“ — „Srbé vas le vaši rožički,“ vskliknila je moja žena ter se je močno zakrohotala; potem pa prosila zamere, da tako rada kako šegávo pove. „Draga gospa,“ odvrnil je on, „odpustim vam srčno rad; ker očitno priznam, da bi teh besed ne bil imel za šegave, ko bi mi vi ne bili tega rekli.“ „Gospod, morebiti da ne,“ oglasila se je moja žena

nam namigaje, „in vendar dobro vem, da vi nam zamorete zapovedati, koliko šal pride na en lot.“ — „Gospa,“ je odgovoril Burchell, „menim, da ste to jutro čitali kako knjigo novih šegavosti; ta lot šegavostij je res kaj dobra misel, pa vendar, gospa, bi bil rajši videl pol lota pameti.“ — „Verujem, vi bi bili,“ rekla je moja žena še zmirom se proti nam smeje, če prav je bil smeh zoper njo; „vendar sem uže videla može, ki so si lastili razumnost, pa je imajo kaj malo.“ — „Brez dvombe,“ odgovoril je nje nasprotnik, „ste tudi poznali gospe, ki so mislile, da so dovtipne, pa vendar niso bile.“ Precej se mi je vrinila misel, da bode moja žena pri tem delu le malo na dobičku; zato sem sklenil ga sam z mnogo ostrejšimi besedami. „Bistroumnost in razumnost,“ rekel sem, „ste malenkosti brez poštenosti; ta še le daje vsakemu značaju njegovo vrednost. Nevedni kmet brez napak je večji nego modrijan z napakami; ker kaj je genij ali hrabrost brez srca?“

„Poštèn možák najblažja božja stvar.“

„Zmirom sem menil, da je ta zastareli izrek Pope-ov,“ odvrnil je gospod Burchell, „zelo nedostojen veleumnega moža in je prosto ponižanje lastne prednosti. Kakor imenitnost knjig rase, ne po njih pro-

stosti napak, temveč po velikosti njih lepote, tako bi se moralo ceniti dobro ime pri ljudeh ne po njihovi prostosti napak, temveč po velikosti teh krepostij, ktere imajo. Učenjaku morebiti primanjkuje previdnosti; državnik je morebiti ošaben in vojščak krvoločen; ali pa bomo pred tem prednost dajali navadnemu rokodelcu, ki z velikim trdom rije skozi življenje brez graje in hvale? Enako lahko bi okorne pa pravilno slikane podobe iz flamske šole više cenili nego pogrešne pa veličastne stvari rimskega čopiča.“

„Gospod“, odvrnil sem jaz, „vaša sedanja opomba je resnična, če se svetle kreposti nahajajo poleg malenkostnih hib; če se pa pokaže, da v istem srci nasprotujejo velike napake enako izvenrednim krepostim, tak značaj zasluži naše zaničevanje.“

„Morebiti,“ rekel je, „se dobe nekatere take pošasti, kakor jih vi slikate, v katerih so velike hudobije združene z velikimi krepostmi; vendar jaz na svojem potovanji skozi življenje še nikdar nijsem našel nobenega izgledka njih bitja; nasproti zapazil sem vselej, da kjer je bila razumnost obširna, je bilo srce dobro. In res se mi v tem posebnem slu-

čaji zdi previdnost božja naša prijateljica, ker zmanjšuje razumnost onemu, katerega srce je popačeno, ter prikrajšuje moč onemu, ki ima voljo škodovati. To pravilo, zdi se mi, velja celo tudi za druge stvari. Mala golazen je zmirom zvijačna, krvoločna in bojazljiva, one močne in jake živali so pa velikodušne, hrabre in blage.“

„Te besede se lepo glasé,“ odvrnil sem, „in vendar bi bilo lahko v tem trenutku pokazati moža“ — in trdno sem uprl oči nanj — „katerega glava in srce sta si v najostudnejšem nasprotji. Da, gospod,“ nadaljeval sem s slovesnim glasom, „in veseli me, da imam priliko odkriti ga sredi domišljene njegove varnosti. Gospod, ali poznate to — to-le listnico?“ „Da, gospod,“ odgovoril je z obrazom nerazumljivo mirnim, „ta listnica je moja in veseli me, da ste jo našli.“ — „Ali pa poznate,“ rekel sem, „ta list? Ne, mož, nikar se ne ustavljajte, ampak pogledjte mi dobro v oči; pravim, ali poznate ta list?“ — „Ta list?“ odgovoril je, „da, bil sem jaz, ki sem pisal ta list.“ — „In kako ste se mogli predrzniti,“ rekel sem, „biti tako podli, tako nehvaležni in pisati ta list?“ — „In kako ste mogli vi,“ odvrnil je z neprimerno nesramnim pogledom, „biti tako podli,“

in se predrzniti, ta list razpečatiti? Ali ne veste, da bi vas zato vse lahko dal obesiti? Treba mi je le pri bližnjem sodniku priseči, da ste se zakrivili razlomivši ključavnico moje listnice in obesijo vas vse pred temi vrati.“ — Ta nepričakovana preširnost razjarila me je tako zelo, da sem komaj brzdal svojo jezo. „Nehvaležni zanikarnež! spravi se od tod in ne oskrunjaj dalje mojega stanovališča s svojo zanikarnostjo. Strani! in nikdar naj te več ne vidim. Ven iz moje hiše, pa edina kazen, katero ti želim, naj bode nemirna vest, ki te bode dovolj mučila!“ To rekši vrgel sem mu tje njegovo listnico, katero je smehljaje pobral; popolnem mirno je pritisnil za kljuko ter je nas zapustil vse osupnjene nad veselo nemirnostjo njegovega obraza. Moja žena je bila posebno razjarjena, da ga nobena stvar nij mogla niti razjeziti, niti pripraviti, da bi se sramoval svojih sleparij. „Draga moja,“ rekel sem, da bi pomiril strasti, ki so bile med nami previsoko vzkipele, „temu bi se ne smeli čuditi, da hudobni ljudje nimajo sramežljivosti; oni le zarudé, če se odkrije, da so storili dobro, svojih hudobij se pa bahajo.“

„Krivnja in sramežljivost — pravi alegorija, — ste bili sprva tovaršici ter ste v začetku svo-

jega potovanja nerazrušljivo držali se druga druge. Panjina zaveza je bila kmalu obema neprijetna in nadležna. Krivnja je sramežljivosti po gostem napravljala neprijetnosti in sramežljivost je često izdala skrivne krivnje. Po dolgem razporu ste se na zadnje zedinili ločiti se za vselej druga od druge. Krivnja je sama drzno korakala dalje, da bi dohitela usodo, ki je pred njo šla v podobi rabelja. Sramežljivost pa uže po rodu bojazljiva, se je vrnila, da bi se pridružila kreposti, katero je bila v začetku svojega potovanja pustila zadaj. — Tako zapusti ljudi, kadar so nekoliko že napredovali po poti hudobije, sramožljivost ter se verne, da ostane pri malo čednostih, ktere so jim še ostale.“

Šestnajsto poglavje.

Rodbina poskuša zvijačo, katerej se še večja upre.

Sofija naj je karkoli čutila, ostala rodbina pa se je zarad odstranjenja gospoda Burchella lahko utolažila z družbo našega grajščaka, katerega pohodi so sedaj postajali bolj gosti in bolj dolgi. Če prav

mu je bil spodletel namen, mojima hčerama pripraviti mestne radosti, poprijel se je vendar vsake prilike, da bi jima je nadomestil z onimi malimi vesellicami, katere je naša samota dovoljevala. Navadno je prihajal v jutro in ko sva jaz in sin hodila zunaj po svojih opravkih, sedel je pri družini v hiši ter jo je kratkočasil, popisovaje jej mesto, katerega vsaka stran mu je bila sosebno dobro znana. Znal je ponavljati opombe, katere so bile katerikrat izrečene v ozračji gledališč ter je vse dobre izreke olikanih bistrournikov imel v malem prstku, dolgo prej ko so prišli v anekdotne knjige novih pripovedek. Prenehljaje med kramljanjem pa je porabil za to, da je učil moji hčeri igrati piké; ali pa včasih je vadil moja dva mladiča boriti se, da bi postala drzna, kakor se je sam izrazil. Pa upanje dobiti ga za zeta je nas nekako oslepilo, da nismo nič videli njegovih pomanjkljivosti. Priznati moram, da je moja žena osnovala sto in sto naklepov, da bi ga vjela, ali da to povem nežnejše, rabila je vsaktero zvijačo, da bi lepoto svoje hčere povelicala. Če so s čajem jedli kolačke, ki so bili rahli in krhki, bili so taki, ker jih je naredila Olivija; če je agrasovo vino bilo zelo okusno, nabrala je bila Olivija zanj agrasov; bili so

njeni persti, ki so vkuhanemu sadju dali njegovo posebno zeleno barvo; in pri napravljanji pudinga bila je nje prebrisanost, ki je razne pridevke tako dobro zmešala. Potem je uboga žena zdaj pa zdaj ponavljala plemenitašu, da se ji zdi, da on in Olivija sta popolnem enake rasti in jima je rekla, naj oba vstaneta, da bode videla, kateri je večji. Te primerljaje svoje prekanjenosti je sama imela za neugibljive, vendar jih je vsak lahko uganil; dopadali so pa kaj zelo našemu dobrotniku, ki je vsak dan z novimi dokazi izkazal svojo ljubezen; res da ti niso zašli tako daleč, da bi se bil ponudil v zakon, vendar smo mislili, da le malo manjka do tega; in njegovo počasnost smo pripisavali sedaj prirojeni mu sramežljivosti, sedaj pa njegovemu strahu razžaliti svojega strijca. Vendar je neka dogodba, ki se je kmalu potem pripetila, postavila na gotovo, da je bil namenjen postati član naše rodmini; moja žena je to celo imela za nepogojno oblubo.

Moja žena in hčeri, sosedu Flamboroughu obiskovanje vrnivši, so videle, da se je ta rodbina zadnjič dala naslikati slikarju, ki je potem kraji potoval ter je slikal podobe, za petnajst šilingov glavo. Ker ste se ta rodbina in naša v tem kar se tiče

dobrega okusa, že dolgo časa skušali prekositi druga drugo, bili smo vznemirjeni, da so nam tako na skrivnem vzeli prednost; in kljubu vsemu, kar sem mogel reči, in rekel sem mnogo, so sklenili, da tudi mi se moramo naslikati dati. Ko smo se tedaj bili pogodili s slikarjem pod občinarjem — ker kaj sem mogel storiti? — posvetovali smo se najprej o tem, kako bi z deržanjem pokazali svojo prednost v dobrem okusu. Kar zadeva rodbino našega soseda, bilo jih je sedem in naslikani so bili s sedmimi pomorančami — stvar je popolnem neokusna, brez v deržanji, brez zlaganja z bližnjim svetom. Želeli smo imeti nekaj v sijajnejšem zlogu ter smo po mnogih razgovorih nazadnje enoglasno sklenili, da se bomo dali vpodobiti skupaj na imenitni vso rodovino predstavljajoči zgodovinski podobi. To je moralo biti cenejše, ker je zadostoval eden sam okvir, in brezmerno lepše, tembolj ker so bile vse rodbine, ki so imele količkaj okusa, sedaj na ta način naslikane. Ker se nismo precej domislili kega zgodovinskega predmeta, ki bi bil nam priimeren, bili smo zadovoljni, da bi bil vsak izmed nas vpodobljen kot samostalna zgodovinska podoba. Moja žena je želela kot Venera biti naslikana in

prosili smo slikarja, naj ne bode preveč varčen z demanti na njenem napersniku in njenih laseh. Mlada nje sinka bi jej imela kot Kupida stati na strani, jaz pa bi jej imel v duhovski obleki z opasnikom izročati svoje knjige o Whitstonovem prepirlu. Olivija je hotela upodabljati Amazonko, sedečo na cveticah, v zeleni bogato z zlatom obšiti lovski obleki in z bičem v roki. Sofija je imela biti ovčarica s toliko ovcami, kolikor jih bi slikar zastonj mogel na sliko spraviti; Mojzes pa je imel biti napravljen s klobukom in peresom na njem.

Naš okus je toliko dopadal plemenitašu, da je tudi on kot član rodovine bil prišel na sliko in sicer kot Aleksander veliki pred Olivijo. To smo imeli vsi za znamenje njegove želje, da bi bil pridružen rodbini, in te prošnje mu nismo mogli odbiti. Sedaj se je slikar spravil na delo in ker je neumno in hitro delal, izvršil je vse v manj nego štirih dneh. Slika je bila velika, in priznati moram, s svojimi barvami nij ravno varčno ravnal, zaradi česar ga je moja žena sosebnostno hvalila. Vsi smo bili popolnem zadovoljni z njegovo izpeljavo; a neka nesrečna reč, na katero se nismo zmislili prej, ko je bila slika uže izvršena, nas je sedaj močno prestra-

šila. Bila je tako zelo velika, da nismo imeli v hiši nobenega prostora, kjer bi jo obesili. Kako smo vsi mogli prezreti to bistveno reč, je nerazumljivo; pa gotovo je, da smo bili vsi silno nepremišljeni. Tako je ta slika, ne da bi, kakor smo upali, zadovoljevala našej prevzetnosti, slonela, za nas prav razžaljivo, na kuhinjske steni, kjer je bil slikar platno razpel in naslikal; bila je za mnogo prevelika, da bi šla skozi katere koli duri; v zasmehovanje pa je bila vsem našim sosedom. Ta jo je primeril Robinsonovemu dolgemu čolnu, ki je bil prevelik, da bi ga bil mogel spraviti z mesta; oni je mislil, da je bolj primerna motovilcu v steklenici; nekateri so se čudili, kako se bode neki dala iz hiše spraviti, pa še več še jih je čudilo kako da je prišla v hišo.

Nekterim je izbujala smeh, izbujala je pa, mnogim dosta zlobnejše sumnje. Podoba plemenitaševa združena z našimi je bila prevelika čast, da bi bila ubežala zavidnosti. Razžaljivo šepetanje jelo se je širiti na naš račun in neprestano so mir nam kalili ljudje, ki so kot prijatelji prihajali nam pravit, kaj sovražniki govoré o nas. Ta poročila smo vselej karali s primerno nejevoljo; pa pohujšanje rase, čim bolj mu nasprotujemo.

Zato smo se znova zbrali ter posvetovali, kako bi v okom 'prišli zlobnosti naših sovražnikov; nazadnje smo nekaj sklenili, kar je bilo prezvito, da bi bil jaz s tem popolnem zadovoljen. Bilo je to-le: Ker je bila nam glavna reč prepričati se o poštenosti ženitvenih namenov gospoda Thornhilla, lotila se je moja žena skusiti ga, namreč prašati ga je hotela za svet o izboru moža za starejšo svojo hčer. Ko bi to ne zadostovalo ga primorati, da bi očitno se izjavil, sklenili so strašiti ga s soljubnikom. V zadnjo to nakano vendar jaz nijsem hotel nikakor privoliti, dokler mi nij Olivija slovesno obljubila, da bode moža, katerega bi jej pri tej priliki za soljubnika izbrali, vzela, če bi Thornhill sam tega ne ubranil s tem, da bi jo sam prej vzel za ženo. Tak je bil osnovani načrt, kateremu se sicer nijsem trdovratno upiral, vendar ga nijsem tudi popolnoma odobral.

Ko je prvikrat gospod Thornhill nas obiskal, odpravila sta se moja dekliča, kakor bi imela zunaj nekaj dela, ter materi dala priliko izpeljati svoj naklep; a odtegnila sta se v bližnjo sobo, kjer sta lahko slišala ves razgovor. Tega je moja žena začela jako prebrisano omenivši, da se bode ena go-

spodičen Flamboroughovih skoro gotovo kaj dobro-
 omožila z gospodom Spankerjem. Ko je plemenitaš-
 jej pritrdil, nadaljevala je, da one, ki imajo lepo
 premoženje, tudi vselej gotovo dobe dobre ženine.
 — „Pa bog pomagaj“ — nadaljevala je, „dekličem,
 ki nimajo nikakoršnega premoženja! Kaj pomaga le-
 pota, gospod Thornhill? ali kaj pomagajo vse kre-
 posti in najboljše lastnosti na svetu v tej dobi se-
 bičnosti? Nikdo ne prša: Kakšna je? vse kriči le:
 Koliko ima?“

„Gospa, odvrnil je, močno odobrujem resničnost
 in pa novost vaših besed; in ko bi bil jaz kralj,
 moralo bi drugače biti. Potem zares bi bili dobri
 časi za deklice brez premoženja; naši dve mladi go-
 spici bi bili prvi, katere bi hotel preskrbeti.“

„Oh, gospod!“ odgovorila je moja žena, „vi se
 radi šalite; a želim, da bi jaz bila kraljica, in po-
 tem bi videla, katerega bi si moja starejše izbrala
 za ženina. Pa no, ker ste me uže spomnili na to,
 zares! gospod Thornhill, ali mi veste za-njo pripo-
 ročiti kakega primerneega ženina? Sedaj ima devet-
 najst let, je lepo rašena in dobro odgojena in po-
 mojem ponižnem mnenji jej tudi ne manjka zmož-
 nostij.“

„Gospa,“ odvrnil je, „ko bi jaz imel voliti, dobil bi zanjo moža imajočega vse lastnosti, ki bi angelja lahko osrečile; našel bi moža previdnega, bogatega, okusnega in odkritosrčnega; tak, gospa, bi bil po mojih mislih edini jej primerni ženin. — „O da, gospod, rekla je, ali pa vi poznate kako tako osebo“? — „Ne, gospa, odgovoril je, nemogoče je poznati katerega, ki bi bil vreden biti njen ženin; ona je prevelik zaklad za posest kakega moža; boginja je. Pri moji duši, jaz govorim kakor mislim, angelj je.“ — „Oh, gospod Thornhill, vi se le dobrikate ubogemu mojemu dekliču; a mislili smo omožiti jo z nekim vaših zakupnikov, kateremu je onidan mati umrla in ki potrebuje gospodinje; vi veste, katerega mislim, zakupnika Williamsa, premožnega moža — ali ne gospod Thornhill? — ki je v stanu jej dati dobrega kruha, in kateri jo je uže večkrat snubil (kar je bilo res). A gospod,“ pristavila je, „bila bi jako vesela, ko bi vi odobravali našo izvolitev.“ — „Kako, gospa,“ odvrnil je, „jaz naj odobravam? Jaz naj odobravam tako izvolitev? Nikdar ne. Kaj? žrtvovati toliko lepoto, razumnost, in blagost človeku, ki bi svoje sreče še čutil ne! Oprostite nikdar ne morem odobravati

takega krivičnega dejanja! In zato imam svoje razloge — — —“. „Zares gospod,“ rekla je Debora, „če imate svoje razloge.“ — „Ne zamerite, gospa,“ odvrnil je, „ti razlogi leže pregloboko, da bi jih našli, ti ostanejo tu (med tem je položil roko na svoja prsa), ki ostanejo tu zakopani, tu zaprti.“

Ko je odšel, posvetovali smo se vsi skup, pa nismo mogli zaslediti, kaj bi počeli s temi nežnimi čuti. Olivija jih je imela za dokaze prenapete ljubezni; jaz pa nisem bil tako vroče krvi; zdelo se mi je precej jasno, da je v njih več ljubkovanja nego želje po ženitvi. Vendar, naj pomenijo kar hočejo, sklenili smo držati se namena z zakupnikom Williamsom, ki se je uže od začetka, ko je moja hči v ta kraj prišla, močno poganjal za njo.

Sedemnajsto poglavje.

Težko da bi se našla, ki bi se ubranila moči dolge in prijetne skušnjave.

Ker sem skrbel le za pravi blagor svojega otroka, rad sem videl, kako stanovitno se je poganjal gospod Williams za njo, zlasti ker je bil pre-

možen, previden in odkritosrčen. Treba je bilo le malo spodbadati ga in prejšnja njegova ljubezen se je znova oživila; tako sta se en večer ali dva Williams in gospod Thornhill naletela v naši hiši ter nekaj časa pogledovala se z jako jeznimi očmi; pa Williams nij bil dolžan svojemu grajščaku nobene zakupnine, ter se je le malo zmenil za njegovo nevoljo. Olivija od svoje strani se je igrala popolno koketno, ako smem to imenovati igranje, kar je bilo pravi nje značaj, in kazala se je, kakor bi hotela vso svojo ljubeznivost razliti čez novega ljubčeka. Gospod Thornhill se mi je zdel zarad te prednosti, ki se je onemu dajala, ves potrten ter se je poslovil ves zamišljen. Vendar priznavam, da me je to spravilo nekoliko v zadrego, da se je kazal tako razžaljenega, ker je bilo v njegovi moči brez težave odpraviti vzrok s tem, da bi bil svojo ljubezen očitno in pošteno razodel. A kakor velika skrb je uže njega tlačila, zapazil sem lahko da je Olivijina žalost bila še večja. Po vsakem shodu svojih dveh ljubilcev — in ta dva sta se večkrat sešla, se je navadno odtegovala v samoto ter se je tu udajala svojej žalosti. V tem stanu sem jo našel neki večer, potem ko je nekoliko časa kazala svojo prisiljeno radost.

„Drago dete,“ rekel sem, „sedaj vidiš, da tvoje zaupanje v ljubezen gospoda Thornhilla bile so le gole sanje. On trpi soljubnika, vsakakor dosta nižjega od sebe, če prav ve, da je v njegovi moči, tebe zagotoviti samemu sebi z očitno in pošteno besedo.“ — „Da, očka,“ odvrnila mi je, „pa ima svoje razloge, da to odklada; vem, da jih ima. Odkritosrčnost njegovih očíj in besed me prepričuje, da me v resnici čišla. Črez malo časa, nadjam se, bode se odkrila blagosrčnost njegovega mišljenja, ter prepričali se boste, da je moje mnenje o njem bilo pravičnejše od vašega.“ — „Olivija, ljubka moja,“ odgovoril sem, „vsakteri naklep, po katerem smo se dosedaj ravnali, da bi ga prisilili k izjavi, nasvetovala in osnovala si sama, in nikakor ne moreš reči, da bi te jaz bil silil v kako reč. Pa, draga moja, nikar si ne misli, da bodem ti še dolgo pomagal in trpel, da bi njegov pošteni soljubnik bil še za norca tvoje nesrečnej ljubezni. Kolikor časa koli zahtevaš, da bi svojega domišljenega častitelja pripravila, naj se očitno izreče, zagotovil ti ga bodem; a ko se bi konci tega roka še ne odločil, moram nepogojno zahtevati, da gospodu Williamsu povrneš njegovo zvestobo. Značajnost, katero sem si dosedaj v življenji

ohranil, zahteva to od mene in ljubezen očetovska mi ne sme slabo vplivati na poštenost možko. Določi si tedaj dan; in naj bode še tako daleč, kakor se ti zdi primerno; med tem pa skrbi, da bode gospod Thornhill določeni čas, katerega sem te namenil drugemu dati za ženo, na tanko izvedel. Če te ljubi zares, povedala mu bode njegova zdrava pamet, da tu le na eden način sam more ubraniti, da mu nisi izgubljena za zmirom.“ Rada je pritrdila temu predlogu, katerega je sama morala priznati za popolnoma pravičnega. Zopet mi je za gotovo obljubila, gospoda Williamsa vzeti za moža, ko bi namreč oni drugi ostal še tako neobčutljiv. In pri prvi priliki smo vpričo gospoda Thornhilla določili, da se bode čez mesec dni omožila z njegovim soljubnikom.

Take določne namere, zdelo se mi je, so pomnožile nemir gospoda Thornhilla; a kar je zares čutila Olivija, delalo mi je nekoliko skrbi. V tem boji med previdnostjo in strastjo je izgubila vso svojo živahnost in skušala je pri vsakej priliki sama biti, da bi se do dobrega izjokala. Prošel je prvi teden, a gospod Thornhill se nikakor nij potrudil, da bi ustavil ženitev. Naslednji teden je prihajal kaj pogostem, a odkritosrčniši nij bil. Tretji teden je

popolnem nehal nas obiskavati, in ne da bi se kazala moja hči vsled tega nekoliko vznemirjena, česar sem pričakoval, bila je na videz popolnem mirna in zamišljena, kar mi je naznanjevalo, da se je popolnoma udala. Sam pri sebi sem bil sedaj jako zadovoljen mislé si, da moja hči gleda le na to, da bi si zagotovila blagostanje in mir v bodočnosti; in često sem hvalil njen sklep, da bolj čišla pravo srečo kakor vnanjo bliščobo.

Bilo je blizo še štiri dni do nje ženitve, ko je moja rodbina neki večer se bila zbrala krog prijetnega ognja; pripovedovala si je zgodbe iz minulosti ter je snovala načrte za bodočnost. Osnovali smo sto in sto načrtov ter se smijali vsakterej ne-spameti, ki nam je šinila v glavo. „No Mojzes,“ dečko moj, oglasil sem se, „kmalu bomo imeli ženitev v rodbini. Kaj misliš ti v obče o takih rečeh?“ — „Oče, jaz mislim, da vse reči gredo prav dobro; in ravno sem mislil, da ko bo sestra Livika omožena z zakupnikom Williamsom, bomo si zastonj izposojevali njegovo tlačilnico za jabelkovec in njegov olarski kotel.“ — „Se ve da, Mojzes, bomo to,“ rekel sem, „in po vrhu, da bi nas razveseljeval, nam bode še zapel pesem o smrti in

dekličiči.“ — „To pesem je naučil našega Dicka,“ odgovoril je Mojzes, „in mislim, da je on zna prav dobro peti.“ — „Če jo zna,“ rekel sem, „naj nam jo zapoje: kje je mali Dick? Naj jo le drzno zapoje.“ — „Moj brat Dick,“ oglasil se je Bill, „moj najmlajši bratec, je ravno ven šel s sestro Liviko; pa gospod Williams me je navadil dve pesmi in, očka, čem ti ju zapeti. Ktero pesem rajši hočeš — ali „Umirajočega labuda“ ali „Žalostinko o smrti steklega psa?“ — „Vsakakor žalostinko, dete moje,“ rekel sem, „še nikdar je nisem slišal — in Debora, srčice moje, žalost, kakor veš, je suha, daj nam steklenico najboljšega agrasovega vina, da se bomo ž njim tolažili. Te dni sem toliko jokal pri raznovrstnih žalostinkah, da bi pri tej brez oživljajočega kozarca gotovo bil izgubljen. Ti pa Sofija, srčice moje, vzemi svojo gitaro in pribrenkavaj malo kadar bode deček pel.“

Elegija na smrt steklega psa.

Slušajte stari in mladi
Popevko mojo to,
In če se vam predolga zdí,
Mudíla vas ne bo!

V Islingtnu neki mož je žil,
Ki je v ljudeh slovél,
Da je na božjej poti bil,
Kadár je v cerkev šél.

Dobrotnosrčen gospodár,
Tolažil rad je vse,
Golè oblačil je kadár
Obul si hlače je.

In v mestici bil tudi pes,
Kakor je tacih več;
Vižljav je ta, ta pudel ves,
Hudoben ta, renčeč.

In mož in pes prijatlja sta,
Dok kreg ne loči ju,
Srdit se vrže pes v moža,
Zavda steklino mu.

Pritekli vkup sosedje so,
Začudil vsak se ves,
In ugenili so takò,
Da bil je stekel pes.

O rani vsaki rekel je,
To groza je, o Krist;
In ker ta pes tu stekel je,
Umrl še mož bo tist.

A kmalu čudo se zgodi,
 Na laž postavi vse;
 Obgrizeni umrl nij,
 Poginil pes je le.

„Bill, ti si res verl dečko, na moje poštenje! in tvoja žalostinka se zares lahko imenuje tragična — Kvišku, ljubi otroci, in nazdravite Billu, in da bi bil nekdaž za škofa!“

„Nazdravljam mu iz celega srca, vzkliknila je moja žena; in če bode tako dobro pridigoval kakor dobro poje, nikakor ne dvomim nad njim. Skoro vsi njegove rodovine po materni strani so znali jako dobro peti. V našem kraji so v obče govorili: Rodbina Blenkinsopova ne more naravnost naprej gledati, Hugginsonovi pa ne morejo ugasniti sveče; vsak Grogramov zna zapeti kako pesem ali vsak Marjoramov povedati kako povest.“ — „Najbode kakor koli,“ oglasil sem se, „najbolj navadna balada mi dopada bolj nego lepe nove ode in ongave stvari, ki nas z eno samo kitico okamenijo, proizvodi, katere ob enem hvalimo in zaničujemo. Mojzes daj kozarec svojemu bratu. Največa napaka vseh teh logikarjev je, da obupajo o nesreči, ki razumnemu človeku le malo žalosti prizadeva. Gospa je izgubila muf, svoje

mahalce ali svoje ščene, in abotni pesnik dere precej domov in zloži nesrečo v verze“.

„To je blezo navada,“ oglasil se je Mojzes, „v veličastnih skladbah; pa pesmi ki nam dohajajo iz Ranelagha, so popolnoma domače in vse narejene po istem kopitu. Colin sreča Doliko in oba se vkup razgovarjata; on jej da darilce iz semnja, da naj je vplete v lase, ona mu podari šopek cvetlic; potem pa gresta skupaj v cerkev, kjer svetujejo mladim devojkam in mladeničem, naj se prej ko mogoče oženijo.“

„To pa je res prav dober svet,“ rekel sem, „in slišal sem, da ni kraja na svetu, kjer bi dober svet se dajal na tako primernem mestu kakor tam; kajti ko nas pregovore oženiti se, preskrbe nam tudi ženo. In zares dete drago, to mora biti izvrsten trg, kjer nam povedo, kaj potrebujemo in nas tudi nemudoma s tem preskrbe.“

„Da, očka,“ odvrnil je Mojzes, „in vem le za dva trga za neveste v Evropi — Ranelagh na Angleškem in Fontarabia na Španskem. Španski semenj je le enkrat v letu, naše angležke ženske so pa vsak večer tam naprodaj.“

„Ti imaš prav, dragi dečko,“ oglasila se je mati: „Stara Anglija je za moške edini kraj na svetu, da dobe žene.“ — „In za žene,“ vtaknil sem se jej v besedo, „da gospodujejo svojim možem. Zunaj dežele je znan pregovor: Ko bi prek morja držal most, prišle bi vse ženske s celine sem ter bi se učile od naših; kajti v celej Evropi nij takih žensk kakor so naše. Pa, Debora, srce drago, daj nam še eno steklenico, in ti Mojzes zapoj nam kako lepo pesem. Ali nijsmo Bogu dolžni hvale za to brezskrbnost, za zdravje in obilost nam dano! Sedaj se samega sebe čutim srečnejšega nego je največi vladar na zemlji. Ta nima takega ognjišča in tudi ne tako ljubeznjivih obrazov krog njega. Da, Debora, postarala sva se; pa večer najinega življenja bode pred ko ne srečen. Izvirava od pradedov, ki nijso poznali nobenega madeža, in zapustila bodeva za seboj dober in kreposten rod otrok. Dokler živiva, bodo nama v podporo in veselje, ko pa umreva, bodo najino poštenost neomadeževano izročili potomcem. Nu, dragi sin, čakamo na pesem; skupaj hočemo peti. — Pa kje je ljuba moja Olivija? Glas majhnega tega keruba je vselej najslajši v koncertu.“

Ravno pri teh besedah je priletel Dick v hišo in — — „Oh, očka, očka, šla je od nas, šla je od nas — sestra Livica je šla od nas za zmirom!“ — „Šla, dete!“ — „Da, odpeljala se je z dvema gospodoma v poštni kočiji — in eden izmed njiju jo je poljubil ter rekel, da bi za njo umrl; in kaj močno je vpila ter se je hotela vrniti, pa oni jo je z nova pregovoril, in šla je v kočijo, rekši: „Oh, kaj bode storil ubogi oče, ko bode slišal, da sem se izgubila?“ — „No tedaj, otročiči dragi, vzkliknil sem, idite in bodite nesrečni; ker od sedaj ne bomo imeli nobene vesele ure. Oh, da bi zadela večna jeza božja njega in njegove! Meni tako ugrabiti otroka! — In gotovo ga bode zadela, da mi je odtrgal milega in nedolžnega otroka, katerega sem vodil po potu k nebesom! Tolika odkritosrčnost, kakor je bila lastna temu otroku! Pa vsa naša sreča na zemlji je izgubljena. Idite otroci dragi, idite in bodite nesrečni in onečasteni — ker srce mi je počilo!“ „Oče,“ zaklical je sin, „ali je to vaša srčnost?“ — „Srčnost, dete. — Da, on bode videl, da jaz sem srčen — prinesite mi samokrese, slediti hočem izdajalca — Dokler bode na zemlji, zasledoval ga bodem. Dasi sem star, vendar bode videl, da ga znam še zadeti, — slepar, — ta nezvesti slepar!“

Med tem sem bil snel samokrese, moja žena pa, ktera nij bila tako silno razvnetá kakor jaz, me je objela, in rekla: „Dragi, nad vse dragi mož,“ rekla je, „sveto pismo je edino orožje, ki je primerno tvojim starim rokam. Odpri je, dragi moj, in čitaje potolaži našo žalost, ker nesramno je nas osleparila.“ — „Zares, oče,“ oglasil se je sin črez nekaj časa, „vaša razjarjenost je presilna in nespodobna. Vi bi imeli biti tolažitelj mojej materi, pa še množite jej britkost. Ne spodobi se vam in častitljivemu vašemu stanu tako proklinjati svojega najhujšega sovražnika; — ne bili bi smeli proklinjati ga, da si je malovrednež.“ — „Saj ga nijsem proklinjal, sinko, ali sem ga?“ — „Gotovo, oče, to ste storili; dvakrat ste ga prokleli.“ — „Potem naj bog odpusti meni in njemu, če sem to storil. Dragi sin, še le sedaj vidim, da je bila več nego človeška milost, ki nas je prva učila blagosloviti naše sovražnike. Hvaljeno naj bode njegovo sveto ime, za vse dobrote, katere nam je dal, in za vse, kar nam je vzel! Pa to nij majhna — nikakor nij majhna žalost, ki more solze izžeti iz starih teh očij, ki se toliko let nijso jokale. Mojega otroka, — mojega ljubčeka mi tako pogubiti! Naj ga poguba — — Moj Bog, odpusti mi; —

kaj sem hotel reči? — Draga moja, ti se boš spominjala, kako dobra je bila in kako čarobna, do tega grdega trenutka želela je le nas osrečiti. Ko bi bila le umrla — pa ušla je; čast naše rodbine je omadeževana in moram si iskati sreče le na drugem svetu, ne več na tem. Vendar, drago dete, videl si jo, ko se je uže peljala; morebiti jo je siloma odpeljal, še je lahko nedolžna.“ „Oče, o ne,“ rekel je deček, „le poljubil jo je ter jo imenoval svojega angelja, ona pa je močno jokala ter naslanjala se na njegove roke in kaj hitro sta se odpeljala.“ — Nehvaležnica,“ vzkliknila je moja žena, ki je od jokanja komaj govorila, „da nam je to naredila! Nikdar nismo najmanjše sile delali njenemu srčnemu nagnjenju. Zanikarna vlačuga je sramotno zapustila svoje stariše brez najmanjšega vzroka — da bi tako spravila tvojo sivo glavo v grob; in jaz moram kmalu za teboj priti!

Tako smo prebili noč, prvo naše prave nesreče, sedaj v britki žalosti, sedaj v premočno razburjenih strastih. Vendar sem bil sklenil poiskati zapeljivca, naj bode kjer koli, ter mu očitati njegovo zanikarnost. Drugo jutro smo pogrešali nesrečnega otroka pri zajutreka, pri katerem je navadno nam vsem izbujala življenje in veselje. Žena moja je

skušala kakor prejšnji večer, z očitanjem olajšati si srce. „Nikdar več,“ rekla je, „naj ta grdi madež naše rodbine ne zasenči našega nedolžnega praga. Nikdar več je ne bom imenovala hčere. Ne! Naj živi vlačuga s svojim grdim zapeljivcem: sramoto nam more delati a presleparila nas ne bode nikdar več.“

„Žena,“ rekel sem, „ne govori tako brezsrčno; meni se nje pregreha toliko gnjusi kolikor tebi, vendar zmirom boste ta hiša in to srce odprti ubogi skesani grešnici, kedar se vrne. Prej ko se vrne iz svoje zmotnjave, tem srčnejše jo bodem pozdravil. Celo najboljši se lahko enkrat zagreši; zvijača lahko pregovori in novost razgrinja vso svojo mikavnost. Prvi prestopek izvira iz preprostosti, vsi drugi pa so sad hudobije! Da, nesrečna stvar bode dobro došla temu srcu in tej hiši, naj bode oskrunjena s tišoč pregrehami. Zopet čem zvesto poslušati blago zvoneče njene glasove, zopet jo čem pritiskati na svoje ljubeče srce, če le kesanje pri njej zasledim. — Dragi sinko, prinesi mi sveto pismo in palico; hiteti hočem za-njo, naj bode kjer koli; in če prav je ne morem rešiti sramote, ubranil bodem vendar nadaljevanje pregrešnega njenega življenja.“

Osemnajsto poglavje.

Oče si prizadeva, da bi izgubljenega otroka zopet privabil h kreposti.

Če prav otrok nij mogel popisati osebe gospoda, ki je njegovi sestri pomagal v poštno kočijo, vendar sem sumil le mladega našega grajščaka, katerega sposobnost za take zvijače je bila le pre-dobro znana. Zato sem se napotil proti gradu Thornhillovemu sklenivši zmerjati ga in če mogoče svojo hčer nazaj pripeljati; pa predno sem prišel do grada srečal me je eden mojih faranov ter mi povedal, da je videl mlado gospico, podobno mojej hčeri, v poštni kočiji; da pri njej je bil gospod, katerega sem po popisu mogel le imeti za gospoda Burchella, in da sta se jako hitro peljala. Ta novica mi vendar nij nikakor zadostovala; šel sem tedaj k plemenitašu in če prav je bilo še jako rano, hotel sem precej ž njim govoriti. Kmalu je prišel z najodkritosrčnejšim in najuljudnejšim obrazom ter se je kazal popolnoma osupnenega, da je moja hči nanadoma pobegnila, in zagotavljal mi je pri svoji časti, da zato prav nič ne ve. Zato sem sedaj grajal svoje prejšnje sumnje

ter sem sumičil le gospoda Burchella, ki se je, kakor sem se spomnil, zadnji čas često ž njo na skrivnem razgovarjal; pa prišla je druga priča, ki mi nij dala še dalje dvomiti o njegovi zanikarnosti; ta mi je namreč zagotovila, da se je peljal z mojo hčerjo naravnost v Wells, okoli trideset milj oddaljeno kopališče, kjer je bila prav velika družba gostov. Moje srce je bilo uže tako razburjeno, da sem bil bolj naklonjen brez premislika ravnati nego dobro preudarjati; zato nijsem nikakor premišljeval, ali ne bi ta poročila lahko izvirala od oseb, ki so se nalašč nastavljale mi na potu, da bi me zvodile, ampak sklenil sem do tje zasledovati hčer in dozdevnega njenega zapeljivca. Nagloma sem korakal dalje ter na potu pri mnogih po njej popraševal; a nikdo mi nij vedel ničesa; dokler nijsem v mesto prišedši srečal nekega moža na konji, o katerem sem se spominjal da sem ga bil videl pri plemenitašu; ta mi je zagotavljal, da bi jih gotovo došel, ko bi jih zasledoval do konjskega dirjališča, ki je bilo le trideset milj oddaljeno; kajti tam da jo je videl prejšnjo noč plesati in da je vsa družba zdela se mu zamaknena v prelepo gibanje moje hčere. Drugi dan sem se napotil k dirjališču ter sem tje prišel okoli štirih

popoldne. Tamošnja družba je bila prekrasna, in vsi so se pečali le z enim namenom — z razveseljevanjem; kako različen od mojega, ki sem hotel izgubljenega otroka zopet privabiti h kreposti! Zdelo se mi je, da sem nekoliko od sebe zagledal gospoda Burchella pa kakor bi se bil bal z mano sniti se, se je o mojem približevanju izgubil med zbrano množico in nijsem ga več videl.

Sedaj sem premislil, da bi bilo brez vspeha ju še dalje zasledovati ter sem sklenil vrniti se domov k nedolžni rodbini, ki je potrebovala moje pomoči. Pa razburjenost mojega srca in prestane težave nakopale so mi mrzlico, ktere znamenja sem uže čutil, predno sem zapustil dirjališče. To je bil drugi nepričakovani udarec, ker sem bil črez sedemdeset milj daleč od doma. Spravil sem se vendar v malo pivarnico tik ceste ter se v tem preprostem pribežališči revnih in treznih ljudij potrpežljivo vlegel, da bi pričakal izid svoje bolezni. Tu sem zdihoval skoro tri tedne; na zadnje pa je zmagala moja trdna narava, če prav nijsem imel denarjev, da bi plačal troške svojega oskrbovanja. Mogoče je, da bi bil iz golega straha pred tem stanom znova zbolel, ko bi mi ne bil pomagal potnik, ki se je tu

bil ustavil, da bi se na naglem nekoliko okrepčal. Ta mož nij bil nobeden drug kot ljudomili knjigo-tržec na Cerkvišči svetega Pavla v Londonu, ki je spisal toliko malih knjižic za otroke; imenoval se je njihovega prijatelja, pa bil je prijatelj celemu človeštvu. Toliko da je bil stopil z voza, pa je uže hotel zopet dalje hiteti; ker zmirom je imel polno najvažnejših opravil, in takrat je ravno nabiral gradivo za zgodovino nekega gospoda Tomaža Tripa. Precej sem se spomnil rudeče-ogrčavega obraza tega dobrosrčnega moža; založil mi je bil nekaj spisov zoper drugoženstvenike naše dobe. Od njega sem si izposodil nekaj denarja, katerega sem mu obljubil povrniti vrnivši se domov. Tako sem zapustil gostilno in ker sem bil še zelo slaboten sem sklenil potovati domov polagoma vsak dan po deset milj.

Zdravje in navadna mirnost ste se mi skoro po polnem vrnili in sedaj sem grajal na sebi ono ošabnost, ki me je naredila upornega proti strahujoči roki božji. Človek ne ve, ali nekatere nesreče presegajo njegovo potrpežljivost, dokler jih nij sam izkusil. Kakor nam vzpenjajočim se na višine čestihlepnosti, ki se od daleč tako krasno nasproti blišče,

vsaka stopinja više kaže le temni razgled na nove, poprej zakrite zmote, tako nahaja na poti z vrhunca radosti naš nikdar ne mirujoči, zmirom na veselje prežeči duh vendar še zmirom nekaj kar se mu sladka in mu ugaja, če prav se nam dolina nesreče pod nami s prva kaže črna in žalostna. Čim bolj se jim približujemo, tem svetlejši se nam zdé najtemnejši predmeti in dušno oko se privadi svojej mračni okolici.

Tako sem dalje korakal ter sem bil uže blizu dve uri daleč prišel, ko zagledam nekaj, kar se mi je v daljavi videlo, kakor voz. Odločil sem se ga doiti; ko pa sem prišel do njega, našel sem samokolnico potujoče družbe gledaliških igralcev, na katerem so peljali prizoriščno malarijo in drugo gledališčno opravo v bližnjo vas, kjer so hoteli igrati.

Pri vozu nij bilo nobenega, razen onega, ki ga je peljal, in enega izmed družbe, ker drugi igralci so imeli še le naslednji dan priti za njima. Dobra družba, pravi prislovica, je najkrajša bližnjica. Zato sem se počel razgovarjati z revnim igralcem in govoril sem o teh stvareh gladko kakor navadno, ker sem nekdanj sam imel nekaj zmožnostij za gledališče. Ker sem le malo malo poznal tadanji stan gledališča,

vprašal sem, kateri skladatelj gledaliških iger je sedaj najbolj priljubljen, kedo so dandanašnji Drydeni in Otwayi? — „Gospod,“ rekel je igralec, „mislim, da malo kateri sedanjih naših dramatikarjev bi se mislil posebno čislana, ko bi ga primerjali imenovanim pisateljem. Drydenova in Roweova pisava, gospod, je popolnem iz šege. Naš okus je segel za stoletje nazaj. Flecher, Ben Jonson in vse igre Shakespearove so sedaj edine reči, ki veljajo.“ — „Kako!“ vzkliknil sem, „ali je mogoče, da bi se sedanji vek radoval s tem zastarelim jezikom, s tem zastarelim humorom s temi prenapetimi značaji, česar imajo preobilo od vas omenjena dela?“ — „Dragi gospod,“ odvrnil mi je družnik, „občinstvo ne misli nič niti o jeziku, niti o humoru, niti o značaji; zato se pač nič ne zmeni; občinstvo hodi v gledališče, da se kratkočasi, ter se samo sebe čuti srečno, če se more radovati nad kako pantomimo proslavljeno z imenom Jonsovim ali Shakespearovim.“ — „Po takem se mi dozdeva,“ rekel sem, „da sedanji naši pisatelji gledaliških iger rajši posnemajo Shakespeara nego naravo.“ — „Da resnico povem,“ odvrnil mi je družnik, „res ne vem, ali sploh le kaj posnemajo; tega tudi občinstvo nikakor ne zahteva od njih. Ne osnova

cele igre, ampak množina nepričakovanih prizorov in različnega kretanja izvablja pohvalo. Poznal sem igrokaz brez najmanjšega dovtipa, a z golim miganjem z ramo se je občinstvu priljubil; nekega drugega pa je pesnik ohranil na odru s tem, da junaka h kratu začne trebuh boleti. Ne, gospod, igre Congrevove in Farquhrove so preveč dovtipne za sedanji okus; sedanji naš govor je pač, dosta naravnejši.“

Med tem je bil voz potujoče družbe gledaliških igralcev došel v vas; vaščani, kakor se je videlo, bili so zvedeli za naš dohod ter so prišli naproti, da bi se nas nagledali; kajti moj družnik mi je opomnil, da potujoči igralci imajo zmirom več gledalcev pred hišo nego v hiši. Nijsem se zmislil na nespodobnost biti v takej družbi, dokler nijsem videl, da me je druhal prostega ljudstva obsula. Zato sem pobegnil, kolikor naglo sem mogel, v bližnjo pivarnico. Ko so mi pokazali v občno sobo, nagovoril me je tu jako dobro oblečen gospod, prašaje me, ali sem pravi duhovnik one družbe ali pa je to le prideti mi značaj v kakem gledališčni igri. Ko sem mu povedal resnico in da nikakor nijsem iz družbe, bil je dovolj aljuden, da je mene in igralca povabil na steklenico

punča, pri katerem je jako resnobno in živahno govoril o najnovejši politiki. Sam pri sebi sem ga imel za nič manj ko vsaj za člana državnega zbora; a v tej misli sem bil skoro utrjen, ko je zahteval, da igralec in jaz, ker sva prašala v krčmi po večerji, naj večerjava ž njim na njegovem domu. Po nekolikih prošnjah sva se dala preprostiti ter sva ustregla njegovi zahtevi.

Devetnajsto poglavje.

Popis moža, ki je nezadovoljen s sedanjo vlado ter se boji izgube naših svoboščin.

Hiša, v katerej sva imela biti v gostih, je stala nekoliko oddaljena od vasi, in ker nij bilo voza pri rokah, opomnil je najin gostilnik, da morava peš tje iti z njim. In kmalu smo prišli do najkrasnejšega poslopja, kolikor sem jih videl v oni pokrajini. Soba v katero so nam pokazali, je bila prav krasno in po najnovejši šegi opravljena. Odšel je in ukazal napraviti večerjo, igralec pa mi je namignil in omenil, da sva jo prav srečno zadela. Najin gostilnik se je

kmalu vrnil, prinesli so jako okusno večerjo, dve ali tri gospe v lehki obleki so nastopile in počeli smo nekako živo razgovarjati se. Politika pa je bila oni predmet, o katerem je naš gostilnik po večem na dolgo in široko govoril, trdeč da svoboda je ob enem njegov ponos in njegov strah. Ko so prt z mize odpravili, prašal me je, če sem videl zadnji Monitor, in ko sem rekel, da ne, je vzkliknil: „Kaj, tudi Auditora ne, kakor se mi zdi?“ — „Tudi ne, gospod,“ odvrnil sem. — „To je čudno, kaj čudno,“ odgovoril mi je gostilnik. „Jaz pa čitam vse politične liste, ki izhajajo. The Daily, The Public, The Ledger, The Chronicle, The London Evening, The Whitehalle Evening, sedemnajstero Magazinov in obe Reviews; in če prav se črtijo drug drugega, jaz vendar imam vse rad. Svoboda, gospod, svoboda je Britancu ponos in, pri vseh mojih premogovnikih v Cornwallu, jaz čislam njene branitelje.“ — „Potem smem upati,“ rekel sem, „da častite tudi kralja.“ — „Da,“ odvrnil mi je gostilnik, „če stori, kar mi radi imamo; če bi pa nadaljeval kakor je poslednji čas začel, onda ne maram več za njegovo reč. Ne pravim ničesar, ampak le mislim, da jaz bi bil marsiktero stvar krenil na bolje. Mislim, da nima dovolj

svetovalcev krog sebe; moral bi se posvetovati z vsakaterim, ki bi mu rad svetoval in potem bi reči drugače šle.“

„Želel bi,“ rekel sem, „da bi take nadležne svetovalce pripeli na sramotni steber. Dolžnost poštenim ljudem bi bila, pomoči slabejši strani naše ustave, te svete moči, ki uže nekaj let od dne do dne pojema in svoj primerni vpliv v državi izgublja. Pa ti nevedneži neprestano kričé: svoboda! če pa imajo nekoliko utežij, mečejo te nesramno v padajočo skledico.“

„Kako,“ oglasila se je ena izmej gospej, „ali moram doživeti, da bi bil kedo tako nesramen in umazan, da bi bil sovražnik svobodi in zagovornik samosilnikov! Svoboda, ta posvečeni dar božji, ta preslavna predpravica Britancev!“

„Ali je mogoče,“ poprijel je gostilnik, da bi še sedaj se našli zagovorniki robstva? Ali se nahajajo res še ljudje, ki so pripravljeni žrtvovati svobosčine britanske? Gospod, ali more biti kedo takozanikarn?“

„Ne, častiti gospod,“ odvrnil sem, „jaz sem za svobodo, za to božanstvu pripisovano lastnost! za

preslavno svobodo! ta predmet najnovejših govornikov. Rad bi, da bi bili vsi ljudje kralji. Rad bi bil tudi sam kralj. Po naravi imamo vsi enako pravico do prestola; sprva smo vsi enaki med seboj. To je moja misel in je bila enkrat misel vrste poštenih ljudij, katere so „levellers“ (zjednačevalce) imenovali. Ti so skušali zbrati se v občino, v katerej bi bili vsi enako svobodni. Pa žalibože! nij se jim posrečilo; kajti bili so med njimi nekateri močnejši in nekateri zvitejši od drugih, in ti so se polastili gospodstva črez druge. Kajti kakor gotovo jezdari vaš hlapec vaše konje, ker je bolj zvita žival od konj, tako gotovo bode ona žival, ki je zvitejša od njega, zopet sedela na njegovih ramah. Od kar je tedaj usojeno človeštvu uklanjati se in so nekateri rojeni, da gospodujejo, drugi pa, da ubogajo, je prašanje, ker samooblastniki uže morajo biti, ali je bolje imeti jih pri sebi v istej hiši, ali v istej vasi, ali še dalje v glavnem mestu. Častiti gospod, jaz sicer od svoje strani, ki uže po svoji naravi obraz samosilniški črtim, ga imam tem rajši, čim bolj je oddaljen od mene. Večina človeškega rodu tudi misli, kar jaz ter je enoglasno izvolila kralja; ta volitev je h kratu zmanjšala število samosilnikov ter je

samosilstvo postavila v največo oddaljenost od največe množice ljudstva. Velikaši pa, ki so pred izvolitvijo enega samosilnika bili sami samosilniki, niso uže po naravi naklonjeni oblasti, ki se je nad njimi ustanovila in katere teža mora najhujše tlačiti prve jej podrejene stanove. V prid je tedaj velikašem kraljevo oblast prikračevati kolikor mogoče, kajti kar jej vzamejo, pripada naravno zopet njim in vse kar imajo v državi storiti, meri le na to, da bi spodkopali samosilnika ter s tem zopet pridobili prvotno svojo oblast. Država pa je lahko tako ustvarjena, ali nje zakoni so tako narejeni, ali nje bogatini so takih mislij, da se vsi skupaj zaroté spodkopavati samovladarstvo. Ker prvič, če je naša država tako uravnana, da pospešuje kopičenje bogastva ter bogatine dela še bogatejše, bode to pomnožilo njih častilakomnost. Kopičenje bogastva pa mora neogibno izvirati iz tega, če kakor sedaj, priteka več premoženja iz inostranske kupčije nego ga izvira iz domačega obrtništva; kajti z inostransko kupčijo se vspešno lahko pečajo le bogatini in ti imajo ob enem vse koristi, ki izvirajo iz domačega obrtništva; po takem imajo pri nas bogatini dva vira bogastva, reveži pa le enega. Iz tega razloga vidimo, da se

bogastvo v vseh kupčijskih državah kopiči; in vse te so dosedaj jako zgodaj postale aristokratske. Po drugi strani lahko tudi zakoni dežele pospešujejo nakopičenje bogastva; ako namreč n. pr. razdirajo naravne vezi, kateri bogatine z reveži vežejo, in je ustanovljeno, da se bogatini ženijo le z bogatini, ali če se misli, da so učenjaki zarad samega pomanjkanja premoženja nezmožni svoje domovini za svetovalec biti, in tako je bogastvo postalo predmet, po katerem modrijani hrepene; na ta način in s temi pogoji, pravim, mora se bogastvo kopičiti. Ko pa je lastnik velikega bogastva preskrbljen z vsemi potrebami in z vsem veseljem tega življenja, ne more svojega preobilnega premoženja drugače rabiti, kakor da si skuša kupiti oblasti, t. j. drugače rečeno, pridobiva si privrženecv kupivši si svobodo revežev ali pa podkupljivih ljudij, takih ljudij, ki zarad ljubelega kruhka radi prenašajo razžalitve bližnjega tiranstva. Tako navadno zbere vsak velik bogatin krog sebe množico najrevnejših iz med ljudstva; in država, v katerej se je bogastvo preobilo nakopičilo, bi se primerjala kaki Kartezijevi sistemi, po kateri stoji vsak svet sredi svojega vrtinca. Oni pa, ki se radi verté krog bogatinca, so sami sužniki, izmeček

človeškega rodu, katerih srce in odgoja sta pripravna za robstvo in ki razen imena ne vedo ničesar o svobodi. Vendar more še zmirom biti velika množica ljudi zunaj kroga mogočnega bogatina, zlasti ona vrsta ljudi, ki je v sredi med pravim bogatinom in pravo druhaljo. Ti ljudje imajo preveč premoženja, da bi se udali mogočnežu v soseski, sami pa so prerevni, da bi se postavili za oblastnike.

Pri tem srednjem stanu človeškega rodu se nahajajo navadno vse umetnosti, vede in kreposti družbinske. Ta stan edini je znan kot ohranitelj svobode ter se lahko imenuje ljudstvo. Zgodi se pa lahko, da srednji stan izgubi ves vpliv v državi in da tako rekoč glas derhalin prevpije njegov glas; kajti če je premoženje, ki je mora sedaj imeti vsak, da sme v državnih razmerah glasovati, desetkrat manjše nego je bilo potrebno pri ustanovitvi ustave, je jasno, da s tem vstopi veliko večja množica prostega ljudstva v državno sistemo, in ker se ti zmirom vrte krog velikašev, merijo po sili tje, kamor jih velikaši vodijo. V takej državi srednjemu stanu ne ostaje drugega nego najvišemu oblastniku varovati predprave in svoboščine z naj vestnejšo previdnostjo. Kajti ta deli oblast bogatincev ter brani

velikašem, da ne tlačijo s desetero težo podrejenega jim srednjega stanu. Srednji stan primeril bi mestu, katero bogatinci oblegujejo, in katero hiti vladar rešit od strani. Kolikor časa se oblegovalci boje sovražnika za hrbtom, je prav naravno, da ponujajo meščanom najpravičnejše pogoje, da se jim sladkajo s praznimi besedami ter jih zadržavajo s svoboščinami; ko so pa vladarja za seboj enkrat pobili, potem bode mestno zidovje prebivalcem le slaba obramba. Česar se imajo potem nadejati, vidimo lahko oziraje se na Holandijo, Genovo ali Benetke, kjer revežem gospodujejo zakoni, zakonom pa bogatini. Jaz sem tedaj in rad umrjem za samovladarstvo, za posvečeno samovladarstvo; ker če je kaj svetega med ljudmi, mora to svojemu narodu biti posvečeni vladar; in vsako zmanjšanje njegove oblasti v vojski in miru je kratenje pravih svoboščin njegovih podložnikov. Besede svoboda, domoljubje in Britanci so uže dosta storile; nadjati se je, da bodo pravi sinovi svobode branili, da ne bodo še več storile. Poznal sem svoje dni mnogo teh lažnjivih boriteljev za svobodo, vendar se ne spominjam niti jednega, da ne bi bil samovoljnež v svojem srci in v svojej rodbini.“

Moja navdušenost, zapazil sem, je podaljšala ta govor črez pravila olikanega obnašanja; sedaj pa gostilnik, ki je često skušal prestriči mi besedo, nij dalje mogel brzdati svoje nepotrpežljivosti. „Kaj,“ vskliknil je, „doslej sem tedaj pri sebi gostil jezuita v duhovniški obleki? Pa pri vseh premogovnikih v Cornwallu, pobrati se mora proč, kakor gotovo mi je ime Wilkinson.“ — Sedaj sem sprevidel, da sem bil predaleč zašel, ter sem prosil zamere zarad navdušenosti, s katero sem govoril. — „Odpustiti!“ odvrnil mi je ves razjarjen, „mislim, taka načela bi morala prositi deset tisočkrat zamere. Kaj! Odpo vedati se svobodi, posestvu in kakor časnikar pravi, prihuliti se, ter obtežen biti z lesenimi črevlji! Gospod, zahtevam, da nemudoma zapustite to hišo, če hočete odtegniti se hujšim nasledkom. Gospod, jaz zahtevam to.“ — Ravno sem mu hotel z nova ugovarjati, kar zaslišimo slugo močno tolči na vrata in obe gospe ste zavpili: „Kaj vraga, tu sta domov prišla gospod in gospa.“ Kakor je bilo videti, moj gostilnik je bil le oskrbnik, ki je za nenavzočnosti svojega gospoda si izmislil predstavljati znamenito osebo ter za nekaj časa biti sam gospodar; in da priznam resnico, govoril je o politiki tako dobro, kakor večina plemenitašev na kmetih.

Nič bi ne moglo preseči moje tedanje zbeganosti, ko sem videl vstopiti gospoda in njegovo gospo; a tudi ta dva nijsta bila od nas nič manj osupnena, da sta naletela tako družbo in dobro večerjo. — „Častita gospoda,“ rekel je pravi lastnik hiše meni in mojemu družniku, „žena moja in jaz sva vajina najponižnejša slugi; a priznavam, da to mi je tako nepričakovana ljubav, da ne vem, kako bi zadostil svoji dolžnosti.“ Kolikor zelo nepričakovana jima je tudi bila naša družba, vendar je nama bila njijna še dosta bolj, in ker me je moja neumnost skrbela, molčal sem; pa koga sem videl stopiti v sobo? nikogar drugega nego drago gospico Arabelo Wilmot, ki se bi bila imela poprej omožiti z mojim sinom Jurijem; a ta ženitev se je bila razdrla; kakor sem uže poročal. Kakor hitro me je ugledala, letela je vsa radostna v moje naročje. „Dragi gospod,“ vzkliknila je, „kateremu srečnemu primerljaju se moramo zahvaliti za tako nepričakovani pohod? V svesti sem si, da moj strije in moja teta bodeta silno vesela, zvedevši, da imata blagega doktorja Primrose-a za gosta.“ Zaslišavši moje ime sta jako uljudno pristopila stari gospod in njegova gospa, ter sta me pozdravila z najsrčnejšo gostoljubnostjo. Smeha nijsta mogla

zdržati, ko sem jima povedal, na kak način sem ju takrat obiskal; tudi nesrečnemu oskrbniku, katerega sta s prva menila izpoditi od hiše, sta odpustila na mojo prošnjo.

Gospod Arnold in njegova gospa, katerih je bila hiša, sta zahtevala, naj jima storim to veselje, ter naj ostanem nekoliko dni pri njima; in ker je tudi njijna bratranka, mična moja učenka, katere duh se je bil tako rekoč razvil po mojih navodih, združila ž njima svoje prošnje, privolil sem v to. Ono noč so mi odkazali krasno sobo in drugo jutro rano je želela gospica Wilmot z menoj iti na vrt sprehajati se, ki je bil oskrbljen po najnovejši šegi. Ko mi je bila nekoliko časa razkazovala lepote tega kraja, poprašala je z dozdevno hladnokrvnostjo, če uže dolgo nissem ničesar slišal o svojem sinu Juriji. — „Oh, draga gospica,“ rekel sem, „tri leta je sedaj na tujem, a le nij pisal niti meni, niti svojim prijateljem. Kje da je, tega ne vem; morebiti ga ne bodem nikdar več videl, nikdar več ne, kakor sreče ne. Ne, draga gospica, nikdar ne bomo več doživeli tako srečnih ur, kakor smo jih prebili nekdam krog svojega ognjišča v Wakefieldu. Mala moja rodbina se je jela jako zgodaj raztresati in revščina nas nij

pahnila le v pomanjkanje, ampak tudi v sramoto.“ Milosrčni deklici so se solze udrle iz očíj pri teh besedah; ker sem na njej zapazil toliko občutljivost, nijsem jej bolj na drobno razložil našega trpljenja. Vendar me je nekoliko tolažilo, da čas nikakor nij spremenil njene naklonjenosti, in da je zavrnila razne ponudbe za omožitev, katere so jej bile storjene, odkar je bila odšla iz onega kraja. Vodila me je krog širokih in dolgih vrtnih naprav, razkazovala mi je razna sprehajališča in razne lopice ter je ob enem vedela pri vsakej reči dobiti povod za kako novo uprašanje o mojem sinu. Tako nama je minul predpoldan, dokler naju nij zvon poklical h kosilu, kjer sva našla ravnatelja potujoče družbe gledališčnih igralcev, prej omenjenih; prišel je bil, ter je prinesel vstopne listke za „Lepo spokorjenko“, ktero so imeli ta večer predstavljati; *Horatia* je igral mladi mož, ki prej še nikdar nij bil na odru. Hvalil in prehvalil je mladega igralca in pritrjeval, da nikdar nij videl nobenega, ki bi se tako lepo bil kazal na potu k izvrstnosti. Igrati v gledališči, opomnil je, se nikdo ne nauči v enem dnevi. Ta mladi mož pa,“ nadaljeval je, „zdi se mi prav ustvarjen za gledališče. Njegov glas, njegova postava in njegovo kretanje

je vsega občudovanja vredno. Po naključbi smo ga ujeli semkaj gredé.“ To poročilo je nekako razdražilo našo radovednost in prošnje gospej so me premorale spremiti ju v gledališče, ki nij bilo nič drugega nego skedenj. Ker je družba, s katero sem jaz prišel, bila nedvomljivo najimenitnejša v kraji, sprejeli so nas z največjim spoštovanjem, ter nas posadili na prvo mesto. Tu smo sedeli precej dolgo, ter težko čakali, da bi nastopil Horatio. Na zadnje se je prikazal novi igralec; stariši pa naj po svojih čutih presodijo moje občutke, ko sem v njem spoznal nesrečnega svojega sina! Ravno je hotel začeti, ko se je ozrl po poslušalcih, ter med njimi zagledal gospico Wilmotovo in mene; kar obstal je, ter nij mogel niti govoriti niti ganiti se.

Igralci za prizoriščem so pripisovali ta prenehljaj naravni njegovi bojzljivosti, ter so skušali ga osrčiti; a ne da bi bil nadaljeval, zajokal se je močno, ter se umaknil z odra. Ne vem, kakšni so pri tej priliki bili moji občutki! kajti prehitro so se podili, da bi jih mogel popisati; vendar iz teh neprijetnih sanj me je kmalu prebudila gospica Wilmotova, ki me je vsa bleda in s tresočim glasom prosila, naj jo zopet peljem k njenemu strijcu. Ko

smo prišli domov, ter gospodu Arnoldu, kateremu je bilo naše čudovito obnašanje še popolnem neznano, povedali, da je novi igralec moj sin, poslal je po njega voz, ter ga k sebi povabil. Ker se je stano-
vitno branil, še kterikrat nastopiti na odru, nadomestili so ga igralci z nekim drugim, mi smo pa kmalu ga imeli pri sebi. Gospod Arnold ga je sprejel najblažje, jaz pa z navadno mi radostjo, ker nikdar nijsem mogel hliniti napačne nevolje. Gospica Wil-
motova ga je sprejela z dozdevno hladnostjo, in vendar sem lahko zapazil, da se je le delala tako. Razburjenost v njenem srci se blezo še nij bila po-
legla; spregovorila je dvajset nepriličnih rečij, v kte-
rih se je veselje kazalo, potem se je pa glasno smi-
jala lastni aboti. Zdaj pa zdaj se je po strani po-
gledala v zrcalu, kakor bi se srečno čutila, v svesti
si svoje zmagovite lepote; po gostem me je tudi
povpraševala, vendar pa nikakor nij pazila na od-
govore.

Dvajseto poglavje.

Zgodovina potujočega modrijana, ki hiti za novostjo, pa izgubi svojo zadovoljnost.

Po večerji je rekla gospa Arnoldova prav uljudno, da hoče poslati dva slugi po pratež mojega sina; sprva je odvrčal ponudbo; ko pa je dalje silila v to, primoran je bil povedati jej, da je palica in kovčeg vse njegovo premakljivo premoženje, s katerim se more na tej zemlji ponašati. „No da, dragi sin,“ rekel sem, „zapustil si me reven, in reven, kakor vidim, si se vrnil; vendar pa videl si, nad tem nikakor ne dvomim, velik del sveta.“ — „Da, oče,“ odvrnil mi je sin, „pa potovati za srečo nij pravi pot zagotoviti si jo; in res na zadnje sem nehal jo loviti.“ — „Mislim, gospod,“ oglasila se je gospa Arnoldova, „da bi nas povest vaših dogodbeb kratkočasila; prvi njih del sem uže večkrat slišala od svoje bratranke; ko pa bi vas družba pregovorila nam povedati še ostalo, nam bi jako ustregli.“ — „Gospa,“ odvrnil je moj sin, „zagotavljam vam, veselje mene poslušati, ne bode na pol tako veliko, kakor moja preširnost pri pripovedovanji;

vendar pa v celej povesti vam morem obljubiti komaj eno čudovito dogodbo, ker bom pripovedoval bolj o tem, kar sem videl, kakor o tem, kar sem storil. Prva nesreča v mojem življenji, kar vsi veste, je bila velika, pa če prav me je potlačila, ugonobiti me nij mogla. Nobeden človek nij nikdar bolje razumel upati, kakor jaz. Čim manj priljubljen sem se zdel sreči danes, tem več sem jutri pričakoval od nje; če sem sedaj bil pod njenim kolesom, vzdignil me je lahko vsak nov preval, a potlačiti me nij mogel. Neko lepo jutro sem tedaj korakal proti Londonu, brez najmanjših skrbi za drugi dan, temveč vesel, kakor ptice poleg mojega pota pojoče in tolažil sem se z nado, da London je oni trg, kjer se vsakovrstne spretnosti gotovo odlikujejo in dobro plačujejo.“

„Po dohodu v mesto, oče, bila mi je prva skrb, vaš priporočilni list izročiti našemu bratrancu, ki je sam bil v malo boljših okolščinah od mene. Moj prvi namen, vi veste oče, je bil postati podučitelj pri kakej akademiji, in o tej zadevi sem ga prosil za svet. Ko je naš bratranec čul moj namen, nasmejati se mi je res prav zaničevalno. „Da,“ vskliknil je, „to je res prav lep pot za življenje, ki je

nalašč za vas bil načrtan. Jaz sam sem bil podučitelj v nekem vzrejališči; — pa naj poginem na konopljenem ovratniku, če ne bi bil rajši podvratar Nowgatiski ječi. Po konci sem bil rano in pozno — čmerno me je gledal gospodar — črtila me je zaradi grdega obraza gospodinja — doma so me dražili dečki — in nikdar me niso izpustili ven, da bi bil zunaj našel več olikanosti. Ali ste si pa v svesti, da ste pripravi za šolo? Naj vas nekoliko poskusim.“

„Ali ste se učili za ta posel?“ — „Ne.“ — „Potem niste za nobeno šolo. Ali znate dečkom lase razčesavati?“ — „Ne.“ — „Potem niste za šolo. Ali ste imeli osepnice?“ — „Ne.“ — „Potem niste za šolo. Vam li je mogoče samotretjemu ležati v eni postelji?“ — „Ne.“ — „Potem ne boste nikdar za šolo. Ali imate dober želodec?“ — „Da.“ — „Potem ne boste nikakor za šolo. Ne, dragi gospod, če ste pripravi za kako pošteno lahko delo, zavežite se kot učenec sedem let kakemu nožarju vrteti brus, vsakakor pa se ogibajte šole. Pa vendar,“ nadaljeval je, „vidim, da ste duhovit in nekoliko učen dečko; kaj menite, ko bi vi poskusili biti pisatelj, kakor jaz! Brez dvombe ste čitali v knjigah o veleumnih možeh, ki so pri tem delu stradali! Sedaj

vam bom tu v mestu pokazal štirideset prav velikih butcev, ki od tega živé v obilnosti; vsi so pošteni vsakdanji ljudje, ki si počasi in polagoma pomagajo, in pisarijo o zgodovini in politiki, ter so za to hvaljeni. Gospod, to so ljudje, kateri bi kot izučeni črevljarji vse svoje žive dni le črevlje krpali, a nikoli ne novih delali.“

„Ker sem sprevidel, da stan podučiteljski nij ravno posebno čislan, sklenil sem sprejeti njegov predlog, in ker sem slovstvo jako spoštoval, pozdravil sem spoštljivo ono „Antiqua mater“ v Grubstreetu. Štel sem si v slavo nastopiti pot, po katerej sta Dryden in Otway pred menoj hodila. Boginjo onega kraja sem imel za mater izvrstnosti; in če tudi nam občenje s svetom podeljuje zdravo razsodnost, revščina, mislil sem, pa je dojnica veleumnosti. Poln teh misli, vsedel sem se ter bil prepričan, da se še najboljše da povedati, opazovano od napačne strani; in sklenil sem spisati knjigo, ki bi bila popolnem nova. Bisere resnice so drugi uže tolikokrat prodajali, da mi nij ostajalo družega kot na prodaj postaviti nekoliko bliščečih rečij, ki so se od daleč popolnem take kazale kakor prave. Oblasti nebeške, vi ste priča, kaka domišljena imenitnost se je spu-

ščala na moje pero, ko sem pisal! Ves učeni svet, tega nijsem nikakor dvomil, bode se vzdignil ter spodbijal mojo sistemo; a pripravljen sem bil postaviti se vsem učenjakom. Kakor ježevec sedel sem tu v sebe skrčen, in proti vsakemu nasprotniku boddice držeč.“

„Dobro povedano, dragi dečko,“ vzkliknil sem. „Kateri predmet si pa obravnaval? Upam, da nijsi prezrl imenitnosti enoženstva. Pa ustavljam te — nadaljuj. Prijavil si svoja paradokсна mnenja; dobro, in kaj je učeni svet rekel o tvojih paradoksih?“

„Oče,“ odgovoril mi je sin, „učeni svet nij rekel ničesar o mojih paradoksih, oče, prav nič. Vsak učenjak je le neprestano hvalil sebe in svoje prijatelje, ali pa grajal svoje nasprotnike; ker pa jaz nijsem imel po nesreči niti teh, niti onih, trpel sem najbolj neusmiljeno razžalitev — preziranje.“

„Ko sem neki dan v kavarni premišljeval osodo svojih paradoksov, usedel se je majhen mož ravno v sobo stopivši, k meni v istej pregradi; ko je najprej nekoliko z menoj se pogovoril ter videl, da sem učenjak, izlekel je povezok naznanil ter me je prosil, naj se naročim na novo izdajo Propercija

z opombami, katero ravno misli prijaviti. Na to zahtevo sem moral odgovoriti, da nemam denarja; ta izpoved ga je pa napotila prašati, kakšne nade da gojim za bodočnost. Ko je slišal, da so moje nade ravno tako velike kakor moja mošnja — vzkliknil je, že vidim, vi ne poznate mesta. Hočem vas nekoliko seznaniti ž njim. Poglejte ta-le naznanila; od samih teh naznanil se živim jako prijetno že dvajset let. Kakor hitro se kak plemenitaš vrne s svojega potovanja, ali kak kreolec dojde iz Jamajke ali kaka bogata vdova s svojega posestva na kmetih, napadem jih, da se naročijo. Najprej oblegujem srca s prilizovanjem, potem pa skozi predrtino vstopim z naročilno polo. Če radi podpišejo prvikrat, še v drugo prosim nagrade za to, da njim posvetim knjigo; če mi dajo to, ujamem jih še enkrat za grb, ki se ima za naslovni list knjige dati izrezati v baker. Tako“, nadaljeval je, „živim od nečimurnosti, ter se jej smejem. Pa med nama rečeno, sedaj sem preveč dobro znan ter bi rad izposodil si vaše lice; neki kaj odličen gospod se je ravno vrnil iz Italij; njegov vratar pozna dobro moje lice, če pa vi prinesete prepis teh verzov — zastavim glavo, posrečilo se vam bode in delila bova plen.“

„Za boga, Jurij,“ vzkliknil sem, „ali je to delovanje sedanjih pesnikov? Ali se možje tako ponižujejo od vzvišenih svojih zmožnostij do beračije? Ali morejo tako zelo sramotiti svoj poklic, da sramotno prodajajo slavo za kruh?“

„O ne, dragi oče,“ odvrnil je, „pravi pesnik ne more biti nikdar tako nesramen; kajti kjer je veleum, tam je tudi ponos. Te spake, katere sem ravno narisal, so pesmarski berači. Pravi pesnik kljubuje zarad slave vsaki nadlogi, ter ravno tako malo prenaša zaničevanje; in razen onih, ki niso vredni se nobeden ne bode ponižal beračiti za njo.“

„Ker je bilo moje srce preveč ponosno, da bi se bilo k takej nedostojnosti ponižalo, moje premoženje pa premalo, da bi se bil zarad slave drznil poskusiti še drugikrat, prisiljen sem bil nastopiti srednji pot ter pisati za kruh. A bil sem nespreten za delo, pri katerem le gola pridnost zagotavlja uspeh. Zatirati nijsem mogel svoje pohlepnosti, prežeče na hvalo, temuč sem hrepené po izvrstnosti navadno zapravljajal čas, katerega bi bil veliko koristneje lahko porabil za obširne izdelke plodonosne srednje vrednosti. Mali moji spisi so tedaj na svetlo prihajali sredi občasnih tiskopisov neopaženi in

nepoznani. Občinstvo se je pečalo z važnejšimi stvarmi, nego da bi opazovalo lehkí in priprosti moj zlog ali pa soglasje mojih perijod. Pola za polo je bila pozabljena. Moje razprave so bile zakopane poleg razprav o svobodi, poleg povesti iz jutranjih dežel in vračil za ugriz steklih psov, Philautos, Philalethes, Philelutheros in Philanthropos so pa vsi bolje pisarili in hitrejšé od mene.“

„Zato sem se počel družiti le z zanemarjenimi pisatelji, kakoršen sem bil sam; ti so hvalili, obžalovali in zaničevali drug drugega. Zadovoljnost, katero smo o delih vsakega slavljenega pisatelja kazali, je bila v nasprotni razmeri ž njihovimi zaslugami. Zapazil sem, da mi nobena veleumnost pri drugih nij hotela dopadati. Nesrečni moji paradoksi so popolnoma pusušili oni vir tolažbe. Zadovoljnosti mi nij moglo dati več niti čitanje, niti pisanje; kajti izvrstnost pri drugih mi je bila zoperna, pisarija pa je bila moja obrtnija.“

„Neki dan se mi je sredi tega čmernega premišljevanja sedečemu na klopi na vrtu svetega Jakoba, približal odličen mlad gospod, ki mi je bil na vseučilišči najvernejši znanec. Pozdravila sva se nekako obotavlja — on skoro srámujoč se, da je

znan z nekojim, ki je bil tako borno opravljen, jaz pa boječ se, da mi ne bode odzdravil. A sumnja moja se je precej izgubila; kajti Ned-Thornhill je bil prav za prav kaj blagosrčen človek.“

„Kaj praviš Jurij?“ segel sem mu v besedo. — „Thornhill! ali nij bilo to njegovo ime? Gotovo nij mogel biti drugi nego moj grajščak.“ — „Za Boga,“ vzkliknila je gospa Arnoldova, „ali je gospod Thornhill vam tako bližnji sosed? Dolgo časa je kot prijatelj zahajal v našo rodbino in v kratkem pričakujemo njegovega pohoda.“

„Mojega prijatelja prva skrb,“ nadaljeval je sin, „je bila premeniti mojo opravo s kaj lično obleko iz njegove lastne oblačilnice; in potem me je tudi pripuščal k svoji mizi pol kot prijatelja, pol kot podložnika. Naloga moja je bila, spremljati ga k družbam, razveseljevati ga, kedar je pri podobarji sedel, sedeti mu v vozu na levi strani, če prostora nij drugi zasedel, in pomagati mu rogoviliti, kakor se je navadno izrazoval, kedar ga je bila volja uganjati norce. Razen tega sem imel v njegovi hiši dvajset malih opravkov. Brez ukazovanja sem moral opravljati razne malenkosti; prinašati svedrač za zamaške, za botra biti vsem oskrbnikovim otrokom, peti, če

mi je rekel, nikdar ne biti slabe volje, zmirom biti pohleven in če sem mogel biti prav srečen.“

„Na tem častnem mestu vendar nijsem bil brez spodrivalca. Neki morski kapitan, ki je bil kakor nalašč ustvarjen za to mesto, mi je spodbijal naklonjenost mojega podpiratelja. Mati mu je bila perica pri nekem imenitnem moži in tako je dozdaj dobil okus za ljubezničanje in radoslovje. Ta gospod se je svoje žive dni pečal s tem, kako bi se seznanil z visokimi gospodi, če prav ga je marsikateri odpravil zarad njegove abotnosti, našel jih je vendar mnogo, ki so bili ravno tako budalasti kakor on sam, ter so mu dovoljevali zmirom biti pri njih. Prilizovanje je bila njegova obrtnija in pečal se je ž njo tako ročno, kakor si le moremo misliti; od mene pa je prilizovanje izviralo le okorno in štokljasto; in ker se je mojemu gospodu od dne do dne množilo poželenje po priliznjenih besedah, spoznaval sem od ure do ure bolj njegove napake ter sem imel zmirom manj volje prilizovati se mu. Tako sem bil več ko edenkrat pri tem, da bi se umaknil kapitanu, kar se mojemu prijatelju ponudi prilika prositi me pomoči. Nij bilo nič manj nego da bi se za-nj bojeval z gospodom, s čegar

sestro, kakor so trdili, je jako grdo ravnal. V to zahtevo sem precej privolil, in če ravno vidim, da niste popolno zadovoljni z mojim obnašanjem, bila je to za-me neogibna prijateljska dolžnost, in nijsem se smel braniti. Lotil sem se tedaj svoje naloge, razorožil svojega nasprotnika, kmalu potem pa sem imel veselje slišati, da je ona gospa bila le vlačuga, oni človek pa njen zvodnik in pa slepar. To dobro delo mi je povrnil z izrazi najživejše zahvale. Ker pa je moj prijatelj moral v malo dneh zapustiti mesto, nij vedel kako bi mi drugače ustregel ter me je priporočil svojemu strijcu, gospodu Viljemu Thornhillu in nekemu drugemu plemenitašu visokega stanu, ki je bil v državni službi. Po njegovem odhodu mi je bila prva skrb priporočilni list izročiti njegovemu strijcu, možu, kateri je v obče in po pravici slovel zarad svojih krepostij. Služabniki njegovi so me sprejeli z naj gostoljubnejšimi smehljaji; kajti na družini se navadno kaže dobrovoljnost gospodarjeva. Peljali so me v veliko sobo. Gospod Viljem je kmalu prišel; izročil sem mu poleg naročila tudi list, katerega je prečital, črez nekaj minut pa mi je rekel: „Gospod, prosim vas, povejte mi, kaj ste storili za mojega strijčnika, da ste zaslužili to zelo gorko

priporočilo? A zdi se mi, gospod, da slutim vaše zasluge; bili ste se zanj; in sedaj pričakujete od mene plačila za to, da ste mu pomagali pri njegovi razuzdanosti. Želim, prav odkritosrčno želim, da bi bil moj sedANJI odrek nekolika kazen za vašo krivnjo; še bolj pa želim, da vam bi bil nekoliko povoda k pokori.“ Ostro to očitAnje prenašal sem potrpežljivo, ker sem vedel, da je bilo pravično. Zato sem sedaj stavil ves svoj up v list imenitnega moža. Ker vrata plemstva skoro zmirom oblegujejo berači vsi pripravljeni vsiliti jim kako sleparsko prošnjo, nij mi bilo lahko približati se mu. Ko pa sem strežaje podkupil s polovico svojega premoženja, pokazali so mi na zadnje v prostorno sobano, list moj so pa med tem poslali gori milostljivemu gospodu v pregled. Med dolgim tem časom sem imel najlepšo priliko ozreti se krog sebe. Vse je bilo veliko in umetno izpeljano: slikam, pohišju, pozlačenini sem se premočno čudil ter visoke misli dobil o njegovem lastniku. Oh! mislil sem sam pri sebi, kako zelo imeniten mora biti lastnik vseh teh rečij, ki nosi v svoji glavi državna opravila in v čegar hiši je razstavljena polovica bogatsva v kraljestvu. Gotovo njegov veleum mora biti neizmeren. Med tem jako spoštljivim

premišljevanjem slišal sem trdo stopati. Oh, to je gotovo sam imenitni mož! Ne, bila je le hišna. Kmalu potem sem slišal zopet stopati. To mora biti on! Ne, bil je le hišni imenitnega moža. Na zadnje se je res prikazal milostljivi gospod. „Ali ste vi,“ rekel je, „prinesli ta list le?“ Odgovoril sem mu poklonivši se. — „Previdel sem iz tega, nadaljeval je, da kolikor — —“ Pa ravno v tem mu je izročil sluga listek; in kar več ne zmenivši se za-mešel je iz sobane ter me je pustil polagoma uživati svojo srečo. Nijsem ga videl, dokler mi strežaj nij rekel, da milostljivi gospod mislijo doli pred vrati ravno v kočijo stopiti. Nemudoma sem se spustil tje dol ter sem združil svoj glas s tremi ali četirimi, ki so kakor jaz bili prišli prosit njegove milosti. Pa milostljivi gospod je za nas prenašlo stopal, ter z dolgimi koraki dosegal vratica v kočijo, jaz pa sem kričal, da bi izvedel ali dobodem odgovor ali ne. Med tem se je usedel v kočijo ter je mrmral neki odgovor, katerega sem le polovico slišal, druga polovica pa se je izgubila v drdranji koles njegove kočije. Tako sem stal nekaj časa z iztegnenim vratom, kakor človek, ki na ušesa vleče krasne glasove, dokler se nijsem ozrl krog sebe ter videl, da sem sam ostal pred vrati milostljivega gospoda.“

„Potrpežljivost moja,“ nadaljeval je sin, „bila je po polnem pri kraji. Razžaljen po tisočernih nadlogah, ki so me po krivici zadele, mislil sem zavreči samega sebe za neko izmed onih malovrednih stvari, katere je narava odločila, da naj se vržejo med šaro, da tam v tamoti poginejo. Vendar imel sem še pol guineje in te, mislil sem si, bi mi sama Fortuna ne mogla vzeti; da bi bil pa tega gotov, sklenil sem nemudoma iti ter napraviti jo, dokler sem jo še imel, potem pa se popolnoma izročiti slepi sreči. S tem namenom odšedši prišel sem po naključji do pisarnice gospoda Crispe-a, katera se mi je zdela, da me k sebi vabi in da stoji odprta, da bi me po prijateljsko sprejela. V tej pisarnici gospod Crispe ponuja ter blagosrčno obeta vsem podložnikom njih veličanstva po trideset funtov na leto in vse, kar mu izroče za to obljubo, je le njih svoboda za celo življenje in pa privoljenje, da jih kot sužnike sme prepeljati v Ameriko. Srečen sem bil, da sem našel mesto, kjer sem se v obupu lahko znebil svojega strahu, in stopil sem v celico, kajti ravno taka se mi je videla ter je kazala pobožnost samostansko. Tu sem našel mnogo ubogih ljudij, vsi so bili v okolščinah enakih mojim ter so pričakovali

dohod gospoda Crispe-a in kazali pravi cvet angleške nepotrpežljivosti. Vsi neuklonljive duše, ki so v razporu s srečo za nje krivice maščevali se nad lastnim srcem; a na zadnje je gospod Crispe prišel in vse naše mrmranje je potihnilo. Blagovolil je pogledati me s posebno dopadljivimi očmi in bil je zares po zadnjih štirih tednih prvi človek, ki je smehljaje z menoj govoril. Po kratkem izpraševanju je videl, da sem bil pripraven za vsako opravilo na zemlji. Pomolčal je nekoliko časa ter je premišljeval, kako bi me naj primernejše preskrbel; potem se je počil po čelu, kakor bi bil pravo načel, ter mi je zagotavljal da se sedaj govori o nekem poslanstvu zbora pensilvanskega Chikagovskim Indijanom, in da se bode za me potegnil in me pri tem poslanstvu naredil za tajnika. V srci svojem sem vedel, da je človek mi legal, in vendar mi je dopadala njegova obljuba, ker se je tako krasno glasila. Zato sem rad delil svojo guinejo; polovica nje je potovala ter se združila z njegovimi tridesetimi tisoč funti; z drugo polovico pa sem sklenil iti v bližnjo krčmo, da bi bil tu srečnejši od njega.“

„Odhajaje s tem sklepom srečal sem pred vrati nekega morskega kapitana, s katerim sem se bil

poprej nekoliko seznanil, in ta je blagovolil z menoj iti pit čašico punča. Ker nisem nikdar rad skrival svojih okolščin, zagotavljal mi je, da stojim res kraj brezdna, če bodem poslušal obljube voditelja pisarničnega; kajti ta le namerava prodati me v naselbine. „A jaz,“ nadaljeval je, „mislim, da pridete lahko po mnogo krajši poti do spodobnega zaslužka. Poslušajte moj nasvet; moja ladija odjadra jutro v Amsterdam; kaj, ko bi vi odpotovali ž njo? Oni trenotek, ko stopite na suho, je vse, kar imate storiti, da Holandce učite angleščine in stavim, da dobdete dovolj učencev in denarja. Mislim namreč, da razumete angleško,“ pristavil je, „bes te plentaj!“ Zagotavljal sem mu to za trdno, pa izrazil sumnjo, ali se bodo Holandci hoteli učiti angleščine. Trdil in prisegal mi je, da so besno za to vneti; vsled tega zagotavljenja pritrdil sem njegovemu nasvetu ter sem se drugi dan z ladijo odpeljal Holandce na Holandskem učiti angleščine. Veter je bil ugoden, naša vožnja kratka in vožnino plačavši s polovico svojega premakljivega premoženja sem stal, kakor bi bil iz nebes padel, tujec v nekej glavnej ulici Amsterdamski. V tem položaji nijsem hotel zamuditi nič časa ampak precej začeti potovati. Zato sem se obrnil

na dva ali tri, katere sem po naključji srečal in katerih zunanost mi je kaj veliko obetala; a mogoče nij bilo, da bi se bili razumeli med seboj. Še le ta trenotek sem se spomnil, da če hočem Holandce učiti angleščine, je neobhodno potrebno, da me Holandci prej nauče holandskega. Kako se je to zgodilo, da sem prezrl tako očitno zapreko, temu se sam čudim; a gotovo je, da sem jo prezrl.

„Ta načrt se je tako razpušil in mislil sem uže z ladijo vrniti se na Angležko; a naletel sem v družbi nekega Irca vseučiliščnika, ki se je bil vrnil iz Lovinja; najin razgovor razvijal se je o slovstvenih izdelkih (ker mimogrede naj omenim, da sem vsakrat pozabil na uborno svoje stanje, če sem se mogel razgovarjati o takih predmetih). Od njega sem izvedel, da na tem vseučilišči nij dveh mož, ki bi razumela grško. Temu sem se čudil ter precej za trdno sklenil potovati v Lovinj in tam preživiti se z učenjem grščine. V tem namenu me je utrdil moj tovariš (sovseučiliščnik) ter mi je marsikaj opomnil, da bi s tem lahko naredil svojo srečo.

„Osrčen sem se drugo jutro tje napotil. Vsak dan je zmanjšal butaro mojega premakljivega imenja;

godilo se mi je kakor Ezopu z njegovo krušno pletenico; kajti z njim sem Holandcem plačeval prenočišče na potu. Prišedši v Lovinjo nisem mislil še le plaziti se okoli zadnjih profesorjev, ampak rektorju samemu sem odkritosrčno razložil svoje zmožnosti. Šel sem, našel sem vrata odprta ter sem mu ponudil se za učitelja grškega jezika, katerega so, kakor mi je bilo rečeno, pogrešali na tamošnjem vseučilišči. Rektor je, kakor se mi je zdelo, sprva nekoliko dvomil nad mojimi zmožnostmi; da bi ga pa prepričal, ponudil sem se v latinščino prestaviti odlomek iz katerega koli grškega pisatelja, katerega naj mi sam zaznamuje. Ko je videl, da mi je moj predlog popolnem resna volja, nagovoril me je tako-le: „Mladi mož, vi me vidite, jaz se nisem nikdar učil grščine, pa tudi nikdar nisem zasledil, da bi je bil kedaj pogrešal. Brez grščine sem dobil doktorski klobuk in plašč; brez grščine imam deset tisoč forintov vsako leto; jed mi izvrstno diši brez grščine; pa ob kratkem, nadaljeval je, ker jaz ne znam grško, tudi ne verujem, da je kaj prida.

„Sedaj sem bil predaleč od doma, da bi bil mislil vrniti se; zato sem sklenil dalje potovati. Razumel sem nekoliko o godbi ter sem še precej

dobro peval. Kar mi je nekdaj bilo za kratek čas, rabil sem sedaj ter se s tem preživljal. Potoval sem med dobrosrčnimi kmeti na Flanderskem in med onimi Francozi, ki so bili dovolj revni, da so mogli biti prav veseli; našel sem jih namreč vselej tem boljše volje, čim bolj jih je pomanjkanje tlačilo. Kolikorkrat sem se proti večeru približeval kaki kmetski koči, zagodel sem katero svojih najbolj veselih, in to mi je pribavilo ne le prenočišče, ampak tudi hrano za drugi dan. Enkrat ali dvakrat skušal sem gosti pred gospodskimi ljudmi; a moja godba se jim je zdela vselej zoperna in nikdar me niso obdarovali z najmanjšo malenkostjo. Temu sem se tem bolj čudil, ker je moja godba, kolikor krat sem v boljših časih za kratek čas piskal, družbi, zlasti pa gospem vselej močno dopadala. Sedaj pa, ko me je hranila, so jo zaničevali, — dokaz, kako rad svet malo čisla one zmožnosti, s katerimi se kedo preživlja.

„Tako sem prišel v Pariz z nobenim drugim namenom, nego da se tam nekoliko ogledam, potem pa dalje potujem. Parižanje so bolj naklonjeni tujcem, ki imajo denar, nego onim, ki so le bistrourni. Ker se nijsem mogel bahati niti s tem niti z onim, nijsem bil posebno priljubljen. Ko sem štiri ali pet

dnij prehodil po mestu, ter ogledal zunanjo podobo najlepših hiš, napravljaj sem se zapustiti to bivališče kupljive gostoljubnosti. Ravno sem korakal skozi neko glavno ulico, kar sem naletel — koga drugega, nego našega strijčnika, kateremu ste me bili s prva priporočili. Da sva se dobila, bilo je jako prijetno meni, in mislim, neprijetno tudi njemu nij bilo. Prašal me je, kaj prav za prav me je pripeljalo v Pariz, ter mi je razložil svoja opravila v tem mestu; to opravilo je bilo namreč nabirati slike, svetinje, rezane drage kamene in raznovrstne starine za nekega gospoda v Londonu, ki je pred kratkim bil dobil okus za take reči in veliko premoženje. Tem bolj sem se čudil videti, da je za to opravilo bil izbran naš strijčnik, ker mi je sam večkrat zagotavljal, da o teh stvareh prav nič ne razume. Na moje vprašanje, kako je tako hitro postal izvedenec v umetnosti, zagotavljal mi je, da nij nobene stvari lažje od te. Vsa skrivnost je namreč v tem, da se ostro drži dveh pravil; prvo je to, da vselej opomni, da slika bi bila lahko lepša, ko bi se bil slikar bolj potrudil; drugo pa je, da hvali dela Petra Peruginskega. In rekel je: „Kakor sem vas nekdaj v Londonu učil, kako postane človek pisatelj, hočem vas

sedaj v Parizu podučevati umetnost, kako se kupujejo slike.“

„Temu predlogu sem srčno rad pritrdil, ker se je s tem lahko živelo; in vsa moja čestilakomnost je bila sedaj ta — živeti. Šel sem tedaj v njegovo stanovališče ter sem ž njegovo pomočjo popravil svojo opravo; črez nekaj časa pa sem ga spremljal k očitnim dražbam slik, na katerih so pričakovali angleških plemenitnikov, da bi kupovali. Čudil se nijsem malo, kako po prijateljsko je občeval z ljudmi najboljših stanov, ki so se na njegovo razsodbo o vsakej sliki in svetinji ozirali kakor na nemotljivo merilo dobrega okusa. Pri tej priliki je prav dobro rabil mojo pomoč; kajti vprašan za svoje mnenje peljal me je resnobno na stran, vprašal me za moje mnenje, zganil z ramami, gledal, se kaj modro vrnil ter zagotavljal družbi, da ne more izreči svojega mnenja o stvari tako velike važnosti. Časih pa je vendar bila prilika, da se je z večjo določenostjo izrekel. Spominjam se, da sem ga videl, kako je omenivši, da barve neke slike niso dovolj močne, prav drzno zgrabil za šetko z rujavim firnežem, po naključji tam ležečo, ter je popolnoma miren pred celo družbo prevlekel sliko, potem pa vprašal, ali nij barv zboljšal.

„Opravivši svoje naročilo v Parizu zapustil me je; prej me je bil raznim gospodskim osebam še priporočil kot mladega moža, ki bi bil posebno pripraven za spremljevalca na potovanji. Črez nekaj časa me je v ta namen res vzel v službo neki angleški gospod, ki je bil svojega varovanca pripeljal v Pariz, da bi od tod prepotoval Evropo. Imel sem biti voditelj mlademu gospodu, pa s tem pogojem, da se bode pri vsem ravnal po svoji volji. Moj varovanec je zares razumel umetnost z denarjem gospodariti dosta boljše od mene. Podedoval je premoženje okolo dveh sto tisoč funtov, katere mu je neki strije v Zahodni Indiji zapustil, in njegovi varuhi so ga dali k nekemu prokuratorju se učiti, da bi se navadil ž njim gospodariti. Tako je bila skopost njegova poglavitna strast. Na potu je zmirom le prašal, koliko denarja se bi lahko prihranilo, kako bi se dalo najceneje potovati, ali bi se dalo kaj kupiti, kar bi se v Londonu zopet lahko z dobičkom prodalo. Take znamenitosti ob potu, katere so se lahko zastopj videle, je precej bil pripravljen pogledati; če pa je bilo treba plačati za ogledavanje, trdil mi je navadno, da je slišal, da niso vredne ogledavanja. Nikdar nij plačal računa, da ne bi

dobro peval. Kar mi je nekdanj bilo za kratek čas, rabil sem sedaj ter se s tem preživljal. Potoval sem med dobrosrčnimi kmeti na Flanderskem in med onimi Francozi, ki so bili dovolj revni, da so mogli biti prav veseli; našel sem jih namreč vselej tem boljše volje, čim bolj jih je pomanjkanje tlačilo. Kolikorkrat sem se proti večeru približeval kaki kmetski koči, zagodel sem katero svojih najbolj veselih, in to mi je pribavilo ne le prenočišče, ampak tudi hrano za drugi dan. Enkrat ali dvakrat skušal sem gosti pred gospodskimi ljudmi; a moja godba se jim je zdela vselej zoperna in nikdar me niso obdarovali z najmanjšo malenkostjo. Temu sem se tem bolj čudil, ker je moja godba, kolikor krat sem v boljših časih za kratek čas piskal, družbi, zlasti pa gospem vselej močno dopadala. Sedaj pa, ko me je hranila, so jo zaničevali, — dokaz, kako rad svet malo čisla onezmožnosti, s katerimi se kedo preživlja.

„Tako sem prišel v Pariz z nobenim drugim namenom; nego da se tam nekoliko ogledam, potem pa dalje potujem. Parižanje so bolj naklonjeni tujcem, ki imajo denar, nego onim, ki so le bistrourni. Ker se nijsem mogel bahati niti s tem niti z onim, nijsem bil posebno priljubljen. Ko sem štiri ali pet

dnij prehodil po mestu, ter ogledal zunanjo podobo najlepših hiš, napravljaj sem se zapustiti to bivališče kupljive gostoljubnosti. Ravno sem korakal skozi neko glavno ulico, kar sem naletel — koga drugega, nego našega strijčnika, kateremu ste me bili s prva priporočili. Da sva se dobila, bilo je jako prijetno meni, in mislim, neprijetno tudi njemu nij bilo. Prašal me je, kaj prav za prav me je pripeljalo v Pariz, ter mi je razložil svoja opravila v tem mestu; to opravilo je bilo namreč nabirati slike, svetinje, rezane drage kamene in raznovrstne starine za nekega gospoda v Londonu, ki je pred kratkim bil dobil okus za take reči in veliko premoženje. Tem bolj sem se čudil videti, da je za to opravilo bil izbran naš strijčnik, ker mi je sam večkrat zagotavljal, da o teh stvareh prav nič ne razume. Na moje vprašanje, kako je tako hitro postal izvedenec v umetnosti, zagotavljal mi je, da nij nobene stvari lažje od te. Vsa skrivnost je namreč v tem, da se ostro drži dveh pravil; prvo je to, da vselej opomni, da slika bi bila lahko lepša, ko bi se bil slikar bolj potrudil; drugo pa je, da hvali dela Petra Peruginškega. In rekel je: „Kakor sem vas nekdam v Londonu učil, kako postane človek pisatelj, hočem vas

bil opomnil, kako strašno drago je potovanje, in pri vsem tem nij še imel edno in dvajset let. Prišedši v Livorno sprehajala sva se ob luki ter ogledavala ladije; tu je natanko izprašal, koliko velja vožnja po morji domov na Angležko. Rekli so mu, da velja pač malenkost v primeri s potjo po suhem; sedaj kar nij mogel ustavljati se skušnjavi. Plačavši mi mali zaslužek, katerega mi je bil dolžan, poslovil se je ter z enim samim spremnikom se po morji odpeljal v London.

„Sedaj sem bil z nova zapuščen na širokem svetu; a sedaj sem bil temu privajen. Vendar mi moja spretnost v godbi nij mogla nič pomagati v deželi, kjer je bil vsak kmetovalec boljši godec od mene. A takrat sem si pridobil neko drugo zmožnost, ki je mojemu namenu ravno tako dobro služila, in ta je bila spretnost prepirati se. Na vseh inostranskih vseučiliščih in v samostanih se o določenih dnevih zagovarjajo modroslovna načela zoper vsakega prepiralca, ki je slučajno došel. Če bojevalec le nekoliko spretno ugovarja, lahko terja za se darilo v denarji, kosilo in posteljo za eno noč. Tako sem si pribojeval svojo pot na Angležko; potoval sem od mesta do mesta; spoznaval natančneje človeštvo ter

sem, če se smem tako izraziti, ogledal sliko od obeh strani. Pa le malo je mojih zapazeb. Prepričal sem se, da je samovlada najboljše vladarstvo za reveže, ljudovlada pa za bogatine. Zapazil sem, da bogastvo je bilo v obče v vsakej deželi le drugo ime za svobodo, in da nobeden človek nij v svobodo samo na sebi tako zaljubljen, da ne bi rad volje nekaterih svojih sodržavljanov podjarmil svoje lastnej volji.

„Prišedši na Angležko sem sklenil najprej se vam pokloniti, potem pa se kot prostovoljec zapisati v vojake pri prvi vojski, ki se bi začela. A na potu sem spremenil svoj sklep, ko sem slučajno starega svojega znanca naletel pri družbi gledališčnih igralcev, ki je sedaj po letu ravno po deželi potovala. Družba, zdelo se mi je, je želela, da bi jej se pridružil. Vsi so mi pa razlagali imenitnost moje namere: da je občinstvo mnogoglava pošast in le oni, ki imajo prav dobre glave, morejo mu dopadati; da se igrati na odru človek ne nauči v enem dnevi; in da brez nekega običnega gibanja telesa, ki je na odru in le na odru v navadi zadnjih sto let, se ne smem nadejati, da bi dopadal. Prva težava je bila izbrati si naloge, ker skoro vse stroke so bile uže zastopane. Nekaj časa so me dervili od

naloge do naloge, dokler se nijsem določil za Horatia, katerega igrati mi je prihod navzočne te družbe srečno ubranila.“

Jedenindvajseto poglavje.

Prijateljstvo med hudobneži se ne drži dolgo, ter se ohrani le za čas vzajemnega uživanja.

Povest mojega sina je bila predolga, da bi jo bil enkrat vso povedal; prvi del je začel oni večer, ostalo pa je dokončal drugi dan po kosilu; kar se prikaže gospod Thornhillova kočija pred vrati in zdelo se mi je, da je občno veselje za nekoliko prenehalo. Oskrbnik, ki mi je sedaj bil dober prijatelj, mi je pošeptal, da se je bil plemenitaš gospici Wilmotovi uže nekoliko razodel, in da sta strijc in teta uže popolnem privolila v ženitev. Ko je gospod Thornhill vstopil ter mene in mojega sina zagledal, zdelo se mi je, da se je od straha nekoliko zganil; a to sem kakor tako pripisaval njegovemu osupnenju, pa ne njegovi nevolji. Pristopila sva, ter ga pozdravila in odzdravil je nama na videz z največo odkritosrčnostjo; po kratkem pa se mi je zdelo, da njegova navzočnost le pomnožuje občno dobro voljo.

Po čaji me je poklical na stran ter me popraševal po hčeri; ko sem mu pa povedal, da je bilo vse moje posredovanje brez uspeha, zdel se mi je močno osupnen; potem je pristavil, da je bil od onega časa često v mojej hiši ter je tolazil ostalo rodbino, katero je po polnem zdravo zapustil. Na to me je poprašal, ali sem nje nesrečo naznanil gospici Wilmotovi ali pa svojemu sinu; in ko sem mu odgovoril, da njima o tem še ničesar omenil nijsem, hvalil je zelo mojo modrost in previdnost, ter je želel, naj bi tega nikakor ne povedal. „Kajti v najboljšem primerljaji,“ rekel je, „raznaša vendar vsak svojo lastno sramoto; in morebiti gospica Livika nij toliko kriva, kakor se vsi domišljamo.“ Tu nama je govor presekala služabnik, ki je prišel prosit plemenitaša, naj se gre uvrstit za ples; tako me je zapustil popolnem zadovoljnega v tem, da se je na videz tako potegoval za moje ljudi. Gospici Wilmotovi pa je dvoril preočitno, da ne bi ga bila razumela; in vendar se nij kazala popolnoma zadovoljno, ampak je dvorjenje trpela bolj iz udanosti v voljo svoje tete, nego iz lastne naklonjenosti. Celó razveselilo me je, da sem jo videl, kako je zdaj pa zdaj milo pogledovala nesrečnega mojega sina, kar jej

drugi nij mogel izsiliti niti s svojim premoženjem, niti s svojo stanovitno prijaznostjo. Dozdevna mirnost gospoda Thornhilla me vendar nij malo osupnila. Tako sva na nujne prošnje gospod Arnolda tu prebila celi teden; gospica Wilmotova je vsak dan kazala več ljubezni proti mojemu sinu, a v istej razmeri, zdelo se mi je, raslo je gospod Thornhillovo prijateljstvo do njega.

Poprej je nam le najblagosrčnejše zagotavljal, da se hoče potegniti za korist naše rodovine, a sedaj je njegova blagosrčnost presegala gole obljube. Ono jutro, katero sem določil za odhod, prišel je k meni gospod Thornhill jako veselega obraza, ter mi je naznanil, da je nekaj dobrega storil za svojega prijatelja Jurija. To nij bilo nič manj, nego da mu je preskrbel mesto bandernika pri polku, v Zahodnjo Indijo odhajajočem, za katero je obljubil plačati le sto funtov, ker njegov vpliv je zadostoval, da so mu odpustili drugih dvesto. „Kar se tiče majhne te dobrote,“ nadaljeval je mladi gospod, „ne zahtevam nobenega drugega plačila, nego veselje, da sem nekaj dobrega storil svojemu prijatelju; in kar zadeva onih sto funtov, ki se morajo plačati, hočem jaz vam jih posoditi, če jih vi s svojim ne morete plačati, in

povrnili mi jih bode, kedar vam bo ugodno.“ To je bila dobrota, da nama je manjkalo besed izraziti mu svojo hvaležnost; za to sem mu rad podpisal dolžno pismo za denar, ter sem mu izkazoval toliko hvaležnost, kakor da bi ne bil mislil nikdar plačati.

Jurij bi bil moral drugi dan oditi v mesto, da bi si po navodu blagosrčnega svojega pokrovitelja, kateremu se je naglost zdela tu neobhodno potrebna, zagotovil svoje mesto, da ne bi med tem prišel kedo drugi z boljšimi ponudbami. Drugo jutro je bil naš mladi vojščak uže rano pripravljen za odhod, in zdelo se je, da je on edini med nami, ki nij bil ginjen. Niti težave in nevarnosti, katerim je šel nasproti, niti prijatelj in ljubica (kajti gospica Wilmotova ga je zares ljubila) nijsta tlačila mu veselja. Ko se je poslovil od druge družbe, dal sem mu jaz vse, kar sem imel — svoj blagoslov. „No, dragi dečko,“ rekel sem, „sedaj ideš bojevat se za očetnjavo; spominjaj se, kako se je tvoj praded bil za posvečenega kralja, ko je zvestoba proti kralju med Britanci še bila krepost. Idi, dragi dečko, in posnemaj njega v vsem razen njegove nesreče, če je bila nesreča umreti z lordom Falklandom. Idi, dragi dečko, in če tudi umrješ daleč od doma, zapuščen in

neobžalovan od onih, katere ljubiš; najdražje solze so one, s katerimi nebo rosi nepokopano glavo vojščakovo.“

Drugo jutro sem se poslovil od dobre rodbine, ki je bila blaga dovolj, da me je tako dolgo pogostovala; tudi gospodu Thornhillu sem se znova zahvalil za zadnjo njegovo dobroto. Zapustil sem jih v veselji vse one sreče, katero podeljuje obilost in dobra odgoja. Napotivši se domov sem po polnem obupal, da bi še kedaj zopet našel nesrečno hčer, a zdihnil sem k bogu, da naj jej prizanese in odpusti. Okoli dvajset milj daleč od doma še jako slaboten, najel sem konja za jahanje ter sem se tolažil z upom, da bodem kmalu videl vse, ki so mi bili najdražje na svetu. Ker me je pa prehitela noč, ostal sem v mali krčmi tik ceste ter prosil krčmarja za družbo pri steklenici vina. Sedela sva pri ognji v kuhinji, ki je bila najboljša soba v hiši, ter sva kramljala o politiki in raznih novicah v tem kraju. Slučajno sva med tem govorila o mladem gospodu Thornhillu, katerega kakor mi je gostilnik zagotavljaj, črtijo ravno tako zelo, kakor ljubijo njegovega strijca, gospoda Viljema, ki zdaj pa zdaj dohaja v ta kraj. Tu je opomnil, da on živi le za to, da zvaja hčere

onih rodovin, ki so ga v svojo hišo sprejele, ter je obdržuje štirinajst dni ali tri tedne, potem pa je neplačane in zapuščene poganja po svetu. Ko sva se na dalje tako razgovarjala, vrnila se je njegova žena, ki je bila šla iskat drobiža, in zagledavši, da nje mož uživa veselje, katerega se sama ne udeležuje, vprašala ga je jako jezno, kaj tukaj dela? Na to jej je zasmehljivo odvrnil, da pije na nje zdravje. „Gospod Symonds,“ rekla je, „ti ravnaš z menoj jako slabo in tega ne bodem več prenašala. Tri četrti vsega gospodarstva moram sama opravljati, četrta pa je zanemarjena, ker ti nočeš nič storiti, ko ves božji dan popivati z gostovi. Jaz pa si ne privoščim kapljice na jezik, če bi me tudi žlica vina ozdravila mrzlice.“ Sedaj sem uganil, kaj bi s tem rada, ter sem precej jej ga nalil kozarec, katerega je vzela zahvaljuje se. Ko pa je pila na moje zdravje, začela je zopet: „Častiti gospod! ne dovoljo denarja, ki ga vino stane, sem jezna, ampak kaj pa hočem, če gre vse križem po hiši. Če je treba terjati prihodnike ali goste, se meni vse to breme nalaga, on bi rajše požrl ta kozarec, kot da bi se njimi le zmaknil. Tako imamo sedaj gori v hiši mlado žensko, ki je sem prišla, ter se tu

ustanovila in vsled njene uljudnosti ne verujem, da bi imela kaj denarja. Toliko je gotovo, da se jej zelo malo mudi s plačilom, zato želim, da bi se opomnila.“ — „Kaj pomaga opomniti jo,“ vzkliknil je gostilničar; „če je počasna, pa je gotova plačnica.“ — „Tega ne vem,“ odvrnila mu je žena, „pa to vem, da se ne motim, da je uže štirinajst dni tukaj in nismo še videli bora od njenega denarja.“ — „Draga moja,“ rekel je mož, „jaz upam, da dobiva vse skup.“ — „Vse skup!“ vzkliknila je ona, „upam, da dobiva ga tako ali tako; in še danes, še ta večer ga moram imeti, ali pa mora proč, proč z vso svojo robo.“ — „Draga moja, pomisli,“ vzkliknil je mož, „gospodska ženska je ter je vredna večjega spoštovanja.“ — „Kar pa to zadeva,“ odvrnila je gostilničarka, „gospodska ali priprosta, strani se mora pobrati, strani brez ovinkov. Gospoda naj je dobra, kjer se ustavlja, pa kar se tiče mene, nijsem še nikdar videla nič dobrega od nje v krčmi „pri brani.“ — Rekši to se je splazila tje gori po ozkih stopnicah, ki so držale iz kuhinje v sobo nad nami; kmalu sem razumel iz glasnega nje vpitja in iz britkega nje očitjanja, da ni bilo dobiti nobenega denarja, od nje stanovnice. Prav razumljivo

sem lahko slišal nje zmerjanje. „Strani, pravim, spravi se strani ta trenotek! Poberi se, ti nesramna vlačuga, ali dala ti bodem spomenik, da se ga boš tri cele mesece spominjala. Kaj! ti vlačuga, priti in najeti si pošteno hišo, pa nimaš ne peneza, ne okroglega beliča pokazati! pojdi doli, pravim!“ —

— „O draga gospa,“ vzkliknila je tujka, „usmilite se me, usmilite se uboge zapuščene stvari, le za eno noč, in smrt bode kmalu poskrbela za drugo.“

Precej sem izpoznal glas ubogega svojega izgubljenega otroka Olivije. Skočil sem jej pomagat, ko jo je žena za lase vlekla, in sem z rokami objel drago mi izgubljeno nesrečnico. — „Pozdravljena, vsakakor draga mi izgubljena, zaklad moj dragi, pritisni se na prsa ubogemu svojemu staremu očetu! Če prav te zapuščajo hudobneži, na svetu biva vendar nekdo, ki te nikdar ne bode zapustil; in ko bi bila zakrivila deset tisoč hudobij, odpušča ti jih vse.“

„O ljubi moj — (nekaj minut nij mogla dalje govoriti) — ljubi moj dobri oče! Ali bi angelji mogli biti dobrotljivejši? Kako zaslužim toliko? Slepar! Črtim njega in sebe samo; da sem mogla žaliti toliko dobrotljivost! Ne morete mi odpustiti; vem da ne morete, ne.“ — „Drago dete, iz srca rad ti

odpustim; skesaj se samo, in oba bova še prav srečna. Doživela bova še mnogo srečnih dni, draga Olivija!“

— „Oh, dragi oče, nikdar ne, nikdar! Ostalo moje nesrečno življenje bode zasramovanje izven doma in sramota doma. Ali oh! oče, vi ste dosta bolj blede kakor navadno. Ali je vam taka stvarica kakor jaz mogla storiti toliko žalosti! Zares vi ste premodri, da bi si sami sebi naložili nesrečo moje pregrehe.“

— „Naša modrost, mlada žena, odvrnil sem — — — —“ „Oh, oče,“ rekla je, „zakaj tako mrzlo ime? To je prvikrat, da me imenujete s tako mrzlim imenom.“ — „Draga moja, prosim zamere,“ odvrnil sem, „a opomniti sem ti hotel, da modrost je sicer slaba če prav na zadnje gotova obramba zoper nesrečo.“

Gostilničarka se je sedaj vrnila ter je prala, ali ne bi rajši imela kako lepšo sobo; ker sem temu pritrdil, pokazala je nama v sobo, kjer sva se lahko svobodnejše razgovarjala. Prigovorivši si neko več mirnost, nijsem mogel, da ne bi je poprašal po okolščinah, ki so jo bile polagoma spravile v sedANJI nesrečni nje stan. „Dragi oče,“ rekla mi je, „ta slepar mi je precej od prvega dne najinega shoda ponujal pošteno, če prav na skrivnem svojo roko.“

„Slepar, za res!“ vzkliknil sem, „vendar se pa nekoliko čudim, kako se je mož tako dobrega srca in dozdevne poštenosti, kakoršne je gospod Burchell, mogel zakriviti tako premišljene zlobnosti ter se vrniti v rodbino, da bi jo ugonobil.“

„Dragi mi oče,“ odvrnila je hči, „kako čudno se motite! Gospod Burchell nikdar nij skusil slepariti me. Tega ne, ampak še celo pri vsaki priliki me je rad na skrivnem svaril pred zvijačami gospoda Thornhilla, ki je bil, kakor sem se kmalu prepričala, celo še hudobnejši nego mi ga je bil on narisal.“ — „Gospod Thornhill!“ segel sem jej v besedo, „ali je to mogoče?“ — „Da, dragi oče,“ odvrnila mi je, „bil je gospod Thornhill, ki me je zapeljal. Ta je naročil onima gospema, kakor ju je imenoval — (pa bili ste le dve zavrženi ženski iz mesta brez odgoje in brez usmiljenosti) — zvabiti me v London. Njijne zvijače, kakor pomnite, bile bi se jima gotovo posrečile, ko ne bi jima gospod Burchell v onem listu tega očital, kar smo pa mi vsi na se obračali. Kako je prišel do toliko vpliva, da je spodkopal njijne namere, mi je še zmirom skrivnost, a prepričana sem, da je bil nam zmirom najiskrenejši, najodkritosrčnejši prijatelj.“ „Draga moja, osupnila

si me," vzkliknil sem, „sedaj pač vidim, da je moja prva sumnja o zavrženosti gospoda Thornhilla bila le predobro utrjena; a naj le varno vriska od veselja, ker on je bogat, mi pa smo reveži. Pa, drago dete, povej mi, gotovo ni bila majhna izkušnja, ki je zamogla izbrisati vse sledi take odgoje in takih krepostnih lastnostij, kakoršne si ti imela?“

„Zares, dragi oče," odgovorila je, „za vso svojo zmago se ima zahvaliti temu, da sem jaz želela osrečiti njega, ne pa same sebe. Vedela sem, da najina poroka, katero je neki inoverski duhovnik na skrivnem izvršil, nij bila nikakor veljavna in da se nijsem mogla zanašati na nič družega nego na njegovo poštenost.“ — „Kaj!" segel sem jej v besedo, „in bila si zares poročena od posvečenega duhovnika?“

„V resnici, oče, sva bila," odgovorila je, „če prav sva oba prisegla zamolčati njegovo ime.“ — „No sedaj pa, drago dete, pojdi zopet v moje naročje; sedaj pa si mi tisočkrat ljubša ko prej; kajti sedaj si njegova žena po vsem in vsakem in vse človeške postave, naj bi bile tudi na demantove plošče načrtane, ne morejo razrušiti moči te svete zaveze.“

„Oh, oče," odvrnila je, „vi kaj malo poznate njegove sleparije; isti duhovnik ga je uže šest ali

osemkrat poročil z drugimi ženami, katere je kakor mene ogoljufal in zapustil.“

„Če je tako,“ vzkliknil sem, „potem morava spraviti duhovnika na vislice in jutri moraš njega zatožiti.“ — „Dragi oče,“ odvrnila mi je, „če sem prav prisegla molčati?“ — „Draga moja,“ odgovoril sem, „če si to slovesno obljubila, ne morem in tudi nočem te nagovarjati, da bi prelomila ono obljubo. In ko bi to občinstvu celo koristilo, vendar ga ne smeš zatožiti. Pri vseh človeških naredbah je sicer dopuščeno manjše zelo, iz katerega izvira večje dobro; tako n. pr. v politiki: pokrajina se lahko žrtvuje, da se ohrani kraljestvo; tako pri zdravilstvu: ud naj se odreže, da se ohrani život. V veri pa je zapisana postava ter je neovrgljiva: Ne stori nikdar zlega. In ta postava, drago dete, je prava; kajti drugače, ko bi smeli storiti manjše zelo, da bi si napravili večje dobro, si bi nadejaje se bližnjega dobička, nakopali pravo krivnjo. Ko bi pa korist tudi gotovo sledila, vendar smo ravno v onem času med krivnjo in sledečo jej koristjo lahko poklicani na odgovornost za to, kar smo storili, in knjiga človeških del se zapre za vselej. — Pa, draga moja, zadržujem te; — nadaljuj!“

„Uže drugo jutro,“ nadaljevala je, „sem zapazila, kako malo se smem zanašati na njegovo odkritosrčnost. Še ono jutro me je prepustil drugim dvema nesrečnima ženskama, kateri je tako kakor mene osleparil; a ti ste zadovoljni živeli v svoji sramoti. Ljubila sem ga presrčno, da bi take zopernice v njegovem sreci terpela ter sem silila svojo sramoto pozabiti v vrtinci veselja. V ta namen sem plesala, lepo se oblačila in mnogo kramljala; vendar sem bila zmirom nesrečna. Gospodje, nas obiskujoči so mi neprestano govorili o moči moje lepote, to pa je le pomnoževalo mojo otožnost, ker sem bila njeno moč popolnoma zavrgla. Tako sem bila od dne do dne jaz otožnejša, gospod Thornhill pa predrznejši, dokler se nij pošast predrznila ponuditi me mlademu barončku med svojimi znanci. Oče, ali mi je treba vam popisati, kako mi je njegova nehvaležnost presunila srce? Pri tem predlogu njegovem sem skoro zdivjala. Zahtevala sem, da smem oditi. Ko sem odhajala, ponudil mi je mošnjo denarjev, katero sem vsa razdražena mu pred noge zadegála, ter sem hitela strani od njega tako jezna, da se nekoliko časa nijsem prav nič zavedala svojega nesrečnega stanja. Kmalu sem se zopet zavedela

ter videla, da sem grda zavržena in kriva stvar brez vsakega prijatelja na svetu, do katerega se bi obrnila. Ker se je ravno mimo peljal poštni voz, vsedla sem se vanj ter imela edini namen odpeljati se daleč od malopridneža, katerega sem črtila in kateri se mi je gnjusil. Stopila sem bila iz voza tukaj, kjer ste mi, od kar sem prišla, lastna žalost in trdosrčnost te žene bili edini tovarišici. Srečne ure, katere sem z materjo in sestro preživela, so mi sedaj bile izvir hude bolečine. Njijna žalost je velika, pa večja od njene je moja; kajti moja je mešana z zavestjo krivnje in sramote.“

„Drago dete,“ vzkliknil sem, „potolaži se, jaz namreč upam, da se bode še na boljše obrnilo. Počij se nekoliko to noč, jutri te bom pa peljal domov k materi in ostali rodbini, ki te bode ljubeznjivo sprejela. Uboga žena! to jej je seglo do srca; pa, Olivija, ljubi te še zmirom ter ti bode odpustila.“

Dvaindvajseto poglavje.

Razžaljenje lahko odpustimo temu, katerega v resnici ljubimo.

Drugo jutro sem posadil hčer za hrbtom na konja in odpotovala sva proti domu. Na potu sem jej z raznimi besedami prigovarjal, da bi se lažje predstavila razžaljeni svoji materi. Kjer koli se mi je pri razgledu črez lepo pokrajino, preko katere sva potovala, ponudila prilika, omenil sem, koliko dobrotljivejši je vendar Bog proti nam nego smo mi sami med seboj; in da prav malo nesreč izvira iz narave same. Zagotavljal sem jej, da ne bode nikdar zapazila kake spremembe v mojej ljubezni do sebe in da se ves čas mojega življenja, katero je lahko še dolgo, more zanašati na me kot svojega varha in učenika. Oborožil sem jo zoper grajanje sveta ter sem jej pokazal, da so knjige nesrečnikom sladke in negrajane tovarišice in da nas vsaj uče življenje prenašati, če nas bi že ne mogle pripraviti, da bi se ga veselili.

Najeti konj, ki sva ga jezdila, je imel ono noč ostati v krčmi tik ceste, okoli pet milj od

mojega doma; namenjen pa svojo rodovino pripraviti na sprejem hčere sem sklenil eno noč jo pustiti v krčmi in drugo jutro rano vrniti se k njej s hčerjo Sofijo. Noč se je naredila, predno sva došla do določenega počivališča. Ko sem jo bil spravil v čedno sobo, ter krčmarici naročil, naj bi jej napravila potrebnega krepčila, poljubil sem jo ter sem peš korakal domov. Sedaj je čutilo srce moje novo veselje, bolj ko sem se približaval onemu mirnemu stanovališču. Kakor ptica iz svojega gnjezda splašena, prehiteli so moji čuti stopinje, ter so rojili krog malega mojega ognjišča v polni radosti pričakovanja. Sanjal sem si razne ljubeznjive reči, katere sem hotel izreči, ter se naprej veselil pozdravljanja, s katerim me bodo sprejeli. Uže sem čutil ljubeznjive objeme svoje žene ter se smehljal radosti svojih mladičev. Ker sem le počasi hodil, napočila je nagloma noč. Delavci podnevni so se bili uže vsi podali k počitku, luči so bile ugasnene v vsakej koči, slišati nij bilo nobenega glasu razen petja petelinovega in zamolklega lajanja na verige priklenenega psa v veliki daljavi. Približal sem se malemu stanovališču svojega veselja in dober streljaj od hiše priskakal mi je nasproti zvesti domači pes ter me je pozdravil.

Bilo je tedaj blizu polnoči, ko sem potrkal na vrata. Vse je bilo tiho in mirno; — srce se mi je širilo neizrekljivega veselja, kar sem ostrmel zagledavši kako je svetli plamen predril iz hiše in da je vsaka razpoklina od onjja porudečena! Močno sem zakričal, da sem se zvil ter nezaveden padel na tlak. To je prebudilo mojega sina, ki je do tje trdno spal; ko je ta zagledal ogenj, sklinal je nemudoma svojo ženo in hčer in vsi so pridrli ven razopravljeni in v divjem strahu in kriku, ki me je hitro zopet oživil. A prebudil sem se le, da bi gledal prizore novega strahu; ker ta čas je plamen dosegel ravno streho našega stanovališča in kos za kosom se je udiral, rodbina pa je molče tu stala vsa obupana ter zrla v požar kakor da bi se ga bila veselila. Strme sem pogledaval sedaj rodbino, sedaj požar, potem pa sem se ozrl po svojih dveh dečkih; a nikjer jih nij bilo videti. — „Oj, nesreča!“ vzkliknil sem, „kje sta pa moja dečka?“ — „Gotovo sta poginila v ognji,“ rekla mi je žena prav mirno, „in jaz hočem ž njima umreti.“ — Tisti trenotek sem zaslišal notri kričati dečka, katera je ravno ogenj prebudil; nič bi me takrat ne bilo moglo zadržati. „Kje sta kje, draga otročiča?“ zakričal sem, drl

skozi ogenj ter razbil vrata v izbo, v katerej sta bila zaprta. — „Kje, kje sta otročiča draga?“ — „Tu, dragi oče, tu sva“, vzkliknila sta ob enem, ko je ogenj uže dosegal posteljo, v katerej sta ležala. Zgrabil sem oba ter ju, kolikor hitro je bilo mogoče, nesel skozi ogenj; toliko da sem bil prišel ven, kar se je ugreznilo stropje one sobe. — „Sedaj,“ vzkliknil sem, svoja otročiča kvišku drže, „no sedaj pa naj le gori in vsa moja last naj pogine; tu sta — rešil sem svoj zaklad; tukaj, draga moja, tukaj so najini zakladi, in še bova srečna.“ Poljubila sva svoja ljubljenca gotovo tisočkrat; ta dva sta se oprijemala naju krog vratu ter sta se, kakor se mi je zdelo, z mano radovala, njiju mati pa je sedaj se smijala sedaj jokala.

Sedaj sem stal in mirno zrl v požar, in še le črez nekaj časa počel sem čutiti, da je bila moja roka gori do ram strahovito opečena. Zato nijsem nikakor mogel pomagati rešiti sinu našega premakljivega blaga, niti braniti ognja, da ne bi prišel do našega žita. Med tem so začuli tudi sosedje krik, da gori, ter so prihiteli nam na pomoč. Pa vse, kar so mogli storiti, je bilo, da so kakor mi tu stali ter gledali v našo nesrečo. Vse moje imenje, med tem tudi

bankovci, katere sem za doto svojima hčerama shranjene imel, mi je pogorelo po polnem, razen neke v kuhinji stoječe omare z listinami in še dveh ali treh rečij male vrednosti, katere je sin precej iz začetka bil prinesel iz hiše. Sosedje so vendar skušali kolikor mogoče polajšati nam našo nesrečo. Prinašali so nam obleke ter eno naših stranskih hiš preskrbeli z vso kuhinjsko pripravo; tako da smo z novim dnevom imeli drugo, ako prav uborno stanovanjše, v katerem smo prav lahko bivali. Poštenemu prvemu sosеду in njegovim otrokom je bilo posebno mar, da bi nas preskrbeli z vsemi potrebnimi rečmi ter so ponujali vse, na kar jih je prirojena jim milosrčnost le spomniti mogla.

Ko se je strah moje rodovini nekoliko polegel, vzbudila se jej je radovednost poizvedeti zakaj da sem tako dolgo izostal. Ko sem jim razjasnil vsako malenkost, skušal sem jih pripraviti na sprejem naše izgubljenke; in če prav sedaj nijsmo mogli je drugega ponuditi nego uboštvo, namenil sem se bil vendar pripraviti jej pri vsem tem, kar nam je še ostalo, srčen pozdrav. Ta naloga bi mi bila jako težka, ko ne bi bila zadnja nesreča ponižala prevetnosti moje žene in bi je druge britkejše nadloge

ne bile otopile. Ker nijsem mogel sam po ubogega otroka, kajti roka me je zmirom hujše bolela, poslal sem sina in hčer, ki sta se kmalu vrnila z nesrečno grešnico, na njiju se naslanjajočo. Ta se nij upala pogledati svoji materi v oči, katere nikakoršne svaritve od moje strani nijso mogle pregovoriti, da bi se bila popolnoma spravila ž njo; kajti ženske veliko ostreje čutijo in karajo ženske pregreške nego možki. „Oh, gospica,“ rekla jej je mati, „to je pač preuboren kraj, kamor ste prišli po tolikej imenitosti. Sofija, moja hči, in jaz moreva pač le malo razveseljevati osebe, ki so občevale le z ljudmi visokega stanu. Da, gospica Olivija, vaš oče in jaz sva v kratkem času pač mnogo pretrpela, a, upam, bog vam bode odpustil.“ Pri tem sprejemu stala je tu nesrečna reva blede in tresoča se, ter nij mogla niti jokati niti govoriti. A jaz dalje nijsem mogel tiho gledati nje žalosti; zato sem se tako resnobno postavil in tako osorno oglasil, da se mi je mahoma vse udalo. „Žena, prosim te,“ rekel sem, „da si zapomniš enkrat za vselej moje besede. Pripeljal sem ti tu nazaj ubogo zapeljano popotovalko. Ona se je vrnila k dolžnosti, to zahteva, da se tudi najina ljubezen do nje zopet oživi. Prave nadloge v

življenji naju sedaj hitro zaporedoma napadajo; nikar jih tedaj ne pomnožujva z medsobojno neslogo. Če složno skupaj živimo, bomo lahko še zmirom zadovoljni, ker imamo dovolj opraviti, da odbijamo grajanje sveta in se osrčujemo drug drugega. Ljubezen božja je obljubljena spokorjencem, in najina naj se ravna po tem izgledu. Bog, tega smo si zvesti, ima več veselje nad grešnikom, ki se spokori, nego nad devet in devedesetimi osebami, ki so zmirom hodile po pravem potu. In to je pravo; kajti oni napor, s katerim smo se na opolzli poti v pogubo obdržali po konci, je sam na sebi dosta večje krepostno dejanje nego sto pravičnih del.“

Triindvajseto poglavje.

Le krivičnež more dolgo in popolnoma nesrečen biti.

Sedaj je bilo treba nekoliko stanovitnosti, da smo sedanje svoje stanovališče naredili tako pripravno kakor mogoče, in kmalu smo prišli do tega, da smo uživali prejšnje naše prijetnosti. Ker sam nijsem mogel sinu pomagati pri njegovih navadnih opravilih čital sem rodbini iz onih redkih knjig, ktere smo

rešili, zlasti pa iz onih, ki domišljijo razveseljujejo in ob enem tudi srce tolažijo. Tudi dobri mi sosedge dohajali so vsak dan izrazovat mi svoje sočutje ter so določili rok, do katerega so hoteli z zedinjeno pomočjo prejšnje moje stanovanjšče znova postaviti. Poštteni zakupnik Williams nij bil zadnji med našimi obiskovalci, temveč ponudil nam je pristrčno svoje prijateljstvo. Celo snubil bi bil znova mojo hčer; a ta je zavrnila ga tako, da mu je podrlo vse njegove bodoče upanje. Nje žalost se mi je zdela stanovitna in bila je edina oseba v malej naši družbi, katerej celi teden nij zopet pripomogel k izgubljeni radosti. Sedaj je bila izgubila ono priprosto nedolžnost, katera jo je nekđaj učila spoštovati samo sebe ter iskati veselja v tem, da je druge razveseljevala. Neka bojazljivost se je sedaj polastila njenega srca; nje lepota jela je veniti z njenim zdravjem in, ker jo je zamenjajala, je še bolj ginila. Vsaka pristrčna beseda, izrečena njeni sestri, zbadla jo je v srce ter jej izvabila solze v oči. Kakor kaka hudobija, če je tudi iztrebljena, vselej zaseja druge tam, kjer je bila vkořenjena, tako jej je njena prejšnja krivnja, če tudi s kesanjem izbrisana, vendar zapustila zavist in nevošljivost. Skušal sem tisočero, da bi zmanjšal nje

žalost in iz sočutja do njene britkosti, pozabil sem svojo lastno; izbiral sem namreč iz zgodovine take kratkočasne izglede, katere sta mi dobri spomin in nekoliko izvedenost v bukvah ponujala. „Draga moja, naša sreča,“ ponavljal sem po gostem, „je v rokah onega, ki nam je lahko podeli po tisočerih nepričakovanih potih, katerih si ne domislimo kljubu vsej svoji previdnosti. Drago dete, če je treba izgleda, ki bi to dokazal, povedal ti bom povest, katero nam je poročil resnoben zgodovinar, če prav si je včasih rad nekoliko izmišljeval.“

„Matilda se je prav mlada omožila z nekim neapolitanskim plemenitašem iz najvišega stanu, ter je bila v šestnajstem letu vdova in pa mati. Neki dan je stala pri odprtem oknu sobane, ki je gledalo na reko Volturno, ter je poljubovala svojega sinka, kar jej je otrok nenadoma smuknil iz naročja doli v valove in je še tisti hip izginil. Mati od strahu vsa osupnena je skusila ga oteti ter se je pognala za njim; a ne da bi bila mogla oteti svojega deteta, še sama se je le z veliko težavo rešila na nasprotni breg, ob katerem so ravno francoski vojščaki plenili po pokrajini ter tudi jo nemudoma ujeli.

Takrat so se Francozje in Italijani med seboj silno nečloveško vojskovali, in uže so se hoteli na njej pregrešiti z ono najstrašnejšo pregreho, v katero jih je silila razuzdanost in ljutost. Tej grdi nameri se je vendar ustavil mlad častnik, kateri jo je, dasiravno se jim je uže zelo mudilo umakniti se, posadil k sebi na konja ter jo srečno pripeljal v rojstni svoj kraj. Njena lepota je najprej očarala njegove oči, nje dobre lastnosti pa kmalu potem njegovo srce. Vzela sta se; mož je došel najvišje časti; živel sta dolgo skup in bila sta srečna. A sreča vojščakova se ne more imenovati stanovitna. Črez dolgo let je bila vojska, katero je vodil, pobita, ter prisiljena ubežati v mesto, v katerem je s svojo ženo tako dolgo bival. Tu so jih oblegali in mesto je bilo na zadnje siloma vzeto. Malo dogodeb kaže toliko raznovrstnih izgledov krutosti, kakoršna je bila tedaj med Francozi in Italijani. Zmagovalci so sklenili pri tej priliki, življenje vzeti vsem francoskim ujetnikom, sosebnno pa možu nesrečne Matilde, ker ta je bil s svojo neutrudljivostjo posebno podaljšal oblegovanje. Svoje sklepe so navadno tako hitro izvrševali, kakor hitro so jih sklepali. Pripeljali so ujetega častnika na smrtišče, rabelj je bil uže

pripravil meč, gledalici so pa preplašeni molčali, ter čakali smrtnega mahljaja; odlašal ga je toliko časa, da bi poveljnik, ki je sodišču predsedoval, mu dal posebno znamenje. V teh trenutkih strahu in pričakovanja je pridrla Matilda, da bi svojemu možu in rešitelju rekla zadnji svoj „z Bogom“; glasno je obžalovala svoj nesrečni stan in ljuto usodo, ki jo je otela zgodnje smrti v Volturnu, da bi le doživela še večo nesrečo. Poveljnik, kaj mlad mož, se je čudil njeni lepoti in sočutje za njeno nesrečo mu je ganilo srce, še bolj pa je bil ginjen, ko jo je slišal omenjati njene prejšnje nevarnosti. Bil je nje sin, dete, zarad čegar se je bila spustila v toliko nevarnost. Precej jo je spoznal za svojo mater ter je padel pred njo na kolena. Drugo si lahko misliš; ujetnik je bil osvobojen in tu se je združila vsa sreča, katero ljubezen, prijateljstvo in krepost na zemlji dajo.

Tako sem skušal kratkočasiti svojo hčer, pa poslušala me je le na pol; kajti lastna nje nesreča je na-se obračala vse usmiljenje, katero je nekdanj imela s tujimi nesrečami in nič je nij moglo umiriti. V družbi se je bala zaničevanja, v samoti pa jo je obhajala otožnost. Tako nesrečen je bil nje stan, ko smo dobili zanesljivo poročilo, da se gospod

Thornhill misli poročiti z gospico Wilmotovo, v katero je bil, kakor se mi je zmirom dozdevalo, zares zaljubljen, če je prav vpričo mene pri vsakej priliki zaničljivo govoril kakor o njeni osebi, tako o njenem premoženji. Ta novica je le pomnožila žalost ubogi Oliviji; taka očitna nezvestoba je bila hujša, kakor da bi jo bila nje srčnost mogla prenašati. Zato sem sklenil natančneje pozvedeti to ter če mogoče ubraniti mu izvršitev njegovih namenov; poslal sem namreč svojega sina k staremu gospodu Wilmotu ter mu naročil pozvedeti resnico onega poročila in gospici Wilmotovi izročiti list, v katerem sem jej obnašanje gospoda Thornhilla v mojej rodbini popisal. Vsled tega naročila je odšel sin ter se je vrnil čez tri dni zagotovivši nam resnico onega poročila; ker sta pa gospod Thornhill in gospica Wilmotova hodila na obiskovanje v soseski, nij mu bilo mogoče lista izročiti, katerega je po takem moral za njo tam pustiti.

V malo dneh, rekel je, bodeta blezo poročena, prej to nedeljo, ko je bil tam, da sta bila prišla skup v cerkev v krasni opravi; nevesto je spremljalo šest mladih gospic, njega pa ravno toliko gospodov. Bližnje njijne ženitve veselila se je vsa pokrajina;

Štiriindvajseto poglavje.

Nove nesreče.

Drugo jutro je solnce vzhajalo posebno toplo za oni letni čas; zato smo sklenili skupaj zajutrkovati v lopi z kozjimi parkeljci obrasteni. Ko smo sedeli, je mlajša moja hči moji želji ustregla ter združila svoj glas s petjem po drevji krog nas. Na tem mestu je je bila uboga moja Olivija prvikrat videla svojega zapeljivca in vsaka reč je ponavljala žalostne občutke v njenem srci. Pa ona otožnost, katero nam prijetni predmeti vzbujajo ali lepe harmonije navdihujejo, ne razjeda srca, ampak je tolaži. Tudi njena mati je čutila pri tej priliki z veseljem olajšano žalost in se je jokala in je ljubila svojo hčer kakor nekdej. „Daj, draga Olivija,“ rekla je, „ter zapoj nam ono kratko milo pesmico, ki je očetu vselej toliko dopadala; tvoja sestra Sofija nam je uže nekaj zapela. Drago dete, zapoj! to bode dopadalo postaranemu očetu.“ Potem je pela s tako zelo ginjačkim glasom, da se mi je srce kar topilo:

Kadar se mlada ženska pregreši,
 Vidši, da mož jo goljufal,
 Kateri čar otožnost zmanjša ji,
 Kateri krivujo bi jej vir opral?

Zakriti krivnja njena le se da,
 Sramoto pred ljudmi vtaji,
 Storiti, da se ljubljene kesá,
 Način le jeden je — umri!

Ko je končala zadnjo kitico, katerej je nje od britkosti se tresoči glas dajal neko posebno milino, prestrašila je nas vse kočija gospoda Thornhilla, ki se je nekoliko od nas prikazala, posebno pa je to pomnožilo nemirnost mojej starejši hčeri, ki ne bi bila rada se sešla s svojim zapeljivcem; zato se je nagloma s svojo sestro vrnila domov. Črez malo minut je stopil iz voza in približujoč se mestu kjer sem sedel, poprašal me je z navadnim prijaznim obrazom, kako se imam. „Gospod,“ odgovoril sem, „vaša sedanja drznost le povečuje zavrženost vašega značaja. Bil je čas, ko bi bil kaznoval vašo nesramnost, ki se je drznila tako pred mene stopiti. A sedaj se vam nij bati ničesar; kajti starost mi je ohladila strasti in poklic moj jih brzda.“

„Dragi gospod, reči moram,“ odvrnil mi je, „da se čudim vsemu temu; in tudi ne morem razumeti, kaj vaše besede pomenijo. — Upam, da vsaj ne mislite, da bi bil ondašnji izlet vaše hčere z menoj količkaj pregrešnega.“

„Proč,“ vzkliknil sem, „ti si malopridnež, uboren, obžalovanja vreden malopridnež, in lažnik skozi in skozi; a tvoja podlost te varuje pred mojo jezo! Pa rojen sem, gospod, od rodu, ki bi kaj takega ne bil nikdar trpel! — Tedaj, ti zanikarnež ti, da bi ugodil strasti enega trenutja, onesrečil si za celo življenje ubogo stvar ter umazal dobro ime rodbini, katere edina dedščina je dosedaj bila poštenost.“

„Če vaša hči in vi,“ odvrnil mi je, „vsakakor hočete biti nesrečni, pomoči temu ne morem. A vi vsi ste lahko še srečni; in mislite vi o meni, kar koli vam drago, našli me bodete zmirom pripravljenega pripomoči k vaši sreči. V kratkem jo lahko oženimo z drugim; pa še več, lahko bi poleg tega imela še svojega ljubčka; kajti odkritosrčno se vam izpovem, jaz jo bom zmirom resnično čislal.“

Vse strasti so se mi razjarile pri poniževalnem tem novem predlogu; kajti če tudi srce čestokrat

miruje pri največih razžalitvah, vendar časih najmanjša grdoba dušo lahko zbode globoko ter jo razdraži do besnosti. — „Spravi se mi izpred očíj, ti kača ti,“ zaklical sem, „in nikar me ne žali s svojo nazočnostjo! Da bi le bil doma moj vrli sin, on bi tega ne trpel; a jaz sem star in oslabel in popolnoma uničen.“

„Vidim“, vzkliknil je, „vi bi me radi prisilili, da bi z vami govoril ostrejšje, kakor sem bil namenjen. A kakor sem vam pokazal, kar bi lahko pričakovali od mojega prijateljstva, tako ne bode neprilичno pokazati vam, kaj bode nasledek moje jeze. Moj zastopnik, kateremu sem bil še ondanje vaše dolžno pismo izročil, hudo preti; tudi ne vem, kako tu pravici se ogniti, če sam ne plačam denarja, kar se pa sedaj zaradi ondajnih velikih stroškov za bodočo mojo poroko ne bode tako lahko zgodilo. In tudi oskrbnik moj pravi, da se zakupnina mora izterjati; in ta gotovo pozna svoje dolžnosti; kajti jaz sam se nikdar ne pečam s takimi rečmi. Vendar rad bi vam dobro storil ter celo želim videti vas in vašo hčer pri ženitovanji, katero mislim v kratkem obhajati z gospico Wilmotovo; za to vas

celo prosi krasna moja Arabela sama, kterej, upam, tega ne bodele odrekli.“

„Gospod Tbornhill,“ odvrnil sem, „poslušajte me enkrat za zmirom; kar zadeva vašo poroko s kako drugo kot mojo hčerjo, temu nikdar ne bom privolil; in ko bi me vaše prijateljstvo posadilo na prestol, ali pa vaše sovraštvo pogreznilo v grob, zaničeval bi vendar oboje. Ti si me enkrat osleparil britko, nepopravljivo. Srce moje se je zanašalo na tvojo poštenost, pa spoznal sem le tvojo zanikarnost. Ne pričakuj tedaj nikdar prijateljstva od mene. Idi in imej, kar ti je sreča ponudila, — lepoto, bogastvo, zdravje in veselje. Idi, pa prepusti mene pomanjkanju, sramoti, boleznim in žalosti. Pa kakor sem ponižan, moje srce bode zmirom ohranilo svojo dostojnost! in če ti prav odpustim, zaničevati te moram vendar zmirom.“

„Če je pa tako,“ odvrnil je, „čutili bodele kmalu nasledke te drznosti in kmalu bodeva videla, kedo je najbolj predmet zaničevanja, vi ali jaz.“ Na to je nagloma odšel.

Žena in sin, navzočna pri tem razgovoru, zdela sta se mi zelo prestrašena. Tudi moji hčeri zapazivši, da je odšel, prišli ste ven, ter povpraševali

po izidu najinega razgovora; izvedevši ga niste bili manj prestrašeni od drugih. Kar se pa tiče mene samega, meni je bilo malo mar, naj bi še tako daleč segala njegova zlobnost; enkrat je bil uže mahnil po meni, in sedaj sem stal pripravljen odbiti vsak nov mahljaj, kakor ono v vojski rabljeno orodje, katero vselej svojo ost v sovražnika obrne, naj bode kakorkoli vrženo.

Pa kmalu smo se prepričali, da nam nij zastonj protil; kajti uže drugo jutro je prišel njegov oskrbnik ter je zahteval zakupnino, katere zarad uže omenjenih nezgod nijsem mogel plačati; ukazal je še tisti večer odgnati mojo živino in jo drugi dan ceniti pa za polovico njene vrednosti prodati. Žena in otroci so me silno prosili in prosili, naj se rajši udam pogoju, kakor da bi se podal v gotovo pogubo. Prosili so me celo, da bi še enkrat dovolil gospodu Thornhillu nas obiskovati, ter so skušali z vso malo svojo zgovornostjo živo mi narisati nesrečo, katerej se izpostavljam: strašne težave v ječi o tako neugodnem letnem času, kakor je ravno bil tadANJI, in pa nevarnost, pretečo mojemu zdravju po nezgodi, katera me je pri požaru zadela; a ostal sem neomahljiv!

„Zakaj, dragi moji,“ vskliknil sem, „zakaj me hočete pregovoriti k temu, kar nij pravično? Dolžnost me uči odpustiti mu, pa vest mi ne pripušča, da bi odobraval kar on počenja. Ali naj bi pred svetom hvalil, kar v dnu svojega srca moram obsoditi? Ali hočete, da naj se pohlevno vsedem tje ter prilizujem nesramnemu zapeljivcu; in da bi se odtegnil ječi, naj neprestano nosim še mučnejše verige duševnega hlapčevstva? Ne, nikdar! Ko bi nas pregnali iz tega stanovališča, držimo se vendar le pravice; in kamor koli nas tirajo, našli bomo vselej še prijetno sobo, če se v lastnih svojih srcih lahko brez strahu in veselo ogledamo.“

Tako smo prebili oni večer. Drugo jutro je moj sin rano odšel ven, da bi odkidal debeli sneg, ki je bil po noči padel, ter napravil tir pred vrati. Ni dolgo tam ongavil, kar prileti v hišo po polnem bledega obraza ter reče, da dva tujca, o katerih ve, da sta sodnijska služabnika, se bližata k hiši.

Ravno ko je to pripovedoval, vstopila sta uže, približala se k postelji, v katerej sem ležal razjasnivši mi svoje opravilo in svojo namero, ter izrekla, da sem njijin ujetnik; potem sta mi ukazala,

naj se pripravim ž njima iti v ječo grofijsko, ki je bila enajst milj oddaljena.

„Častita prijatelja,“ rekel sem, „prišla sta ob hudem vremenu, da bi me odpeljala v ječo; in posebna nesreča je sedaj to, ker sem si onidan roko strahovito opekel, kar mi je nakopalo majhno mrzlico; tudi nimam obleke, da bi se oblekel, in sedaj sem prestar in preslaboten, da bi po debelem snegu tako daleč šel; a če le mora biti — —“

Potem se obrnivši k ženi in otrokom sem jim ukazal naj skupaj spravijo one male reči, ki so bile nam še ostale, ter naj se nemudoma pripravijo zapustiti ta kraj. Prosil sem jih, naj bi hiteli, ter sem rekel sinu pomoči starejši sestri, ki se je prepričana, da je ona edini vzrok vse naše nesreče, zgrudila na tla ter je omedlevši h kratu pozabila vse britkosti. Prigovarjal sem svojej ženi, naj bode srčna; obledela je namreč in se vsa tresla ter je vzela v naročje prestrašena dečka, ki sta se jej molče pritiskala k prsom in bojazljivo pogledovala tuja moža. Med tem je mlajša hči vse pripravljala za odhod in ker sem jej večkrat namignil, naj hiti, bili smo blizo čez eno uro pripravljeni oditi.

Petindvajseto poglavje.

Nij ga nobenega položaja, naj se nam zdi še tako nesrečen, da ne bi nas nekako tolažil.

Odpotovali smo iz mirne te soseske ter počasi dalje korakali. Starejšo mojo hčer, oslabeledo po počasni mrzlici, ki je uže nekaj dnij sem jela njeno zdravje spodjedati, vzel je eden izmed jahajočih sodnijskih služabnikov k sebi na konja; kajti celo ti ljudje se ne morejo popolnoma iznebiti milosrčnosti. Sin mi je peljal enega dečka za roko, žena pa drugega, sam sem se pa naslanjal na mlajšo hčer; tej so se solze vlivale ne zaradi lastne reve temveč zaradi moje.

Ko smo bili blizo dve milj daleč od našega stanovanjšča, zagledali smo trumo ljudi za nami, ki je kriče za nami tekla; bilo je kakih petdeset najrevnejših mojih faranov. Ti so strahovito preklinjaje kmalu zgrabili oba sodnijska služabnika in prisegali, da ne bodo nikdar pustili, da bi šel njih župnik v ječo dokler bodo še kapljo krvi za njega brambo preliti imeli, in hoteli so jima uže silo storiti. Nasledki bi bili lahko nesrečni, ko bi jaz ne bil

nemudoma stopil med nje; in le težko sem rešil sod-nijska služabnika iz rok razjarjene množice. Moji otroci so za gotovo mislili, da bomo osvobojeni, ter od veselja niso vedeli, kaj bi počeli in niso mogli zakrivati svoje radosti. A kmalu so videli, kako so se motili, ko so me slišali, kako sem nagovoril ubogo zapeljano ljudstvo, ki je prišlo, kakor si je domišljevalo, ljubav mi izkazovat.

„Kaj, dragi prijatelji,“ rekel sem, „ali me na ta način ljubite? Ali tako izpolnujete nauke, katere sem vam s pridižnice dajal? Ali tako teptate pravico z nogami ter pahate mene in sami sebe v pogubo? Kdo je vaš napeljevalec? Pokažite mi človeka, ki je vas tako zapeljal. Kakor gotovo živim, čutil bode moja jezo! Oh, draga mi zapeljana čreda, vrnite se k dolžnosti, katero imate izpolnjevati proti Bogu, proti svojej očetnjava in pa proti meni! Morebiti vas bodem enkrat zopet videl v srečnejših okoliščinah ter bodem mogel kaj storiti za vašo srečo. A pustite mi vsaj tolažbo, da, kadar bodem štel svojo čredo, da jo v večnost popeljem, nikogar izmed vas ne bodem pogrešal.“

Sedaj se mi je zdelo, da so vsi skesani, s solznimi očmi so prihajali drug za drugim, poslavljal

se od mene. Vsakemu sem srčno stisnil roko, jila blagoslovil ter sem brez kakega drugega nadlegovanja potoval dalje. Nekaj pred nočjo smo dospeli v trg ali boljše vas; kajti imela je le malo nizkih hiš, ker je izgubila vse svoje nekdanje bogatstva, ter razen ječe nij ohranila nobenega znamenja stare svoje prednosti.

Ko smo došli smo se ustavili v krčmi ter smo se okrepčali s takimi rečmi, ki so bile najlažje dobiti; tako sem večerjal s svojo rodbino dobre volje kakor po navadi. Ko sem videl, da smo za eno noč vsi primerno preskrbljeni, spremil sem najprej sodnikova služabnika v ječo; ta je bila poprej zidana za vojne namene ter je imela le eno veliko sobano z močnimi rešetkami na oknu in kamenenim tlakom; v tej sobani so se o nekterih urah na dan shajali kakor hudodelniki tako dolžniki.

Prišedši sem se nadejal, da ne bodem slišal drugega nego žalovanje in stok in jok nesrečnikov; a bilo je vse drugače. Jetniki, zdelo se mi je, so delali vsi skup le v ta namen, da bi o veselji in kriku izpozabili misliti. Povedali so mi o navadni nastopnini, katera se pri teh prilikah plača, in nemudoma sem zadostil zahtevi, če ravno je bil mali denar, katerega

sem pri sebi imel, skoro uže ves izdan. Precej so za njo poslali po žganja in cela ječa je kmalu bila polna hrupa, krohota in hudobije.

„Kako,“ dejal sem sam pri sebi, „tako zelo hudobni ljudje bi naj bili veseli, jaz pa otožen! Le zapor nas skupno zadeva, sicer pa menim, da imam več vzroka veseliti se.“

Pri tem premišljevanji sem se silil k radosti; a radost se še nikdar nij izbudila s silo, ki je uže sama na sebi mučna. Tako otožen sem sedel v kotu ječe ter strmo gledal pred sebe, ko je k meni pristopil neki sojetnik, vsedel se tik mene ter jel z menoj razgovarjati se. Bilo mi je trdno načelo v življenji, nikdar ogibati se človeka, o katerem se mi je zdelo, da bi se rad razgovarjal z menoj; kajti če je bil njegov razgovor dober, lahko sem se iz njega podučeval, če pa je bil slab, podučevale so ga lahko moje besede. Videl sem, da je bil vrlo izveden mož naravne prebrisanosti, če prav ne izučen, a na tanko je poznal svet, kakor pravijo, ali bolj primerno rečeno, človeško naravo od slabe nje strani. Prašal me je, ali sem si sam preskrbel posteljo, na katero reč še celo mislil nijsem.

„To je nesreča,“ rekel je, „ker vam tukaj razen slame ne dajo drugega, vaša soba pa je zelo prostorna in mrzla. Ker se mi zdite nekoliko gospodski in ker sem jaz sam nekaj bil nekaj boljšega, vam srčno rad prepuščam nekaj svoje posteljne oprave.“

Zahvalivši se mu, izrazil sem svoje začudenje, da najdem v ječi in nesreči toliko milosrčnosti; da bi mu pokazal, da sem učenjak, pristavil sem, da je starodavni modrijan blizo dobro poznal vrednost družbe v nesreči, rekši: „ton kosmon aïre, ei dos ton etairon; in v resnici,“ nadaljeval sem, „kaj je svet, ko bi bili na njem osamljeni.“

„Čestiti gospod, vi govorite o svetu,“ odvrnil mi je sojetnik; „svet postaja otročji in vendar je kozmogonija ali stvarjenje sveta v zadrege spravilo modrijane vseh vekov. Kako zmes različnih mislij si niso izmislili o stvarjenji sveta? Sanchoniathon, Manetho, Berosus in Ocellus Lucanus so skušali vsi brez uspeha je razjasniti. Zadnji ima te-le besede: Anarchon ara kai atelutaion to pan, kar pomeni . . .“ — „Čestiti gospod, prosim, ne zamerite,“ rekel sem, „če ustavim toliko učenost; a mislim, da sem vse to že enkrat čul. Ali nijsem uže enkrat vas videl

na sejmu v Welbridge-u, in nij vam li ime Efrajim Jenkinson?" Na to vprašanje je le globoko zdihnil. — "Mislim, da morate pomniti nekega doktorja Primrose-a, od katerega ste konja kupili."

Sedaj se je precej spomnil na me, ker prej ste mu temota v sobi in bližajoča se noč branili spoznati moje obličje. "Da, gospod," odvrnil je Jenkinson, "spominjam se vas prav dobro; kupil sem konja, pa pozabil sem ga plačati. Vaš sosed Flamborough je edini sovražnik, katerega se imam pred bodočo porotno sodnijo nekoliko bati; ker ta misli za gotovo priseči, da sem ponarejal denarje. Čestiti gospod, srčno mi je žal, da sem vas, ali katerega drugega človeka kedaj osleparil; vsaj vidite," nadaljeval je, ter pokazal svoje okove, "kam so me moje sleparije pripravile."

"Dobro, gospod," odgovoril sem mu, "vašo prijaznost, s katero ste mi ponudili svojo pomoč, ko niste mogli pričakovati nobenega povračila, vam bom povrnil s tem, da bom skušal dokaze gospoda Flamborougha proti vam ali zmanjšati ali pa popolnem zatreti; in v ta namen bom pri prvi priliki poslal svojega sina k njemu; tudi nikakor ne dvomim, da ne bi mi izpolnil prošnje. Kar zadeva moje

lastno pričevanje, zarad tega ne delajte si nikakoršne skrbi.“

„Dobro, gospod,“ rekel je; „kolikor vam za to morem povrniti, vse naj bode vaše. To noč boste imeli več nego polovico moje posteljne oprave in kot prijatelj vam bodem pomagal v ječi, kjer, kakor mislim, imam nekoliko veljave.“

Zahvalivši se mu, moral sem se nehoté čuditi njegovemu sedaj kaj mlademu obrazu; kajti, ko sem ga poprej videl, se mi je zdel vsaj šestdesetoletnik. — „Gospod,“ odgovoril mi je, „vi kaj malo poznate svet. Onikrat sem imel ponarejene lase, ter sem se privadil zvijače posnemati vsako starost od sedemnajstega do sedemdesetega leta. Oh, čestiti gospod, ko bi se bil le na pol toliko vadal kakega rokodelstva, kolikor sem se trudil biti slepar, dandenes bi bil lahko bogatin. Pa zrel ptič kakor sem, vendar sem vam lahko zmirom prijatelj, in to celó takrat, ko boste to najmanj pričakovali.“

Najin razgovor je prenehal vsled dohoda temničarjev, ki so prišli čitat imena vseh jetnikov in vsakega posebej zapirat črez noč. Eden izmed njih z otepom slame za posteljo, je mene spremljal, ter me peljal skozi temni prehod v sobo, ki je imela

tak tlak, kakor skupna ječa; in v kotu sem si napravil posteljo, ter sem jo pregrnil z rjuhami, katere mi je dal sojetnik. Ko se je to zgodilo, voščil mi je moj dovolj prijazen spremljevalec lahko noč. Opravivši navadne svoje molitve ter zahvalivši nebeškega strahovalca, vlegel sem se ter sem jako mirno spaval do jutra.

Šestindvajseto poglavje.

Prenaredba jetnišnic. Da bi bili zakoni popolni, morali bi tako plačevati, kakor kaznovati.

Drugo jutro zbudila me je moja rodbina, ki je jokaje se stala tik moje postelje. Žalostni pogled vsega, kar nas je obdajalo, jo je blezo prestrašil. Ljubeznjivo sem jim zavrnil njihov strah, ter jim zagotavljal, da nijsem nikdar mirnejše spal; najprej sem poprašal po starejši hčeri, ki nij bila mej njimi. Rekli so mi, da so včerajšnje težave in trud pomnožili jej mrzlico in zdelo se jim je primerno pustiti jo v gostilni. Potem mi je bila prva skrb poslati sina, naj bi dobil za mojo rodbino eno sobo ali dve, pa mojej ječi tako blizu, kakor mogoče. Ubogal je,

mogel pa je najti le eno samo sobo, katero smo za mal denar najeli za mater in hčeri; njega in majhna dva brata njegova pa je temničar pustil iz usmiljenja pri meni v ječi. V kotu sobe pripravila se je za-nje postelja, ki jim je po mojih mislih bila jako ugodna. Vendar bi bil najprej rad poizvedel, ali bodeta mala sinka z menoj rada spavala na kraji, katerega sta se o svojem prihodu, kakor se mi je zdelo, prestrašila.

„No, draga sinka,“ rekel sem, „kako vam dopada postelja? Upam, da se ne bojita spavati v tej sobi, dasiravno je temna?“

„O ne, ne, papa,“ rekel je Dick; „ne bojim se spavati nikjer tam, kjer ste vi.“

„In jaz,“ rekel je Bill, ki je imel komaj štiri leta, „imam najrajši oni kraj, kjer je moj papa.“

Potem sem odkazal vsakemu izmed rodbine, kaj ima storiti. Hčeri sem posebno naročil skrbeti za pojemajoče zdravje njene sestre; moja žena je morala meni streči; mala sinka sta mi morala čitati. „In, dragi sin, kar tebe zadeva,“ nadaljeval sem, „mi vsi se nadjamo, da nas bode delo tvojih rok sedaj hranilo. Če bodeš kot dninar primerno varčen, zadostoval bode tvoj zaslužek popolnoma, da se vsi preživimo in sicer prav dobro. Sedaj imaš šestnajst

let, in dragi sin, imaš dovolj moči, ki ti je bila za kaj koristne namene podeljena, kajti rešiti mora zapuščene tvoje starše, brate in sestre lakote. Napravi se ta večer, ter si priskrbi delo za jutri in pa prinesi domov vsak večer toliko denarja, kolikor zamoreš prislužiti, da bomo imeli kruha.“

Tako ga podučivši in vse drugo naročivši, šel sem doli v skupno ječo, kjer sem lahko imel več zraka in prostora. A tu nijsem bil dolgo, ker so me preklinjanje, nesramni pogovori in surovost, katero sem v vsakem kotu našel, zopet pregnali nazaj v mojo sobo. Tu sedé sem nekaj časa premišljeval strahovito oslepljenje onih nesrečnikov, ki videči ves človeški rod v očitni vojski zoper sebe, vendar siloma delajo na to, da si napravijo grozovitega sovražnika v bodočnosti.

Njih otrpnenost me je ganila do srca ter mi je iz njega izbrisala lastno žalost. Celo dozdevalo se mi je, da sem moralno zavezan poskusiti jih popboljšati. Sklenil sem tedaj še enkrat iti doli ter jim kljubu njihovemu zasmehovanju dajati dobre svete in jih pridobiti z neutrudnostjo. Prišedši zopet mej nje povedal sem gospodu Jenkinsonu svoj namen; temu se je srčno smijal, a vendar ga drugim naznanil.

Sprejeli so ta predlog z največim veseljem, ker so se ti ljudje, ki razen zasmehovanja in grdobije niso poznali drugega vira radosti, nadejali, da jim bode to nov bogat zaklad za kratkočasenje.

Čital sem jim tedaj odstavek iz svetega pisma z močnim a nepresiljenim glasom; a videl sem, da so moji slušatelji pri tej priliki bili prav dobre volje. Nespodobno šepetanje, šaljivi zdihljaji kesanja, mi-gljaji in kašljaji so zaporedoma vzbujali posmeh. Vendar sem dalje čital s prirojeno mi slovesnostjo, prepričan, da moje početje vendar nekatere utegne poboljšati, da pa mene nikdo izmed njih ne more ponižati.

Po čitanji jel sem jim pridigovati; a pri tem sem sprva bolj nameraval na to, da bi jih kratkočasil, nego jim očital. Najprej sem omenil, da me k temu nij napravil nobeden drug nagib, nego njihova sreča; da sem jim sojetnik in da nimam prav nič za svoje pridigovanje. „Žal mi je,“ rekel sem, „da čujem tako pregrešne reči od njih; ker nimajo ničesar od tega, pa s tem vendar lahko veliko izgubé. Bodite zagotovljeni, dragi prijatelji,“ vskliknil sem, — „ker prijatelji ste mi vendar, če prav svet vaše prijateljstvo od sebe odbija, — če se prav vsakdan po dvanajsttisočkrat zaklinjate, to vam ne spravi v

mošnjico le okroglega ne. Ker kaj pomeni to, vsak trenotek klicati hudiča in se poganjati za njegovo prijateljstvo, on pa vam, kakor vidite, tako sleparsko napleta? Dal vam nij, kakor vidite, ničesar razen polnih ust priduševanja in prazen želodec; in po najboljših poročilih, katera imam o njem, vam tudi v bodoče ne bode dal nič dobrega.“

„Če nam pri naših opravilih kedo naplete kaj hudega, obrnemo se prav naravno drugam. Ali bi ne bilo vredno vašega truda, da bi poskusili z drugim gospodom, ki vam vsaj vse lepo obeta, ako bi prišli k njemu. Gotovo, prijatelji dragi, stori oni največo neumnost na svetu, ki je okradel hišo, potem pa teče k biriču, da bi našel zavetja. In kaj, ali ste vi bolj modri? Vi vsi iščete tolažbe pri onem, ki je vas uže izdal, ter se obračate k zlobnejšemu bitju, nego so vsi biriči na svetu; kajti ti vas le vabijo v svoje mreže in potem obešajo; oni pa vas zvablja in obeša in kar je najhujše, vas še tedaj ne izpusti, ko je rabelj uže storil svoje.“

Ko sem končal, zahvalili in priklanjali so se mi poslušalci; nekateri so prišli k meni, mi stiskali roko in se priduševali, da sem jim kaj pošten tovariš in da bi se radi z menoj natančneje seznanili.

Zato sem obljubil drugi dan nadaljevati pridigo, ter sem zares nekoliko upal, da bi mogel tu kaj zboljšati; kajti zmirom je bila moja misel, da nobenemu človeku še nij minola ura poboljšanja in da je vsako srce nastavljeno puščicam očitanja, ko bi le strelec nameril v pravo piko. Tako ugodivši svojemu sreču vrnil sem se v svojo sobo, kjer mi je žena napravljala priprosto, a tečno kosilo; gospod Jenkinson pa me je prosil za dovoljenje, da bi smel združiti svoje kosilo z našim in bi imel veselje razgovarjati se z menoj, kakor se je prijazno izražoval. Mojih ljudi še nij bil videl; ker so do moje sobe prihajali skozi neka vrata v prej popisani ozki prehod, ogibali so se tako skupnega jetnišča. Jenkinson, zdelo se mi je, se pri prvem shodu nij malo čudil lepoti moje mlajše hčere, katero je zamisljiva otožnost še lepšo delala; tudi sinka moja je dobro opazoval.

„Oh, gospod doktor,“ rekel je, „ti otroci so prezali in predobri za tak kraj, kakoršen je ta-le!“

„No, da, gospod Jenkinson,“ odgovoril sem, „hvala bogu, otroci moji so dovolj nramni, in če so dobri, česar drugega je še treba?“

„Ménim, čestiti gospod,“ odvrnil mi je sojetnik, „da vam mora biti velika tolažba, da imate malo to rodbino krog sebe.“

„Tolažba, gospod Jenkinson!“ odgovoril sem; „da, zares mi je tolažba, in za celi svet bi ne hotel biti brez njih; kajti rodbina mi lahko naredi iz ječe palačo. Le na en sam način je mogoče mi v tem življenji raniti mojo srečo, in ta je, če mi kedo žali otroke.“

„Po takem se bojim,“ rekel je, „da sem se nekoliko zakrivil! ker tu, mislim, vidim nekoga (pri tej priliki je pogledal mojega sina Mojzesa), ki sem ga razžalil; želim naj bi mi odpustil.“

Moj sin se je precej spomnil njegovega glasu in njegovega obličja, če prav ga je bil prej le ošemljenega videl; in primši ga za roko nasmehljaj se mu je ter mu odpustil. „Pa,“ nadaljeval je, „moram se čuditi, kaj da ste vendar zapazili na mojem obrazu, da ste me imeli pripravnega za vašo sleparijo.“

„Dragi gospod,“ odvrnil je drugi, „ne vaš obraz, temveč vabile so me vaše bele nogovice in črni trak v vaših laseh. A vašemu umu to ne dela nečasti, osleparil sem svoje dni previdnejše ljudi,

nego ste vi; in vendar so me kljubu vsem . mojim zvijačam nazadnje bebeci prevarili.“

„Zdi se mi,“ rekel je moj sin, „da povest o vašem življenji mora biti posebno podučljiva in kratkočasna.“

„Nij posebno niti to, niti ono,“ odvrnil je gospod Jenkinson. „One povesti, ki le zvijače in hudobije človeškega rodu popisujejo, zadržujejo naš napredek, ker nam pomnožujejo sumnje v življenji. Potnik, ki ne zaupa nobeni osebi, katero sreča, ter se vrne pred vsakim, ki je podoben kakemu roparju, le redkokrat dospe o pravem času do konca svoje poti.“

„Po lastnih izkušnjah zares mislim, da je prekanjenec najabotnejši človek pod solncem. Od otročje mladosti veljal sem za premedenega človeka; imel sem ravno sedem let in ženske so uže pravile, da sem uže po polnem mlad mož; v štirinajstem letu sem poznal svet, navihaval sem si klobuk ter sem ljubil deklice; v dvajsetem letu sem bil sicer prav pošten dečko, a imel me je vsak za tako prekanjenega, da mi nikdo nij zaupal. Tako sem bil na zadnje prisiljen v svojo obrambo postati slepar, ter sem od tega

časa zmirom imel glavo polno zvijačnih naklepov, srce pa polno strahu, da bi me ne zasačili.

„Po gostem sem se posmehoval vašemu poštemu a priprostemu sosedu Flamboroughu, ter sem ga na ta ali oni način navadno enkrat v letu osleparil. Pa pošteni možak je hodil brez sumnje svojo pot naravnost naprej, ter je obogatel, jaz pa sem nadaljeval svoje sleparije in zvijače, ter sem ostal berač, ki nima še tolažbe, da bi bil poštenjak. Vendar,“ nadaljeval je, „povejte mi tudi vašo zgodovino in kaj je vas tu sem pripeljalo; če tudi nijsem dovolj spreten, da bi sebe rešil iz ječe, morebiti bi vendar mogel iz nje pomoči svojim prijateljem.“

Da bi ugodil njegovi radovednosti, povedal sem mu celo vrsto naključeb in nespametnostij, ki so me pahnile v sedanje nadloge in pokazal sem mu, da mi je popolnoma nemogoče osvoboditi se.

Ko je čul mojo zgodovino, ter nekoliko minut pomolčal, plosknil se je na čelo, kakor bi mu bilo na misel prišlo nekaj imenitnega; potem se je poslovil, rekši mi, da hoče poskusiti, kaj bi se dalo tu storiti.

Sedemindvajseto poglavje.

Nadaljevanje prejšnjega.

Drugo jutro sem ženi in otrokom razložil načrt, po katerem sem se bil namenil poboljšati jetnike; pa nikakor ga niso odobraval in so trdili, da je nemogoč in neprimeren in pristavili še, da moje prizadevanje ne bode nikakor pripomagal k njihovu poboljšanju, a najbrže bi lahko škodilo dostojnosti mojega poklica.

„Dovolite,“ odvrnil sem, „ti ljudje, če so prav padli, vendar so še zmirom ljudje; in kot taki imajo dovolj dobro pravico do moje naklonjenosti. Dober svet, če ga zavržeš, vrne se k svetovalcu ter njega samega obogati; pa če jih tudi dobri nauki, katere jim dajem, ne poboljšajo, vendar gotovo bodoboljševali mene samega. Dragi otroci, ko bi ti nesrečnejši bili knezi, bilo bi tisoč in tisoč pripravljenih služiti jim; po mojem mnenji pa je srce, ki je v ječi zakopano, toliko vredno kolikor srce na prestol povzdigneno. Da, dragi moji, če jih morem poboljšati, jih hočem; morebiti me ne bodo vsi zaničevali;

morebiti morem vsaj enega odvrniti od prepada, in to bode velik dobiček; kajti ali je na zemlji katera toliko vredna dragotina, kakor človeška duša?"

To izrekši, zapustil sem jih ter šel doli v skupno ječo, kjer sem našel jetnike, ki so me pričakovali, jako vesele. Vsak je bil uže pripravljen na kako pravo jetniško, da bi jo doktorju natvezel. Ko sem tedaj hotel začeti, zategnil mi je eden lasuljo na stran in me je, kakor bi se bilo to po naključji zgodilo, prosil zamere. Drugi, nekoliko dalje stoječ, je znal sline sikati skozi zobe, da je kot dež padalo mi na knjigo. Tretji je zaklical „amen!“ s tako prisiljenim glasom, da je napravilo drugim največje veselje. Četrti mi je jako zvijačno iz žepa izmaknil očala. Pa eden bil je med njimi, katerega zvijača je napravila splošnejše veselje, nego vseh drugih. Natančno namreč opazivši, v katerem redu sem svoje knjige pred se na mizo pokladal, izmaknil mi je jako ročno eno ter je na njeno mesto položil lastno knjigo umazanih pripovedek. Jaz se vendar še zmenil nissem za vse to, kar je ona zlobna množica zanikarnih bitij počenjala, ampak sem nadaljeval popolnoma prepričan, da bode, kar je bilo smešnega v mojih poskusih, le enkrat ali dvakrat smeh izbujalo,

kar pa je bilo resnobnega, bode ostalo za zmirom. Namen se mi je posrečil in v manj ko šestih dnevih so bili uže nekateri skesani, vsi pa pazljivi.

Sam sem sedaj nekoliko hvalil svojo stanovitnost in spretnost, da sem storil občutljive te nesrečnike, ki so se bili iznebili vseh nraavnih čutov; počel sem tudi misliti, kako bi jim telesno pomagal, ko bi storil jim njihovo stanje vsaj nekoliko prijetnejše. Njih čas je bil dosihdob razdeljen med lakoto in razuzdanost, med hrupno nezmernost in bitko žalost. Edino njih delo je bilo, da so se med seboj prepirali, grdo kvartali ter izrezavali bezala za tobak. Zadnje to nepotrebno delo napeljalo me je, onim, ki bi radi delali, pripraviti drugega dela, izrezovali so namreč klince za tobakarje in črevljarje; potrebni les smo kupovali skupno z nabranimi denarji in če je bil izdelan, sem jaz poskrbel, da se je prodal. Tako je zaslužil vsak dan vsak vsaj nekaj, sicer le malenkost, pa vendar dovolj, da je imel za hrano.

Pa pri tem nijsem ostal, ampak vpeljal sem kazni za nenravitost in darila za posebno pridnost in spretnost. Tako sem jih v manj nego štirinajstih dnevih prestvaril v bolj družbinske in človečanske stvari ter sem se veselil, ker sem smel samega sebe

imeti za zakonodajalca, ki je ljudi iz prirojene jim divjosti pridobil prijateljstvu in pokorščini.

Jako pa bi bilo želeti, da bi postavodajalna oblast gledala bolj na poboljšanje nego na ostrost; da bi se prepričala, da hudobij ne bode zatrla s tem, da vsak pozna kazni, ampak s tem, da se bode vsak bal kazni. Potem bi mesto sedanjih naših jetnišnic, katere ljudi uže hudobne sprejemajo, ali pa jih še le pohušujejo, katere nesrečnike zarad storjene hudobije zapirajo ter jih, če preživijo, izpusté pripravné tisoč drugih hudobij storiti — bilo bi želeti, da bi imeli, kakor imajo v drugih evropskih deželah, pokorilnice s posameznim zaporom, kjer bi zatoženec bival sredi takih, ki bi ga — če bi bil kriv, nagibali h kesanju, če bi pa bil nedolžen, mu izbujali nove nagibe h kreposti. Le na ta način, ne pa s pomnoževanjem kazni bi se dala država zboljšati. Tudi se ne smem ogniti prašanja, ali je namreč prav, kar sedaj v človeški družbi navadno velja, da se mali prestopki kaznujejo s smrtjo. V primerljajih uboja je pravica očitna, ker smo po zakonu o branjenji samih sebe vsi zavezani ugonobiti človeka, ki nij pokazal nobenega poštovanja za življenje bližnjega. Zoper take se oboroži vsa narava; ne tako pa zoper

one, ki so ukradli mi mojo lastnino. Naravni zakon mi ne daje nobene pravice, vzeti mu življenje, ker je po istem zakonu konj, katerega mi je ukradel, ravno tako njegova last kakor moja. Če imam tedaj kako pravico, mora ta izvirati iz pogodbe med nama sklenene, da kdor ukrade drugemu konja, mora umreti. To pa je napačna pogodba, tak človek ima ravno tako malo pravice prodati svoje življenje, ker nij njegova last, kakor malo vzeti je drugemu. Razen tega pa je pogodba nepopolna, ter bi bila celó od novejšega sodišča za neveljavno spoznana, ker je tu velika kazen nastavljena na malenkosten pregrešek, in ker je dosta bolje, da živita dva človeka, kakor da bi jeden izmej njiju jezdaril. Pogodba pa, ki je napačna med dvema človekoma, napačna je tudi med sto ali sto tisoč ljudmi! Kajti, kakor deset milijonov krogov nikdar ne storé štirikotnik, tako tudi zedinjeni glas celih miriad nikakor ne more zmote opravičiti. Tako govori um in nepokvarjena narava govori isto tako. Divjaki, katere le naravni zakon vodi, si med soboj jako prizanašajo življenje, kri le prelivajo, da maščujejo storjene krutosti.

Saksonci, naši pradedje, kakor zeló surovi so tudi bili v vojski, so vendar v miru le malokateremu

jemali življenje; in v vseh začetnih ustavah, katerim je narava še globoko vtisnena, je redko katera hudobija kaznovana s smrtjo.

Le med državljani v izobraženih državah kazenski zakoni, katere bogatini zvršujejo, ubogce težijo. Zdi se mi, da vlada, kadar se stara, postaja čmerna kakor starost; in kakor da bi lastnina postajala nam dražja v istej razmeri, v katerej se pomnožuje, kakor da bi strah se nam tem bolj množil, čim večje je naše bogastvo, ograjajo našo posest vsak dan z novimi razglasi in vislice postavljajo krog in krog, da bi odganjali vsakega napadnika.

Povedati ne morem, ali izvira iz obilice naših kazenskih zakonov ali iz razuzdanosti našega ljudstva, da ta dežela ima črez leto in dan več obsojencev nego polovica evropskih držav skupaj. Morebiti oboje to zakrivlja; kajti drugo pripomore drugemu. Če narod vidi, da kazenski zakoni brez razločka prete z istimi kaznimi različnim stopinjam krivice, izgube ljudje, ne zapazivši nobenega razločka v kaznjivosti, ves čut za različnost med hudobijami, in ta razlika, je vendar bramba vsakej nramitosti. Tako vzroči množina zakonov nove hudobije, nove hudobije pa rodijo nove omejitve.

Želeti bi bilo, da ne bi oblast iznajdovala novih kazenskih zakonov; da ne bi vezi državljanske družbe zmirom močnejše nategovala, dokler jih kaka zvijača ne razžene; da ne bi nesrečnikov kot nekoristnih udov morila, dokler nijsmo poskusili njih koristnosti; da ne bi se maščevala, ampak da bi poboljševala — želeti bi bilo, pravim, da bi poskusili z ubranjajočim vladanjem ter bi naredili zakon ljudstvu le za branitelja, ne pa za samosilnika. Potem bi videli, da stvarjem, katerih duše se nam zde kakor žindra, nij treba družega nego prečiščevanja; potem bi videli, da bi nesrečniki, ki se sedaj le za dolge muke zapirajo, da se obilstu ne pripeti najmanjše zelo, v časih nevarnosti lahko podpirali državo, ko bi spretnejše ž njimi ravnali; da so kakor po obrazu tako tudi po srci nam podobni, da je le malo src tako otrpnenih, da bi jih stanovitnost ne mogla poboljšati; da kedo lahko stori zadnje svoje hudodelstvo, da mu nij treba zarad njega umreti; in da je treba jako malo krvi, da ž njo utrdimo svojo varnost.

Osemindvajseto poglavje.

Sreča in nesreča v tem življenji izvirate bolj iz previdnosti nego iz kreposti; Bogu ste posvetna nesreča in sreča pre-nepomenljivi sami na sebi, in nikakor ne vredni, da bi se pečal z njijino razdelitvijo.

Bil sem zaprt uže štirinajst dnij, a ljuba Oli-vija me še nij bila nič obiskala; in zelo sem si želel videti jo. Ko sem to željo izrekel svojej ženi, prišla je drugo jutro uboga deklica v mojo sobo naslanjaje se na ramo svoje sestre. Prestrašila me je izpremembra, ki sem jo zapazil na njenem obrazu. Preobilna mi-lina, ki je nekdam tu bivala, bila je sedaj izginila in smrtna roka, zdelo se mi je, v največi mi strah po-pačila vse njeno obličje. Lica so jej bila upadla, čelo je bilo napeto, in neka smrtna bledost je bila raz-prostrta črez njen obraz.

„Draga moja,“ rekel sem, „veseli me, „da te vidim; pa čemu ta otožnost, Livika? Upam, drago srčice, da me preveč ljubiš, kot da bi dopuščala svojej nesreči spodkopavati življenje, katero mi je tako drago, kakor moje lastno. Bodi veselo, drago dete, in doži-viva še lahko srečnejše dneve.“

„Dragi oče,“ odvrnila je, „vi ste bili zmirom dobri z menoj; zato mi žalost pomnožuje, da ne bodem nikdar imela prilike udeleževati se sreče, katero mi obetate. Meni, bojim se, nij namenjena več nobena sreča in želim si proč iz sveta, kjer sem le žalosti našla. Zares, dragi oče, želim, da bi se na kak spodoben način udali gospodu Thornhillu; morebiti ga to vsaj nekoliko omeči proti vam, mene bi pa to umirilo na smrtni postelji.“

„Nikdar, drago dete,“ odgovoril sem, „nikdar me ne bodo primorali, da bi priznal svojo hčer za nepošteno žensko; kajti če svet tudi zasmehujoč gleda na tvojo sramoto, jaz jo imam le za znamenje lehkovernosti, ne pa krivnje. Draga moja, jaz nikakor nijsem nesrečen na tem mestu, če se ti še tako žalostno zdi; in zagotovljena bodi, da kolikor časa me ti srečnega delaš s svojim življenjem, nikdar ne bode dobil mojega privoljenja, da bi tebe z drugo ženitvijo še nesrečnejšo storil.“

Po odhodu moje hčere mi je sojetnik, ki je bil priča onemu razgovoru, kaj močno očital trdoglavost, da se ustavljam udaji, ki mi obeta svobodo. Opomnil je, da bi ne smel vse druge rodbine žrtvovati miru enega otroka, ki je še zakrivil vso nesrečo

mojo. „Razen tega, pristavil je, ne vem, ali je prav, tako braniti združenje moža in žene, kakor sedaj počenjate, ker nočete privoliti v ženitvo, katere sicer ne morete zabraniti, a vendar storiti nesrečno.“

„Gospod,“ odvrnil sem, „vi ne poznate moža, ki nas zatira. Trdno sem prepričan, da je v ravno tej sobi neki dolžnik njegov še le pred enim letom umrl od glada. Ako tudi bi me udaja in privolitev predstavila od tod v najlepšo sobo, katero ima, privolil vendar ne bi niti v to, niti v ono, ker nekaj mi pošeptuje, da bi s tem prešeštvo odobral. Kolikor časa živi moja hči, ne bode nobena njegova ženitev z drugo postavna v mojih očeh. Ko bi nje več ne bilo, potem bi bil zares najzanikarnejši človek, če bi zarad katerekoli razkačenosti skušal razdreti ona, ki se bi rada združila. Ne, slepar kot je, želel bi potem vendar, da bi bil oženjen, da bi se tako ubranili nasledki bodoče njegove razuzdanosti. A sedaj, ali bi ne bil jaz najgrozovitejši oče, ko bi podpisal pogodbo, katera bi morala mojega otroka pahniti v grob, le da bi sam se odtegnil ječi; in tako bi s tisoč bolečinami svojemu otroku raztrgal srce, da bi se sam rešil?“

Bil je po polnem zadovoljen s tem odgovorom, nij mogel da ne bi opomnil, kako se boji, da je zdravje moje hčere uže preveč oslabeledo, kakor da bi jaz še dolgo smel ostati zaprt. „Vendar,“ nadaljeval je, „če se prav branite udati se bratiču, upam, da se ne bodete nikakor upirali, stvar predložiti strijcu, ki je v kraljestvu naj prvi mož, kedar koli gre za to, kar je pravo in blago. Svetoval bi vam, po pošti poslati mu list, v katerem bi mu razložili vse grdo obnašanje bratiča in na mojo dušo, v treh dneh bodele imeli odgovor.“ Zahvalivši se mu za ta svet hotel sem ga nemudoma izpolniti; pa imel nijsem papirja in k nesreči smo bili to jutro vse denarje izdali za živež; vendar me je on preskrbel z njim.

Naslednje tri dni me je mučila bojazljiva nemirnost, ker bi bil rad vedel, kako je bil moj list sprejet; med tem me je žena po gostem silila, naj se rajši udam s kakim pogojem, nego da bi ostal tukaj; tudi sem dobil od ure do ure ponovljena poročila o pojemajočem zdravji svoje hčere. Prišel je tretji dan in četvrti, pa odgovora le nij bilo na list. Pritožbe tujca zoper ljubljenega bratiča so bile skoro gotovo brez uspeha; tako da se mi je ta up kmalu izgubil, kakor vsi prejšnji moji. Srce mi vendar nij upadlo,

že prav sta zapor in slaba sapa počela vidno spreminjati mi zdravje; tudi roka, ki je v ognju trpela, postajala je zmirom slabejša. Otroka moja sta vendar sedela pri meni ter mi na slami ležečemu čitala drug za drugim ali pa sta poslušala moje nauke ter se jokala. A zdravje je moji hčeri še hitreje pojemalo nego meni; vsako poročilo o njej mi je pomnožilo skrbi in žalost. Peto jutro potem, ko sem bil pisal list ter gospodu Thornhillu poslal, so me prestrašili z novico, da ne more več govoriti. Sedaj mi je zapor bil zares bridek; duh moj je predril svojo ječo ter je bival pri bolnem otroku, tolažil jo, krepčal jo, poslušal njene zadnje želje ter je pripravljaj njeno dušo na pot v nebesa. Prišlo je drugo poročilo, — da umira, in vendar sem bil brez te male tolažbe, da bi se mogel jokati tik nje. Sojetnik moj je prišel črez nekaj časa z zadnjim poročilom. Rekel mi je, naj bodem potrpežljiv, umrla je! Drugi dan je zopet prišel ter me našel pri dveh edinih mojih tovariših, ki sta se v svojej nedolžnosti na vso moč prizadevala me tolažiti. Ponujala sta se mi, da bi mi kaj čitala, in sta me prosila, naj bi vendar ne jokal, ker sem prestar za jokanje. „In, očka, ali moja sestra nij sedaj angel, zaklical je

starejši deček, in zakaj vendar toliko tuguješ po njej? Jaz bi želel, da bi bil angel, da bi bil proč iz tega strahovitega kraja, ko bi bili le očka pri meni.“ — „Da,“ pristavil je mlajši moj ljubček, „nebesa, kjer je moja sestra, so lepši kraj od tega, in tam bivajo samo dobri ljudje, ljudje tu pa so zelo hudobni.“

Gospod Jenkinson je pretrgal nedolžno njijino kramljanje opomnivši, da sedaj, ko nij več hčere, naj bi resnobno mislil na ostalo rodbino ter skrbel za lastno zdravje, ki je zaradi pomanjkanja najbolj potrebnih rečij in zdravega zraka pojemalo od dne do dne. Pristavil je, da sedaj sem dolžan žrtvovati ves lastni ponos in vso lastno nejevoljo blagostanju onih, ki se zanašajo na me, da jih ohranim; in da sedaj sem navezan tako po umu, kakor po pravici, da skusim zopet se spraviti s svojim grajščakom.

„Hvala bogu,“ odvrnil sem, „sedaj nimam nikakoršnega ponosa. Zaničeval bi lastno srce, ko bi v njem zasledil le iskro prevzetnosti ali nevolje. Nasproti, ker je bil moj zatiralec nekda moj faran, upam, da ga bom nekega dne kot neomadeževano dušo predstavil večnemu sodniku. Ne, gospod, nijsem več nevoljen, in če prav mi je vzel, kar mi je bilo

dražje nego vsi njegovi zakladi, če prav mi je globoko ranil srce, kajti bolan sem, skoro za smrt bolan, dragi sojetnik, vendar mi to ne bode nikdar navdihovalo maščevanja. Sedaj sem pripravljen odobriti njegovo ženitev, in če mu ta udaja dopada, poročite mu, da mi je srčno žal, ko bi mu bil storil kako krivico.

Gospod Jenkinson je prijel za pero in črnilo ter je spisal mojo udajo skoro tako, kakor sem jo bil izrekel; pod to sem podpisal svoje ime. Sinu sem naročil, naj nese list gospodu Thornhillu, ki je takrat bival na svojej grajščini. Šel je tje ter se je črez kakih šest ur vrnil z ustnim odgovorom. Težavno mu je bilo, kakor je rekel, priti do grajščaka, ker so služabniki bili nesramni in nezaupni; po naključbi ga je vendar videl, ko je ravno odhajal, da bi nekaj naročil za svojo ženitev, ki se ima v treh dneh vršiti. Poročal mi je dalje, kako zelo pohlevno je pristopil ter mu izročil list; gospod Thornhill prebravši ga pa je rekel, da vsaka udaja je prepozna in nepotrebna; da je slišal, da smo se obrnili do njegovega strijca, ki pa je z zasluženim zaničevanjem list vrgel na stran; in da kar se tiče drugega, naj bi vse bodoče prošnje pošiljali njegovemu

zastopniku, ne pa njemu. Opomnil je vendar, da ima kaj dobro mnenje o previdnosti obeh mladih gospic in ti bi mu morebiti bili najprijetnejši posredovalki.

„No, gospod,“ rekel sem sojetniku, „iz tega sedaj izpoznate značaj moža, ki me zatira. Ta je lahko ob enem šaljiv in grozovit; pa naj mi napleta, kakor mu je ljubo, kmalu bodem osvobojen kljub vsem njegovim zapahom, ki bi me zadržavali. Sedaj potujem k bivališču, ki se mi zmirom krasnejše nasproti blišči, bolj ko se mu približujem. Ta nada olajšuje mi britkost, in če prav zapustim sirote brez pomoči, vendar ne bodo popolnoma zapuščene. Morebiti se bode našel kakov prijatelj, ki bode zaradi njih ubogega očeta zanje skrbel, in nekateri jih bodo morebiti podpirali zaradi usmiljenja nebeškega očeta.“

Ko sem ravno to govoril, prišla je žena, katere prejšnji dan nijsem videl, ter me je prestrašena gledala in se je silila, če prav brez uspeha, govoriti. „No, draga moja,“ rekel sem, „zakaj hočeš mojo britkost pomnožiti se svojo? No, naj tudi nikakoršna udaja ne utolaži ostrega mojega gospoda, naj mi je tudi usodil, da umrjem na tem kraji žalosti, in naj

sva tudi izgubila ljubljeno dete, vendar te bodo to-
lašili drugi otroci, kedar ne bode več mene.“ —

„Zares, izgubila sva,“ odvrnila mi je, „ljubljeno
dete! — Moja Sofija, moja draga Sofija je proč —
je nam ugrabljena, odpeljana od razbojnikov!“

„Kaj, gospa,“ vskliknil je sojetnik. „Gospica
Sofija odpeljana od razbojnikov! Ne! to ne more
biti!“

Mogla je odgovoriti le s strmim pogledom
in obilnimi solzami, ki so se ji udrle. Pa žena ne-
kega jetnika, ki je bila poleg ter je ž njo prišla v
sobo, poročila je nam bolj na drobno. Povedala je
nam, da so se moja žena in hči in ona sama spre-
hajale skup po glavni cesti; ne daleč od vasi pri-
peljala se je poštna kočija z dvema konjema ter je
h kratu obstala; dobro oblečen mož, pa ne gospod
Thornhill, je izstopil, zgrabil je mojo hčer črez pas
ter jo siloma vzdignil v voz; na to je ukazal postiljonu
pognati, da so kakor bi trenil nam izginili iz-
pred očíj.

„No,“ vzkliknil sem, „sedaj je mera moje ne-
sreče polna in nič na zemlji me več ne more ra-
niti. Kaj! le ene ne več! Meni le ene ne pustiti!“

Pošast! Otroka, ki mi je bil najljubši! Bila je lepa kakor angel, in modra skoro kakor angel. A pomagajte tej ženi in ne pustite jo pasti na tla. — Meni le ene ne pustiti!“ — „Oh, dragi mož,“ rekla mi je žena, „ti sam se mi zdiš tolažbe še bolj potreben nego jaz. Najina britkost je velika; a to in še več bi mogla prenašati, ko bi le tebe videla zdravega. Naj mi vzamejo otroke in ves svet, če mi le tebe pustijo.“

Sin moj, poleg stoječi, skušal je polajšati njeno britkost; prosil naju je, naj se potolaživa, ker upa, da bomo imeli še vzrokov Bogu biti hvaležni. — „Drago dete,“ rekel sem, „ozri se krog po svetu in poglej, ali mi je ostala še kaka sreča. Ali nij nam ugasnil žarek vsakega upa, in vse naše krasne nade so le onostran groba?“ — „Dragi oče,“ odvrnil je, „upam, da je še nekaj, kar vas bode med tem vsaj nekoliko razveselilo; tu imam list od brata Jurija.“ „Kaj je ž njim? dragi sinko,“ segal sem mu v besedo; ali ve za naše nesreče? Upam, da sin prav nič ne ve, koliko trpi njegova nesrečna rodbina.“ „Da, dragi oče,“ odvrnil mi je, „popolnoma vesel je, zadovoljen in srečen. Njegov list nam le dobro poroča; ljubljeneec je svojega polkovnika, ki mu obeča,

da mu bode preskrbel prvo častniško mesto, ki bode izpraznjeno.“

„Ali pa veš to za gotovo?“ vzkliknila je moja žena, ali veš za gotova, da se sinu nij primerilo nič hudega?“ „Nič, prav nič, draga mati,“ odgovoril jej je sin; „vidite list, ki bode vas na vso moč razveselil; in če vas kaka stvar more potolažiti, potolažilo bode vas gotovo to.“ — „Ali pa veš za gotovo,“ ponavljala je zmirom, „da je list od njega samega, in da je res tako srečen?“ — „Da, draga mati,“ odgovoril je, „list je gotovo od njega in on bode še kedaj ponos in podpora našej rodbini. — „Potem se zahvalim previdnosti božji,“ vzkliknila je, „da mu zadnji moj list nij prišel v roke. — Da, dragi moj,“ nadaljevala je k meni se obrnivši, „sedaj hočem priznati, da božja roka sicer v drugih slučajih nas hudo pritiska, a takrat je bila nam jako milostljiva. Ko sem zadnjikrat pisala sinu, zarotila sem se pri blagoslovu svoje matere in če ima možko srce v prsih, naj se potegne za pravico svojega očeta in svoje sestre ter naj se zarad nas maščuje. Pa hvala bodi onemu, ki vlada vse stvari — list ga je izgrešil in sedaj sem mirna.“ — „Žena,“ rekel sem, „ti si ravnala jako napačno in o drugačnem času bi ti to

dosta ostreje očital. Oh, kako strašnemu propadu si ubežala, prepadu, ki bi bil tebe in njega pokopal v neskončno pogubo. Previdnost božja je tu zares bila milosrčnejša proti nam nego mi sami. Ohranila je onega sina, ki bode mojim otrokom oče in branitelj, kedar mene več ne bode. Kako krivično sem se pritoževal, da sem brez vse tolažbe, ko vendar slišim, da je on prav srečen in da ne ve za naše nadloge, ko slišim, da je v stanu pomagati svoji materi vdovi in bratom in sestrama. — A katere sestre pa ima še? sester nima več nobenih! Obe ste proč, ugrabljeni ste mi in jaz sem izgubljen!“ — „Dragi oče,“ segel mi je sin v besedo, „prosim, dovolite mi, da ta list vam prečitam; vem, da vam bode dopadal.“ Na to je z mojim privoljenjem čital, to-le:

Prečastiti oče!

„Za malo trenutkov sem odtegnil misli veselju, ki me obdaja, da je uprem na predmete, ki so za me še veselejši, na drago mi malo ognjišče v očetovi hiši. Moja domišljija si slika ono nedolžno trumico, ki s popolnoma mirno vestjo posluša na tanko vsako vrsto tega mojega lista. Z radostnim srcem zrem v te obraze, katerih se nikdar nij dotaknila razdirajoča roka častihlepnosti ali nadloge. Pa naj bode še tolika vaša sreča, zagotovljen

sem, da se ne bode za malo pomnožila, ko boste slišali, da sem s svojim stanom po polnem zadovoljen in tu vsakakor srečen.

Naš polk je dobil nasprotno povelje, ter ne bode zapustil kraljestva. Polkovnik, ki sam priznava, da je moj prijatelj, me jemlje s seboj v vse družbe, katerim je znan; in po prvem mojem pohodu sprejemajo me navadno z večo častjo, kadar zopet pridem. Minulo noč sem plesal z gospico G—, in ko bi mogel, vsaj veste koga, pozabiti, bil bi morebiti srečen. Pa usojeno mi je, spominjati se zmerom drugih, sam pa sem spozabljen od večine nenavzočih svojih prijateljev; in bojim se, dragi oče, da moram temu številu vvrstiti tudi vas, ker dolgo sem zastonj čakal veselja, dobiti list od doma. Olivija in Sofija ste mi tudi obljubili pisati, pa zdi se mi, da ste me pozabili. Povejte jima, da ste dve malopridni stvarici in da sem ta trenotek močno razsrjen na njiju, vendar pa moje srce čuti le milejše občutke, če ravno bi sedaj se nad njima moral nekoliko hudovati. Dragi oče, povejta jima tedaj, da ju pri vsem tem srčno ljubim; bodite pa tudi vi sami zagotavljeni, da bodem zmirom ostal vaš pokorni sin.“

„Kako hvaležni,“ vzkliknil sem, „moramo pri vsej svojej nesreči biti bogu, da je vsaj eden izmej rodbine prost naših nadlog! Bog naj ga varuje, ter naj ohrani mojega dečka tako srečnega, da bode podpora svojej materi vdovi ter oče tema otročičema, ki sta vsa dedščina, katero mu sedaj morem zapustiti! Naj jima ohrani nedolžnost pri vseh skušnjavah pomanjkanja ter naj jima bode voditelj na poti poštenosti!“ Komaj sem bil izrekel te besede, ko se mi je zdelo, da neki ropot enak kakemu uporu se približuje od ječe doli; kmalu potem je utihnil in slišalo se je rožljanje z verigami po prehodu, ki je držal v mojo sobo. Temničar je vstopil ter držal človeka, ki je bil ves krvav, ranjen in v najtežje železne verige vklenjen. Prav usmiljeno sem se ozrl na nesrečnika, ki se mi je približeval, a groza me je spreletela, ko sem videl, da je lastni moj sin. — „Dragi moj Jurij! dragi Jurij! ali te vidim takega? ranjenega! vklenjenega! Ali je to tvoja sreča? Ali na tak način se vrneš k meni? Oh, da bi me ta pogled zabodel naravnost v srce, da bi umrl!“

„Dragi oče, kje je vaša srčnost?“ odvrnil mi je sin z neustrašljivim glasom, „jaz moram trpeti; zapadel sem smrti, pa naj mi vzamejo življenje!“

Skušal sem za nekaj minut umiriti svoje razburjene čute, a mislil sem, da me ta sila mora umoriti. — „O, dragi sin, srce se mi joka, da te vidim takega; in pomagati ti ne morem, ne morem. V tem trenutku, katerega sem te mislil srečnega, ter sem molil za tvoj blagor, pa te zopet zagledam takega, vklejenega in ranjenega! Vendar pa smrt v krepki mladosti je srečna. A jaz sem star, jako star mož, ter sem moral doživeti ta dan, moral sem videti, kako mi vsi otroci pred časom pomirajo krog mene, jaz nesrečnež pa preživim vse sredi njih pogina! Naj vse prokletje, ki je kedaj tlačilo kako dušo, zahrusi na morilca mojih otrok! Naj bi živel, kakor jaz, da bi gledal“

„Stojte, oče,“ odvrnil mi je sin, „ali moram zarudeti za vas? Kako morete oče, svoje starosti, svetega svojega poklica tako se spozabiti, da si prisvajate pravico božjo ter gori zaganjate prokletje, katero se mora kmalu vrniti, ter razdrobiti vamš amim sivo glavo! Oče, mislite rajši na to, kako bi me pripravili na grdo smrt, katere moram kmalu umreti, kako bi me oborožili z upanjem in neustrašljivostjo, kako bi me osrčili, da izpraznim to grenko kupo, katero mi v kratkem ponudé.“ „Drago dete, ne

smeš umreti! V svesti sem si, da nijsi storil ničesar, kar bi zaslužilo tako grdo kazen. Moj Jurij se nij mogel nikdar zakriviti hudobije, katere se bi njegovi pradedje morali sramovati.“

„Moje hudodelstvo, oče,“ odvrnil mi je sin, „je, bojim se, neodpustljivo. Od doma dobivši materni list, prišel sem precej sèm; sklenivši kaznovati sramotilca naše časti pozval sem ga na boj, ter mu naznanil, kje bi me našel; a prišel nij sam, ampak poslal je štiri svoje služabnike, naj me ugrabijo. Enega izmed njih, ki me je prvi napadel, sem ranił in bojim se, za smrt; a drugi so me zgrabili. Strašljivec hoče zdaj, da se naj po zakonu ravna z menoj; dokazi se ne dajo utajiti. Jaz sem ga pozval na boj, in ker sem prvi se pregrešil zoper zakon, ne morem upati odpuščenja. A vi ste me po gostem očarali s svojimi nauki o srčnosti, sedaj, dragi oče, osrčite me z lastnim izgledom.“

„Da, dragi sin, to hočem. Sedaj sem vzvišen nad ta svet in nad vse prijetnosti, ki je more ponuditi. Odslej so raztrgane vse vezi, ki so srce mi vezale na ta svet, in naju oba hočem pripravljati na pot v večnost. Da, dragi sin, kazati ti hočem pot in duša moja bode vzdiguje se vodila tvojo.

kajti skupaj bodeva odplavala. Sedaj vidim, ter sem prepričan, da tukaj ne smeš upati odpuščenja; opominjati te le morem, iskati si odpuščenja pred najvišim sodnikom, kateremu bodeva oba v kratkem odgovor dajala. Nikar pa ne skopariva sè svaritvami, ampak udeležé naj se jih tudi sojetniki. Ljubi jetničar, dovolite, da se tu zberó in poskusil bodem jih spokoriti.“ — To izrekši silil sem se vzdigniti od slame, a nijsem imel dovolj moči ter sem se le naslonil na zid. Jetniki so se na moj poziv zbrali, kajti radi so poslušali moje svete; moj sin in mati njegova sta me podpirala vsak na enej strani; ozrl sem se in videl, da nobenega nij manjkalo, potem pa sem jim govoril tako-le:

Devetindvajseto poglavje.

Dokaz, da previdnost božja enako razdeljuje srečo in nesrečo. Po naravi veselja in žalosti morajo nesrečniki biti za svoje britkosti poplačani v bodočem življenji.

„Dragi prijatelji, dragi mi otroci in sotrpini, če premišljujem razdelitev dobrega in hudega tu na zemlji, vidim, da nam je podeljenega mnogo veselja,

pa še več trpljenja. Če bi tudi preiskali ves svet, vendar bi ne našli nobenega človeka tako srečnega, da ne bi več imel nobene stvari si želeči; temveč od dne do dne vidimo, tisoče in tisoče, ki s samoumorom dokazujejo, da niso imeli več upati ničesar. V tem življenji, kaže se, ne moremo biti po polnem srečni, lahko pa smo popolnoma nesrečni.“

„Zakaj mora človek pretrpeti toliko britkosti? zakaj bi naša nesreča bila neobhodno potrebna za ustanovljenje občne sreče? ko so vse druge osnove popolne, če so popolni podrejeni jim deli, zakaj bi veliki tej osnovi za njeno popolnost bili potrebni deli, ki niso le drugim podrejeni, ampak so tudi nepopolni sami za-se? — to so vprašanja, ki se ne bodo nikdar razjasnila, tudi bi bilo nekoristno, rešiti jih. Gledé na ta predmet, zdelo se je previdnosti božji primerno, varati našo radovednost, in bila je zadovoljna, da nam je ponudila, s čimer se lahko primerno tolažimo.“

„V tem stanu si je človek poklical filozofijo za prijateljsko pomočnico; bog pa je videl, da ona ne more ga utolažiti, ter mu je dal še pomoč vere. Tolažbe filozofije so jako prijetne, a po gostem

lažnjive. Modroslovje nam pravi, da življenje nam ponuja neizmerno veliko prijetnostij, ko bi jih le znali uživati; na drugej strani pa, da se sicer moramo tu bojevati z neogibljivimi težavami, pa da življenje je kratko in kmalu minejo. Tako te tolažbe same sebe uničujejo; kajti če je življenje kraj veselja, mora kratkost njegova biti zeló; če pa je dolgo, podaljšane so tudi naše bolečine. Tako slabotna je filozofija; vera pa nas tolaži na bolj vzvišen način. Človek, pravi nam, biva tu, da bi izobrazil svoj duh ter ga pripravil za neko drugo bivališče. Ko je dober človek zapustil telo ter postal ves zveličan duh, vidi, da si je tu sam ustvaril srečna nebesa, nesrečnik pa, ki je ves okrnjen in omazan po svojih hudobijah, se loči s strahom od svojega života ter vidi, da ga je osveta božja uže naprej napadala. Po veri tedaj se moramo ravnati v vsakem položaji življenja, kajti vera je naša najboljša tolažiteljica; če smo namreč uže srečni, tedaj je največje veselje misliti, da zamoremo to srečo narediti neskončno; če smo pa nesrečni, silo tolažljivo je misliti, da tam je kraj pokoja. Vera tedaj obeta srečnemu nadaljevanje blaženosti, nesrečniku pa rešitev trpljenja.“

„Če prav pa je vera zelo milostljiva vsem ljudem, vendar je nesrečnikom obljubila še posebna plačila. Bolnikom, nagim ljudem, njim, ki nimajo lastne strehe, težko obloženim in jetnikom največ obeta naša sveta postava. Začetnik naše vere se je sam povsodi izrekel, da je prijatelj nesrečnikom in po polnem neenak nezvestim prijateljem na zemlji je izkazoval zapuščenim vso svojo ljubezen. Taki, ki ne mislijo so karali to kot pristranost, kot dajanje prednosti takim, ki je nijso zaslužili. A ti nikdar ne pomislijo, da je celó bogu nemogoče storiti, da bi upanje v večno zveličanje srečnemu bilo ravno tako velik dar, kakor nesrečnemu. Prvim je večnost samo le blagoslov, ker jim k večemu le pomnožuje, kar uže imajo; zadnjim pa je dvojen dobiček, ker jim zmanjšuje britkosti tu doli ter jih tam gori poplačuje z nebeškim veseljem.“

„A previdnost božja je še v drugem oziru ubožcem bolj milostljiva nego bogatinom; kakor izbuja človeku večje hrepenenje po življenji po smrti, tako mu tudi gladi prehod v večnost. Nesrečnikom so uže dolgo prav dobro znane vsakovrstne strahote. Nesrečnež se mirno vleže; ne žaluje po nikakoršnem posvetnem blagu in le malo vezij je, ki zavirajo

njegov odhod; le naravna groza ga obhaja pri zadnji ločitvi, pa ta groza nij nikakor večja od trpljenja, pod katerim je prej često omagoval; ker kadar so bolečine do neke stopinje dospele, zakriva narava vsako novo rano, ki jo smrt zadaje našemu životu, z neobčutnostjo.“

„Previdnost božja je tedaj podarila nesrečnikom v tem življenji dve prednosti pred srečnimi — sladkejšo smrt in v nebesih vso ono večjo mero veselja, ki izvira iz nasprotja sreče in nesreče. In to povišano veselje, prijatelji dragi, nij majhna prednost in zdi se mi, da je ena izmed radostij ubogega moža, o katerem prilika pripoveduje; kajti če prav je bival uže v nebesih ter užival vse radosti, katere nebesa dajati zamorejo, vendar je kot poseben dodatek k njegovej blaženosti omenjeno, da je nekdanj bil nesrečen, sedaj pa je bil potolažen; da se je nekdanj naučil, kaj se pravi biti revež, sedaj pa čuti, kaj se pravi biti srečen.“

„Prijatelji dragi, vidite tedaj, da vera stori nekaj, kar bi modroslovje nikdar ne moglo storiti. Vera kaže, da bog enako ravna s srečnikom in nesrečnikom in skoro zopet zenačuje mero vsega človeškega veselja. Vera podeljuje kakor bogatinu tako

revežu isto srečo po smrti in enako upanje hrepeneti po njej. Če pa imajo bogatini to prednost, da uže tu uživajo veselje, imeli bodo reveži večno zadostenje, da bodo vedeli, kaj se pravi, če je kdo nekdanj bil nesrečen, potem pa je tamkaj kronan z neskončno blaženostjo. In ko bi tudi to imeli za majhno prednost, vendar mora, ker je večna, s svojo dolgotrajnostjo po polnem poravnati, za kolikor bi posvetna sreča velikašev bila močnejša.“

„To so po takem tolažbe, le samim nesrečnikom lastne, glede na katere nesrečniki prekosé druge ljudi, v drugem oziru so pa za njimi. Kdor hoče revo ubožčkov spoznavati, mora videti njih življenje in je skusiti. Govoriti o posvetnih koristih, katero uživajo, bilo bi le ponavljati, česar nikdo niti ne veruje niti ne izvršuje. Ljudje, ki imajo za življenje potrebni živež, niso ubogi; ki ga pa nemajo, morajo biti nesrečni. Nikako prazno napenjanje lepe domišljije ne more zadovoljiti naravnih potreb, ne more čvrstosti in prijetnosti podeliti zaduhlemu zraku v ječi ali pa umiriti tolčenje ranjenega srca. Naj nam modroslovec z mehkega svojega ležišča pravi, da lahko kljubujemo vsemu temu. Žalibože! napenjanje, s katerim temu kljubujemo, je ravno

največa britkost. Smrt je lahka in vsak jo lahko prestande, a muke so strahovite in teh noben človek ne more prenašati.“

„Prijatelji dragi, nam tedaj naj bodo obljube o zveličanji v nebesih posebno drage, kajti zares bili bi najnesrečnejši ljudje, ko bi svoje plačilo dobivali le v tem življenji. Če ogledujem te temne stene, ki nas imajo strašiti in zapirati; to svetlobo, ki nam le razkazuje grozovitost tega kraja; te oklepe, s katerimi je nas samosilstvo oklenilo ali katere je hudodelstvo zahtevalo; če se oziram na shujšane te obraze; če poslušam te zdihljaje — oh, prijatelji dragi, kako krasna zamemba za vse to bi bila nebesa! Leteti skozi prostore neomejene, kakor ozračje — greti se v solnčnem siji večnega zveličanja — prepevati neskončne zahvalne pesmi — ne imeti gospodarja, ki bi nam protil in nas žalil, ampak pred očmi imeti večni uzor dobrotljivosti same. Ko to pomislim, potem mi je smrt le oznanovalka kaj veselega poročila; ko to pomislim, potem mi je njena najostrejša puščica le podporna palica; ko to pomislim, kaj je potem še vredno imeti v življenji? ko to pomislim, kaj je potem še tu, da ne bi lahko vrgli stran? Kralji v svojih gradovih naj zdihujejo

po teh dobrotah, mi pa, ki smo tako ponižani, naj bi koperneli po njih.“

„Ali pa bodo naše vse te reči? Naše bodo gotovo, če se bomo le poganjali za nje; in tolažiti nas mora, da smo odtegnjeni marsikaterim skušnjavam, ki nam bi branila potegovati se za nje. Le potegujmo se za nje in gotovo bodo naše; in kar nas naj še posebno tolaži, v kratkem bodo naše; če se namreč ozremo na minulo življenje, zdi se nam kratko, in naj mislimo o ostalem življenji karkoli, gotovo bode še krajše. Bolj ko se postaramo, tem krajši se nam zdé dnevi, in ker smo se dobro seznanili s časom, opazujemo zmirom bolj njegovo nestanovitnost. Tolažimo se tedaj s tem, ker kmalu bodemo na konci svojega potovanja; kmalu bodemo odložili težko butaro, naloženo nam od boga, in če prav smrt, edina prijateljica nesrečniku, nekaj časa moti trudnega potnika ter kakor obzor beži pred njim, čas bode vendar prišel gotovo in kmalu, ko bodemo počivali od svojega dela; ko razuzdani velikaši na zemlji nas ne bodo več teptali v prah; ko se bodemo radostno spominjali svojega trpljenja na zemlji; ko bodemo obdani od vseh svojih prijateljev ali od njih, ki so zaslužili naše prijateljstvo; ko bode naša blaženost

neizrekljiva in — kar je nad vse drugo — neskončna.“

Trideseto poglavje.

Srečnejše nade se pokažejo. Bodimo le neupogljivi, in sreča se nazadnje zopet obrne na našo stran.

Ko sem bil sklenil in so bili poslušatelji odšli, rekel je temničar, eden najuljudnejših svojega stanu, da mi gotovo ne bode nevšeč, kar mora sedaj storiti, ker to je njegova dolžnost; mora namreč, pristavil je, mojega sina peljati v težjo ječo, vendar mu bode pripuščeno obiskati me vsako jutro. Zahvalil sem se mu za milost in primši sina za roko poslovil sem se od njega ter mu rekel, naj ne spozabi velike dolžnosti, katero ima kmalu izpolniti.

Ko sem se zopet vlegel in se je eden mojih dečkov vsedel tik postelje ter mi je čital, vstopil je gospod Jenkinson ter mi je naznanil, da so došla poročila o mojej hčeri. Nekdo jo je pred dvema urama videl v družbi z nekim tujim gospodom; ustavila sta se v sosednji vasi, da bi se okrepčala, ter sta se mu zdela namenjena vrniti se v trg. Komaj

je bil izrekel to novico, prišel je uže temničar nagloma in ves radosten, ter mi je povedal, da so našli mojo hčer. Za trenotek pozneje je pritekel Mojzes, kričé, da je sestra Sofija doli in da pride gori z našim starim prijateljem gospodom Burchellom.

Ko je bil ravno izrekel to novico, vstopila je najdražja mi deklica in skoro divje gledaje od radosti je prihitela k meni, ter me poljubila z največo pri-srčnostjo. O njene matere veselji pa so pričale nje solze in nje molčanje.

„Tukaj, dragi očka,“ vskliknilo je ljubeznjivo deklice, „tukaj je vrli mož, kateremu se imam zahvaliti za rešenje. Neustrašljivosti tega-le gospoda se imam zahvaliti za svojo srečo in svoje življenje.“ — Poljub gospoda Burchella, čegar veselje se mi je zdelo še večje od njenega, je pretrgal jej besede, katere je mislila še pristaviti.

„Oh, gospod Burchell!“ vskliknil sem, „to je pač revno stanovanjé, v katerem nas zopet najdete; in sedaj se nam vse drugače godi, nego tedaj, ko ste nas zadnjikrat videli. Vi ste bili zmirom nam prijatelj; uže davno smo spoznali svojo zmoto gledé na vas, ter smo obžalovali svojo nehvaležnost. Ker sem takrat z vami ravnal tako nedostojno, me je

skoro sram pogledati vam v obraz. Upam vendar, da mi odpustite, ker sem bil osleparjen od malo-pridnega brezsrdnega človeka, ki me je s krinko prijateljstva pahnili v nesrečo.“

„Nemogoče,“ odvrnil je gospod Burchell, „da bi vam odpustil, ker me niste nikdar razžalili. Takrat sem deloma sprevidel vašo zaslepljenost, in ker mi je bilo nemogoče odstraniti jo, mogel sem vas le obžalovati.“

„Zmirom sem mislil,“ rekel sem, „da imate blago srce; sedaj pa vidim, da je res tako. — Pa, drago mi dete, povej mi, kako si bila rešena, ali kedo so bili roparji, ki so te odpeljali?“

„Dragi oče,“ odvrnila je, „kar se tiče sleparja, ki me je odpeljal, ga res še ne poznam. Ko sva se namreč mati in jaz sprehajali, prišel je za nama in skoro predno sem mogla zaklicati pomoči, posilil me je v poštno kočijo in v enem trenutku oddirjala sta konja. Srečala sem razne ljudi na cesti ter jih klicala na pomoč; a ti se niso zmenili za moje prošnje. Med tem je ropar poskusil vsakatero zvijačo, da bi mi ubranil glasno klicati; sedaj se mi je prilizoval, sedaj pa mi protil ter mi prisegal, da se mi ne zgodi ničesar žalega, ako le molčim. Mej tem sem

strgala pregrinjalo, katero je bil nategnil čez okno, ter sem pogledala ven; in koga sem v neki daljavi zagledala? — vašega starega prijatelja gospoda Burchella, ki je po svoji navadi hitro korakal dalje z veliko palico v roki, zaradi katere smo se mu tolikokrat smijali! Prišedši mu tako blizu, da me je mogel slišati, poklicala sem ga po imenu, ter ga prosila pomoči. Večkrat sem ponovila svoje klicanje; kar je z močnim glasom ukazal postiljonu obstati; a ta dečko se nij zmenil za to in je še hitreje vozil. Uže sem mislila, da nas ne bode mogel več doiti, pa v manj ko eni minuti je gospod Burchell pritekel do konjev, ter je z enim mahom postiljona podrl na tla. Ko se je ta na tla zvalil, obstala sta konja sama od sebe; ropar pa je skočil iz voza; proklinjaje in preté je potegnil meč ter mu je veleval pobrati se, ako mu je življenje drago; a gospod Burchell se je zagnal vanj, razdrobil mu meč v kosce, ter drl za njim skoro četrť milje daleč; pa ubežal mu je. Sedaj sem tudi jaz poskočila iz voza, ter hotela pomagati svojemu rešitelju; pa ta se je po slavni zmagi kmalu vrnil k meni. Postiljon, zopet se zavedevši je hotel tudi ubežati, pa gospod Burchell mu je veleval, če mu je življenje ljubo, zopet se

vsesti in v trg nazaj peljati. Ker se nij mogel braniti, privolil je nejevoljen v to, če prav se je vsaj meni zdela njegova rana nevarna. Peljaje se, je neprestano tožil, da ga rana boli, tako, da se je nazadnje jel smiliti gospodu Burchellu, ki ga je v krčmi, v katerej sva, vrnivši se, obstala, zamenil za drugega.“

„Dobro došlo tedaj, drago dete,“ vskliknil sem, „in ti, srečni njen rešitelj, pozdravljen mi tisočkrat! Sprejem je sicer boren, vendar srca naša se vam radovoljno odpirajo. Sedaj pa, gospod Burchell, ker ste rešili mi deklico, naj bode vaša, če mislite, da bi bila vam za plačilo. Če se morete zavezati s tako revno rodbino, kakor je moja, vzemite jo; pridobite si njeno privoljenje, kakor ste uže, to vem, pridobili si njeno srce; jaz vam privolim. Da, čestiti gospod, lahko rečem, da vam ne izročam malega zaklada. Slavili so jo, to je res, zarad njene lepote; a jaz ne mislim na to — njeno srce, ki ga vam izročam, je zaklad.“

„A, gospod,“ rekel je gospod Burchell, „mislim, da poznate moje okolščine in da mi nij mogoče zdrževati jo tako, kakor ona sama zasluži.“

„Če s sedanjim svojim ugovorom,“ odgovoril sem, „mislite odbiti mojo ponudbo, odjenjam; a ne poznam nobenega moža, ki bi bil nje toliko vreden, kakor vi; in ko bi jej mogel dati tisoče in ko bi tisoč in tisoč snubcev prosilo me za njo, vendar bi poštenega vrlega Burchella najrajši si izvolil.“

Ker je na vse to molčal, zdelo se mi je to žaljivo odvrčanje moje ponudbe. Na moj predlog nij odgovoril najmanjše besedice, in je vprašal, ali bi iz bližnje gostilne ne mogli dobiti okrepčave. Ko so mu pritrdili, ukazal je poslati najboljše kosilo, ki se da v tako kratkem času pripraviti. Naročil je tudi dvanajstero steklenic najboljšega vina in za me nekaj posebnih krepčal; smehljaje je pristavil, da hoče enkrat globoko seči v mošnjo; zagotavljal je tudi, da če prav v ječi še vendar nikdar nij bil boljše volje. Strežaj je kmalu prišel pripravljat za kosilo. Mizo nam je posodil temničar, ki se mi je zdel posebno postrežljiv; vina so postavili po vrsti in dve jako okusno napravljeni jedi so prinesli na mizo.

Moja hči še nič nij slišala o žalostnem položaji ubogega svojega brata, in mi vsi nijsmo nameravali jej tega naznaniti ter ji s tem veselje kratiti. A zastonj sem se silil biti vesel. Okolščine ubogega mojega

sina so uničevale vse moje prizadevanje zatajevati se; na zadnje sem bil primoran konec storiti našej radosti, naznanivši njegovo nesrečo; izrekel sem tudi željo, naj bi mu bilo privoljeno, še te trenutke z nami krepčati se. Ko so se moji gostovi nekoliko zbrali od strahu, ki jim ga je bilo to poročilo napravilo, prosil sem tudi, naj bi smel priti k mizi sojetnik gospod Jenkinson; temničar mi je dovolil v to prošnjo z nenavadno voljnim obrazom. Ko hitro se je zaslišalo rožljanje železja na mojem sinu, uže mu je zletela sestra naproti; gospod Burchell pa me je med tem poprašal, ali je sinu ime Jurij; ko sem mu to pritrdil, je molčal. Zapazil sem, da je moj sin stopivši v sobo osupnen in spoštljivo gledal gospoda Burchella. — „Pojdi sem, dragi sinko,“ rekel sem; „če prav smo padli zelo globoko, dopadalo se je vendar previdnosti božji, da je nam za malo olajšala bolečine. Sestra tvoja nam je zopet dana in tukaj je nje rešitelj; vrlemu temu možu se imam zahvaliti, da imam še eno hčer. Podaj mu, dragi sin, prijateljsko roko — on zasluži našo najiskrenejšo hvalo.“

Moj sin nij, kakor se mi je zdelo, pazil ves čas na to, kar sem govoril, ampak stal je še zmirom

pred njim v spoštljivi daljavi. „Dragi brat,“ vzkliknila je njegova sestra,“ zakaj se ne zahvališ mojemu dobremu rešitelju? Junaki bi se imeli zmirom ljubiti med seboj.“

Sin je še zmirom le molčal in strmel; dokler nij naš gost na zadnje zapazil, da je spoznan, in z vso prirojeno mu dostojnostjo rekel sinu, naj stopi bližje. Nikdar poprej nijsem videl kaj tako veličastvenega, kakor se je njegovo obličje pokazalo pri tej priliki. Največi predmet v stvarstu, pravi neki modroznanec, je dober človek v boji z nesrečo; še nekaj večega pa je dober človek, ki pride lajšat nesrečo. Ko je nekoliko časa s častitljivim obrazom opazoval mojega sina, rekel je: „Nepremišljeni dečko, zopet vidim, da isto hudodelstvo — — —“ tu pa mu je besedo pretrgal jetničarjev služabnik, prišedši nam povedat, da se je neki mož visokega stanu z mnogimi tovariši pripeljal v mesto, da se spoštljivo priporočuje gospodu, ki je pri nas, ter prosi zvedeti, kedaj se bi mu zdelo najprimernejši, da se mu predstavi? — „Reci mu počakati,“ odgovoril je naš gost, „da bodem imel čas sprejeti ga.“ Potem se zopet obrnivši k sinu je nadaljeval; „Gospod,“ zopet vidim, „da ste se zakrivili istega pregreška, zaradi katerega sem

vas uže enkrat karal in za katere postava sedaj določuje najpravičnejše kazni. Vi se morebiti domišljujete, da zaničevanje lastnega življenja vam daje pravico drugemu vzeti njegovo. A, gospod, kateri razloček je med dvobojnikom, ki se tvega življenja zanj nič vrednega, in ubivalcem, ki le bolj varno ravna? Ali se pomanjša sleparija igralca, če dokaže, da je stavil le tutiko?"

„Oh, častiti gospod,“ vzkliknil sem, „bodite kdor koli, milujte zapeljanega ubožca; kajti kar je storil, storil je iz pokorščine proti zaslepljeni materi, ki ga je v britkosti svoje nevolje zarotila pri svojem blagoslovu, da naj maščuje njeno nesrečo. Tu, častiti gospod, je list, ki bode vas prepričal o njegovi neprevidnosti ter bode zmanjšal njegovo krivnjo.“

Vzemši list ga je hitro prečital. — „To ga sicer,“ rekel je, „popolnoma ne opravičuje, vendar tako zakriva njegov pregrešek, da me naklanja odpustiti mu. Sedaj pa, gospod,“ nadaljeval je, prijemši sina za roko, „vidim, da se čudite, da me tu najdete; a obiskaval sem po gostem ječe pri manj zanimljivih prilikah. Takrat sem prišel storit pravico možu, katerega odkritosrčno spoštujem. Nepoznan sem dolgo opazoval blagosrčnost tvojega očeta, v

majhnem njegovem bivališči sem našel prijateljstvo, neoskrunjeno s prilizovanjem ter sem tam, vdeležujoč se priprostega veselja krog njegovega ognjišča, užival srečo, ki je dvori ponuditi ne morejo. Moj bratič je zvedel, da sem bil namenjen sem potovati ter je, mislim, došel. Vam in njemu bi se godila krivica, ko bi ga obsodil brez izpraševanja. Kdor je bil razžaljen, storila se mu bode pravica; in to lahko rečem brez bahanja, da še nikdo nij karal pravičnosti gospoda Viljema Thornhilla.“

Sedaj smo videli, da mož, katerega smo kot priprostega kratkočasnega tovariša tako dolgo imeli v gosteh, je bil sam čislani gospod Thornhill, katerega kreposti in čudovitosti so bile skoro vsakemu znane. Ubogi gospod Burchell je bil v resnici jako bogat in mnogovpliven mož, kateremu je državni zbor pritrjeval, kakor je govoril; katerega besede so stranke prepričevale; kateri je bil prijatelj svoje deželi, pa tudi zvest svojemu kralju. Uboga moja žena, spomnivši se nekdanje predrznosti, zdela se mi je da se trese strahu; a Sofija, ki je pred malo trenotki še upala, da bode njen, sprevidela je sedaj velikansko daljavo, za katero ga je sreča od nje odmaknila, in nij mogla več zakrivati solza.

„O, častiti gospod,“ rekla je moja žena z usmiljenja vrednim obrazom, „kako je mogoče, da bi mi kaj odpustili? Zaničevanje, katero ste od mene trpeli zadnjikrat, ko sem imela čast vas videti v našem bivališči, in zasmehovalne besede, katere sem se drznila vam izreči — to, bojim se, mi ne more nikdar biti odpuščeno.“

„Draga, dobra gospa,“ odvrnil je smehljaje, „če ste vi imeli zbadljive besede, imel sem jaz jim svoj odgovor. Naj razsodi družba, če moje besede niso bile toliko dobre, kakor vaše. Da resnico priznam, jaz ne poznam nobenega, na katerega bi sedaj bil razserjen, razen onega človeka, ki mi je tako prestrašil zalega dekliča tu-le. Celo časa nijsem imel ogledati si sleparja, da bi ga v javnem naznanilu mogel natanko popisati. — Draga mi Sofija, ali mi morete povedati, ali bi ga vi zopet spoznali?“

„Zares, častiti gospod,“ odgovorila je, „tega natanko ne morem; vendar se sedaj spominjam, da je nad enim očesom imel veliko brazgotino.“ — „Odpustite, častita gospica,“ segel jej je v besedo Jenkinson, poleg stoječi, „pa povejte mi blagovoljno, ali je človek imel lastne mu rudeče lase?“ — „Da, mislim, da,“ odgovorila je Sofija. — „In nadaljeval

je obrnivši se k gospodu Viljemu, ali ste vi, visokočastiti gospod, zapazili dolgost njegovih nog?“ — „Pazil nissem na njih dolgost,“ rekel je baron, „pa prepričal sem se o njih naglosti; kajti oni je tekel hitreje nego jaz, kar, mislim, le malokateri v kraljestvu zamore.“ — „No, milostljivi gospod,“ vzkliknil je Jenkinson, „jaz poznam človeka; gotovo je tisti najboljši tekalec na Angležkem — v tekanji je prekosil Pinwira Newcastleskega; Timotej Baxter je njegovo ime. Poznam ga prav dobro in vem tudi za sedanje njegovo bivališče. Milostljivi gospod, če ukažete, da gospod temničar pusti dva svojih služabnikov z menoj, zavežem se, vam ga predstaviti k večemu v eni uri.“ Nato so poklicali temničarja, ki je nemudoma prišel; gospod Viljem je prašal, ali njega pozna? — „Da, milostljivi gospod,“ odgovoril je jetničar, prav dobro ga poznam, častitega gospoda Viljema Thornhilla; in vsakdo, ki le količkaj ve o njem, gotovo želi še več vedeti o njem.“ — „Dobro,“ rekel je baron, „prosim vas tedaj, da na moj ukaz dovolite temu možu in dvema svojih služabnikov iti tje, kamor jih jaz pošljem; in ker sem sam mirilni sodnik prevzamem na se vso odgovornost.“ — „Vaša obljuba mi zadostuje,“ odvrnil je drugi, „in zamorete jih

vsak trenotek poslati po celem Angležkem, kolikor-krat se vam milostljivi gospod primerno zdi.“

Vsled privoljenja temničarjevega je odšel Jenkinson iskat Timoteja Baxterja; mi smo se pa radovali nad udanostjo najmlajšega dečka Billa, ki je ravno noter prišedši se spel gospodu Viljemu krog vratu ter ga je poljuboval. Mati ga je hotela precej kregati zaradi njegove nadležnosti, a blagi mož jej ni pripustil ter je vzel otroka razcapanega, kakor je bil, na svoja kolena! „No, Bill, ti premedeni debeloglavec!“ rekel je, „ali se še spominjaš starega svojega prijatelja Burchella? In ti, Dick, pošteni moj veteran, ali si ti tudi tu? Vidita, da vaju nijsem spozabil.“ — To rekši dal je vsakemu velik kos poprenjače, katero sta uboga dečka kaj veselo ugrižala, ker sta bila to jutro dobila le zelo majhen zajutrek.

Sedaj smo se vsedli h kosilu, ki je bilo skoro mrzlo; pred tem pa je gospod Viljem za mojo roko, ki me je še zmerom bolela, zapisal zdravila, kajti nekdanj je za kratek čas se tudi učil zdravilstva ter je bil v tej umetnosti precej izveden. Poslali so po nje k lekarju, ondi bivajočemu; in toliko, da so mi zavezali roko, čutil sem precej olajšanje bolečin. Pri

kosilu nam je stregel temničar sam ter je gledal, da bi našega gosta bolj ko mogoče častil. Predno smo odkosili, prišel je drugi sel od njegovega bratiča, ki je prosil za dovoljenje priti pred njega in izpričati svojo nedolžnost in osebno čast. Baron je temu privolil ter je ukazal naj gospod Thornhill pride noter.

Enointrideseto poglavje.

Nekdanje dobrote se povračajo z nepričakovanimi obrestmi.

Gospod Thornhill je vstopil smehljaje se kakor navadno ter je hotel svojega strijca objeti, kar pa mu je ta zavrnil z nevoljnim obrazom. „Sedaj, gospod, se nikar ne hlinite,“ vzkliknil je baron ter ga osorno pogledal. „Edina pot do mojega srca je pot časti. A tu vidim le zamotane izglede hinavstva, malosrčnosti in zatiranja. Kako, gospod, je to, da se tako hudo ravna z ubogim tem možem, kateremu ste se, kar dobro vem, ponudili za prijatelja? Njegova hči za vam izkazano gostoljubnost sramotno zapeljana; mož sam tiran v ječo, morebiti le, ker je kazal storjeno mu sramoto? Njegov sin tudi, kateremu ste se kot možak bali postaviti se — —“

„Ali je mogoče gospod,“ segal mu je bratič v besedo, „da bi mi strije očital to kot hudodelstvo, česar sem se samo po njegovih pogostnih naukih ogibal.“

„Vaš ugovor,“ rekel je gospod Viljem, „je pravičen; v tem primerljaji ste ravnali previdno in dobro, — sicer ne po polnem tako, kakor bi bil ravnal vaš oče; moj brat je bil pravo zrcalo poštenosti, ti pa — da v tem slučaju ste ravnali popolnoma prav in zato vas tudi najiskrenejše pohvalim.“

„Upam pa,“ rekel je bratič njegov, „da tudi drugo ravnanje nij tako, da bi je karali. Bil sem s hčerjo tega gospoda tu pri nekterih javnih veselicah. Kar je bilo le lehkomišljenost, imenovali so z osornim imenom nespodobnost ter so raztrosili glas, da bi jo bil zapeljal. Šel sem sam k njenemu očetu, namenjen, da bi stvar razjasnil v njegovo popolno zadovoljnost; ta pa me je sprejel le z očitanjem in razžaljivimi besedami. Kar se pa tiče tukajšnjega njegovega bivanja, to bodeta vam najbolje razjasnila zastopnik in oskrbnik, katerima sem popolnoma izročil oskrbovanje svojih zadev. Če je naredil dolgov in jih

neče ali ne more plačati, dolžnost je njijina ž njim tako ravnati, in jaz ne vidim nobene trdosrčnosti ali krivice v tem, da se kdo posluži najbolj postavnih sredstev, da dobi kar mu gre.

„Če je temu,“ rekel je gospod Viljem, „tako, kakor ste povedali, nij ničesar neodpustljivega v vašem hudem ravnanji. Vaše postopanje bi bilo sicer lahko blagosrčnejše, ko bi ne bili trpeli, da bi samovoljno ravnanje vaših podložnikov zatiralo tega moža; vendar pa bi bilo vsaj zakonito.“

„Ne more mi ugovarjati najmanjše reči,“ odvrnil je plemenitaš. „Pozivam ga, naj to stori, in več mojih služabnikov je pripravljenih izpričati to, kar pravim.“ — „Tedaj, častiti gospod,“ nadaljeval je ko je videl, da jaz le molčim (— kajti zares mu nijsem mogel ničesar spodbijati —) „tedaj, častiti gospod, je opravičena moja nedolžnost. Če prav sem na vašo željo pripravljen temu gospodu odpustiti vsako drugo razžaljenje, vendar mi vzbuja njegovo prizadevanje ponižati me pred vami, toliko nevoljo, da je ne morem brzdati; in to še ob času, ko je njegov sin v resnici naklepal vzeti mi življenje, — to, pravim, je tolika hudobija, da sem določil, naj se postava redoma izvrši. Tu imam

poslano mi pozivnico in dve priči, da jo izpričate. Eden mojih služnikov je bil nevarno ranjen; in ko bi strije mi tudi odsvetoval, česar pa vem da storil ne bode, vendar hočem, da se pravici na njem očitno zadosti in zato naj trpi.“

„Ti pošast ti,“ — vzkliknila je moja žena, „ali se nijsi uže dovolj maščeval, ali mora tudi ubogi moj sin čutiti tvojo grozovitost? Nadejam se, da blagi gospod Viljem nas bode varoval, kajti moj sin je tako nedolžen, kakor kakov otrok; prepričana sem, da je nedolžen, in da nikdar nij nobenemu storil kaj žalega.“

„Gospa,“ odvrnil je blagi mož, „vaša želja varovati ga, nij večja od moje; a žal mi je, da je njegova krivnja tako očitna; in če moj bratič ne odjenja — — —.“ A naša pozornost se je sedaj obrnila na Jenkinsona in jetničarjeva služabnika, ki so pritirali moža, dolgega in prav dobro oblečenega, popolnoma takega, kakor so bili popisali roparja, ki je bil odpeljal mojo hčer. „Tukaj,“ vzkliknil je Jenkinson, ter ga noter vlekkel, „tukaj ga imamo, in če je bil kedaj kdo zrel za Tyburn, ta je gotovo.“

Ko je gospod Thornhill zagledal jetnika in Jenkinsona, ki ga je držal, videlo se mi je, da se je kar zmaknil strahu. Lica so mu obledela v zavesti svoje krivnje in rad bi bil odšel; a Jenkinson je spregledal njegov namen, ter ga je ustavil. „Kaj, plemeniti gospod, ali se sramujete starih svojih znancev Jenkinsona in Baxtera? Pa tako spozablajo imenitni gospodje svoje prijatelje; vendar jaz sem sklenil, da vas ne bodem pozabil.“ — „Milostljivi gospod, naš jetnik,“ nadaljeval je, obrnivši se k gospodu Viljemu, „je uže sam priznal. Ta je oni gospod, o katerem se je pravilo, da je tako nevarno ranjen; povedal je, da je bil gospod Thornhill, ki ga je napravil za to podvzetje. Dal mu je obleko, katero še sedaj na sebi ima, da se je kot imeniten gospod pokazal, ter mu je preskrbel poštno kočijo. Po skupaj skovanem naklepu moral bi bil ta odpeljati mlado gospico na varen kraj, ter jej tam žugati in jo strašiti; potem bi bil kakor po naključji prišel jej gospod Thornhill na pomoč; nekoliko časa se bi bila med seboj bojevala, potem pa bi ta bil imel zbežati; tako bi bil imel gospod Thornhill najlepšo priliko pod krinko njenega branitelja pridobiti njeno naklonjenost.“

Gospod Viljem se je spomnil, da je ono suknjo večkrat nosil njegov bratič; vse drugo pa je pri-trdil jetnik sam in na drobno razložil, na zadnje pa je rekel, da mu je gospod Thornhill čestokrat omenil, da je ob enem in istem času zaljubljen v obe sestri.

„Za boga,“ vzkliknil je gospod Viljem, „ka-kega gada sem gojil na svojih prsih! In tako vne-tega za občno pravico, kakor se mi je delal! Pa pravica mu bode — uklenite ga, temničar — toda stojte, bojim se, da nij še zakonitega dokaza, da bi ga zgrabili.“

Potem je ves potert prosil gospod Thornhill, naj bi dva taka zavržena malopridneža vendar ne pričala zoper njega, ampak izprašujejo naj se nje-govi služabniki. „Tvoje služabnike?“ odvrnil je go-spod Viljem, „zanikarnež, ne imenuj jih več svoje; pa naj bode, poslušajmo, kaj bodo rekli ti ljudje; pokličite njegovega oskrbnika.“

Poklicani oskrbnik je na očeh prejšnjega svo-jega gospodarja kmalu zapazil, da je jenjala vsa nje-gova oblast. „Povejte mi,“ rekel je gospod Viljem resnobno, ali ste kedaj skupaj videli vašega gospo-darja in tega človeka, ki ima njegovo obleko?“ —

„Da, milostljivi gospod,“ rekel je oskrbnik, „videl sem ju gotovo tisočkrat. Ta mož ravno mu je zmiror privajal ženske!“ — „Kaj?“ segel mu je mladi Thornhill v besedo, „to pravite meni v zobe?“ — „Da,“ odvrnil je oskrbnik, „to povem vsakemu v zobe! Gospod Thornhill, da priznam resnico, nikdar vas nijsem ljubil, pa kaj mi je to mar, jaz moje misli naravnost izrekam.“ — „No sedaj,“ rekel je Jenkinson, „povejte, spoštovani gospod, če veste kaj o meni?“ „Ne morem reči,“ odvrnil je oskrbnik, „da bi vedel mnogo dobrega povedati o vas. Ono noč ste tudi vi bili poleg, ko so zvabili hčer župnikovo v našo hišo.“ — „No tedaj,“ vzdiknil je gospod Viljem, „vidim, da ste pripeljali najizvrsnejše priče, ki bi dokazali vašo nedolžnost. Ti grdoba človeška! družiti se s takimi malopridneži! A gospod oskrbnik,“ nadaljeval je svoje izpraševanje, „vi pravite, da je ta mož mu pripeljal hčer starega tega gospoda.“ — „Ne, milostljivi gospod,“ odvrnil je oskrbnik; „ta mu je nij pripeljal, ker to nalogo je plemeniti gospod sam izvršil; pripeljal pa mu je duhovnika, ki je delal kakor, da bi jo poročal.“ — „To je le preresnično,“ rekel je Jenkinson, „tega ne morem tajiti; to je bilo naročeno mi opravilo in to pripoznavam sebi v sramoto.“

„Milostljivi bog!“ vzkliknil je častitljivi baron, „kako me straši vsaka njegova znova odkrita sleparija! Vsa njegova krivnja je preočitna in sedaj vidim, da je iz samovoljstva, malosrčnosti in maščevalnosti tako preganjal te ljudi. Gospod temničar, osvobodite mladega tega častnika, dosedanjega vašega jetnika in zaradi nasledkov zanašajte se na me. Moja dolžnost je, reč od prave strani razjasniti oblastniku, mojemu prijatelju, ki ga je ukazal zapreti. Pa, kje je nesrečna mlada gospica sama? Naj pride, da se bode postavila proti temu hudobnežu! Ker rad bi zvedel, s kakimi zvijačami jo je zapeljal. Recite ji vendar, da naj pride. Kje je?“

„Oh, častiti gospod,“ rekel sem, „to vprašanje mi presunja srce; da, nekdanj sem bil res tako srečen, da sem imel hčer, a nje nesreča — —“ Pa nekaj družega mi je presekalo govor ter mi branilo nadaljevati; prikazala se je namreč gospica Arabela Wilmotova, ki je drugi dan imela biti poročena z gospodom Thornhillom. Nad vse se je začudila, da je tu našla gospoda Viljema in njegovega bratiča; kajti prišla je bila prav po naključbi. Pripetilo se je namreč, da sta v ta trg došla gospica sama in stari gospod njen oče, potujoč k njenej teti, ki je

zahtevala, da bi se ženitvanje z gospodom Thornhillom obhajalo v njenej hiši. Da bi se okrepčala, ustavila sta se, ter šla v neko krčmo na drugej strani mesta. Tam je gospica po naključji iz okna zagledala enega svojih dečkov igrati se na ulici. Nemudoma je poslala strežnika, ki jej je pripeljal dečka; od tega je izvedela nekaj o naši nesreči, vendar še zmirom nij vedela, da je mladi gospod Thornhill tega kriv. Dasiravno jej je oče močno ugovarjal, kako nespodobno je za njo iti v ječo nas obiskat, bilo je vendar vse zastoj. Rekla je dečku, naj jo pelje tja, kar je pa tudi storil, in tako nas je iznenadila v tako nepričakovanem trenutku.

Ne morem dalje, da ne bi nekaj opomnil o takih primerljajih, ki se sicer pripeté vsak dan, a osupnijo nas le redkoma in pri nekterih izvanrednih prilikah. Kakim primerljajim se imamo zahvaliti za vsako veselje in vsako ugodnost v življenji! Koliko doždevnih primerljajev se mora pripetiti, predno se moremo obleči in nasititi! Kmetovalec mora biti krepak za delo, deževati mora, veter ladiji napenjati jadra, ali pa neštevilni množici primanjkuje navadnih potrebščin.

Mi vsi smo molčali za malo trenutkov, mična moja učenka, tako sem navadno imenoval mlado

gospico, pa je s svojimi očmi izrazovala usmiljenje in osupnenje, kar je njeno lepoto le še poviševalo. „Zares,“ dragi Thornhill, rekla je plemenitašu mislé, da je prišel nam na pomoč, ne pa zatirat, „bilo mi je nekoliko neljubo, da ste brez mene prišli sem in da mi prav ničesar niste povedali o stanji nama obema tako drage rodbine. Vi veste, da bi me zmirom močno veselilo pomagati staremu svojemu učitelju, katerega bodem zmirom tako močno čislala, kakor vi le zamorete. A vidim, da vam kakor našemu strijcu je najljubše, na skrivnem delati dobro.“

„Njega bi veselilo delati dobro!“ vzkliknil je gospod Viljem, ter jej segel v besedo. „Ne, draga gospica, njegovo veselje je tako podlo, kakor je on sam. Gospica, vi vidite v njem tako dovršenega sleparja, kakor je le kedaj kateri onečastil človeštvo. Hudobnež, ki je osleparil hčer ubogega tega moža, zalezoval nedolžnost njene sestre, pahnil očeta v ječo in najstarejšega sina v oklepe, ker je bil srčen dovolj na boj pozvati sleparja! Pa gospica, dovolite mi, vam čestitati, da ste ušli objemom take pošasti.“

„O milost nebeška,“ vzkliknila je ljubeznjiva gospica, „kako sem bila preslepljena! Gospod Thornhill mi je povedal za resnico, da je tega gospoda

najstarejši sin, stotnik Primrose, v Ameriko odšel z ravno mu zaročeno gospo.“

„Predraga mi gospica,“ vzkliknila je žena, „povedal je vam same laži. Moj sin Jurij nij nikdar zapustil kraljestva in tudi se ni oženil. Če prav ste ga pustili, vendar vas je preveč ljubil, da bi mislil na katero drugo; in po gostem sem ga slišala praviti, da bi zarad vas raji neoženjen umrl.“ Potem je nadaljevala in široko in dolgo govorila o odkritosrčni ljubezni; razjasnila jej je primerno dvoboj z gospodom Thornhillom; potem je nenadoma prestopila na razuzdanost plemenitašev, njegove navidezne ženitve, ter je sklenila kaj sramotivno narisavši njegovo malodušnost.

„Mili bog,“ vzkliknila je gospica Wilmotova, „kako blizu sem bila kraju prepada; a kako veliko je moje veselje, da sem mu ubežala. Gotovo deset tisoč lažij mi je ta gospod le povedal. Na zadnje se mu je celo posrečilo, pregovorite me, da obljuba storjena edinemu možu, katerega sem čislala, me ne veže dalje, odkar mi je postal nezvest. Njegove laži so me pripravile, da sem zaničevala človeka, ki je bil enako vrl kakor blagosrčen.“

Med tem so razklenili mojega sina, ker se je pokazalo, da je človek, katerega so mislili ranjenega, le slepar. Gospod Jenkinson, ki mu je kakor hišni stregel, mu je razčesal lase ter ga je preskrbel z vsem, česar je bilo potreba, da se je spodobno pokazal. Prišel je v sobo v svojej vojaški obleki in brez nečimernosti lahko rečem, da je bil tako zal vojak, kakor je le kedaj kateri nosil vojaško obleko. Vstopivši se je od daleč spodobno in globoko priklonil gospici Wilmotovi, ker še nij vedel, koliko je bila med tem zgovornost materina zanj storila. A nobena pravila spodobnosti niso mogla zadržavati nepotrpljivosti zarudele njegove ljubice, dobiti od njega odpuščenje. Nje solze, nje oči, vse je kazalo prave občutke njenega srca, da je pozabila prejšnjo svojo obljubo ter se je dala sleparju premotiti. Moj sin je bil ves osupnen nad njeno ponižnostjo ter je komaj verjel da je to resnica. — „Gotovo, gospica,“ vzkliknil je, „je to le zmota! Tega nijsem nikdar zaslužil! Taka blaženost bi bila prevelika sreča!“ — „Ne, dragi gospod,“ odvrnila je, „bila sèm ogoljufana, drugače bi me ne bilo moglo nič napeljati izneveriti se vam. Vi poznate moje prijateljstvo, poznali ste je dolgo; a pozabite, kar sem storila in

kakor sem nekdaj najiskrenejšo obljubo zvestobe storila, tako vam jo sedaj ponavljam; in bodite zagotovljeni, da vaša Arabela ne bode nobenega, če vaša ne bode.“ — „In biti ne smete nobenega drugega,“ rekel je gospod Viljem, „če imam pri vašem očetu še količkaj vpliva.“

Ta migljaj je zadostoval mojemu sinu Mojzesu, ki je nemudoma tekel v gostilno k staremu gospodu, da bi mu na drobno povedal vse, kar se je pripetilo. Ko je med tem plemenitaš zapazil, da je na vseh straneh pobit in da nima ničesar več upati, niti od prilizovanja niti od hlinjenja, mislil je, da bi bilo najbolje sedaj se obrniti ter postaviti se svojim preganjalcem. Tako se je otresel vse sramežljivosti ter se je očitno pokazal drznega hudobneža. — „Vidim tedaj,“ vzkliknil je, „da tu nimam pričakovati nobene pravice; a sklenil sem poiskati si jo. Gospod,“ obrnil se je k gospodu Viljemu, „vedite, da ne visim več kakor kak revež o vaši milosti. Zaničujem jo. Nič mi ne more odtegniti premoženja gospice Wilmotove, ki je hvala skrbnemu očetu, precej veliko. Ženitvanjsko pismo in prepis njenega premoženja sta podpisana in pri meni varno spravljena. Njeno premoženje je bilo, ne pa njena

oseba, ki me je napeljalo, da sem hrepenel po tej ženitvi; in če imam ono, drugo naj ie vzame, kdor hoče.“

To je bil prehud udarec. Gospod Viljem je bil prepričan o pravičnosti njegovih zahtev; kajti sam je pomagal sestaviti ženitvanjsko pismo. Ko je gospica Arabela zapazila, da je nje premoženje negotibljivo izgubljeno, obrnila se je k svojemu sinu ter ga je vprašala, ali more njemu izguba premoženja zmanjšati njeno vrednost. „Če prav nimam več,“ rekla je, „nikakoršnega premoženja, imam pa vsaj oddati svojo roko!“

„In ta, častita gospica,“ vzkliknil je nje pravi ljubimec, „je bila v resnici vse, kar ste kedaj oddati imeli, vsaj vse, kar se je meni zdelo vredno sprejeti. In sedaj, draga Arabela, vas zagotavljam pri vsem, kar mi je sveto, da vaša nepremožnost v tem trenutku le pomnožuje moje veselje, ker mi le pomaga, da sladkega svojega dekliča prepričam o svojej odkritosrčnosti.“

Sedaj je prišel gospod Wilmot, in videlo se mu je, da je zelo vesel, da je njegova hči tako srečno ubežala nevarnosti ter je precej privolil v razdore ženitve. Ko pa je slišal, da nje premoženje,

gospodu Thornhillu pismeno zagotovljeno, s tem nij rešeno, prišel je v največo zadrego. Sedaj je videl da bode šel ves njegov denar ter obogatil človeka, ki je brez lastnega premoženja. Lehko je pretrpel, da je gospod Thornhill bil slepar, a da nij imel toliko premoženja kakor hči, to mu je bilo bridko.

Nekoliko minut je sedel ves zamišljen v naj bolj mučilne misli, dokler nij gospod Viljem skusil zmanjšati njegovo žalost. „Častiti gospod,“ rekel je, „priznati moram, da mi je vaša sedanja zadrega nekoliko po volji. Vaša neizmerna pohlepnost po denarji je sedaj po pravici kaznovana. Če pa tudi mlada gospica ne more biti bogata, ostalo jej je še dovolj, da bode storila moža srečnega. Tu vidite mladega poštenega vojščaka, ki jo hoče vzeti brez premoženja. Dolgo sta se ljubila in zarad prijateljstva proti njegovemu očetu bodem vedno skrbel, da se bode pomikal na više stopinje v službi. Odpovejte se tedaj onej lakomnosti, ki vas je tako preslepila, in sprejmite za zdaj srečo, ki se vam ponuja sama od seba.“

„Častiti gospod Viljem,“ odvrnil je stari gospod, „bodite zagotovljeni, da jej nikdar nijsem vsiljeval ljubezni, tudi sedaj tega nočem. Če nikakor

ne jenja ljubiti tega mladega častnika, naj ga ima; iz srca rad privolim. Še mi je, hvala bogu, ostalo nekaj premoženja in vaša obljuba, jè bode še pomnožila. Naj mi le stari moj prijatelj tu (menil je mene) obljubi, da bode mojemu dekliču pripisal šest tisoč funtov, ko bi kedaj zopet dobil svoje premoženje, in še nocoj zvečer bom prvi, ki ju združim.“

Ker je sedaj viselo o meni osrečiti mladi par, obljubil sem rad, da jej bodem pripisal zahtevano premoženje. A ta ljubav nij bila ravno velika pri človeku, ki je imel tako malo nade kakor jaz. Tako smo imeli sedaj veselje videti, kako sta vsa radostna drug drugega objela. „Po vseh mojih nesrečah,“ vzkliknil je sin, „biti tako odškodovan! To je gotovo več, nego sem se kedaj drznil upati. V posest dobiti vse dobro in po tolikem mučilnem času! Najživejše moje želje se nijso nikdar mogle tako visoko vzpeti!“ — „Da, dragi Jurij,“ odvrnila mu je ljubezujiva nevesta, „sedaj naj hudobnež le vzame moje premoženje; sedaj sem tudi jaz prav srečna, ker si ti srečen brez njega. Oh, kaka zamena! zamenjala sem najgršega moža za najdražjega, najboljšega. Naj le uživa najino premoženje, jaz bodem sedaj lahko srečna celo v revščini.“ — „Jaz pa

obljubim vam," rekel je plemenitaš hudobno se smehljaje, „da bodem prav srečen s tem, kar vi zaničujete.“ — „Počasi, gospod," vzkliknil je Jenkinson, „jaz imam par besedic pristaviti k onej pogodbi. Kar se tiče premoženja te gospodične, ne bode, dragi gospod, dobili le solda od njega.“

„Prosim, milostljivi gospod," nadaljeval je gospodu Viljemu, „ali more imeti ta plemenitaš premoženje te gospice, če je uže z drugo oženjen?" — „Kako morete tako nespametno prašati?" odvrnil mu je baron; „nij dvomiti, da tega ne more.“ — „To mi je žal," vzkliknil je Jenkinson, „ker sva jaz in ta gospod bila malopridna pajdaša, imam ga kot prijatelja še precej rad. A kolikor zelo ga tudi ljubim, moram vendar tudi reči, da ona pogodba nij vredna bezala za tobak, kajti ta je uže oženjen.“ — „Vi lažete kakor slepar," odvrnil je plemenitaš, ves razjarjen od te razžalitve. „Postavno nijsem nikdar poročen s kako žensko.“ — „Častiti gospod, prosim zamere," odgovoril je drugi, bili ste, in upam, da bode vašemu poštenemu Jenkinsonu primerno vrnili prijateljsko ljubav, da vam pripelje ženo. Če družba hoče le za nekaj minut brzdati svojo radovednost, videla jo bode.“ To izrekši odšel

je po svoji navadi nagloma, mi drugi prav za prav še nijsmo mogli misliti, kaj namerava. „Naj le gre,“ rekel je plemenitaš; „karkoli drugzega sem storil, v tem mu kljubujem. Prestar sem sedaj, da bi se dal strašiti z burkami.“

„Čudim se,“ rekel je baron, „kaj bi človek s tem nameraval. Sumim kako grdo šalo.“ — „Morebiti, častiti gospod,“ odvrnil sem mu, „morebiti ima vendar kakov resnoben namen. Če namreč pomislimo na raznovrstne zvijače, katere je rabil ta gospod, da je zapeljal nedolžnost, našel je morebiti enega, ki ga je prekanil. Če pomislimo, koliko jih je ugonobil, koliko starišev sedaj žaluje čuti sramoto in onečastenje, katero je vzročil njihovim rodbinam, — ne čudil bi se, ko bi bil ta ali oni izmed njih — Čudež božji! Ali vidim izgubljeno svojo hčer! ali jo imam? Ona je, ona je, moje življenje, moja sreča! Draga Olivija, mislil sem te izgubljeno, pa te imam zopet. Živela boš, da me osrečiš!“ Najiskrenejša radost najljubeznjivejšega ljubimca nij bila večja od moje, ko sem videl peljati v sobo mojega otroka, in ko sem objel hčer, katere molčanje samo je izrazovalo njeno radost.

„Srčice drago, ti si mi zopet dano,“ vzkliknil sem, „da me bodeš tolažila v starosti.“ — „Da,

hči je," rekel je Jenkinson, „in ljubite jo po zaslugi. Ta je vaša vrla hči in tako poštena žena, kakor katera druga v sobi, naj bode katera hoče. — Kar zadeva vas, žlahtni gospod, ta mlada ženska le je, kakor gotovo tu stojite, vaša postavno vam poročena žena; da pa vas prepričam o resnici mojih besed, tu je poročno pismo, po katerem sta bila poročena.“ S temi besedami je izročil poročno pismo baronu, ki je je prečital, ter je v vsakem oziru našel pravilno. „No, čestita gospoda," nadaljeval je, „vidim, da se čudite vsemu temu; malo besed bode pojasnilo to zapleto. Ta razupiti plemenitaš le, kateremu sem — pa to naj ostane med nami, — kot velik prijatelj udan, me je po gostem najemal, da sem zanj storil raznovrstne neumnosti. Med drugim mi je naročil, naj mu preskrbim napačen poročni list in preoblečenega duhovnika, da bi potem osleparil to mlado gospico. A jaz, njegov prevelik prijatelj, sem šel, ter prinesel pravičen poročni list in pripekljal sem pravega duhovnika, ki ju je skupaj zvezal tako trdno, kakor ju le duhovniški blagoslov trdno zvezati more. Morebiti mislite, da sem to storil iz blagosrčnosti. Nikakor ne. V svojo sramoto moram priznati, da mi je bil edini namen obdržati poročni

list in pri priliki opomniti plemenitaša, da ga lahko, kolikorkrat se mi zdi primerno, porabim zoper njega; in tako mi bi moral dajati denarja, kolikorkrat bi ga potreboval.“ — Glasna veselost se je razlegala po vsej sobi; naše veselje je prodrlo celó v občno sobano, kjer so jetniki tudi pritegnili.

In stresali verige svoje

Radostni v divjej harmoniji.

Blaženost se je vsem razlila črez obličje in celó Olivijina lica so se kazala porudečena od radosti. Z nova povrnena dobremu imenu, prijateljem in sreči, — ta radost je zadostovala, da je ustavila pojemanje živne moči, ter jej zopet povrnila prejšnje zdravje in živahnost. A morebiti nij bilo med vsemi nobenega, ki bi bil občutil srečnejšega veselja, nego jaz. Še zmirom v naročji držeč preljubljenega otroka prašal sem svoje srce, če te radosti niso lažnjive. „Kako ste mogli,“ vzkliknil sem, obrnivši se k Jenkinsonu, „kako ste mogli moje reve še pomnožiti s povestjo o njenej smrti? A nič ne de; radost moja, da jo zopet vidim, mi več ko nadomestuje mojo britkost.“

„Na vaše vprašanje,“ odvrnil je Jenkinson, „lahko odgovorim. Edino verjetno sredstvo rešiti vas

iz ječe, mislil sem, je bilo, ko bi se vi podvrgli plemenitašu ter privolili v njegovo ženitev z ono mlado gospico. A za trdno ste sklenili, v to nikdar privoliti ne, dokler bi živela vaša hči. Nij bilo tedaj druge pomoči, stvar poravnati, nego da sem vas pregovoril, da je umrla. Pridobil sem bil tudi vašo ženo, da mi je pri tem prevaru pripomagala, in dosedaj še nismo imeli primerne prilike, da bi vam bili povedali resnico.“

V celem društvu sta bila le dva obraza, ki nijsta rudela radosti. Gospoda Thornhilla je samozavestnost popolnoma zapustila. Sedaj je videl pred seboj prepad sramote in pomanjkanja ter se je bal vanj se pognati. Padel je tedaj pred strijca na kolena ter ga je prosil usmiljenja z najotožnejšim glasom. Gospod Viljem ga je hotel pahniti od sebe, a na moje prošnje ga je vzdignil ter je čez nekaj minut govoril mu tako-le: „Tvoje napake in hudo-bije, tvoja nehvaležnost,“ rekel je, „ne zaluzijo ljubezni; vendar ne boš popolnoma zapuščen. Dal ti bodem malo dohodkov, ne da bi ž njimi ugajal svojim neumnostim, ampak le najsilnišim potrebam življenja. Ta mlada gospa, tvoja žena, bo dobila v last tretjino premoženja, ki je enkrat tvoje bilo; in

le od njene ljubezni moreš pričakovati v bodoče izvenrednih dodatkov.“ Mislil je svojo hvaležnost za toliko dobroto izraziti v celem govoru, a baron mu ga je prestregel, ter mu ukazal, naj svoje malopridnosti, uže tako preočitne, ne pomnožuje z besedami. Ukazal mu je tudi oditi in od vseh svojih prejšnjih služabnikov izbrati si najbolj spretnega, ker več mu jih v bodoče ne bode privoljenih.

Ko hitro je odšel, stopil je gospod Viljem kaj spodobno pred svojo novo bratranko ter jej je smehljaje voščil srečo. Njegov izgled sta posnemala gospica Wilmotova in njen oče; tudi moja žena je vsa ginjena poljubila svojo hčer, ker je, da se izrazim z njenimi besedami, postala poštena žena. Za njo sta se vrstila Sofija in Mojzes in celo naš dobrotnik Jenkinson je želel, naj bi mu bila dovoljena ta čast.

Naša radost se bi mogla, zdelo se mi je, komaj pomnožiti. Gospod Viljem, kateremu je bilo največe veselje izkazovati dobrote, se je ozrl krog sebe z obrazom jasnim kakor solnce ter je videl le veselje v vseh očeh, razen moje hčere Sofije, ki iz nerazumljivih nam razlogov nij bila popolnoma zadovoljna. „Mislim,“ rekel je smehljaje, „da je vsa družba razen

enega ali dveh prav srečna. Sedaj imam izvršiti le še eno pravično delo. Vi čutite, gospod,“ nadaljeval je, obrnivši se k meni, „koliko sva se zadolžila gospodu Jenkinsonu; in pravično je tedaj, da ga oba poplačava. Gospica Sofija, tega sem gotov, ga bode zeló osrečila, od mene pa naj dobi petsto funtov za njeno doto. S tem gotovo prav lahko skupaj živita. No, gospica Sofija, kaj porečete k tej ženitvi od mene urejeni? Ali ga hočete vzeti?“ Ubog moj dekleč bi bil skoraj pri tem strahovitem predlogu padel svoje mater v naročje. — „Gospod, njega vzeti,“ stokala je, „ne, nikdar ne!“ — „Kaj!“ vzkliknil je zopet, „vzeti ne gospoda Jenkinsona, vašega dobrotnika! Zalega mladeniča s petsto funti in dobrimi nadami!“ — „Častiti gospod, prosim vas,“ odvrnila je, komaj da je mogla govoriti, „odjenjajte od tega in ne storite me tako nesrečno.“ — „Ali je kedo uže videl toliko trdoglavost?“ rekel je, „zaničevati moža, kateremu se je cela rodbina toliko zadolžila, ki je vašej sestri ohranil življenje in ima petsto funtov? Kaj, njega ne bi vzela!“ — „Ne, nikdar ne,“ odvrnila je jezna, „rajši umrjem!“ — „Da, če je pa tako,“ rekel je, „če nočete vzeti njega — potem, mislim, moram jaz sam vas vzeti.“ In pri

teh besedah jo je iskreno pritisnil na svoja prsa. „Najljubeznjivejše, najrazumnejše dekle moje,“ vzkliknil je, „kako ste smeli kedaj misliti, da bi vaš Burchell mogel vas ogoljufati, ali da bi gospod Viljem Thornhill kedaj mogel nehati občudovati ljubico, ki ga je ljubila zarad njega samega. Uže nekaj let sem iskal žene, ki bi brez vednosti o mojem premoženji mislila, da imam dobre moške lastnosti. Potem, ko sem brez uspeha skušal celó grde in abotne, kako velika je na zadnje morala biti moja radost, da sem za-se pridobil toliko duhovitost in prisrčnost, toliko nebeško lepoto!“ Potem je obrnen k Jenkinsonu rekel, „gospod, ker jaz sam ne morem odjenjati od mlade te gospice, kajti moj obraz se jej posebno dopada, je tedaj vse, kar vam iz hvaležnosti storiti zamorem, da vam dam njeno premoženje; in jutri se lahko oglasite pri mojem oskrbniku zarad onih petsto funtov.“ Sedaj smo ponavljali naša voščila in gospa Thornhill je morala prestatl vse one ceremonije, kakor prej njena sestra. Med tem je prišel hišnik gospoda Viljema, ter je naznanil, da kočije doli čakajo, da bi nas odpeljale v bližnjo gostilno, kjer je vse pripravljeno za naš sprejem. Moja žena in jaz sva se najprej odpravila

ter sva zapustila to temačno bivališče skrbi. Blagosrčni baron je dal štirideset funtov razdeliti med jetnike, gospod Wilmot, navdušen po njegovem izgledu, podaril jim je polovico. Spodaj so nas z veselim kričanjem sprejeli prebivalci onega kraja in med množico sem zagledal dva ali tri moje poštene farane ter sem jim roko stiskal. Spremili so nas v gostilno, kjer je bilo preskrbljeno za obilne gosti; cenejša jedila so tudi v veliki množini razdeljevali med ljudstvo.

Po večerji je bil moj duh vsled nagle spremembe žalosti v veselje, katero sem ta dan preživel, popolnoma obnemogel in prosil sem dovoljenja, da se odtegnem družbi. Ko sem sredi radosti zapustivši družbo zopet bil sam, razlil sem svoje srce v hvalenosti pred dajateljem veselja in žalosti; potem pa sem mirno in nemoten spal do jutra.

Dvaintrideseto poglavje.

Konec.

Drugo jutro se zbudivši, našel sem najstaršega sina sedečega tik postelje. Prišel je bil, da bi moje

veselje pomnožil z novo premembo sreče v mojo korist. Najprej me je odvezal obljube, prejšnji dan njemu v korist storjene, potem pa mi je naznanil, da je moj trgovec v mestu, ki je bil prišel na kant, bil zajet v Antwerpenu, ter da je izročil listine, ki so dosta več vredne, nego je bil svojim upnikom dolžan. Blagosrčnost sinova me je skoro toliko veselila, kakor ta nepričakovana sreča. A nekoliko sem vendar dvomil, ali bi po pravici smel sprejeti njegovo ponudbo. Ko sem to premišljeval, stopil je gospod Viljem v sobo, kateremu sem razodel svoje dvombe. Rekel mi je, da smem brez obotavljanja sprejeti sinovo ponudbo, ker je zelo veliko premoženje priženil. Tudi mi je povedal, da je prejšnji večer poslal po poročna lista, ki ju pričakuje od ure do ure. Nadejal se je tedaj, da ne bodem odrekel svoje pomoči, ter to jutro osrečil vso družbo. Ko sva se tako razgovarjala, vstopil je strežaj ter je povedal, da se je sel vrnil. Ker sem se med tem napravil, šel sem doli, kjer sem našel vso družbo tako radostno, kolikor radostno koli jo obilnost in nedolžnost le storiti morete. Ker so se pripravljali za kaj slovesno svečanost, nij mi nikakor dopadal njih smeh. Govoril sem jim o resnobnem, spodobnem

in dostojnem obnašanji, kakoršnega se pri tej pomenljivej priliki morajo pokazati, ter sem jim čital dve homiliji in neki lastni sestavek, da bi jih nekoliko pripravil. A zdeli so se mi uporni in razposajeni. Celó na poti v cerkev, kamor sem jih sam vodil, izgubila se jim je bila vsa resnoba in večkrat me je gnalo, da bi se nejevoljno obrnil k njim. V cerkvi je nastala druga težava, ki nij bila tako lahko odstraniti. Šlo je za to, kateri par naj bi bil prvi poročen. Nevesta mojega sina je iskreno zahtevala, da prva mora biti gospa Thornhillova (to je prihodnja); enako iskreno se je druga tega branila, rekši, da ne bi se tolike nespodobnosti zakrivila za vse na svetu. Tako ste se nekaj časa obe med seboj prepirali enako trmasti in uljudni. Ves čas čakaje z odprtimi bukvami bil sem nazadnje sit prepira ter sem bukve zaprši, rekel: „Vidim, da nobena vaju se ne da rada poročiti, mislim tedaj, naj se bi raji vrnili domov, kajti denes, mislim, nij tu pač za me nobenega opravila.“ To ju je h kratu spametilo. Baron in njegova nevesta sta bila prva poročena, potem pa moj sin in njegova ljubeznjiva tovaršica.

Uže poprej sem bil isto jutro ukazal, naj gre kočija po poštenega mi soseda Flamborougha in

njegovo rodbino. Vrnivši se v gostilno smo tedaj v naše največe veselje uže našli obe gospici Flamboroughi. Gospod Jenkinson je ponudil roko starejši, sin moj pa je peljal drugo; kakor sem poslej zapazil, zaljubil se je v resnici v dekliča in kedar me bode prašal za privoljenje in za doto, dobil bode oboje. Komaj smo bili prišli v gostilno, došlo je mnogo faranov, zvedevši za mojo srečo ter mi je čestitalo; med njimi so bili tudi oni, ki so me hoteli osvoboditi in katere sem poprej tako ostro karal. Povedal sem dogodbo gospodu Viljemu, svojemu zetu, ki je šel ven, ter jih je zarad tega močno okregal. Ko je videl, da so vsi potrti vsled njegovega očitanja, podaril je vsakemu pol guineje, da so pili na njegovo zdravje, ter potlačeno dušo zopet oživili.

Kmalu potem so nas poklicali h kaj gosposki pojedini, katero je bil pripravil gospod Thornhillov kuhar. Gotovo ne bode neprimerno opomniti tu o tem gospodu, da sedaj kot tovariš biva pri nekem plemenitašu, da je tam jako priljubljen, ter le redkokrat obeduje pri stranski mizi. Če namreč pri drugej nij prostora, kajti ne gledajo dosta nanj. Čas prebije po večem s tem, da razveseljuje svojega nekoliko otožnega plemenitaša, ter ga uči trobiti na

lovski rog. Starejša moja hči se ga vendar še zmirorom spominja žalujé, in rekla mi je celó — če prav tega nobenemu ne povem, ko bi se poboljšal, mogoče je, da se morebiti da omečiti. Pa naj se vrnem, ker sedaj nijsem pri volji spuščati se v take stranske stvari: ko smo se vsedli k mizi, začele so se znova ceremonije. Vprašanje je bilo, ali ne bi starejša hči, ker je omožena gospa, imela sedeti nad obema mladima nevestama. Razgovor je presegal moj sin Jurij ter je nasvetoval, družba naj se vsede brez razločka tako, kakor je vsak došel, vsak gospod pri svojej gospej. Ta predlog so vsi radostni sprejeli razen moje žene, ki nij bila, kakor sem zapazil, popolnoma zadovoljna; nadejala se je namreč veselja, da bode sedela na prvem sedeži, ter celej družbi razrezovala in razdajala jedi. Pa to naj bo, kakor bodi, nemogoče pa je popisati naše veselje. Povedati ne morem, ali smo govorili bolj bistroumnó, nego navadno, a to pa vem, da smo se bolj smijali, kar je nazadnje vse eno. Edne šaljive se posebno spominjam. Stari gospod Wilmot je napil mojemu sinu Mojzesu; moj sin pa obrnen in zamišljen nekam drugam, je odvrnil: „Hvala vam, gospica.“ Na to je stari gospod namignil drugej družbi ter opomnil, da

mladi gospod je moral misliti na svojo ljubico. Vsled te šaljive opazke bi bili obe gospici Flamboroughovi skoro umrle od smeha. Po kosilu rekel sem po starej navadi, naj bi v stran odmaknili mizo, da bi se še enkrat veselil videti vso svojo rodbino zbrano krog prijetnega ognja. Dečka moja sta mi sedela na kolenih, druga družba pa paroma krog mene. Sedaj nijsem tostran groba želel ničesar več — vse skrbi so me minule, moja radost je bila neizrek-ljiva. Ostalo mi je le še, da bi moja hvaležnost v sreči prekosila prejšnjo mojo udanost v nesreči.

Opomba.

Ker korektura nij bila zmirom le v enih rokah, niso nekatere pisavne oblike dosledno povsod enake. To krivdo izdateljevo (ne predstavjalčevo) naj blagovoljni čitatelj popravi sam.

Dosedaj so izšle v „slovenske knjižnici“ te-le knjige: I. zvezek: „**Doktor Žober**“, roman, spisal *J. Jurčič*, velja 60 kr.; II. zvezek: „**Kalifornske povesti**“, spisal *M. P.*, velja 50 kr.; III. zvezek: „**Tugomer**“, tragedija, spisal *J. Jurčič*, velja 60 kr.; IV. zvezek: „**Na Žerinjah**“, izviren roman, spisal *Janko Krsnik*, velja 60 kr.; V. zvezek: „**Župnik Wakefieldski**“, roman, iz angleščine poslovenil prof. *J. Jesenko*, velja 1 gld.

Vsi ti zvezki se morejo iz „národne tiskarne“ po pošti še dobiti.

Zatorej vabimo vse podpornike slovenske literature, vse prijatelje tolikanj potrebnega slovenskega beletrističnega berila, na naročilo „Slovenske knjižnice“.

Zvezkov izide letos toliko, da bode druge serije skupaj še štirideset tiskanih pol.

V VI. zvezku bode izšel nov slovensk izviren roman „**Mej dvema stoloma**“; v VII. zvezku zopet izviren roman „**Mrtva srca**“, oba od znanih pisateljev.

Tudi družega gradiva ima izdatelj obilo, prijatelji slovenske knjige naj torej skrbé za dovolj naročnikov. Naročnina naj se izvoli „národnej tiskarni“ pošiljati ali pa izdatelju. Kdor se oglasi z zagotovilom, da plača, dobi vse zvezke tudi po poštnem povzetji.

